

**Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta**

a

**Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta managementu v Jindřichově Hradci**

Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice

(Bakalářská práce)

Vedoucí práce: Mgr. Procházka

Autor práce: Veronika Čechová

Studijní obor: Sociální pedagogika

Ročník: 2008/2009

2009

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou Univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Prachaticích dne 31.března 2009

Poděkování:

Především děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Procházkovi za cenné rady, inspiraci, připomínky, trpělivost a metodické vedení práce.

Dále taktéž děkuji Doc. Somrovi a Mgr. Procházkovi za rady, komentáře a poznatky z hodin Semináře k bakalářské práci, rodičům za trpělivost a samozřejmě všem přátelům za psychickou podporu.

V Prachaticích dne 31. března 2009

ANOTACE

ČECHOVÁ, V. *Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice*. České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Mgr. M. Procházka.

Klíčové pojmy: rodina, rodičovské funkce, typologie matek a otců, fáze rozvodu, typy rozvodu, výhradní výchova, střídavá výchova a společná výchova

Práce se zabývá především vnímáním rozvodu dětmi, svěřováním dětí do péče jednoho z rodičů po rozvodu manželství a typy porozvodové péče často využívané v České republice. Teoretická část charakterizuje význam rodiny pro dítě, význam matky a otce pro dítě. Dále popisuje varianty postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu, fáze a typy rozvodu, výhradní, střídavou a společnou výchovu v rámci typů porozvodové péče.

Praktická část obsahuje, jaké typy porozvodové péče o děti mezi rozvedenými rodiči převažují, kdo z rodičů častěji podává návrh na rozvod, zda-li děti rozvedených rodičů trpí nějakou psychickou zátěží kvůli rozvodu rodičů, zda-li v podvědomí společnosti stále přetrvává dochovaný stereotyp svěřování dítěte do péče matky. Také zkoumá, zda-li mají otcové zájem o svěření dětí do své péče a matky tuto možnost mohou akceptovat. Respondenti by umožnili druhému partnerovi neomezený styk s dítětem, žádost o rozvod podávají častěji ženy, děti mohou vnímat rozvod jako náročnou psychickou zátěž. Dochovaný stereotyp považují za odůvodněný a domnívají se, že otcové nemají zájem o svěření dětí do své péče a matky tuto možnost neakceptují.

ABSTRACT

Problems of divorce rate and updivorce care of children in the Czech republic.

Key terms: family, parent's functions, typology of mothers and fathers, phases of divorce, types of divorce, sole's care, alternate's care and collective's care

The work deals with children's experiences of divorce their parents, with entrust children to care one of parents after divorce marriage and types of updivorce care, which predominate in the Czech republic. The theoretic part characterises the meaning of family for children, the meaning of mother and father for a child. Further on describes the variants of child's position in course divorce and after divorce, phases and types of divorce, sole's care, alternate's care and collective's care in frame types of updivorce care.

The practical part includes, which types of updivorce care for children predominate between divorcee's parents, who from parents more present project on the divorce, suffer children of divorcee's parents from psychic troubles because of in the subconsciousness of society the preserve's stereotype of entrust children to mother's care. Also the work explores, whether fathers take interest in entrust children to their care and mothers can this possibility accept. People from questionnaires mean, that divorcee's parents make possible the unlimited connection, the project of divorce present more mothers, children can divorce their parents from the exacting psychic trouble suffer. The preserve's stereotype comnehend as justified and mean, that fathers don't interest in entrust children to their care take and mothers can't this possibility accept.

Motto:

*Bohové vytvořili po zralé úvaze dvojici,
které se říká muž a žena.*

*Aby oba měli ze svého společného života co největší prospěch,
musí dávat a přijímat.*

Proto poskytli oběma stejnou měrou paměť i pozornost.

*Stejnou měrou také učinili,
že oba nemají přirozené vlohy k týmž věcem,
potřebují tím spíše jeden druhého
a jejich spojení se ukazuje ještě užitečnější:
na co jeden nestačí, to dokáže druhý.*

Xenofón

(kolem roku 355 př. n. l.)

Obsah

Obsah

Úvod	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Rodina jako základní socializační a výchovné prostředí	11
1.1. Vymezení pojmu rodina	11
1.2. Význam rodiny pro dítě	12
2. Rodiče a dítě	14
2.1. Význam matky pro dítě.....	14
2.2. Význam otce pro dítě.....	18
3. Rozvody a porozvodová péče o děti v ČR.....	21
3.1. Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu	21
3.2. Fáze rozvodu	23
3.2.1. Rozvod jako proces.....	23
3.2.2. Období ambivalence	24
3.2.3. Vlastní rozvod	24
3.2.4. Období po rozvodu	25
3.2.5. Emoční rozvod	26
3.3. Typy rozvodu	27
3.3.1. Opuštění partnera bez navázání pevnější vazby	27
3.3.2. Vyústění prvních krizí.....	27
3.3.3. Odmítnutí partnera z důvodu výskytu patologických jevů	28
3.3.4. Vyčerpání vztahu	28
3.4. Svěřování dětí do výchovy pro dobu po rozvodu	29
3.4.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy	29
3.4.2. Typy svěřování dětí do výchovy	31

II. PRAKTICKÁ ČÁST	33
1. Cíl šetření	33
2. Hypotézy	34
3. Nástroje sběru dat	35
4. Výzkumný terén.....	36
5. Výzkumný vzorek	37
6. Prezentace a interpretace výsledků výzkumu.....	39
7. Shrnutí praktické části.....	79
ZÁVĚR	81
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH	85

Úvod

Úvod

Na světě existují již od pradávna dvě na první pohled tak odlišné bytosti, muž a žena, které nemají téměř nic společného, a přece se navzájem doplňují a tvoří tak rovnováhu života.

Dnešní moderní svět prošel řadou změn, než se stal takovým, jakým je dnes a myslím si, že se zdá být i jednodušším. Snaží se poskytovat ženám i mužům stejné podmínky pro život, snaží se bojovat proti diferenciaci ženských a mužských rolí a také proti diskriminaci mezi pohlavími a snaží se odolávat tradičním předsudkům společnosti.

Tradiční svět byl jiný. Zpočátku se ani nesnažil brát na vědomí, že existují dvě pohlaví a preferoval pouze muže, což je z mého pohledu ženy zcela nepochopitelné. Byl to svět, který rozděloval role na tzv. „mužské“ a „ženské“, na svět „ženy v domácnosti“ a na svět muže „živitele rodiny“. Muž byl autoritou a žena představovala pouze slabší polovičku muže. Ženě se pouze připisovala role matky. Později, vlivem emancipace, se začaly ženy vzdělávat, a také vlivem rozvoje medicíny se objevila možnost volby plánovat rodičovství. Ke své roli matky si přibraly navíc roli „pracující ženy“. Mnohdy a mnohde ženy tak převzaly mužům tradiční roli jediného živitele rodiny a mnohdy a mnohde se ženy staly nezávislými na mužích.

Myslím si, že to ženy v tradičním světě opravdu neměly vůbec jednoduché a upřímně řečeno, jsem ráda, že žijí v dnešním, již moderním, světě, kde má podstatný význam na spravedlivý život muž i žena. Přesto se dochoval z minulosti názor, že pro zdravý vývoj a výchovu dítěte je vztah ženy – matky a dítěte nezastupitelný a nedá se vyrovnat vztahu muže – otce a dítěte. S tímto názorem souhlasím, matka má opravdu největší význam pro dítě, ale hned vzápětí bych nerada podceňovala důležitost vztahu otce a dítěte v rodině. V současnosti se ale u nás potýkáme v souvislosti s tímto dochovaným stereotypem s problematikou rozvodů, přičemž pak přichází na řadu otázka: kterému z rodičů po rozvodu svěřit dítě do péče? Podle mého názoru by se až tak neměl preferovat názor, že matka je pro dítě nenahraditelná a v důsledku toho by automaticky nemělo být dítě svěřeno do péče matce s odůvodněním, že se otec o dítě tak dobře nedokáže postarat.

Myslím, že je třeba podotknout, že ne všechny matky jsou správnými matkami a že je pak v těchto případech lepší svěřit dítě do péče otce. I chytrý *Xenofón* tvrdil (z výše citovaného motta), že: „*na co jeden nestačí, to dokáže druhý.*“ Já s ním souhlasím a z této myšlenky se snažím vycházet i ve své absolventské práci. Na druhé straně se mi však zároveň nabízí otázka, zda-li si otcové troufají vychovávat děti, které jsou svěřeny výlučně do jejich péče?

V bakalářské práci, nazvané Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice, se pokusím nejprve zachytit význam rodiny pro ženu, muže a děti, dále význam matky a otce pro dítě a dále se zaměřím na rozvody a porozvodovou péči o děti s důrazem na svěřování dětí do výchovy jednoho z rodičů.

Chtěla bych zjistit, jaký význam má pro vývoj dítěte žena a muž, a co pro děti znamená rodina. Pokusím se sledovat, jaké typy porozvodové péče o děti v České republice mezi rozvedenými rodiči převažují. Také se pokusím prozkoumat, zda-li dostatečně otcové usilují o svěření dítěte do jejich péče a zda jsou jejich ženy případně tuto možnost ochotni akceptovat. Dále bych se ráda zaměřila na názory spoluobčanů, zda se ztotožňují s mým názorem, že ne vždy je dobré dítě svěřit automaticky do péče matky po rozvodu rodičů a na závěr se pokusím zjistit, jaká rozhodnutí soudů nejčastěji ve věci svěření dětí do péče převažují.

Myslím si, že problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti je stále velmi aktuální, a proto se jí zabývat bude podle mého názoru velmi zajímavé, a to z důvodu, že se dotýká v dnešní moderní společnosti čím dál většího počtu obyvatel České republiky. Chtěla bych věřit, že zpracovávat absolventskou práci na toto téma bude přínosem nejen pro můj profesní život, ale i pro život soukromý.

I. Teoretická část

1. Rodina jako základní socializační a výchovné prostředí

1.1. Vymezení pojmu rodina

Existuje celá řada různých definic rodiny. Jedna z nich popisuje rodinu jako malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými, příbuzenskými nebo jinými obdobnými vztahy a zvláště společenským způsobem života.¹

Rodina taktéž zahrnuje vzájemnou ekonomickou a morální odpovědnost, mateřské a otcovské instinkty a zajišťuje přirozenou reprodukci obyvatelstva.²

Říká se, že rodina tvoří základ státu a poskytuje útočiště v nepohodě od narození až do smrti. Podstatným znakem rodiny je společné bydlení. Zakládá se však až narozením společného dítěte.³

Seskupení osob v rodině způsobuje vzájemné ovlivňování po stránce intelektuální, citové, duchovní i fyzické.⁴ Každá rodina má také své tradice, zvyklosti, zájmy, režim, řád a zejména pak svou historii.⁵

Další z definic rodiny tvrdí, že pojem rodina znamená: patřit k sobě navzájem, soucítit spolu, strachovat se jeden o druhého a navzájem se o sebe zajímat.⁶

Rodina je místem, kde by měly mít své kořeny oddanost, spolehlivost, důvěryhodnost, soucit, citlivost vůči ostatním, ohleduplnost a nesobeckost.⁷

Trvání rodiny i vnitřní vztahy jejích členů jsou závislé na mnohých faktorech, ale i na tom, jak jsou její členové, především muž a žena, připraveni na společný život a jaké podmínky si sami vytvářejí.⁸

¹ Srov. LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. [Metodický materiál]. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2005.

² Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

³ Srov. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha : Slon, 2002.

⁴ Srov. SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995.

⁵ Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

⁶ Srov. SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995.

⁷ SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995. s. 55.

⁸ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 147.

1.2. Význam rodiny pro dítě

Rodina je prvním závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává.⁹

Dítě si nevybírání rodinu, v níž chce žít, ale rodí se do ní nebo se do ní dostává způsobem, který samo neovlivňuje a nemůže ovlivňovat.¹⁰

Děti na celém světě žijí v nejrůznějších rodinách, mají různou výchovu, různé možnosti podle podmínek, v nichž rodina žije, i podle toho, kde žije.¹¹

Každé dítě má svou orientační rodinu, tak je nazývána rodina, v níž se dítě narodilo a kterou vnímá jako základní do té doby, než si založí rodinu vlastní.¹²

Rodina má pro dítě nezastupitelný význam, má rozhodující vliv na rozvoj jeho osobnosti, a to jak v oblasti tělesné, duševní, tak i sociální. Rodina je v podstatě mikrosvět, vzorová společnost, ve které si dítě osvojuje základní vzorce chování, návyky, dovednosti a strategie, které jsou pak rozhodující především v interpersonálních vztazích.¹³

Každé dítě vnímá celou atmosféru rodiny.¹⁴

Je-li člověk v rodině milován, spojuje své zájmy s jejími zájmy, zdokonaluje se nejen pro sebe, ale především pro rodinu, kterou má rád a která má ráda jeho... Základy citového života přijímá a poznává dítě v rodině, proto má zejména kladná rodina v citové výchově nezastupitelnou cenu, vždyť výchova bez lásky může v dítěti vzbudit i pocit bezmocnosti, bezcennosti, pocit, který se u mnohých dětí přenáší až do dospělosti. Dítě, jemuž se nedostávalo citových podnětů, nedovede své city projevovat ani v pozdějším životě při zakládání vlastní rodiny a při výchově vlastních dětí.¹⁵

⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické Nakladatelství, 1997.

¹⁰ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 158.

¹¹ Tamtéž.

¹² Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

¹³ LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. [Metodický materiál]. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2005. s. 6-7.

¹⁴ Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

¹⁵ Tamtéž s. 72.

Dítě potřebuje matku i otce, jejich společnou péči, která je pro dítě nejjistějším zázemím. I když jsou role obou rodičů funkčně odlišné, nacházejí spojení v rodičovské lásce a v péči, kde se harmonicky doplňují tak, aby dítěti připravovali co nejlepší život. Vztah mezi rodiči je pro dítě prvním příkladem mezilidských vztahů a prvním příkladem vztahů lásky.¹⁶

Rozpory v rodině, prudké změny nálad působí na děti nepříznivě nejen v daném okamžiku, ale zanechávají negativní stopy v jejich dalším vývoji.¹⁷ Rozpad rodiny narušuje jejich představy o rodinném životě, o vzájemné lásce rodičů, ale i představy, které jsou významné pro vytvoření jejich vlastní rodiny. Stává se často, že je dítě po rozchodu rodičů citově zneužíváno ze strany rodičů, kdy se snaží jeden z rodičů u dítěte vyvolat citovou závislost na sobě a ovlivnit jeho lásku v neprospěch druhého rodiče. Dítě vyžaduje lásku obou rodičů a většinou nedovede pochopit změny, k nimž došlo ztrátou jednoho rodiče a to i v případě, že se mu druhý rodič snaží chybějící lásku vynahradit.¹⁸

¹⁶ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 72.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

2. Rodiče a dítě

Navrátil aj.¹⁹ uvádí následující přehled rodičovských funkcí, který je upraven dle „Rámce pro posuzování životní situace dětí a rodin v nouzi“:

Funkce	Charakteristika funkce
Základní péče	Jde především o zabezpečení základních biologických podmínek života. Kovařík (2003) mezi ně řadí čistý vzduch, nezávadnou vodu, vhodnou stravu, přiměřené teplo, stálé přístřeší a ochranu před škodlivými vlivy. ...
Zajištění bezpečí	Znamená poskytování ochrany před tělesným ohrožením, ale současně i vyjadřuje potřebu pocitu jistoty a bezpečí (Matějček, 1989). ...
Emoční vřelost	Hluboký, láskyplný a trval citový vztah je pro dítě základem životní jistoty a bezpečí. Jakkoliv je jeho intenzita významná pro celé dětství, mnohé výzkumy potvrzují, že intenzita a charakter vztahu jsou zvláště důležité v průběhu prvního roku života dítěte (Matějček, 1989). ...
Stimulace	Potřeba stimulace znamená nezbytnost přísunu určitého množství, kvality a proměnlivosti podnětů (Kovařík, 2003). ...
Výchova a vedení	Způsob výchovy a vedení dítěte je jednou z charakteristik, která pomáhá uchopit životní situaci dítěte v celistvější kategorii. Lze např. hovořit o výchovném stylu, výchovném pojetí (Navrátil, 1993). ...
Stabilita	Charakter vztahů rodičů, jejich rodinný způsob života, hodnoty, výkon rolí vytváří dítěti předobraz světa (Matějček, 1989). ...

2.1. Význam matky pro dítě

Dítě potřebuje pro svůj zdravý vývoj rodinu a v ní oba rodiče. Především však potřebuje matku. Ve čtvrtém měsíci svého života již poznává svou matku nebo tu ženu, která je mu matkou. Od osmi měsíců nejvíce touží po matce. V té době vzniká silné citové pouto mezi dítětem a matkou, které je vkladem a základem pro celý další citový život dítěte.²⁰

¹⁹ NAVRÁTIL, P., ŠIŠLÁKOVÁ, M. **Podmínky výchovy v rómských rodinách.** In SIROVÁTKA, T. *Sociální exkluze a inkluze menšin a marginalizovaných skupin.* Brno : MU FSS, 2004. s. 140.

²⁰ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí.* Praha : Horizont, 1991. s. 159 – 160.

Matka je celým svým jednáním vychovatelkou svému dítěti, ale i dítě je vychovatelem své matky – vždyť dítě přispívá svou bytostí k osobnosti matky, k jejímu rozvoji, k její větší zralosti, obohacuje její život a dává mu naplnění a smysl.²¹

Mateřství je zneužitelnou stránkou života ženy nejen v mladém věku, ale i ve věku zralosti, kdy se někdy snaží připoutávat děti k sobě a odpoutávat je od jejich otce. Děti a své mateřství dokáže někdy žena, zejména v rozvodových situacích, propůjčit ke složitým životním manévřům.²²

Mateřství je nejvyšším a nejkrásnějším posláním ženy. Žena se nestává matkou jen porodem dítěte, ale stává se jí také, když přijme za své dítě jiné ženy a vychovává je.²³

V dřívějších dobách stav svobodné matky přinášel mnohé problémy. I její dítě pociťovalo nepříjemnosti spojené s tímto stavem. V moderní společnosti mají svobodné matky stejná práva, stejně jako děti narozené mimo manželství.²⁴

Jsou ženy, které stav svobodné matky volí vědomě s přesvědčením, že jim dítě poskytne vše, co od života očekávají. Situace těchto žen je obtížnější a složitější než situace žen žijících v úplné rodině. Výjimkou není ani případ, že se žena rozhodne pro stav svobodné matky z obavy před osamělostí. Tento důvod lze hodnotit jako sobecký přístup, neboť žena nepřipouští, že dítě má právo na oba rodiče a úplnou rodinu. Některé ženy se sobecky upínají na dítě, které jim podle jejich představ má v životě poskytnout vše a od kterého očekávají i pozdější vděčnost a stálou účast. Život těchto dětí je vždy obtížnější nejen v dětství a v dospívání, ale i při volbě vlastního partnera.²⁵

Ukázalo se také, že dítě vychovávané jen matkou bývá ve styku s jinými dětmi méně jisté a je i více ovlivnitelné. Zkušenosti ze současné doby a nejrůznější průzkumy a studie nasvědčují tomu, že osamělé matky mají sklon k nadměrnému ochraňování dětí, které podporuje jejich závislost na matce - zejména v době dospívání a v době volby životního partnera.²⁶

²¹ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 152.

²² Tamtéž s. 156.

²³ Tamtéž s. 152.

²⁴ Tamtéž s. 156.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž s. 159 – 160.

Opravdová mateřská láska musí být především stálá bez ohledu na to, jak se dítě mění – vždyť přehnaně chráněné a milované dítě se samo později stává úzkostlivým, bázlivým a nesamostatným, trpí pocity méněcennosti. Děti bez mateřské lásky se opožďují ve vývoji, celoživotně citově strádají, jsou apatické a později mají problémy při výchově vlastních dětí.²⁷

Každá matka by si měla být vědoma toho, že ji dítě potřebuje bez výjimky ve všech svých životních situacích a ve všech svých životních obdobích, že dítě potřebuje matku a její péči, její lásku i ochranu, protože matka je pro dítě přirozený základ života, životní bezpečí, útočiště domova vždy, když to dítě, ať je jakkoliv vyspělé, potřebuje.²⁸

Matky mívají instinktivní pochopení pro to, co se s dítětem děje, vycítí jeho problémy a pocity nejistoty, i když nic neříká.²⁹

Žádná matka není ideální, každá někdy něco svému dítěti dluží. Ale „dostatečně dobrá matka“ dítěti poskytuje dostatečně pevné zázemí pro postupné odpoutávání. Když dítě zažije matku příliš nejistou, nevypočitatelnou, nepřátelskou, náročnou nebo jinak ohrožující, utrpí další trauma. Ztráta jednoty s matkou po porodu je přirozená. Chybění láskyplné pečující matky je však ztráta nepřirozená a mrzačící.³⁰

Typy matek:

- **Matka z povolání**

Tato matka je tady v první řadě pro své děti; vaří, uklízí a udržuje pro děti všechno v pořádku.³¹

²⁷ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 160.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž s. 162.

³⁰ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 66.

³¹ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

- **Matka pro panenky**

Láska této matky se vztahuje jen na malé dítě. Dokud jsou děti malé a bezmocné, dělá pro ně matka všechno; čím větší děti jsou, tím více ubývá matčiny náklonnosti.³²

- **Matka obět'**

Na pečlivou výchovu dětí a na příkladnou domácnost obětuje tato matka svůj čas i svobodu. Ve své oběti je šťastná a zapomíná v ní sama na sebe a na své zájmy. Později od svých dětí očekává vděčnost a uznání.³³

- **Úzkostná matka**

Tato matka je přespříliš opatrná a pokouší se odstranit svým dětem z cesty všechny těžkosti. Ve všem vidí nebezpečí a něco negativního.³⁴

- **Matka typu pohyblivé knihovny**

Pro tuto matku je výchova jejích dětí povinností. Je při ní nadměru přesná, drží se přísně plánů a knih, chybí jí však přirozená náklonnost a láska.³⁵

- **Cizí matka**

Tato matka svým dětem neukazuje, že je má ráda. Jen tajně během spánku je k nim něžná. Jinak je její výchovný styl sterilní a perfekcionistický.³⁶

- **Kamarádká matka**

Je kamarádka svých dětí, přistupuje na všechny jejich potřeby a ztotožňuje se s nimi. Neumí ovšem nic odmítnout a stanovit hranice, přesunuje výchovu na později.³⁷

- **Žárlivá matka**

Když se děti osamostatňují a pomalu se oddělují, bývá tato matka neklidná, připadá si zbytečná a předhazuje dětem nevděčnost. Pokouší se utvrdit svou pozici tím, že se i dospělým dětem vměšuje do všech záležitostí.³⁸

³² *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

- **Občasná matka**

Kvůli vyčerpání v práci nebo jiným činnostem zanedbává výchovu dětí. Občas - když pak přijde večer domů - se tato matka pokouší všechno dohonit a často své děti zasypává náklonností a hračkami.³⁹

2.2. Význam otce pro dítě

Dítě potřebuje rovněž otce, aby mohlo v rodině zdravě vyrůstat. Vztah otce k dítěti je založen na tom, jaký je jeho vztah k matce dítěte, jaké prostředí pomáhá matce pro výchovu dítěte vytvářet. Otec má být matce oporou, pomocí, svým postojem a jednáním vytváří prostředí, kde se celá rodina cítí buď spokojeně, bezpečně, radostně nebo prostředí nejistoty, neklidu a zklamání. Dítě, které vyrůstá v neklidném prostředí, je nejisté, lítostivé, jindy neposlušné a vzdorovité, často žárlivé i útočné.⁴⁰

Otec ve výchově dítěte představuje a reprezentuje mužský prvek, který je pro vývoj dítěte důležitý a nepostradatelný zvláště v době, kdy dospívá. Otcovské vedení usměřňuje charakter dítěte i jeho jednání, je pro dítě ochranou, bezpečím a oporou.⁴¹

Dítě je pro muže celoživotním poutem a závazkem, třebaže tuto skutečnost mnozí odmítají, vzdávají se svých otcovských práv, ale i radostí, zejména však odpovědnosti. Je pravda, že dnešní doba klade na muže požadavky, které jeho předkové do takové míry neznali. Dnešní muž umí i malé dítě nakrmit, přebalit, vykoupat a pečuje o jeho zdravý vývoj stejně jako žena – matka. Po celý věk dítěte, tak jak vyrůstá, je mu otec vychovatelem a učitelem, oporou a životní jistotou, prostě nezbytným mužským prvkem v rodině. Zájem muže o děti a jejich svět mu byl dán už výchovou a příkladem v rodině, kde sám vyrůstal a ve které dostal kladný nebo záporný vzor pro své rodičovské funkce.⁴²

³⁹ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

⁴⁰ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 160.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž s. 148.

Je pravda, že mnoho mužů neplní řádně své rodičovské povinnosti, je pravda, že armáda těchto „otců“ není malá, že jsou přítěží celé společnosti, která v zastoupení dětí žaluje otce o plnění jejich povinností. Je však také hodně mužů, kteří se o své děti starají a docela sami je vychovávají, když děti ztratily matku. Obětavě dávají své neúplné rodině vše, co jsou schopni poskytnout, aby dětem nahradili matku.⁴³

V rodinách s chybějícím otcem je výchova obtížnější, protože dítě postrádá mužský vzor.⁴⁴

V předškolním věku je otec pro dítě představitelem světa mužů, seznamuje dítě s mnoha jinými činnostmi než matka, bývá mu prvním učitelem ve sportu. Pro chlapce bývá otec vzorem, pro dívku prvním, nejdokonalejším představitelem muže.⁴⁵

Většina dětí je pyšná na svého otce a na to, co v životě vykonal. Jsou však děti, které o svém otci nemohou mluvit s obdivem, jsou děti, které kryjí přestupky svého otce i jeho slabosti, jsou děti, které se za svého otce stydí, a jsou děti, které o svém otci nerady slyší. Jsou to ty děti, které byly otcem a jeho postojem zklamány, které nepoznaly otcovu lásku a péči, jsou to ty děti, které spíše poznaly rány než jeho pohlazení.⁴⁶

Dnešní děti hledají v otci především autoritu, ale i životního kamaráda, ke kterému mohou kdykoliv a s čímkoliv přijít, aby jim pomohl, poradil. Otec spoluřeší rozhodné okamžiky, ukazuje dítěti cestu a směr.⁴⁷

Dítěti imponuje otec, který umí snášet svízelné životní situace, otec, který si s dítětem hraje, který je manuálně zručný, umí matce pomáhat v domácnosti, který nenaříká, když je nemocný, ale učí děti odvaze, samostatnosti a je jim sám příkladem.⁴⁸

Typy otců:

- **Otec jako trpělivý anděl**

Tento otec se vůči dětem jeví starostlivý, je trpělivý a dává jim citovou podporu.

Problémům se však spíš vyhýbá.⁴⁹

⁴³ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 148.

⁴⁴ Tamtéž s. 161.

⁴⁵ Tamtéž s. 160 – 161.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <<http://www.rodina.cz>>.

- **Otec jako teoretik**

Slova jsou jeho silnou stránkou, činy nejsou jeho záležitostí. Vychovává zásadově, méně přitom dbá na jedinečnost dítěte.⁵⁰

- **Tvrdošíjný otec**

Jeho děti mají pracovat, nikoli hrát si, aby něčeho dosáhly a měly úspěch. Tvrdošíjně určuje, co děti musí dělat a co dělat nesmí. Tento otec nepřipouští svobodu a volný prostor pro vlastní aktivity.⁵¹

- **Diktátor**

Cepuje své děti jako vojáky. S přísnou disciplínou a s požadavkem na bezpodmínečnou poslušnost hájí pořádek, píli, dochvilnost a spořivost. Ve svém nejhlubším nitru je často dobrosrdečný, neumí však sjednotit mírnost a přísnost. Trvá na dodržování pravidel, i když připouští určitý malý svobodný prostor.⁵²

- **Otec jako kouzelník**

Nechává dětem úplnou svobodu a dovoluje jim všechno, když se mu to právě hodí. Děti považují svého otce za ideálního kamaráda pro hru, zatímco ostatní leží na matce.⁵³

- **Suverénní otec**

Jedná se svými dětmi jako s dospělými; nechválí je ani nekárá. Tento otec věří, že už svou pouhou přítomností dokáže děti vychovat a že své povinnosti vychovatele dostojí jako "němý sluha".⁵⁴

⁵⁰ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

3. Rozvody a porozvodová péče o děti v ČR

3.1. Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu

Pro dítě je rozvod rodičů velmi náročnou situací. Větší dítě obvykle prožívá pocity viny za rozvod. Skoro nikdy se nepodaří udržet děti mimo dosah rodičovských konfliktů... Dítě potřebuje a chce mít u sebe oba rodiče. Konflikt patří mezi ty nejhůře řešitelné; obvykle všechny alternativy, před které je dítě rodiči stavěno, zahrnují nějakou hrozbu ztráty.⁵⁵

Dítě si navíc nedokáže v plném rozsahu uvědomit, o co přišlo. Odchod jednoho z rodičů z domova – v naprosté většině případů otce – je těžkou ztrátou jak pro děvče, tak pro chlapce. Dítě ztrácí každodenní kontakt s dospělým mužem, vůči kterému dívka potřebuje zkoušet své probouzející se ženství a kterého chlapec potřebuje napodobovat, aby dotvořil své mužství. Otec, který sice s dítětem udržuje kontakt během některých víkendů, ale v domácnosti není trvale přítomný, se totiž chová jako člověk, který chce dítě zabavit, nikoli jako rodič, jenž v každodenním soužití s dítětem sdílí všechno a představuje model toho, jak se chovat a jak řešit problémy.⁵⁶

Pro děti obou pohlaví obecně platí, že ve srovnání s dětmi vyrůstajícími v rodinách s oběma rodiči mají děti rozvedených rodičů v průměru více poruch chování, více příznaků psychického stresu, horší výsledky ve škole, nižší sebevědomí a víc obtíží ve společenském přizpůsobení. Wallerstein uvádí (cit. tamtéž), že tento rozdíl je patrný i v dospělosti – dospělí, kteří zažili rozvod rodičů v dětství, mají významně horší ukazatele psychologického a společenského fungování. Vedle faktu rozvodu rodičů však záleží na dalších okolnostech – jak se podařilo udržovat kontakt mezi dítětem a oběma rodiči, jak rodiče „fungovali“, nakolik byli schopni kooperovat po rozvodu, jaké byly ekonomické podmínky života dítěte po rozvodu aj.⁵⁷

⁵⁵ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 67.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

Varianty postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu jsou následující:

- Dítě je oběma rodiči informováno o rozvodu a ujištěno, že kontakt s oběma bude v budoucnu zachován. Rodiče se např. domluví na střídavé péči a postupují podle dohody, tj. udržují **pravidelný kontakt s dítětem a daří se jim přitom nevtahovat dítě do svého rozvodového traumatu**, tj. nepomlouvají druhého rodiče a neútočí na něj. Stejně jako v jiných případech si dítě nevyhnutelně svou teorii o důvodech rozvodu vytvoří. Rodiče sice dítě slovně nepopouzejí jeden proti druhému, ale mohou např. neverbálními prostředky komunikace nevědomky zkoušet získávat dítě na svou stranu. To představuje pravděpodobně nejlepší možnou variantu vztahu rozvádějících se rodičů a jejich dítěte.⁵⁸

- Dítě je využíváno jako **nástroj pomsty** jednoho rodiče proti druhému. Přitom nesejde na tom, kdo měl větší vinu na rozvodu. Dítě je proti rodiči soustavně popouzeno, je mu vyhrožováno, že když od druhého rodiče něco přijme nebo když s ním někde půjde, budou následovat tresty. Postavení dítěte je označováno jako syndrom odvrženého rodiče. Rodič, který má dítě u sebe, mu brání v kontaktu s druhým rodičem a indukuje u dítěte příznaky strachu z návštěv zavrhaného rodiče (např. nespavost, noční děsy, pláč). Pokud ke kontaktu dítěte a zavrhaného rodiče přece jen dojde, zavrhuje rodič indukuje u dítěte příznaky psychosomatických reakcí na tento kontakt (např. koktání, nechutenství, pomočování). Někdy navíc zavrhuje rodič obviní zavrhaného rodiče z nevhodného zacházení s dítětem, případně i ze sexuálního nebo jiného zneužívání dítěte.⁵⁹

- Dítě je **stéblem poslední naděje**. Rodič, který se nemůže s rozvodem smířit, kontaktuje druhého rodiče ve všech případech, kdy je s dítětem něco v nepořádku. Pokud se rodič, který již bydlí jinde, nechá přivolat, problémy s ním řeší první rodič v dlouhých debatách, v nichž se snaží o navození co nejvstřícnější atmosféry.⁶⁰

⁵⁸ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 67.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž.

- Dítě má roli **prostředníka**. Bývalý manžel a bývalá manželka spolu nekomunikují, posílají si zprávy přes dítě. Dítě např. vyřizuje otcí, za nímž přijde jednou za dva týdny, jak matka hodnotí jejich minulý kontakt, a předává také instrukce týkající se aktuální schůzky (doporučení kam jít, co jíst, koho je možné vzít s sebou a koho ne). Nebo je naopak dítě během kontaktu s otcem, který s ním nebydlí, vyslýcháno s průhledným záměrem zjistit, co se doma děje, s kým se matka stýká apod. Když dítě informace poskytne, dostane pokyn, co má matce po návratu domů vyřídit. Dítěti je obvykle zpočátku tato role málo příjemná, ale může si na ni zvyknout, může ji začít využívat ve svůj prospěch.⁶¹

- Dítě se stává **náhradním partnerem**. Rodič, který s ním žije, mu svěruje všechny své stesky a konzultuje s ním všechna vážnější rozhodnutí. Dítě s partnerským vztahem k rodiči se přirozeně stává překážkou při případných pokusech dospělého navázat vztah k novému dospělému partnerovi. To, že dítě překáží novému vztahu, může rodič nevědomky vítat a podporovat.⁶²

- Dítě je **zanedbáváno**, rodiče jsou natolik pohlceni svými problémy, případně vyřizováním starých vzájemných účtů, že se o ně přestávají zajímat. Starší děti mohou svým chováním překračovat meze zákona, ale ani to rodiče nevede k většímu zájmu o způsob jejich života. Problémy dítěte pak musí řešit orgány státu, případně další organizace zabývající se deprimovanými dětmi.⁶³

3.2. Fáze rozvodu

3.2.1. Rozvod jako proces

Až na výjimky je rozvod výsledkem dlouhého rozhodování, protože většina lidí tuší, do jakých nesnází je rozvádění přivede. To se týká i těch, kdo si našli jiného partnera a soudí, že život s ním bude lepší, než byl jejich dosavadní manželské soužití.

⁶¹ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 67.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

Jakmile je zřetelné, že jeden z manželů rozvodový úmysl má, začnou se profilovat rozvodové role. Dva základní typy konstelace rozvodových rolí jsou **symetrická** (obě strany dělají podobné kroky) a **komplementární** (jeden se projevuje nezávisle, odpoutává se, druhý se projevuje závisle, zkouší strategie připoutávání a je frustrován, protože nepřináší kýžený výsledek). Komplementární konstelace rolí je mnohem častější.⁶⁴

3.2.2. Období ambivalence

V období, kdy jsou jasné známky krize vztahu a kdy možnost rozvodu tak říkajíc zřetelně visí ve vzduchu – manželé se více hádají, a nebo se naopak sobě vyhýbají, přestávají kooperovat ekonomicky, omezují sex, volno tráví odděleně apod., dělají někteří manželé pokusy vztah spravit. Toto období je nazýváno **obdobím ambivalence**. Bilancují již oba, prověřují svou motivaci dál ve vztahu pokračovat. Intenzivnější kontakt a nové projekty náročné na spolupráci ve většině případů ukážou vztahové problémy ještě zřetelněji. Výsledkem bývá zvětšení distance obou partnerů nebo konfliktů.⁶⁵

3.2.3. Vlastní rozvod

Další fáze začíná ve chvíli, kdy se jeden z manželů definitivně rozhodl. Soudu je podána žádost o rozvod. Tu může podle platné právní úpravy v ČR podat jen jeden z manželů nebo nově oba manželé jako návrh na tzv. souhlasný rozvod. Souhlasný rozvod předpokládá, že manželé předloží soudu ověřené dohody o majetku a bydlení, o úpravě poměrů nezletilých dětí, případně o výživném. U rozvodu tradičního typu se obvykle v několika stáních řeší záležitosti týkající se výchovy dětí, styku rodiče dětmi, výživného, majetku i bydlení. Rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí musí nyní předcházet rozhodnutí o rozvodu.⁶⁶

⁶⁴ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 63 – 65.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

Sociální pracovník vstupuje do hry vždy, protože rozhodování o výchově dítěte v souvislosti s rozvodem je situací, kdy žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě. Jde o právní úkon, při kterém by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči. Proto soud ustavuje dítěti jako opatrovníka orgán sociálně-právní ochrany dítěte.⁶⁷

V tomto období se rozvíjejí intenzivní emoční reakce na rozvodovou situaci. U manžela, který si rozvod přeje méně, má reakce podobu depresí a úzkostí. Je-li to muž, hrozí u něj více než dříve také agresivní chování vůči ženě, kterou již nemá potřebu ochraňovat. I ten z manželů, jenž dal k rozvodu popud a více si ho přeje, na rozvodovou situaci reaguje intenzivními emocemi. Má-li jiného partnera, má výhodu v tom, že s ním může své intenzivní emoce zpracovávat.⁶⁸

Při rozvodech, které nebyly dohodnuty předem, představuje leckdy samostatné trauma rozvodové soudní stání. Během něj mohou být partneři konfrontováni s překvapivými „obviněními“ druhé strany.⁶⁹

3.2.4. Období po rozvodu

Fáze brzy po rozvodu je prožívána podobně jako vlastní rozvod. Pokud jeden z manželů zůstává bydlet ve stejném bytě či domě, v němž bydlel dříve, případně tam s ním zůstávají děti, vyrovnává se „pouze“ s nepřítomností manžela. Pokud druhý manžel odešel, čelí navíc nutnosti najít domov nový a trpí samotou, která bývá popisována jako nesnesitelná. S vysokou pravděpodobností si tento partner rychle najde nový vztah a pokusí se vybudovat si nové zázemí. Oba partneři pravidelně mívají po rozvodu kromě psychických těžkostí i obtíže ekonomické.⁷⁰

Fáze doznívajícího rozvodu je dlouhá. Jde o proces po psychologické stránce podobný oplakávání zemřelého partnera. V jistém ohledu je to ještě těžší, protože „zesnulý“ žije, někdy je nutné s ním komunikovat (např. o dětech).⁷¹

⁶⁷ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 63 – 65.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

Rozvádějící se člověk se propracovává několika ne zcela zřetelně oddělenými stadii psychické reakce na rozvod – od beznaděje, zoufalství, pocitů bezmoci, vzteku, výčitek za vlastní selhání, úvah o tom, „co by bylo, kdybych udělal to a ono jinak“, přes pochybnosti o vlastní hodnotě, apatii, omezení společenských kontaktů až do stavu nové adaptace, kdy je rozvod uznán jako nevyhnutelné řešení manželského nesouladu a je případně možné navázat nový vztah.⁷²

Těsně po rozvodu někteří lidé nejsou schopni kontaktů s lidmi opačného pohlaví. Jiní naopak navazují vztahy, které jim mají přinést okamžitou náhradu za chybějícího manžela.⁷³

3.2.5. Emoční rozvod

Emoční rozvod většině lidí trvá jeden až tři roky. Dokončení emočního rozvodu se pozná podle toho, že zeslábnou, případně zcela zmizí intenzivní výkyvy nálad, že se člověk obejde bez prostředků, jimiž si během rozvodu pomáhal (léky, alkohol, přejídání, stále sledování televize nebo jiné nutkavé činnosti odvracející pocit prázdnoty), že se člověk do jisté míry vrátí ke způsobu života a k zájmům, jaké měl dříve, že dostane chuť vídat se s jinými lidmi, případně že naváže kontakt s člověkem opačného pohlaví a nepromítá do něj zraňující zkušenost s předchozím partnerem. Centrum jeho psychického života se přesune z minulosti do přítomnosti, začne si dělat plány do budoucna a pracuje na jejich realizaci.⁷⁴

I když k těmto změnám dojde, rozvodový „psychický úraz“ dobíhá dál. Pro některé lidi...jde o trauma tak velké, že pod jeho vlivem žijí až do smrti. Nejdelší odhady uvádějí, že se z rozvodu stává netraumatická vzpomínka v průměru až po sedmi letech.⁷⁵

⁷² MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 63 – 65.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

3.3. Typy rozvodu

3.3.1. Opuštění partnera bez navázání pevnější vazby

Jde o druh rozvodu, který obvykle nevyvolává intenzivní emoční reakce. Vyskytuje se v manželstvích velmi mladých lidí, ale i v manželství lidí vyššího věku, kteří se znali krátce a sňatek uzavřeli pod tlakem těhotenství, pod tlakem traumatu z předcházejícího rozchodu či rozvodu.⁷⁶

3.3.2. Vyústění prvních krizí

Vyústění prvních krizí spojených s nároky rodinného života a péče o dítě je rozvodová situace, s níž se profesionálové v pomáhajících profesích setkávají velmi často. V těchto případech je dvojice zaskočena požadavky. Patří k nim vedle obstarávání „instrumentálních“ záležitostí (peníze, vaření, úklid) výchova dětí spojená s „ponorkovou nemocí“ toho rodiče, který o malé děti převážně pečuje, i adaptace na očekávání, jež si partneri přinášejí z původních rodin. „Řešením“ může být také nevěra, která pak spustí rozvodový proces. Tito rozvádějící se manželé mívají děti školního věku.⁷⁷

Jak uvádí Národní zpráva o rodině⁷⁸, první rozvodová vlna se v ČR v druhé polovině devadesátých let 20. století rozšířila z období 1-5 let po svatbě na období 2-14 let po svatbě. Posun se interpretuje jako dopad vyššího věku partnerů uzavírajících první manželství (v současnosti u nás 24 let u žen a 27 let u mužů) a ekonomických závazků, které na sebe po sňatku musí mladá rodina vzít (půjčky, hypotéky). Podstatnou část rozvodů v první vlně lze považovat za vyústění prvních manželských krizí.⁷⁹

⁷⁶ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 61 – 62.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž citováno.

⁷⁹ Tamtéž.

3.3.3. Odmítnutí partnera z důvodu výskytu patologických jevů

K jinému častému typu rozvodu dochází, když se po určité době manželství ukáže, že partner je alkoholik, hráč, žárlivec, podvodník, má hysterické rysy, chová se artisticky a nekomunikuje, je workholik a zajímá ho jen jeho práce, případně se chová násilně. Může jít o autoritativní vystupování, nedostatek vřelosti, nedostatek zájmu o děti, neochotu spolupracovat apod.⁸⁰

Ten z partnerů, který je vystaven nepřijatelnému chování, se na takové chování může adaptovat. Rozhodnutí pro rozvod pak způsobí exces v chování druhého nebo nějaký jiný činitel. Proces odpoutávání bývá v těchto případech dlouhý. Tito rozvádějící se manželé vychovávají děti různého věku. Nejhůře snášejí situaci rozvodu děti v období dospívání.⁸¹

3.3.4. Vyčerpání vztahu

Vyčerpání vztahu v době, kdy děti dospěly, je typ rozvodu promítající se do tzv. druhé rozvodové vlny. Manželé jsou v té době spolu dvě desítky let nebo déle. Poté, co děti odešly z domova, nedaří se jim najít nový program. Nesoulad, který byl dříve tlumen v zájmu udržení vhodného prostředí pro výchovu dětí, může nyní propuknout naplno. Tito manželé mají děti buď mimo domov, případně mají dospělé děti ve společné domácnosti. Reakce dětí na rozvod není v těchto případech ústředním tématem. Naopak rozvádějící se dospělí vstoupili do druhé poloviny svého života a jejich možnosti znovu založit rodinu jsou omezené.⁸²

⁸⁰ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 61 – 62.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

3.4. Svěřování dětí do výchovy pro dobu po rozvodu

3.4.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy

Až do 18. století se na otce pohlíželo jako na přirozeného ochránce dětí a pouze on měl finanční prostředky k jejich podpoře.⁸³

Na počátku 19. století měl otec stále ještě větší zodpovědnost za dítě než matka a téměř ve všech případech byly děti po rozvodu svěřovány otcům.⁸⁴ V průběhu 19. století však docházelo ke změnám. Soudy začaly postupně omezovat téměř absolutní právo otce na svěřování dítěte. V průběhu 19. století se na malé děti postupně začalo pohlížet tak, že mají specifické potřeby, které dovedou lépe uspokojit matky. Tento postoj se stal známým jako „presumpce útlého věku dětí“. Soudy pak svěřovaly děti mladší sedmi let do výchovy matkám. Zpočátku ale pouze dočasně.⁸⁵

Ovšem to, co mohlo být začátkem trendu více individualizovaného rozhodování při svěřování dětí, se nakonec stalo jen novým stereotypem, který nahradil dřívější: celková preference matek nyní nahradila dřívější celkovou preferenci otců. Postupem let byla věková hranice „útlého věku“ posunována směrem nahoru a posléze došlo k tomu, že presumpce útlého věku se stala důvodem pro svěřování dětí jakéhokoli věku matkám. Kolem roku 1920 již byla preference matek dostatečně upevněna.⁸⁶

⁸³ KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha : Orbis, 1962. s. 84.

⁸⁴ ČERNÁ, P. *Rozvod, otcové a děti: Sociálně právní ochrana dětí v rozvodové a porozvodové situaci*. Praha : FF UK, 2000. [on-line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <<http://www.iustin.cz>>.

⁸⁵ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 24 – 26.

⁸⁶ Tamtéž.

Podstatnou hybnou silou pro přesun k preferenci výhradní péče matek byla alimentární povinnost otců - a tím i zmenšení finančních potíží matek. Alimentární povinnost otců vůči dětem u nás zajišťovala Československá manželská novela z roku 1919.⁸⁷

Presumpce „útlého věku“ byla časem nahrazena směrnicí známou jako „pro dítě to nejlepší“. Soudy se v současných sporech o svěření dítěte o tento standard opírají... Většinou platí, že otec má naději získat dítě do výchovy pouze v případě, že matka hrubým způsobem zanedbává péči nebo dítě zneužívá.⁸⁸

Souhrnně lze říci, že v dřívějších dobách se předpokládalo, že muži jsou díky své povaze lépe vybaveni dítě chránit a zaopatřovat. Přibližně od roku 1920 se předpokládá, že ženy jsou vzhledem ke své povaze lépe vybaveny k tomu, aby o děti pečovaly. Tyto předpoklady však vycházejí pouze z předsudků o rolích mužů a žen. „Dojde-li k rozvodu rodičů, pak ve výchově a péči o děti by měl pokračovat zejména ten rodič, jehož soubor pozitivních vlastností je úplnější, výraznější a pohotověji se projevující, stručně řečeno ten, kdo má lepší, zralější osobnost.“⁸⁹

„Přesvědčení o pouze matčině důležitosti pro děti vzniklo jako reakce na ekonomické tlaky a bylo podporováno sentimentalitou, neprokázanými teoriemi a chybnými interpretacemi výsledků dřívějšího výzkumu.“⁹⁰

⁸⁷ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha : Orbis, 1962. s. 172.

⁸⁸ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 27.

⁸⁹ BAKALÁŘ, E., NOVÁKOVI, M. a D., et al. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha : Lidové noviny, 1996. s. 53.

⁹⁰ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 131.

3.4.2. Typy svěřování dětí do výchovy

- *Výhradní výchova*

První typ porozvodové výchovy dítěte představuje individuální (výhradní) výchova jednoho z rodičů. Podstatou rozhodnutí soudu o svěřování dítěte do výchovy jednomu z rodičů je určení, kdo bude mít dítě ve své výchově, kdo o ně bude osobně pečovat, s kým bude dítě žít. Rodič, kterému dítě nebylo svěřeno do výchovy, v žádném případě neztrácí automaticky rodičovskou zodpovědnost a práva z ní vyplývající. Aby však tento rodič mohl svá rodičovská práva i povinnosti vykonávat, musí mu být umožněno se s dítětem osobně stýkat, trávit s ním volný čas, mít o něm informace apod.⁹¹

- *Střídavá výchova*

V případě střídavé výchovy je péče o dítě zajišťována střídavě oběma rodiči v určitých časových intervalech. Ke střídání bydliště dítěte může docházet např. každý týden, měsíc apod. Tato forma „stěhování“ není vhodná pro všechny děti, zejména ji nelze doporučit u dětí raného školního věku. Podmínkou pro střídavou výchovu je samozřejmě rodičovská zodpovědnost na straně obou rodičů a jejich obecná výchovná způsobilost. Výchovné postoje a přístupy rodičů by měly být v podstatě stejné. Rodiče by měli soudu prokázat svoji schopnost dohodnout se o všech záležitostech dítěte, oba by měli být také přiměřeně hmotně zabezpečeni. Bydliště rodičů by neměla být příliš vzdálena. Soud může dohodu o střídavé výchově schválit, dospěje-li k závěru, že je to v zájmu dítěte a že tak budou lépe zajištěny jeho potřeby.⁹²

⁹¹ KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha : Computer Press, 2000. s. 57.

⁹² Tamtéž s. 58 – 59.

- **Společná výchova**

V České republice byla společná či střídavá výchova obou rodičů zavedena při poslední úpravě zákona o rodině až v roce 1998. Společná výchova znamená, že rodiče, kterým náleží rodičovská zodpovědnost ze zákona, mají i po rozvodu stejná práva a povinnosti k dítěti. Rodič, kterému dítě nebylo svěřeno do přímé výchovy, neztrácí právo rozhodovat o podstatných záležitostech týkajících se dítěte.⁹³

Pokud se rodiče dohodnou na společné výchově, znamená to v podstatě to, že není určeno, u koho bude dítě žít, kde bude mít trvalé bydliště apod. Takto může soud postupovat, jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby. Tento způsob výchovy se však v naší praxi příliš neužívá.⁹⁴

Otcům společná výchova umožňuje, aby se vyhnuli povrchním vztahům, které jsou typické pro „návštěvy“ mezi dítětem a druhým rodičem. Matkám společná výchova slibuje pomoc při výchově dětí.⁹⁵

Negativní stránkou společné výchovy je to, že může mást děti a podkopávat jejich pocit bezpečí a stability. Pozitivní stránkou však je maximalizace kontaktu mezi dítětem a oběma rodiči.⁹⁶

⁹³ CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha : Grada, 2002. s. 99.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 179.

⁹⁶ Tamtéž s. 189.

II. Praktická část

1. Cíl šetření

- **Jaký význam pro dítě představují rodiče?**
- **Jsou otcové ochotní vzít si do péče své dítě v případě rozchodu či rozvodu?**
- **Panuje stále mezi respondenty dochovaný stereotyp, že pro výchovu dítěte je nezastupitelný význam matky a že by tedy mělo být dítě svěřeno soudem automaticky do péče matky v případě rozvodu či rozchodu rodičů?**

Cílem šetření je zjistit, jaký postoj zaujímá současná česká společnost k rozvodům a jak na problematiku rozvodovosti nahlíží. Dalším cílem je zjistit názory respondentů na současnou rozvodovou péči v České republice a ověřit, zda-li se stále potýká Česká republika s dochovaným stereotypem, že nezastupitelný význam má pro dítě v rodině matka a že by tedy mělo být dítě svěřeno soudem přednostně do péče matky v případě rozvodu rodičů, a zda-li jsou otcové ochotni se tomuto stereotypu bránit a usilují o svěřeni dítěte do své péče.

2. Hypotézy

H1: Domnívám se, že rozvod budou oslovení respondenti vnímat jako velkou zátěž pro děti i dospělé, a proto by měli rodiče děti na případný rozvod připravit.

Definice této hypotézy vychází z 3. kapitoly mé teoretické části bakalářské práce, konkrétně 3.1. Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu na s. 13 - 15.

H2: Předpokládám, že děti budou zpravidla svěřovány do péče matkám v případě rozvodu rodičů a že otcové budou v opatrovnickém soudnictví diskriminováni.

h1: Domnívám se, že dochovaný stereotyp významnější pozice matky pro dítě z tradiční rodiny stále přetrvává a že je posilován nezájmem péče o dítě ze strany otců za doby trvání jejich manželství.

Definice této hypotézy a podhypotézy je ovlivněna kapitolou 3.5.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy na s. 24 - 25.

h2: Domnívám se, že většina respondentů bude v případě rozvodu preferovat v rámci porozvodové péče spíše neomezený styk dítěte s druhým rodičem, kterému nebylo dítě po rozvodu svěřeno do péče, a zároveň předpokládám, že se rozvádějící rodiče budou spíše schopni o porozvodové péči dítěte dohodnout a tuto dohodu pak již jen nechat schválit u opatrovnického soudu.

Definice této podhypotézy se opírá o kapitolu 3.5.2. Typy svěřování dětí do výchovy na s. 25 - 26.

H3: Předpokládám, že dle mínění respondentů budou navrhovateli žádostí o rozvod převážně ženy, přestože za rozpadem rodiny budou převážně stát oba partneři.

Definice této hypotézy vychází z kapitoly 3.4.4. Rozvody podle navrhovatele žádosti o rozvod na s. 23 - 24.

3. Nástroje sběru dat

Metody výzkumu

Při zpracování výsledků praktické části mé bakalářské práce na téma Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice bude prováděn kvantitativní výzkum.

Bude použita metoda terénního výzkumu a metoda matematicko statistická. Metodu terénního výzkumu jsem zvolila proto, že je pro kvantitativní zkoumání nejvhodnější a že je metodou sběru dat v terénu. Metoda matematicko statistická umožňuje kvantifikovat a data přehledně graficky zpracovávat do tabulek a grafů.

Techniky výzkumu

Při zpracování výsledků praktické části bakalářské práce na téma Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice bude využita technika standardizovaného dotazníku, neboť rychleji zmapuje větší počet respondentů. Zvolila jsem 20 otázek, na které budou respondenti odpovídat převážně vylučující formou odpovědí. Prvních 5 otázek v dotazníku má být identifikačního rázu a měly by identifikovat respondenty dle pohlaví, věku, dosaženého vzdělání, rodinného stavu, počtu dětí žijících v domácnosti respondenta a případně věk respondentových dětí. Zbývající otázky mají směřovat k problematice rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice.

4. Výzkumný terén

Budu sledovat, jaký postoj zaujímají z řad rodičů obou pohlaví respondenti k problematice rozvodovosti a porozvodové péče o děti v okolí města Prachatic.

Prachatice

Město Prachatice je bývalým okresním městem, leží v jihozápadní části České republiky, 40 km od připravované dálnice Praha - České Budějovice - Linec. Patří do oblasti Jihočeského kraje a Šumavy.

- rozloha 3901 ha
- počet obyvatel 11 859 (k 31.12.2002)
- příslušnost do NUTS III - Jihočeský kraj
- příslušnost do NUTS II - Jihozápad
- zeměpisné souřadnice: 48°58'40" severní šířky; 14°00'46" východní délky
- počet uzavřených sňatků v roce 2007 je 67 ⁹⁷
- počet rozvodů v roce 2007 je 26 ⁹⁸

Institucionální soustavu péče o rodinu tvoří Úřad práce mající na starost aktivní politiku zaměstnanosti a vyplácení dávek ze státní sociální podpory, Okresní soud, MěÚ sociální odbor vyplácející sociální dávky rodinám a nezaopatřeným dětem a také OSPOD jako sociální kurátor a opatrovník při soudních řízeních ohledně hájení práv nezletilých ve věci určování otcovství, rozvodových řízení a svěřování dětí do péče rodičů. Dále se zde vyskytují specifické instituce jako pedagogicko-psychologická poradna, občanská poradna, manželská poradna pro rodiny s dětmi, mateřské centrum či speciální školství.

⁹⁷ *Databáze demografických údajů za obce v ČR.* [on.line]. [cit. 05.03. 2009]. Dostupné na : <http://www.czso.cz.

⁹⁸ Tamtéž.

5. Výzkumný vzorek

Při zkoumání v rámci zpracování praktické části mé bakalářské práce mě zajímali respondenti z okolí města Prachatic, které jsem diferencovala z hlediska pohlaví, věku, dosaženého vzdělání, rodinného stavu a počtu dětí žijících v rodině respondenta, které jsem zpracovala graficky do následujících tabulek.

Velký počet respondentů pro vyplnění mého dotazníku v rámci výzkumného šetření jsem získala zejména na Okresním soudu v Prachaticích a MěÚ Prachatice, Oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kde jsem vykonávala již dříve praxi v rámci studia na VOŠ sociální v Prachaticích, dále při letošní praxi absolvované v rámci studia na TF na pracovišti Farní charity Prachatice, a také pak rozesláním dotazníků mezi klienty mé matky a spolupracovníky a klienty mého otce.

Respondenti

Pohlaví	Respondenti
Žena	30
Muž	30

Pohlaví	Věk			
	18 - 24 let	25 - 39 let	40 - 59 let	60 let a více
Žena	4	6	15	5
Muž	3	5	16	6

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – věk 10 % muži ve věku 18 – 24 let, 17 % muži ve věku 25 – 39 let, 53 % muži ve věku 40 – 59 let a 20 % muži ve věku 60 let a více. Z 30 žen tvoří 13 % ženy ve věku 18 – 24 let, 20 % ženy ve věku 25 – 39 let, 50 % ženy ve věku 40 – 59 let a 17 % ženy ve věku 60 let a více.

Pohlaví	Rodinný stav				
	Svobodný(á)	Ženatý/Vdaná	Rozvedený(á)	Vdova/Vdovec	Druh/Družka
Žena	5	8	15	0	2
Muž	2	10	18	0	0

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – rodinný stav 7 % svobodní muži, 33 % ženatí a 60 % rozvedení muži. Z 30 žen tvoří 17 % svobodné ženy, 26 % vdané a 50 % rozvedené ženy a 7 % vdovy.

Pohlaví	Vzdělání					
	Základní	Vyučen(a)	Střed. všeob.	Střed. odbor.	Vyšší odbor.	Vysokoškol.
Žena	2	3	6	14	2	3
Muž	0	9	3	13	0	5

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – vzdělání 30 % muži vyučení, 10 % muži se středním všeobecným vzděláním, 43 % muži se středním odborným vzděláním a 17 % muži s vysokoškolským vzděláním. Z 30 žen tvoří 7 % ženy se základním vzděláním, 10 % ženy vyučené, 20 % ženy se středním všeobecným vzděláním, 46 % ženy se středním odborným vzděláním, 7 % ženy s vyšším odborným vzděláním a 10 % ženy s vysokoškolským vzděláním.

Pohlaví	Počet dětí				
	Žádné dítě	1 dítě	2 děti	3 děti	4 a více
Žena	6	4	16	2	2
Muž	3	8	15	4	0

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – počet dětí 10 % muži bez dětí, 27 % muži s 1 dítětem, 50 % muži se 2 dětmi a 13 % muži se 3 dětmi. Z 30 žen tvoří 20 % ženy bez dětí, 13 % ženy s 1 dítětem, 53 % ženy se 2 dětmi, 7 % ženy se 3 dětmi a 7 % ženy se 4 a více dětmi.

Pro mé výzkumné šetření jsem zvolila za základní proměnnou pohlaví respondentů a pro zajímavost jsem uváděla i názory rozvedených žen a mužů v kapitole praktické části nazvané: Prezentace a interpretace výsledků výzkumného šetření.

6. Prezentace a interpretace výsledků výzkumu

Mnou vytvořený dotazník se týká rozvodů a porozvodové péče v České republice. Dotazník je rozkryt na šesti stranách archu papíru o rozměru A4, přičemž na první straně je stručné odůvodnění účelu dotazníku předkládaného osloveným respondentům, zmínění o zachování anonymity v případě zjištěných informací z dotazníků, vyzvání k vyplnění dotazníku a poděkování za spolupráci mým jménem. Na druhé straně dotazníku se nachází prostor pro základní identifikační údaje respondenta a první 2 otázky týkající se tématu mé absolventské práce. Na třetí straně jsou otázky č. 3 – 6, na čtvrté straně otázky č. 7 – 12, na páté straně otázky č. 13 – 16 a na šesté straně jsou poslední 4 otázky vztahující se k tématu mé absolventské práce (viz příloha č. X na s. 50 – 55).

Dotazník byl namnožen v 70 kopiích, přičemž 10 kopií sloužilo pro účely předvýzkumu a 60 kopií k řádnému výzkumnému šetření. Oslovila jsem 70 respondentů na základě osobního kontaktu a 70 oslovených respondentů mi také dotazník do vlastních rukou vrátilo. Všechny dotazníky byly řádně vyplněny.

H1: Domnívám se, že rozvod budou oslovení respondenti vnímat jako velkou zátěž pro děti i dospělé, a proto by měli rodiče děti na případný rozvod připravit.

K této hypotéze se vztahují otázky č. 1 – 7.

1) Myslíte si, že vnímají děti rozvod jako náročnou psychickou zátěž?

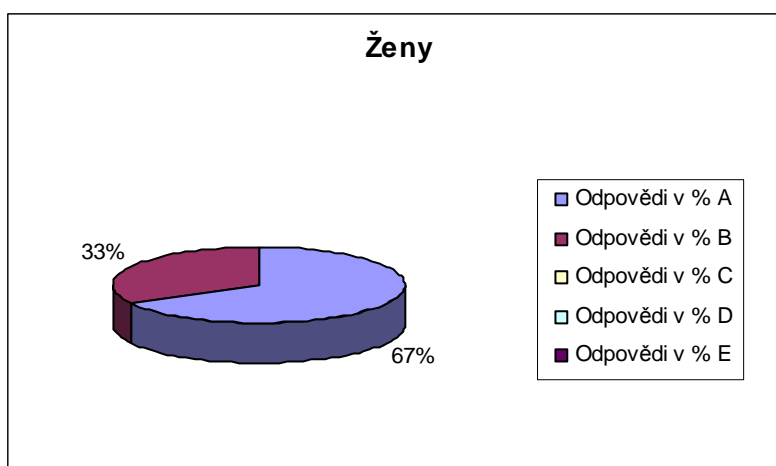
Otázka č. 1 vychází z **3.1. kapitoly** na s. 13 – 15 teoretické části mé bakalářské práce, nazvané *Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu*, kde autoři Matoušek a Uhlíková uvádějí, že pro dítě je rozvod rodičů velmi náročnou situací, že dítě prožívá často pocity viny za rozvod svých rodičů a konflikt rodičů představuje u dětí nějakou hrozbu ztráty – ztrátu jednoho z rodičů v jejich každodenním vzájemném soužití.

Tato otázka měla tedy zjistit, zda-li oslovení respondenti považují rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte.

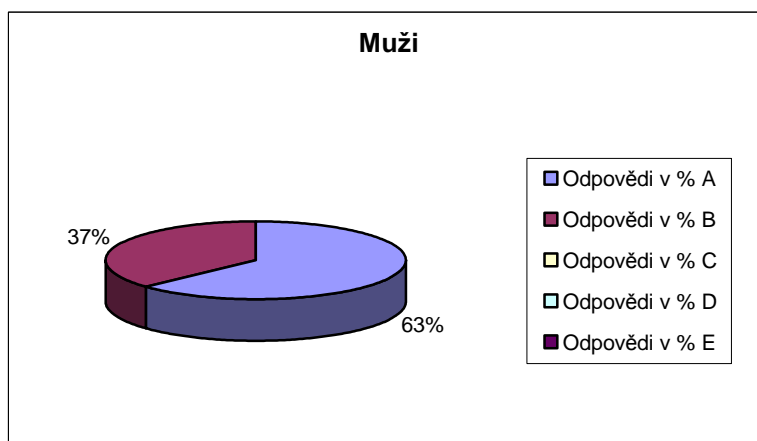
Tab. č. 23

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	67	33	0	0	0
Muž	63	37	0	0	0

Graf č. 41

Graf č. 42

Touto otázkou jsem zjistila, že 63 % dotázaných mužů a 67 % dotázaných žen rozhodně považuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte. 37 % mužů a 33 % žen jednoznačně nepovažuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte, spíše jen připouští možnost nějaké psychické zátěže u dítěte.

100 % rozvedených žen a 40 % rozvedených mužů jednoznačně nepovažuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte, spíše jen připouští možnoswt nějaké psychické zátěže u dítěte. 60 % rozvedených mužů rozhodně považuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte.

Proto považuji hypotézu H1 za potvrzenou (+).

2) Myslíte si, že děti rozvedených rodičů mohou trpět poruchami chování?

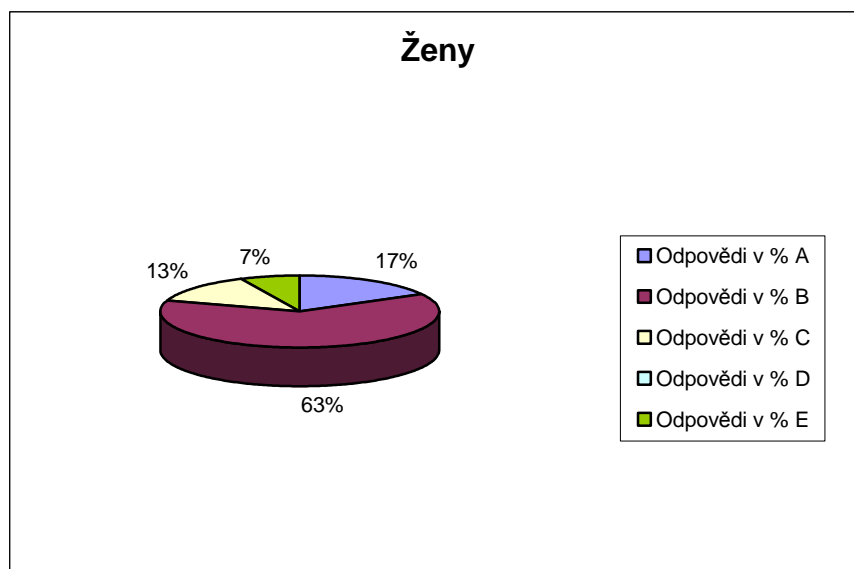
Otázka č. 2 taktéž vychází z výše jmenované kapitoly, kde opět autoři Matoušek a Uhlíková uvádějí, že pro děti obou pohlaví obecně platí, že ve srovnání s dětmi vyrůstajícími v rodinách s oběma rodiči mají děti rozvedených rodičů v průměru více poruch chování.

Tato otázka tedy zjišťovala, zda-li se oslovení respondenti domnívají, že existuje či neexistuje rozdíl v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině.

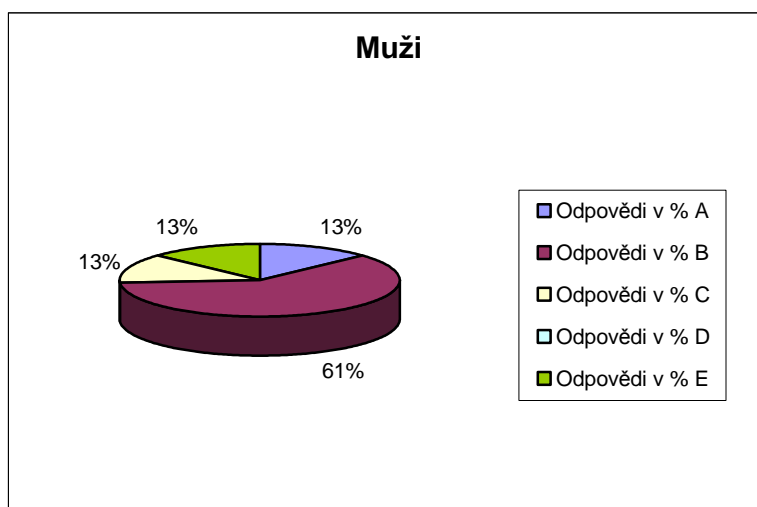
Tab. č. 24

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	17	63	13	0	7
Muž	13	61	13	0	13

Graf č. 43

Graf č. 44

Touto otázkou jsem zjistila, že 13 % dotázaných mužů a 17 % dotázaných žen se rozhodně domnívá, že děti rozvedených rodičů mohou trpět poruchami chování. 61 % mužů a 63 % žen spíše jen připouští možnost existence rozdílu v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. 13 % mužů a 13 % žen se domnívá, že spíše neexistuje rozdíl v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. Zbýlých 13 % mužů a 7 % žen nedokáže tento rozdíl posoudit. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů se domnívá, že spíše neexistuje rozdíl v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. 60 % rozvedených mužů spíše jen připouští možnost existence rozdílu v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. 20 % rozvedených mužů nedokáže tento rozdíl posoudit.**

Proto považuji hypotézu H1 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

3) Myslíte si, že lidé, kteří v dětství zažili rozvod rodičů, mohou mít v dospělosti nižší sebevědomí a více obtíží ve společenském přizpůsobení?

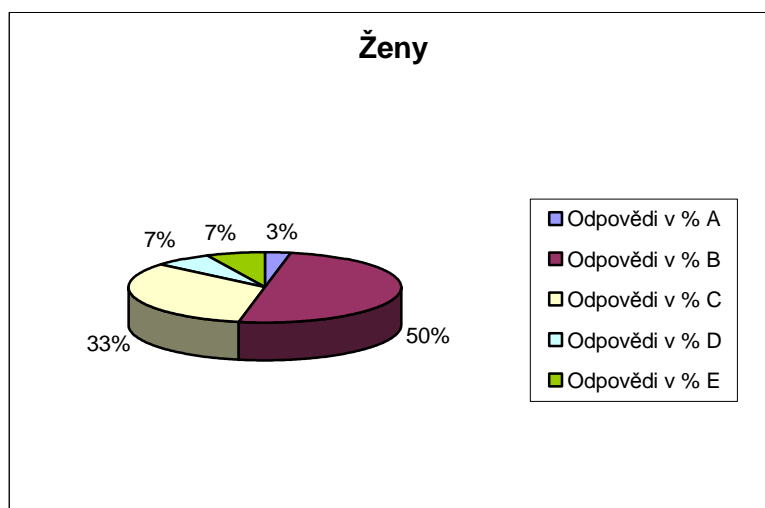
Otázka č. 3 se opírá o tvrzení Wallersteina citovaného ve **3. 1. kapitole** teoretické části mé bakalářské práce na s. 13, nazvané *Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu*, který tvrdí, že dospělí, kteří zažili rozvod svých rodičů v dětství, mohou mít v průměru nižší sebevědomí a více obtíží ve společenském přizpůsobení, avšak tento fakt doplňuje tím, že není dán jen rozvodem rodičů, ale záleží i na dalších okolnostech, jako jsou např. ekonomické poměry života dítěte po rozvodu, vzájemná spolupráce rodičů po rozvodu atd.

Tato otázka měla zjistit, zda-li podle mínění respondentů mohou mít děti, které zažily rozvod rodičů v dětství, i v dospělosti potíže s nižším sebevědomím a se společenským přizpůsobením.

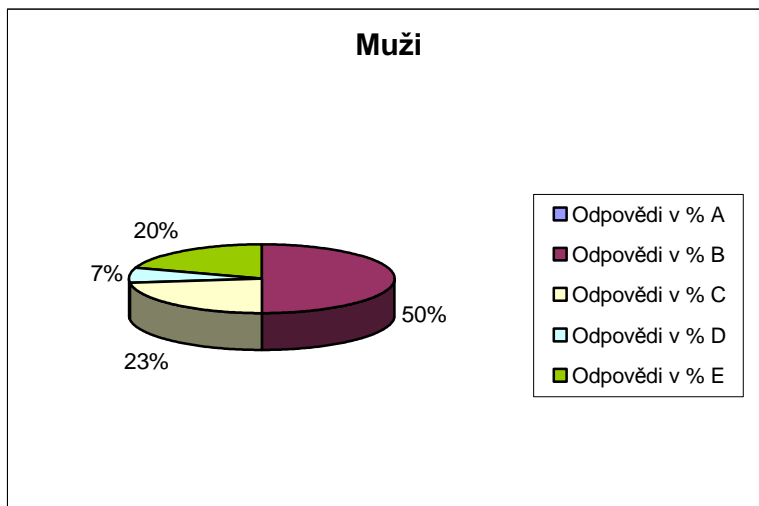
Tab. č. 25

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	3	50	33	7	7
Muž	0	50	23	7	20

Graf č. 45

Graf č. 46

Touto otázkou jsem zjistila, že 3 % dotázaných žen se rozhodně domnívá, že mohou mít i v dospělosti lidé, kteří zažili rozvod rodičů, nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 50 % mužů a 50 % žen spíše připouští, že mohou mít i v dospělosti lidé, kteří zažili rozvod rodičů, nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 23 % mužů a 33 % žen se spíše domnívá, že nemohou mít tito lidé v dospělosti nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. Zbýlých 20 % mužů a 7 % žen nedokáže tuto skutečnost posoudit. **100 % rozvedených žen a 40 % rozvedených mužů spíše připouští, že mohou mít i v dospělosti lidé, kteří zažili rozvod rodičů, nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 40 % rozvedených mužů se spíše domnívá, že nemohou mít tito lidé v dospělosti nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 40 % rozvedených mužů se rozhodně nedomnívá, že mohou mít tito lidé v dospělosti nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení.**

Proto považuji hypotézu H1 za nepotvrzenou (-).

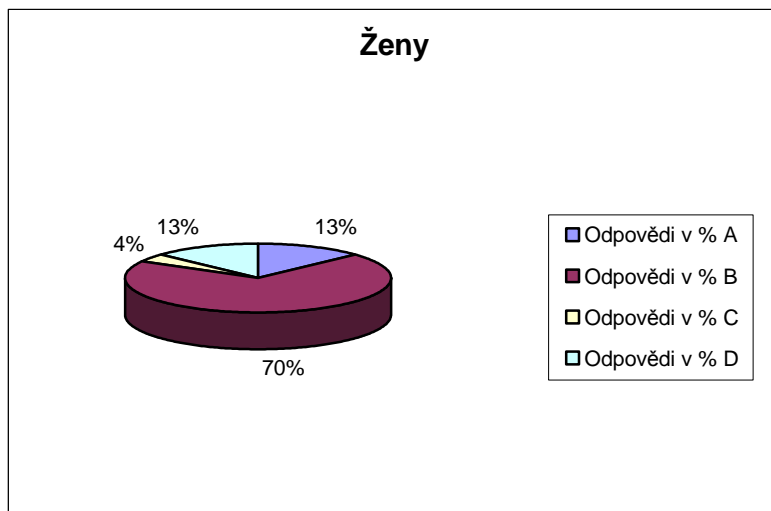
4) Uved'te prosím, co shledáváte podle Vašeho mínění za nejhorší důsledek rozvodu?

Otázka č. 4 zjišťovala, jaký důsledek rozvodu shledávají respondenti za nejhorší.

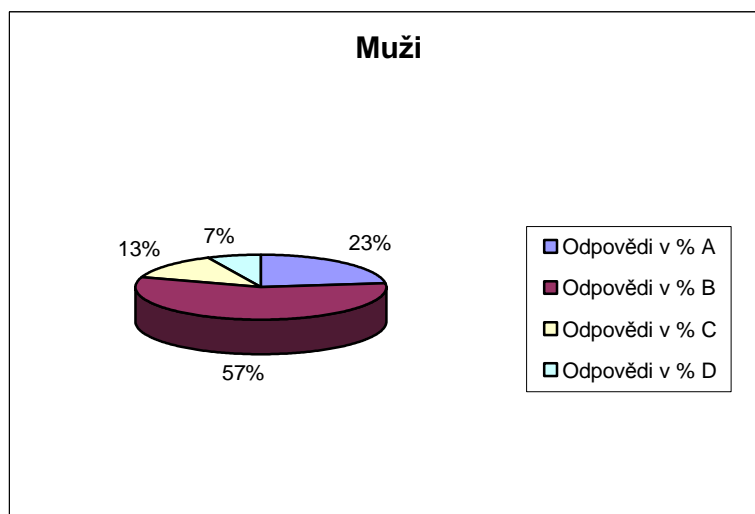
Tab. č. 26

Pohlaví	Odpovědi v %			
	Ztráta partnera(ky)	Svěření dítěte do péče 2. partnera	Ztráta ekonomické jistoty	Jiné důsledky rozvodu
Žena	13	70	4	13
Muž	23	57	13	7

Graf č. 47

Graf č. 48

Touto otázkou jsem zjistila, že 23 % dotázaných mužů a 13 % dotázaných žen shledává ztrátu partnera(ky) za nejhorší důsledek rozvodu. 57 % mužů a 70 % žen shledává svěřeni dítěte do péče druhého partnera za nejhorší důsledek rozvodu. 13 % mužů a 4 % žen uvedlo ztrátu ekonomické jistoty za nejhorší důsledek rozvodu a 13 % žen shledalo za nejhorší důsledek rozvodu ztrátu jednoho z rodičů pro dítě či psychické trauma a ztrátu domova pro dítě. **100 % rozvedených žen shledává ztrátu domova pro dítě či psychické trauma za nejhorší důsledek rozvodu a 20 % rozvedených mužů shledává za nejhorší důsledek rozvodu psychický šok pro dítě a ztrátu řádné výchovy. 20 % rozvedených mužů shledává ztrátu partnerky za nejhorší důsledek rozvodu. 60 % rozvedených mužů shledává za nejhorší důsledek rozvodu svěřeni dítěte do péče druhého partnera.**

Proto si dovoluji tvrdit, že většina respondentů shledává svěřeni dítěte do péče druhého partnera za nejhorší důsledek rozvodu a výsledek šetření se tak ztotožňuje s mou očekávanou odpovědí od respondentů (+).

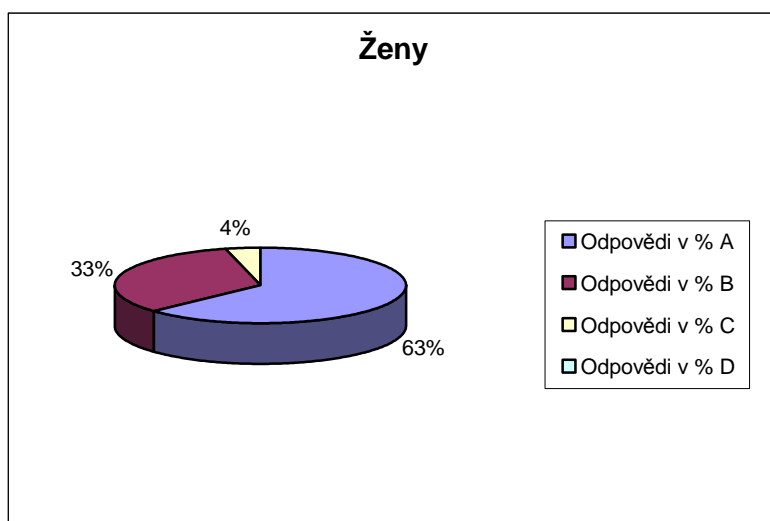
5) Zastáváte názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod?

Otázkou č. 5 chci zjistit, zda se respondenti shodují v názoru, že je důležité v případě hrozícího rozvodu rodičů s tímto faktem obeznámit děti a připravit je tak na případné změny v jejich životě.

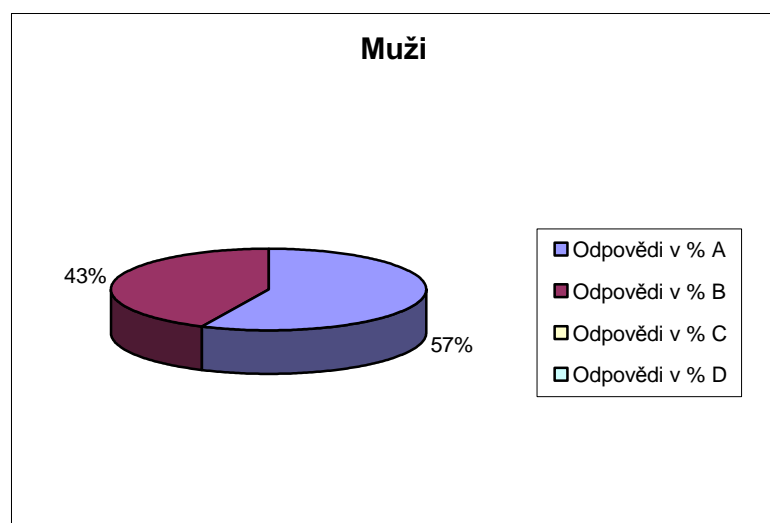
Tab. č. 27

Pohlaví	Odpovědi v %			
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Žena	63	33	4	0
Muž	57	43	0	0

Graf č. 49

Graf č. 50

Touto otázkou jsem zjistila, že 57 % dotázaných mužů a 63 % dotázaných žen rozhodně zastává názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod. 43 % mužů a 33 % žen se spíše k tomuto názoru přiklání. Zbylé 4 % žen spíše nezastává názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod.

100 % rozvedených žen a 40 % rozvedených mužů rozhodně zastává názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod. 60 % rozvedených mužů se spíše k tomuto názoru přiklání.

Proto považuji hypotézu H1 za potvrzenou (+).

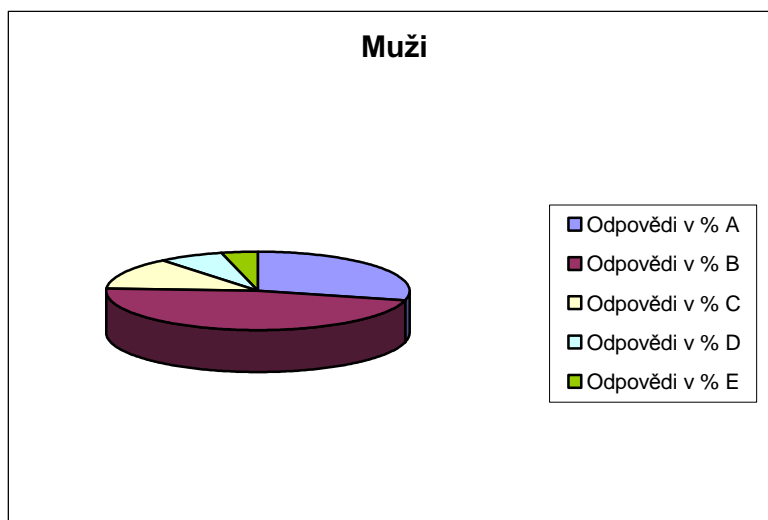
6) Jakou nejhorší překážku byste nebyl(a) ochoten(ochotna) v partnerském soužití tolerovat a vedla by Vás k rozvodu? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

Otázka č. 6 zjišťovala možné příčiny vedoucí k rozvodu dle mínění oslovených respondentů.

Tab. č. 28

Možnosti	Muži				
	Odpovědi v %				
	Nevěra partnera(ky)	Alkoholismus a jiná závislost	Rozdílnost povah	Žárlivost partnera(ky)	Jiné důvody
ANO	43	70	20	10	6
NE	57	30	80	90	94
Celkem	100	100	100	100	100

Graf č. 51

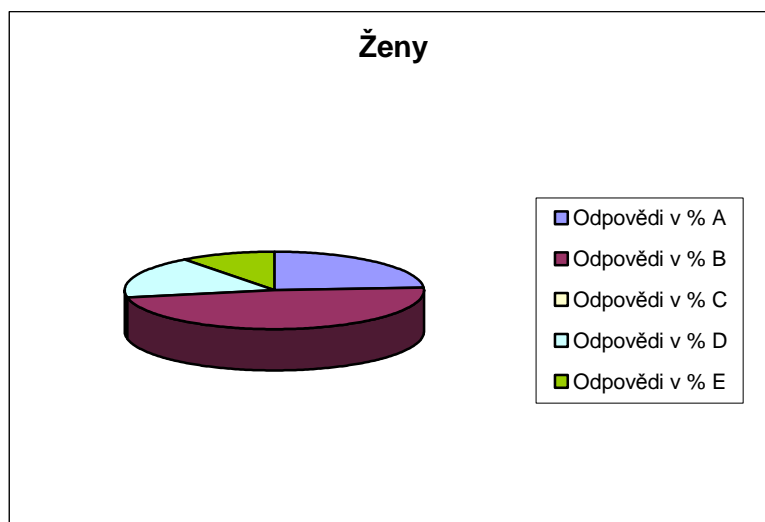

Pozn.: U jiných důvodů 6 % mužů uvedlo týrání a zneužívání dětí partnerem, domácí násilí a ztrátu komunikace mezi partnery či agresivitu.

Tab. č. 29

Možnosti	Ženy				
	Odpovědi v %				
	Nevěra partnera(ky)	Alkoholismus a jiná závislost	Rozdílnost povah	Žárlivost partnera(ky)	Jiné důvody
ANO	40	80	0	30	17
NE	60	20	100	70	83
Celkem	100	100	100	100	100

Graf č. 52

Pozn.: U jiných důvodů 17 % žen uvedlo sobectví partnerky či přílišnou závislost partnerky na rodičích.

Touto otázkou jsem zjistila, že 43 % dotázaných mužů a 40 % dotázaných žen považuje nevěru partnera(ky) za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 70 % mužů a 80 % žen považuje alkoholismus či jinou závislost za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 20 % mužů shledává taktéž rozdílnost povah a zájmů za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 10 % mužů a 30 % uvedlo i přehnanou žárlivost partnera(ky) za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 6 % mužů a 17 % žen využilo možnosti jiných důvodů.

100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů považuje nevěru partnera(ky) za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů považuje alkoholismus či jinou závislost za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 20 % rozvedených mužů uvedlo i přehnanou žárlivost partnerky za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 100 % rozvedených žen uvedlo i agresivitu, psychické či fyzické týránění za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 20 % rozvedených mužů uvedlo i přílišnou závislost partnerky na rodičích za možnou příčinu vedoucí k rozvodu.

Proto si dovoluji tvrdit, že většina respondentů považuje závislost či nevěru partnera(ky) za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu a výsledek šetření se tak ztotožňuje s mými očekávanými odpověďmi od respondentů (+).

Procentuální nesrovnalost u této otázky je dána tím, že respondentům byla povolena možnost zvolit si i více odpovědí a tuto možnost využilo 24 respondentů z 60.

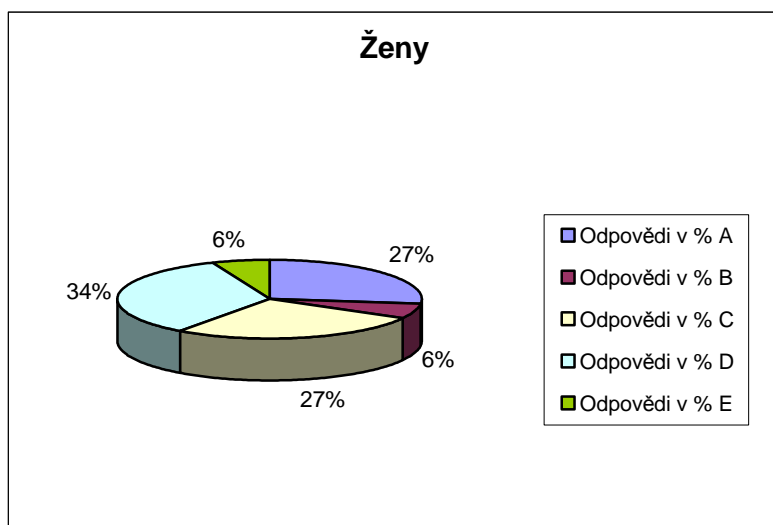
7) Uvažoval(a) jste někdy o rozvodu?

Otázka č. 7 měla zjistit, zda oslovení respondenti někdy zažili okamžik, kdy by uvažovali o možnosti rozvodu.

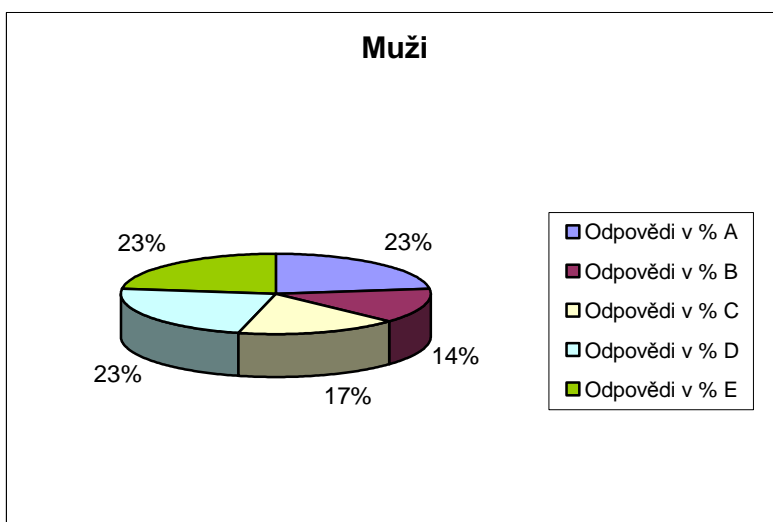
Tab. č. 30

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Ano jednou	Ano několikrát	Zatím ne	Ne nikdy	Nevím, nevzpomínám si
Žena	27	6	27	34	6
Muž	23	14	17	23	23

Graf č. 53

Graf č. 54

Touto otázkou jsem zjistila, že 23 % dotázaných mužů a 27 % dotázaných žen uvažovalo jednou o možnosti rozvodu a 14 % mužů a 6 % žen uvažovalo o možnosti rozvodu několikrát. Jako důvod uváděli tito respondenti nejčastěji manželské neshody, alkoholismus či jinou závislost, nevěru či rozdílnost zájmů. 17 % mužů a 27 % žen zatím o rozvodu neuvažovalo a 23 % mužů a 34 % žen nikdy o rozvodu neuvažovalo. Jako důvod uváděli respondenti nejčastěji, že jsou svobodní či že nebyl důvod, protože žijí ve spokojeném manželství. Zbýlých 23 % mužů a 6 % žen si nevzpomíná.

100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů uvažovalo o možnosti rozvodu několikrát. Jako důvod uváděly ženy fyzické a psychické týrání, agresivitu a alkoholismus a muži alkoholismus či závislost partnerky na rodičích. 40 % rozvedených mužů uvažovalo jednou o možnosti rozvodu a jako důvod uváděli neporozumění či sobectví partnerky.

Proto musím konstatovat, že zjištěný výsledek šetření se neztotožňuje s mou očekávanou odpovědí od respondentů (-).

H2: Předpokládám, že děti budou zpravidla svěřovány do péče matkám v případě rozvodu rodičů a že otcové budou v opatrovnickém soudnictví diskriminováni.

h1: Domnívám se, že dochovaný stereotyp významnější pozice matky pro dítě z tradiční rodiny stále přetrvává a že je posilován nezájmem péče o dítě ze strany otců za doby trvání jejich manželství.

h2: Domnívám se, že většina respondentů bude v případě rozvodu preferovat v rámci porozvodové péče spíše neomezený styk dítěte s druhým rodičem, kterému nebylo dítě po rozvodu svěřeno do péče, a zároveň předpokládám, že se rozvádějící rodiče budou spíše schopni o porozvodové péči dítěte dohodnout a tuto dohodu pak již jen nechat schválit u opatrovnického soudu.

K těmto hypotézám se vztahují otázky č. 10 – 20.

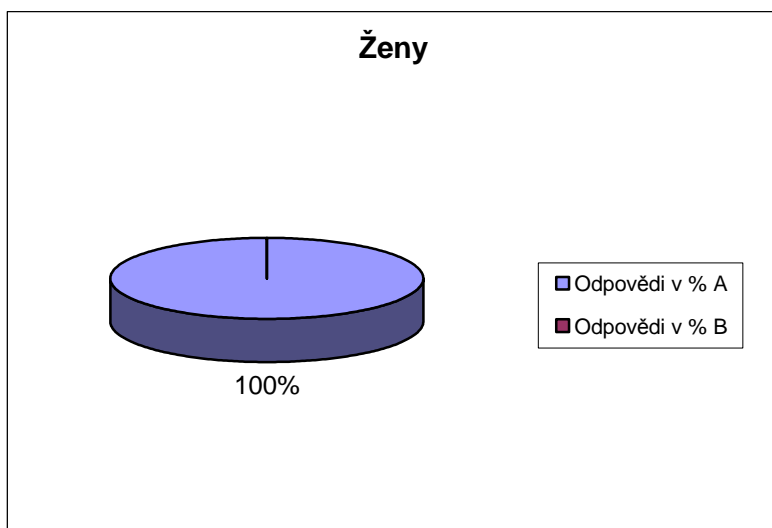
10) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče matky po rozvodu?

Otázkou č. 10 jsem zjišťovala, v jakém případě by dotázaní respondenti svěřili dítě do péče matky a za jakých okolností by naopak respondenti nesvěřili dítě do péče matky.

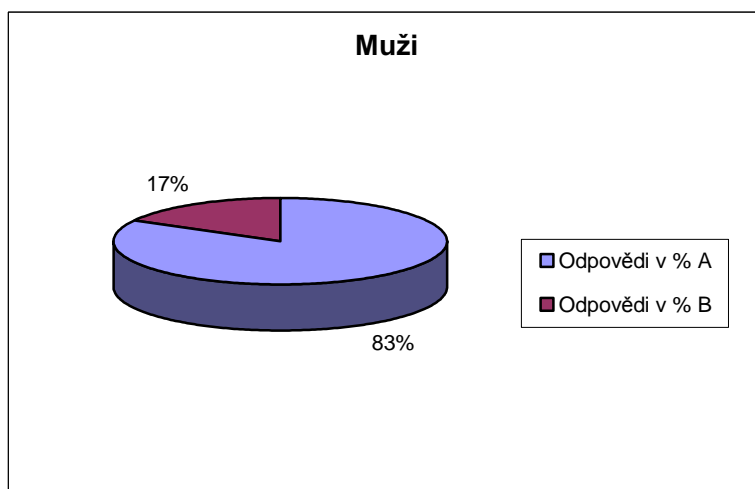
Tab. č. 31

Pohlaví	Odpovědi v %	
	Ano	Ne
Žena	100	0
Muž	83	17

Graf č. 55

Graf č. 56

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 83 % dotázaných mužů a 100 % dotázaných žen by svěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodňovali převážně lepší péčí o výchovu dítěte ze strany matky či rozvinutým mateřským instinktem. 17 % mužů by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodnilo tím, že se o výchovu dítěte dokáží postarat oba rodiče a tím, že záleží na konkrétní rodinné situaci a když je v zájmu dítěte svěřit dítě do péče otce, mělo by do jeho péče být svěřeno bez ohledu na tradiční přístup svěřování do péče matky. *100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů by svěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodňovali převážně lepší péčí o výchovu dítěte ze strany matky či jedná-li se o případ útlého věku dítěte. 40 % rozvedených mužů by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodnilo tím, že záleží na okolnostech v rodině a nebo tím, že je otec pro dítě lepší, protože matka vše prožívá.*

Proto považuji hypotézu H2 za potvrzenou (+)

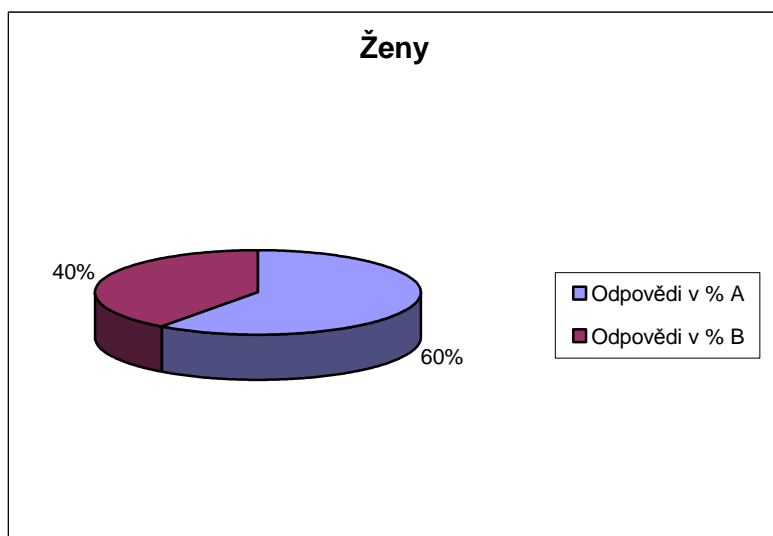
11) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče otce po rozvodu?

Otázkou č. 11 jsem zjišťovala, v jakém případě by dotázaní respondenti svěřili dítě do péče otce a za jakých okolností by naopak respondenti nesvěřili dítě do péče otce.

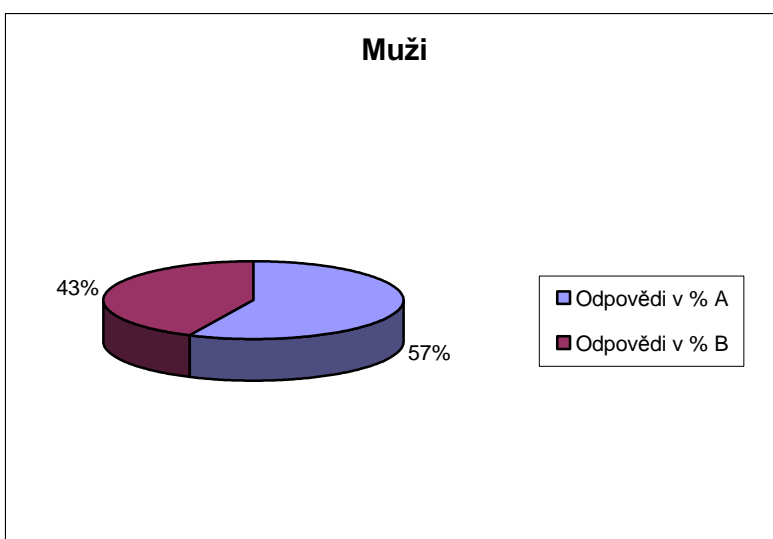
Tab. č. 32

Pohlaví	Odpovědi v %	
	Ano	Ne
Žena	60	40
Muž	57	43

Graf č. 57

Graf č. 58

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 57 % dotázaných mužů a 60 % dotázaných žen by svěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodňovali převážně tím, že je lepší svěřit dítě do péče otci, když se matka o dítě nedokáže řádně postarat či je závislá na alkoholu. 43 % mužů a 40 % žen by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodnili tím, že se oba rodiče dokáží o výchovu dítěte postarat stejně či tím, že otcí chybí vyvinutý mateřský instinkt matek a matka tak poskytne dítěti vhodnější podmínky pro řádnou výchovu dítěte nebo tím, že by nesvěřili dítě do péče otce kvůli alkoholismu otce. **100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů by svěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodňovali převážně tím, že je lepší svěřit dítě do péče otci, když matka nejeví zájem o výchovu dítěte či když dítě zanedbává. 20 % rozvedených mužů by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodnili tím, že záleží na okolnostech v rodině.**

Proto považuji podhypotézu h1 za nepotvrzenou (-)

12) Shledáváte tradiční přístup ke svěřování dětí do péče (tzn. více než 90 % dětí je po rozvodu svěřováno matkám) za odůvodněný?

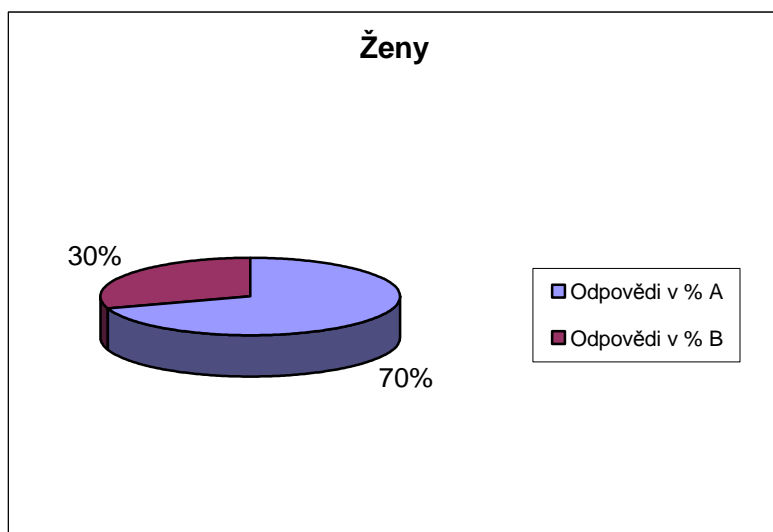
Otázkou č. 12 chci zjistit, zda-li se oslovení respondenti ztotožňují s názorem níže citovaného Warshaka, a nebo jsou zastánci tradičního přístupu svěřování dítěte do péče matky.

Otázky č. 10, 11 a 12 se opírají o kapitolu 3.5.1. *Vývoj svěřování dětí do výchovy* na s. 24 – 25, kde uvádí autorka Černá, že na počátku 19. století měl otec větší zodpovědnost za dítě než matka a téměř ve všech případech byly děti svěřeny po rozvodu otcům. Dále zde uvádí Warshak, že se vlivem industrializace začalo právo otce na svěření dítěte omezovat a od roku 1920 se začala preferovat péče matky, která dokáže údajně lépe uspokojit potřeby dítěte, a tak se děti útlého věku začaly svěřovat do péče matkám. Warshak se domnívá, že dojde-li k rozvodu rodičů, pak by ve výchově o děti měl pokračovat ten rodič, který disponuje pozitivními vlastnostmi a je zralejší osobností pro dítě.

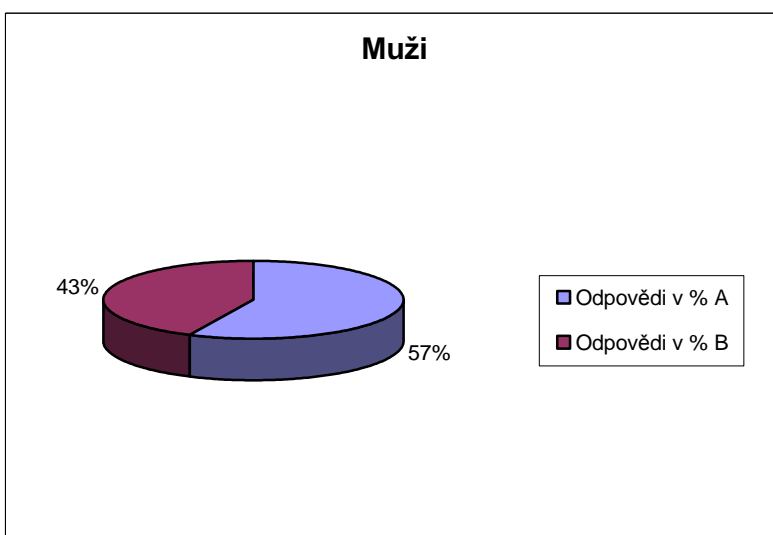
Tab. č. 33

Pohlaví	Odpovědi v %	
	Ano	Ne
Žena	70	30
Muž	57	43

Graf č. 59

Graf č. 60

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 57 % dotázaných mužů a 70 % dotázaných žen shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za odůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že matka poskytne lepší podmínky pro vývoj dítěte nebo tím, že má dítě k matce citově blíže a existuje mezi ní a dítětem mateřské pouto. 43 % mužů a 30 % žen shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za neodůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že když není žena řádnou matkou, je pro dítě lepší svěření do péče otci, nebo tím, že i otec dokáže ve výchově dítěte matku nahradit či tím, že by měli mít muži stejné právo na výchovu dítěte jako matky. **100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za neodůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že když není žena řádnou matkou, je pro dítě lepší svěření do péče otci, nebo tím, že i otec dokáže ve výchově dítěte matku nahradit, nebo tím, že i otec je rodič, že by měli mít muži stejné právo na výchovu dítěte jako matky a nebo tím, že záleží na důvodu rozvodu. 20 % rozvedených mužů shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za odůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že matka má lepší předpoklady pro výchovu dítěte.**

Proto považuji podhypotézu h1 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

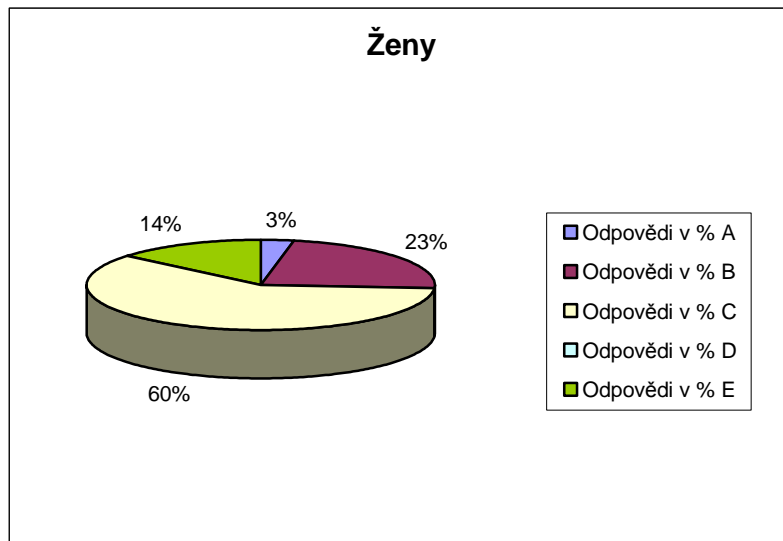
13) Myslíte si, že mají otcové zájem o svěření dítěte do vlastní péče?

Otázka č. 13 měla zjistit, zda-li mají otcové zájem o svěření dětí do jejich péče.

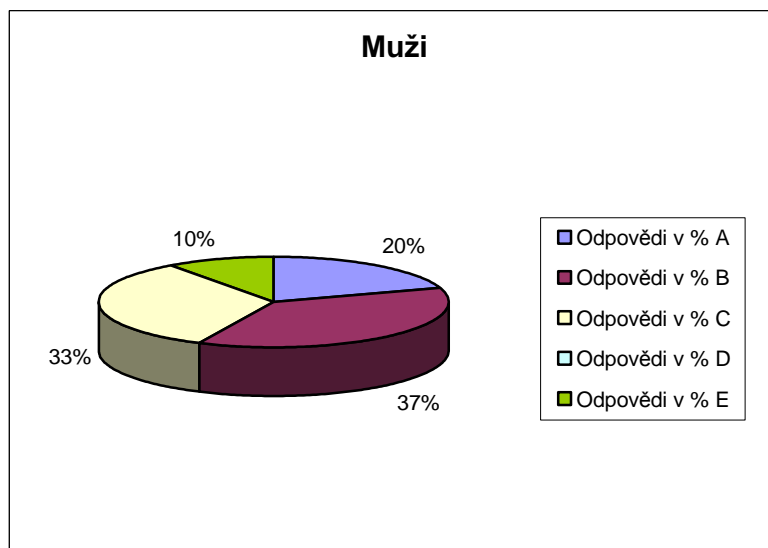
Tab. č. 34

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	3	23	60	0	14
Muž	20	37	33	0	10

Graf č. 61

Graf č. 62

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2 + h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 20 % dotázaných mužů a 3 % žen má rozhodně zájem o svěřeni dítěte do své péče. 37 % mužů a 23 % žen se spíše jen přiklání k možnosti zájmu o svěřeni dítěte do vlastní péče otce. 33 % mužů a 60 % žen se spíše domnívá, že otcové nemají zájem o svěřeni dítěte do své péče. Zbýlých 10 % mužů a 14 % žen o této skutečnosti nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů se spíše jen přiklání k možnosti zájmu o svěřeni dítěte do vlastní péče otce. 20% rozvedených mužů má rozhodně zájem o svěřeni dítěte do své péče. 20 % rozvedených mužů se spíše domnívá, že otcové nemají zájem o svěřeni dítěte do své péče.**

Proto považuji hypotézu H2 + h1 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

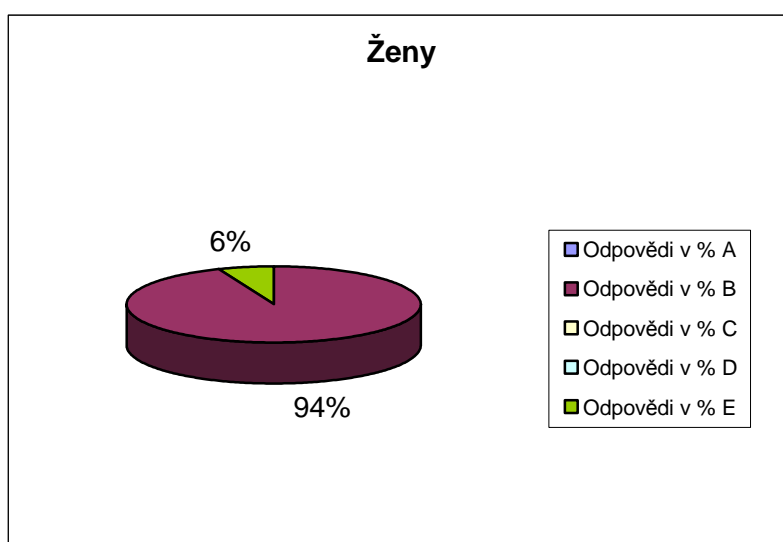
14) Myslíte si, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce?

Otázka č. 14 měla zjistit, zda-li jsou matky naopak ochotné přistoupit na možnost svěřeni dětí do péče otců a respektovat ji.

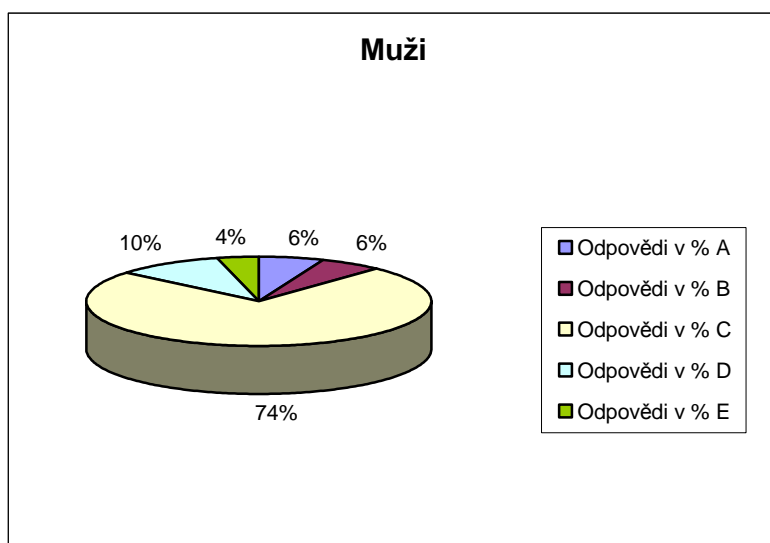
Tab. č. 35

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	0	94	0	0	6
Muž	6	6	74	10	4

Graf č. 63

Graf č. 64

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2 + h1** (viz s. 29).

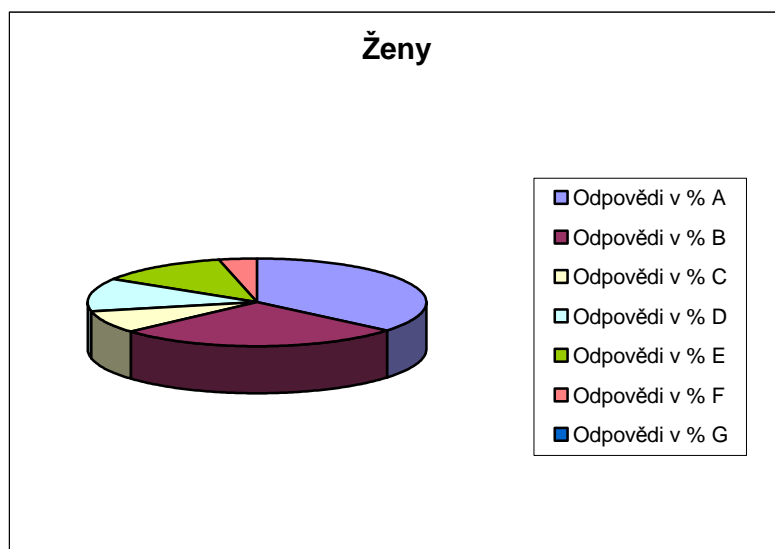
Touto otázkou jsem zjistila, že 6 % dotázaných mužů se rozhodně shoduje v názoru, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce. 6 % mužů a 94 % žen se spíše domnívá, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce. 74 % mužů se spíše domnívá, že matky nejsou ochotné svěřit dítě do péče otce. 10 % mužů se rozhodně nedomnívá, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce. 4 % mužů a 6 % žen o této skutečnosti nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů se spíše domnívá, že matky nejsou ochotné svěřit dítě do péče otce. 40 % rozvedených mužů se rozhodně nedomnívá, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce.**

Proto považuji hypotézu H2 + h1 za potvrzenou (+).

15) Za jaké okolnosti byste nesouhlasil(a) se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

Otázka č. 15 měla zjistit okolnosti zabraňující svěřením dítěte do péče druhému partnerovi.

Graf č. 66

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2 + h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 70 % dotázaných mužů a 97 % dotázaných žen by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli agresivnímu chování partnera(ky). 70 % mužů a 73 % žen by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli závislosti partnera(ky). 47 % mužů a 23 % žen by taktéž nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi v případě nevyhovujících vlastností partnera(ky), 33 % mužů a 33 % žen by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujících bytových podmínek partnera(ky), 40 % mužů a 33 % žen by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujícímu zdravotnímu stavu partnera(ky) a 27 % mužů a 10 % žen by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujících finančních poměrů partnera(ky). **100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli agresivnímu chování partnera(ky). 100 % rozvedených žen a 100 % rozvedených mužů by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli závislosti partnera(ky). 60 % rozvedených mužů by taktéž nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi v případě nevyhovujících vlastností partnerky. 20 % rozvedených mužů by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujících bytových podmínek partnerky. 20 % rozvedených mužů by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujícího zdravotního stavu partnerky.**

Proto si dovoluji tvrdit, že většina respondentů by nesouhlasila se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi v případě závislosti a agresivního chování partnera(ky) a výsledek šetření se tak ztotožňuje s mými očekávanými odpověďmi od respondentů (+).

Procentuální nesrovnalost u této otázky je dána tím, že respondentům byla povolena možnost zvolit si i více odpovědí a tuto možnost využilo 47 respondentů z 60.

Pro zajímavost: Jak jsem již na začátku této bakalářské práce zmínila v rámci studia na Vyšší odborné škole sociální v Prachaticích jsem absolvovala praxi mimojiné i na Okresním soudu v Prachaticích a zde jsem měla možnost účastnit se jako zástupce veřejnosti mnohých soudních jednání, tedy i jednání ve věci nezletilých dětí, s výjimkou soudních jednání, kde byla přítomnost veřejnosti vyloučena. Z 30 mnou sledovaných soudních jednání o úpravě poměrů v rodině za doby trvání manželství a za doby po rozvodu manželství byly děti svěřeny u 28 jednání do péče matky se souhlasem otce a u zbylých 2 jednání byly děti svěřeny do péče otce se souhlasem matky, přičemž se u obou případů shodně jednalo o svěřením dítěte mužského pohlaví.

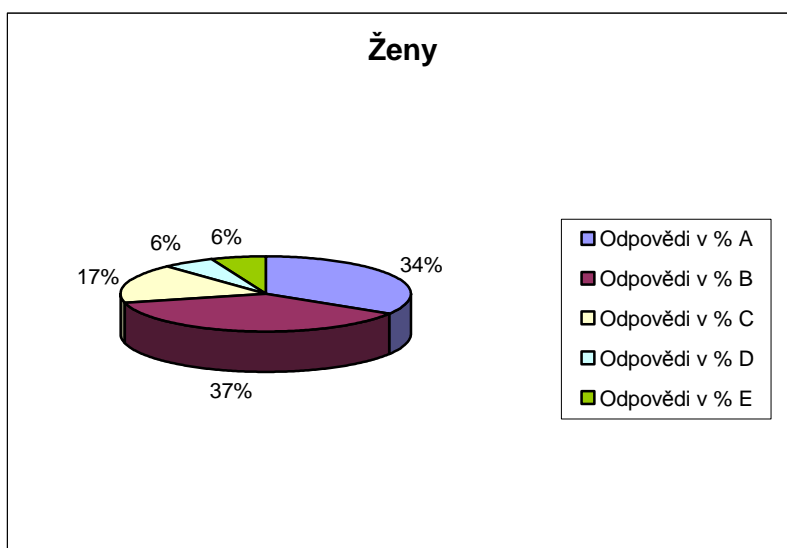
16) Umožnil(a) byste druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem?

Otázka č. 16 měla zjistit, zda-li by oslovení respondenti umožnili druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem.

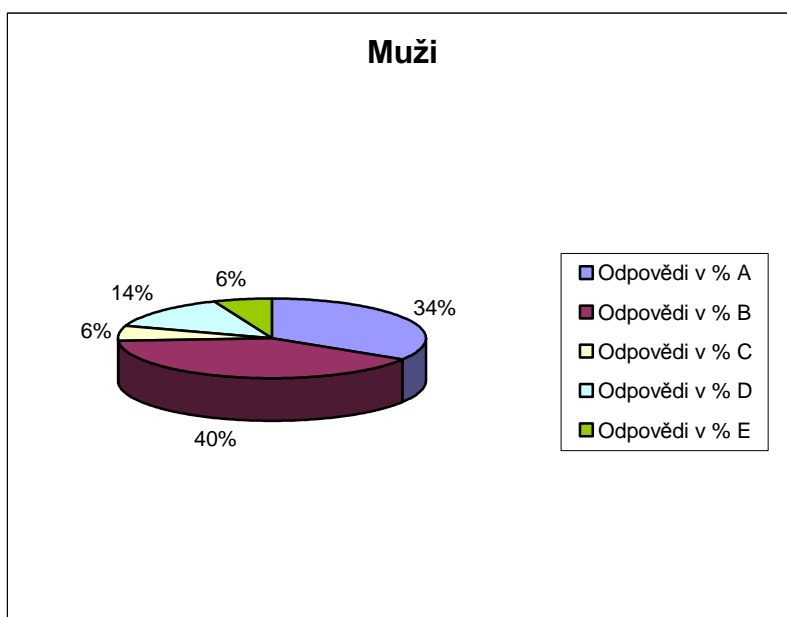
Tab. č. 38

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	34	37	17	6	6
Muž	34	40	6	14	6

Graf č. 67

Graf č. 68

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 34 % dotázaných mužů a 34 % dotázaných žen by rozhodně umožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 40 % mužů a 37 % žen by spíše uvažovalo o možnosti umožnit druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 6 % mužů a 17 % žen by spíše neumožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 14 % mužů a 6 % žen by rozhodně neumožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. Zbýlých 6 % mužů a 6 % žen o této skutečnosti nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů by rozhodně umožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 60 % rozvedených mužů by spíše uvažovalo o možnosti umožnit druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 20 % rozvedených mužů by rozhodně neumožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem.**

Proto považuji podhypotézu h2 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

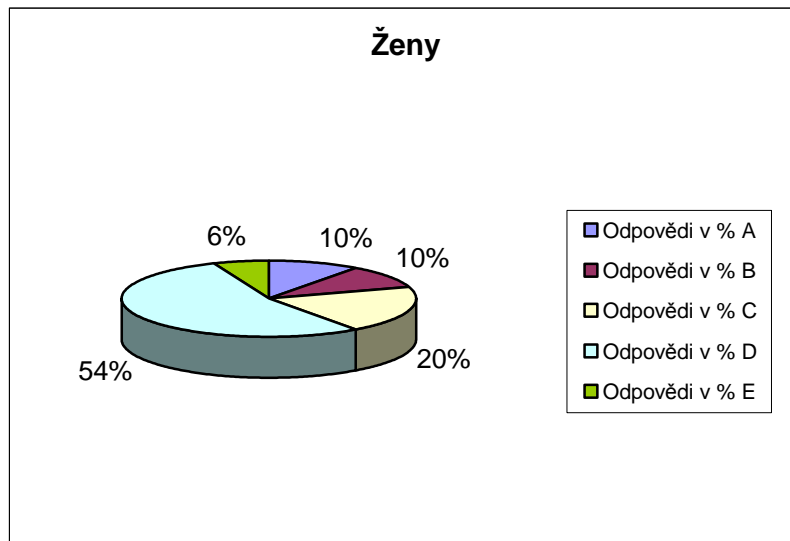
17) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně sám(sama) bez umožnění styku dítěte s druhým partnerem(kou)?

Otázka č. 17 měla zjistit, zda-li by oslovení respondenti zvolili možnost výhradní výchovy v rámci porozvodové péče o dítě, tzn. neumožnili by styk dítěte s druhým partnerem(kou).

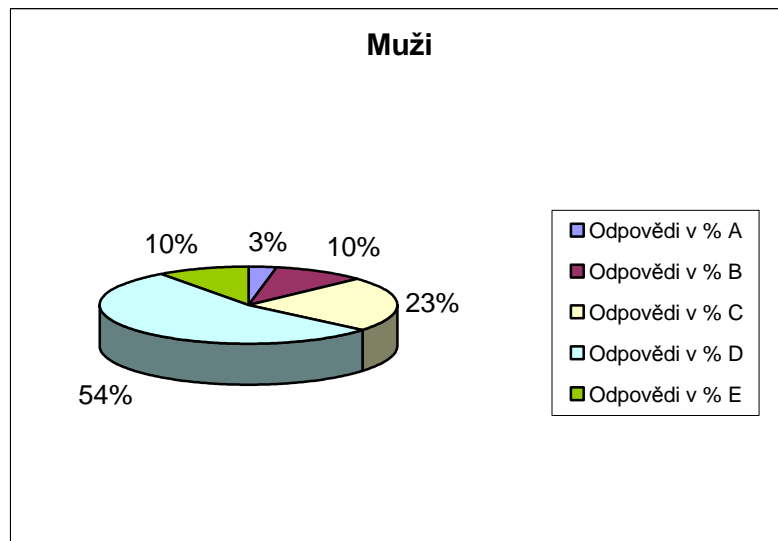
Tab. č. 39

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	10	10	20	54	6
Muž	3	10	23	54	10

Graf č. 69

Graf č. 70

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 3 % dotázaných mužů a 10 % dotázaných žen by se rozhodně chtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou. 10 % mužů a 10 % žen by se spíše chtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou. 23 % mužů a 20 % žen by se spíše nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou. 54 % mužů a 54 % žen by se rozhodně nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo. Zbylých 10 % mužů a 6 % žen o porozvodové péči tohoto typu nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů by spíše nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhým partnerem. 60 % rozvedených mužů by se rozhodně nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo. 20 % rozvedených mužů by spíše chtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou.**

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

18) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte s partnerem střídat (tzn. např. 1 měsíc by bylo dítě u Vás a 2. měsíc u partnera(ky))?

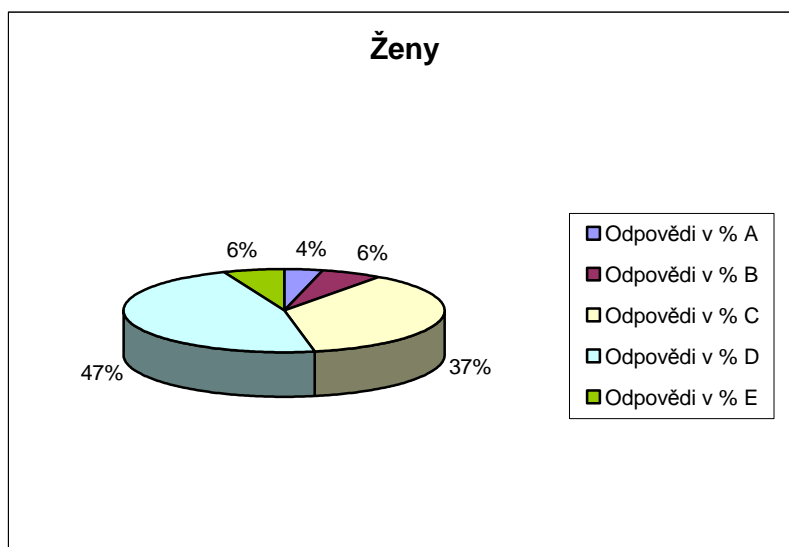
Otázka č. 18 zjišťovala, zda-li by oslovení respondenti zvolili možnost střídavé výchovy v rámci porozvodové péče o dítě, tzn. střídání péče o dítě ze strany otce a pak ze strany matky v určitých časových intervalech.

Otázky č. 16, 17 a 18 vychází z kapitoly 3.5.2. *Typy svěřování dětí do výchovy* na s. 26 – 27.

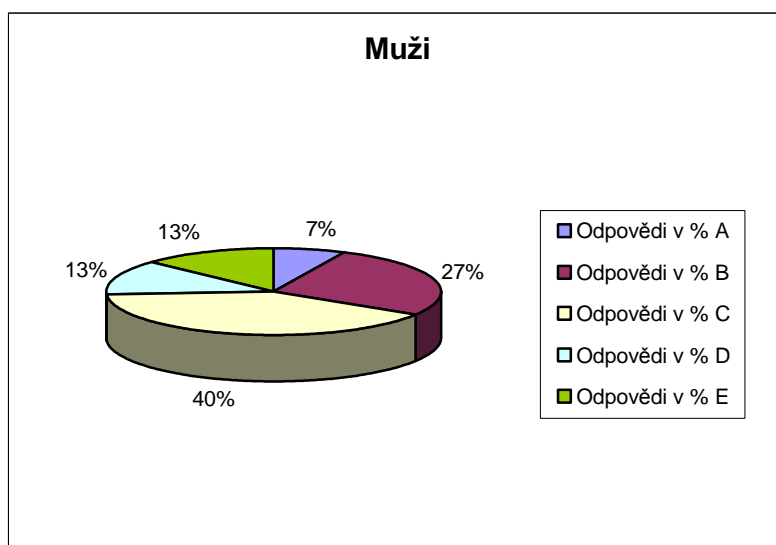
Tab. č. 40

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	4	6	37	47	6
Muž	7	27	40	13	13

Graf č. 71

Graf č. 72

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 7 % dotázaných mužů a 4 % dotázaných žen by rozhodně zvolilo střídavou výchovu dítěte po rozvodu manželství. 27 % mužů a 6 % žen by spíše uvažovalo o možnosti střídavé výchovy dítěte po rozvodu. 13 % mužů a 47 % žen by rozhodně nezvolilo možnost střídavé výchovy dítěte po rozvodu. Zbýlých 13 % mužů a 6 % žen o porozvodové péči tohoto typu nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů by rozhodně nezvolilo možnost střídavé výchovy dítěte po rozvodu. 60 % rozvedených mužů by spíše nezvolilo možnost střídavé výchovy dítěte po rozvodu. 20 % rozvedených mužů by spíše uvažovalo o možnosti střídavé výchovy dítěte po rozvodu.**

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

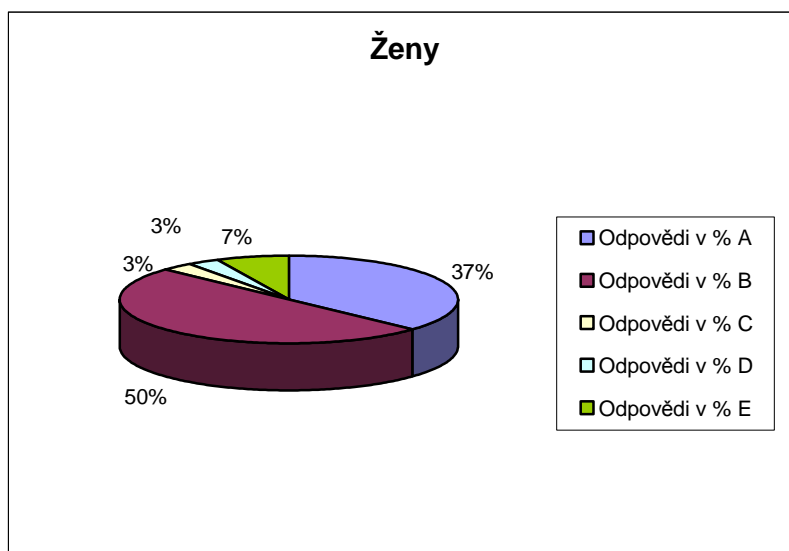
19) Byli byste ochotni dohodnout se s partnerem o porozvodové péči a dohodu pak již jen nechat schválit opatrovnickým soudem?

Otázka č. 19 zjišťovala, zda-li by se oslovení respondenti byli schopni s partnery dohodnout o porozvodové péči dítěte a tuto dohodu pak již jen nechali schválit u opatrovnického soudu.

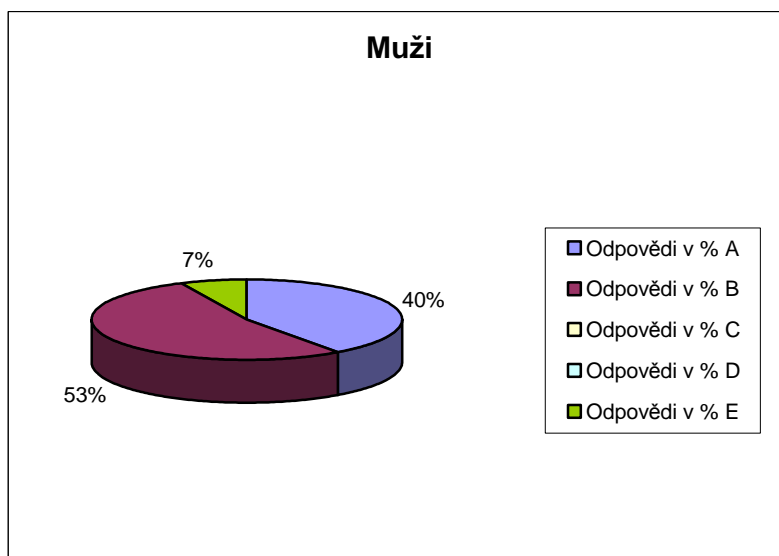
Tab. č. 41

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	37	50	3	3	7
Muž	40	53	0	0	7

Graf č. 73

Graf č. 74

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 40 % dotázaných mužů a 37 % dotázaných žen by se rozhodně bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte a tuto dohodu pak již jen nechat schválit u soudu. 53 % mužů a 50 % žen by se spíše bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte. 3 % žen by spíše nebylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte. 3 % žen by se rozhodně nebylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte. Zbýlých 7 % mužů a 7 % žen možnost dohody o porozvodové péči dítěte nedokáže posoudit. **100 % rozvedených žen by se rozhodně bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte a tuto dohodu pak již jen nechali schválit u soudu. 100 % rozvedených mužů by se spíše bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte.**

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

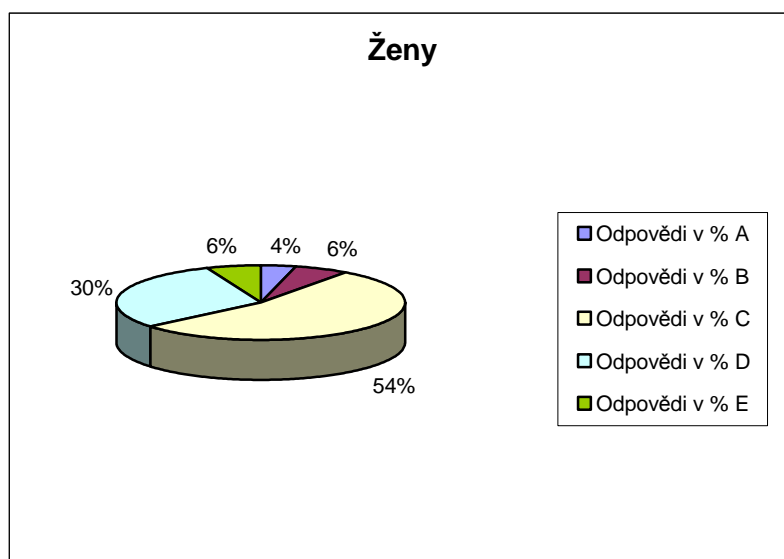
20) Chtěli byste, aby svěřeni dítěte do péče jednomu z rodičů a způsob porozvodové péče za Vás striktně stanovil opatrovnický soud?

Otázka č. 20 zjišťovala, zda-li by oslovení respondenti raději nechali způsob porozvodové péče dítěte a svěřeni dítěte do péče jednomu z rodičů na striktním rozhodnutí opatrovnického soudu.

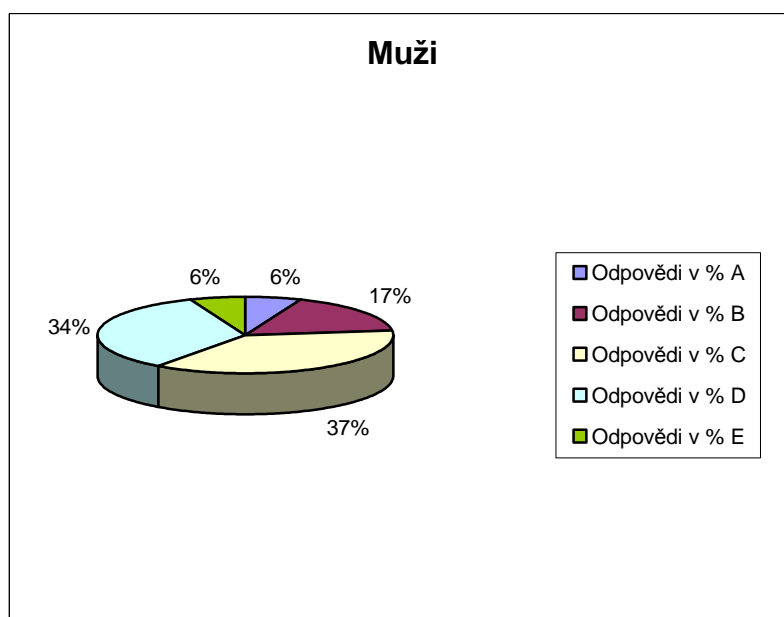
Tab. č. 42

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	4	6	54	30	6
Muž	6	17	37	34	6

Graf č. 75

Graf č. 76

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 6 % dotázaných mužů a 40 % dotázaných žen rozhodně nechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 17 % mužů a 6 % žen by spíše nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 37 % mužů a 54 % žen by spíše nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 34 % mužů a 30 % žen by rozhodně nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. Zbýlých 6 % mužů a 6 % žen tuto skutečnost nedokáže posoudit. ***100 % rozvedených žen by spíše nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 40 % rozvedených mužů by rozhodně nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 60 % rozvedených mužů by spíše nechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu.***

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

H3: Předpokládám, že dle mínění respondentů budou navrhovateli žádostí o rozvod převážně ženy, přestože za rozpadem rodiny budou převážně stát oba partneři.

K této hypotéze se vztahují otázky č. 8 a 9.

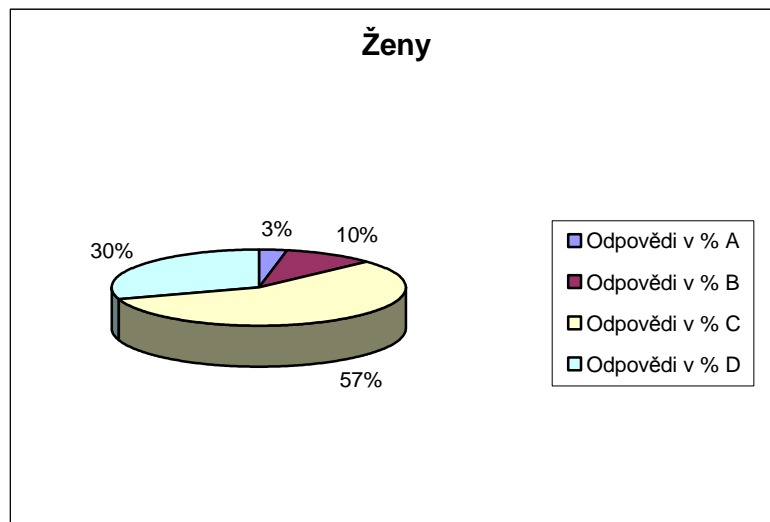
8) Kdo podle Vás stojí nejčastěji za rozpadem rodiny?

Otázka č. 8 zjišťovala, kdo dle mínění respondentů stojí nejčastěji za rozpadem rodiny.

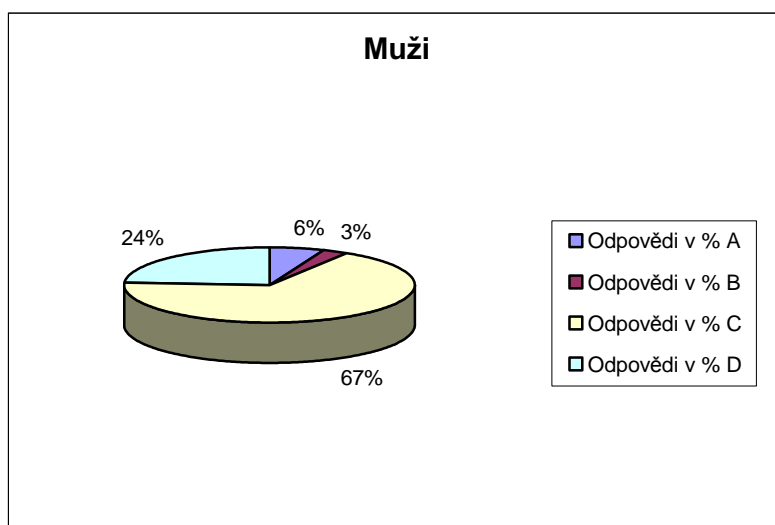
Tab. č. 43

Pohlaví	Odpovědi v %			
	Žena	Muž	Oba partneři	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	3	10	57	30
Muž	6	3	67	24

Graf č. 77

Graf č. 78

Touto otázkou jsem zjistila, že 6 % dotázaných mužů a 3 % dotázaných žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji žena. 3 % mužů a 10 % žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji muž. 67 % mužů a 57 % žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji oba partneři. Zbýlých 24 % mužů a 30 % žen nedokáže tuto skutečnost posoudit. **100 % rozvedených žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji muž. 40 % rozvedených mužů se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji žena a 60 % rozvedených mužů se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji oba partneři.**

Proto považuji hypotézu H3 za potvrzenou (+).

9) Kdo podle Vás podává častěji žádost o rozvod?

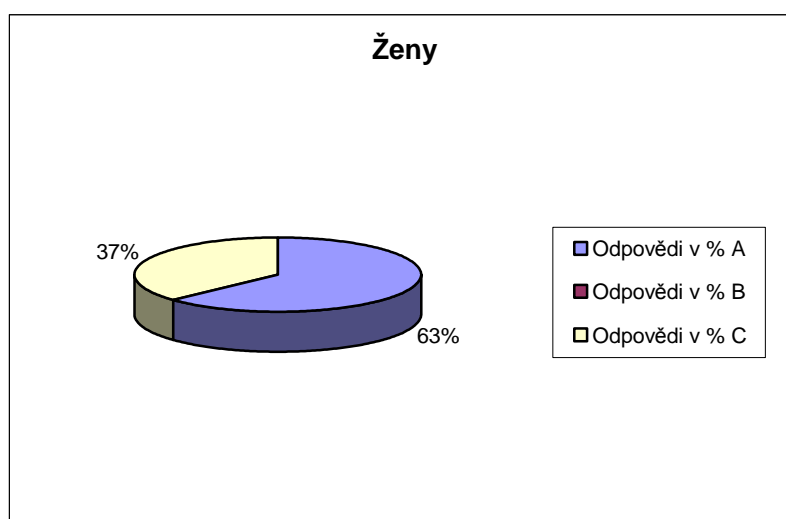
Otázka č. 9 vychází z kapitoly 3.4.4. Rozvody podle navrhovatele žádosti o rozvod na s. 23 – 24, kde dle tabulky Českého statistického úřadu vyplývá, že v poslední době stále více roste převaha žádostí o rozvod, které podávají ženy.

Tato otázka měla zjistit, kdo dle mínění respondentů podává častěji žádost o rozvod.

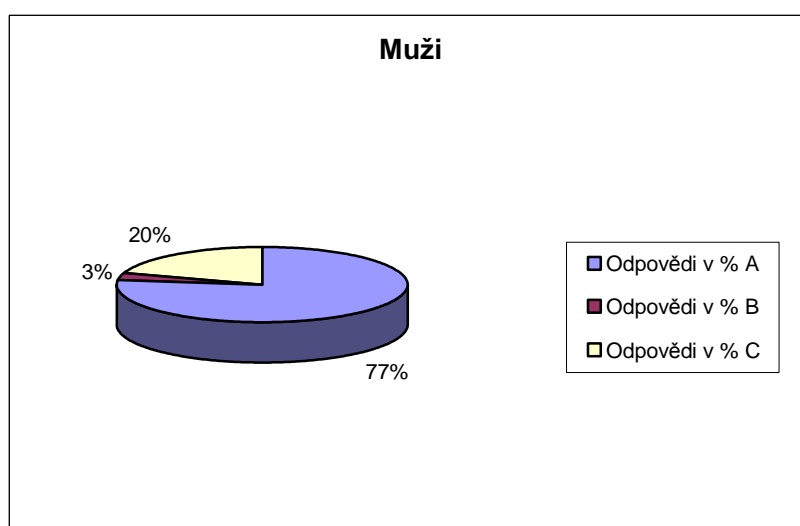
Tab. č. 44

Pohlaví	Odpovědi v %		
	Žena	Muž	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	63	0	37
Muž	77	3	20

Graf č. 79

Graf č. 80

Touto otázkou jsem zjistila, že 77 % dotázaných mužů a 63 % dotázaných žen se domnívá, že častěji žádost o rozvod podává žena. 3 % mužů se domnívá, že častěji žádost o rozvod podává muž. Zbýlých 20 % mužů a 37 % žen nedokáže tuto skutečnost posoudit. ***100 % rozvedených žen a 100 % rozvedených mužů se domnívá, že častěji žádost o rozvod podává žena.***

Proto považuji hypotézu H3 za potvrzenou (+).

7. Shrnutí praktické části

Praktická část vychází z teoretických předpokladů, ověřuje mé předem stanovené hypotézy, zahrnuje výzkumné šetření se zpracovávanými výsledky. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaký typ porozvodové péče dle mínění respondentů mezi rozvedenými rodiči převažuje, kdo z manželů podává častěji žádost o rozvod, jak vnímají děti rozvod svých rodičů, zda-li v podvědomí společnosti stále přetrvává dochovaný stereotyp svěřování dítěte do péče matky po rozvodu, zda-li jsou případně otcové ochotni se tomuto stereotypu bránit a usilují-li o svěřování dítěte do své péče.

U 1. hypotéz jsem předpokládala, že budou respondenti vnímat rozvod jako náročnou psychickou zátěž pro děti i dospělé. U 2. hypotézy jsem vyšla z předpokladu, že děti budou zpravidla svěřovány do péče matkám, a stanovila jsem k ní i 2 rozšiřující podhypotézy, které předpokládaly, že dochovaný stereotyp významnější pozice matky přetrvává a že většina respondentů bude v případě rozvodu preferovat v rámci porozvodové péče neomezený styk. Zároveň jsem očekávala, že se rozvádějící rodiče budou schopni o porozvodové péči dohodnout. Předpoklad, že navrhovateli žádostí o rozvod budou převážně ženy, obsahuje má 3. hypotéza.

V rámci šetření jsem prováděla kvantitativní výzkum. Pro výzkumné šetření jsem použila 2 výzkumné metody. A to metodu terénního výzkumu, která je nejvhodnější variantou pro kvantitativní zkoumání a umožňuje sběr dat v terénu. A pak metodu matematicko statistickou, při níž jsem mohla zpracovávat data ze zkoumání do tabulek a grafů. Z technik byl zvolen standardizovaný dotazník, neboť rychleji zmapuje větší počet respondentů. Jako terén pro metody a techniku výzkumu bylo určeno místo Prachatic, které čítá cca 12 tis. obyvatel a leží v jihozápadní části České republiky. Jako výzkumný vzorek mi posloužilo 60 respondentů kvůli možnosti srovnání stejného počtu respondentů mužského i ženského pohlaví. Za základní proměnnou bylo stanoveno pohlaví respondentů a vzorek tvořilo 30 žen a 30 mužů. Popis vzorku vypovídá o tom, že převážná většina respondentů byla ve věku 40 – 59 let, ženatí a vdaní s dosaženým středním odborným vzděláním a s převážně 2 dětmi v rodině.

Dotazník ukázal, že většina respondentů je ochotna se o typu porozvodové péče s rozvádějícím partnerem dohodnout, preferuje v rámci porozvodové péče neomezený styk dítěte s rodičem, kterému soud po rozvodu dítě do péče nesvěřil. Dle mínění respondentů častěji podává žádost o rozvod žena, přestože se shodují, že za rozpadem rodiny stojí oba partneři. Rozvod vnímají děti jako náročnou psychickou zátěž a někteří respondenti se dokonce domnívají, že mohou trpět i poruchami chování. Dochovaný stereotyp svěřování dítěte do péče matky považuje stále ještě za odůvodněný. Převážná většina dotázaných mužů se domnívá, že mají otcové zájem o svěření dítěte do své péče. Většina dotázaných žen naopak tomuto tvrzení oponuje. Opačného názoru jsou dotázané ženy a dotázaní muži také v případě akceptace možnosti svěření dítěte do péče otců matkami. Muži tvrdí, že matky nejsou ochotné tuto možnost akceptovat, ženy se však shodují, že jsou matky svolné k možnosti svěření dítěte do péče otců. Dalšími informacemi, které jsem se z dotazníků dozvěděla, jsou např.: že za nejhorší důsledek rozvodu spatřuje většina respondentů svěření dítěte do péče druhého partnera, za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu považují respondenti závislost či nevěru partnera(ky) a nesouhlas se svěřením dítěte do péče druhého partnera by vyslovili v případě závislosti či agresivního chování partnera(ky).

Stanovené hypotézy se mi tedy potvrdily.

Závěr

Závěr

Téma mé bakalářské práce se nazývá „**Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice**“.

Má práce se skládá ze dvou hlavních částí – teoretické a praktické, a z třetí, neméně důležité, seznamu příloh. Všechny kapitoly teoretické části vycházejí z odborné literatury a z internetových zdrojů, které jsou na konci práce uvedeny.

Teoretická část má 3 kapitoly. V první kapitole, nazvané „**Rodina**“, definuji pojem rodina a popisuji význam rodiny pro dítě. Ve druhé kapitole, nazvané „**Rodiče a děti**“, popisuji význam matky a otce pro dítě a vysvětluji jednotlivé typologie matek a otců. Třetí kapitola, nazvaná „**Rozvody a porozvodová péče o děti v České republice**“, je hlavním pilířem celé mé bakalářské práce. Zde popisuji eventuální postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu, fáze a typy rozvodu a typy porozvodové péče o děti.

Praktická část se věnuje zejména předvýzkumu, výzkumu a verifikaci tří mnou stanovených hypotéz, které se dané problematiky týkají. Výzkum, stejně jako předvýzkum, probíhal prostřednictvím dotazování a měl zjistit, které typy porozvodové péče o děti mezi rozvedenými rodiči v okolí města Prachatice převažují, kdo z rodičů častěji podává návrh na rozvod, zda-li děti rozvedených rodičů trpí nějakou psychickou zátěží kvůli rozvodu rodičů a jaká rozhodnutí opatrovnického soudu převažují v rámci svěřování dětí do péče jednoho z rodičů po rozvodu manželství. Také měl zjistit, zda-li mají otcové zájem o svěřování dětí do vlastní péče a zda-li jsou matky ochotné tuto možnost akceptovat.

Stanovené hypotézy, které jsem formulovala v praktické části mé bakalářské práce, se mi ze zkoumaného souboru respondentů v zásadě potvrdily. Pracovala jsem však pouze s malou skupinou respondentů, jejichž výzkumný vzorek není reprezentativní. Závěry tedy není možné zobecňovat, platí pouze pro mnou sledovanou skupinu.

Zkoumáním jsem zjistila, že respondenti spíše preferují možnost neomezeného styku v rámci porozvodové péče o děti, dále jsme zjistila, že návrh na rozvod podává dle mínění oslovených respondentů častěji žena, přestože za rozpadem rodiny stojí převážně oba partneři. Dále se mi ve výzkumu potvrdilo mé tvrzení, že děti rozvádějících s rodičů mohou vnímat rozvod jako náročnou psychickou zátěž, a také se mi potvrdilo mé tvrzení o tom, že svěřením dítěte do péče matky považují respondenti stále ještě za vhodnější variantu pro řádnou výchovu dítěte po rozvodu rodičů. Výsledky výzkumu konstatuji v části nazvané: Prezentace a interpretace výsledků výzkumu.

Rozvody a porozvodová situace, kdy do hry vstupuje celá řada nejrůznějších faktorů, představují složitý komplex problémů, na který lze nahlížet z mnoha úhlů pohledu. Ve své práci jsme sledovala pohled otců a matek na problematiku rozvodovosti a porozvodové péče o děti v okolí města Prachatic. Jednalo se tedy o oboustranné pojetí problematiky – o subjektivní postoje a názory jak skupiny otců, tak skupiny matek. Postoje dětí k této problematice jsem však nezkoumala, přesto se domnívám, že by mohly být tyto postoje a názory odlišné, přínosné a mohly by tak být námětem pro zpracování další bakalářské práce.

Při zpracování mé bakalářské práce jsem nabyla nových poznatků v oblasti rozvodů a porozvodové péče z odborné literatury, měla jsem možnost osobně poznat, jak vypadá výzkum v praxi, jak vypadá řádně sestavený dotazník a co všechno obnáší výzkumné šetření prostřednictvím dotazování a také jsem měla možnost vyzkoušet si zjištěné výsledky výzkumu vyhodnotit a graficky zpracovat do tabulek a grafů.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- BAKALÁŘ, E., NOVÁKOVI, M. a D., et al. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha : Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.
- BAKALÁŘ, E. *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha : Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.
- BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. ISBN 80-7012-044-4.
- ČERMÁKOVÁ, M. *Rodina a mění se gender role – sociální analýzy české rodiny*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 1997. ISBN 80-2000-703-2.
- CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha : Grada, 2002. ISBN 80-247-0217-7.
- KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha : Orbis, 1962. ISBN 80-8055-218-5.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha : Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-365-X.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické Nakladatelství, 1997. ISBN 80-901424-7-8.
- MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha : Slon, 2002. ISBN 80-85850-75-3.
- NAVRÁTIL, P., ŠIŠLÁKOVÁ, M. **Podmínky výchovy v rómských rodinách**. In SIROVÁTKA, T. *Sociální exkluze a inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno : MU FSS, 2004. ISBN 80-210-3455-6.
- SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-41-4.
- WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. ISBN 80-85850-01-X.

Internetové zdroje

- ČERNÁ, P. *Rozvod, otcové a děti: Sociálně právní ochrana dětí v rozvodové a porozvodové situaci*. Praha : FF UK, 2000. [on-line].[cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http://www.iustin.cz>.
- *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http://www.rodina.cz>.

Metodický materiál

- LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. [Metodický materiál]. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2005. ISBN 80-239-4482-7.

Seznam příloh

Seznam příloh

- **Příloha č. 1:** Dotazník

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

studuji obor Sociální pedagogika na Pedagogické fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích a v současné době zpracovávám praktickou část bakalářské práce, jejíž součástí je i dotazníkové šetření.

Žádám Vás laskavě o vyplnění dotazníku. Ubezpečuji Vás, že výsledky šetření jsou zcela anonymní a budou využity jen pro účely této práce. Pokud jste se rozhodl(a) dotazník vyplnit, prosím Vás o pravdivé uvedení údajů.

Děkuji za spolupráci.

Veronika Čechová
studentka 3. ročníku SOP na PF JCU

(Vámi zvolené odpovědi prosím zakroužkujte, děkuji.)

Pohlaví: A) muž

B) žena

Váš věk: A) 18 - 24 let

B) 25 – 39 let

C) 40 – 59 let

D) 60 let a více

Vaše dosažené vzdělání: A) základní

B) vyučen(a)

C) střední všeobecné

D) střední odborné

E) vyšší odborné

F) vysokoškolské

Rodinný stav: A) svobodný(á)

B) ženatý (vdaná)

C) rozvedený(á)

D) druh (družka)

E) vdovec (vdova)

Počet dětí : A) 0

B) 1

C) 2

D) 3

E) 4 a více

(U následujících otázek Vámi zvolené odpovědi prosím zakroužkujte a u odpovědí vyžadujících Váš názor použijte hůlkové písmo, děkuji.)

1) Myslíte si, že vnímají děti rozvod jako náročnou psychickou zátěž?

A) rozhodně ano

B) spíše ano

C) spíše ne

D) rozhodně ne

E) nevím, nedokáži posoudit

2) Myslíte si, že děti rozvedených rodičů mohou trpět poruchami chování?

A) rozhodně ano

B) spíše ano

C) spíše ne

D) rozhodně ne

E) nevím, nedokáži posoudit

3) Myslíte si, že lidé, kteří v dětství zažili rozvod rodičů, mohou mít v dospělosti nižší sebevědomí a více obtíží ve společenském přizpůsobení?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nedokáži posoudit

4) Uved'te prosím, co shledáváte podle Vašeho mínění za nejhorší důsledek rozvodu?

(Možná je jen jedna Vámi zvolená odpověď.)

- A) ztráta partnera(ky)
- B) svěřením dítěte do péče druhého partnera
- C) ztráta ekonomické jistoty
- D) jiné důsledky rozvodu, uveďte jaké:.....

5) Zastáváte názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne

6) Jakou nejhorší překážku byste nebyl(a) ochoten(ochotna) v partnerském soužití tolerovat a vedla by Vás k rozvodu? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

- A) nevěra partnera(ky)
- B) alkoholismus či jiná závislost partnera(ky)
- C) rozdílnost povah a zájmů
- D) přehnaná žárlivost partnera(ky)
- E) jiné důvody, uveďte jaké:.....

7) Uvažoval(a) jste někdy o rozvodu?

- A) ano jednou, uveďte proč:.....
- B) ano několikrát, uveďte proč:.....
- C) zatím ne, uveďte proč:.....
- D) ne nikdy, uveďte proč:.....
- E) nevím, nevzpomínám si

8) Kdo podle Vás stojí nejčastěji za rozpadem rodiny?

- A) žena
- B) muž
- C) oba partneři
- D) nevím, nedokáži posoudit

9) Kdo podle Vás podává častěji žádost o rozvod?

- A) žena
- B) muž
- C) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

10) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče matky po rozvodu?

- A) ano, kdy:.....
- B) ne, kdy:.....

11) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče otce po rozvodu?

- A) ano, kdy:.....
- B) ne, kdy:.....

12) Shledáváte tradiční přístup ke svěřování dětí do péče (tzn. více než 90 % dětí je po rozvodu svěřováno matkám) za odůvodněný?

- A) ano, proč:.....
- B) ne, proč:.....

13) Myslíte si, že mají otcové zájem o svěřením dítěte do vlastní péče?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

14) Myslíte si, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

15) Za jaké okolnosti byste nesouhlasil(a) se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

- A) agresivní chování partnera(ky)
- B) závislost partnera(ky)
- C) nevyhovující vlastnosti partnera(ky)
- D) nevyhovující bytové podmínky partnera(ky)
- E) nevyhovující zdravotní stav partnera(ky)
- F) nevyhovující finanční poměry partnera(ky)
- G) jiné okolnosti, uveďte jaké:.....

16) Umožnil(a) byste druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

17) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně sám(sama) bez umožnění styku dítěte s druhým partnerem(kou)?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

18) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte s partnerem střídat (tzn. např. 1 měsíc by bylo dítě u Vás a 2. měsíc u partnera(ky))?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

19) Byli byste ochotni dohodnout se s partnerem o porozvodové péči a dohodu pak již jen nechat schválit opatrovnickým soudem?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nedokáži posoudit

20) Chtěli byste, aby svěřením dítěte do péče jednomu z rodičů a způsob porozvodové péče za Vás striktně stanovil opatrovnický soud?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nedokáži posoudit

**Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta**

a

**Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta managementu v Jindřichově Hradci**

Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice

(Bakalářská práce)

Vedoucí práce: Mgr. Procházka

**Autor práce: Veronika Čechová
Studijní obor: Sociální pedagogika
Ročník: 2008/2009**

2009

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou Univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Prachaticích dne 31.března 2009

Poděkování:

Především děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Procházkovi za cenné rady, inspiraci, připomínky, trpělivost a metodické vedení práce.

Dále taktéž děkuji Doc. Somrovi a Mgr. Procházkovi za rady, komentáře a poznatky z hodin Semináře k bakalářské práci, rodičům za trpělivost a samozřejmě všem přátelům za psychickou podporu.

V Prachaticích dne 31. března 2009

ANOTACE

ČECHOVÁ, V. *Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice*. České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Mgr. M. Procházka.

Klíčové pojmy: rodina, rodičovské funkce, typologie matek a otců, fáze rozvodu, typy rozvodu, výhradní výchova, střídavá výchova a společná výchova

Práce se zabývá především vnímáním rozvodu dětmi, svěřováním dětí do péče jednoho z rodičů po rozvodu manželství a typy porozvodové péče často využívané v České republice. Teoretická část charakterizuje význam rodiny pro dítě, význam matky a otce pro dítě. Dále popisuje varianty postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu, fáze a typy rozvodu, výhradní, střídavou a společnou výchovu v rámci typů porozvodové péče.

Praktická část obsahuje, jaké typy porozvodové péče o děti mezi rozvedenými rodiči převažují, kdo z rodičů častěji podává návrh na rozvod, zda-li děti rozvedených rodičů trpí nějakou psychickou zátěží kvůli rozvodu rodičů, zda-li v podvědomí společnosti stále přetrvává dochovaný stereotyp svěřování dítěte do péče matky. Také zkoumá, zda-li mají otcové zájem o svěření dětí do své péče a matky tuto možnost mohou akceptovat. Respondenti by umožnili druhému partnerovi neomezený styk s dítětem, žádost o rozvod podávají častěji ženy, děti mohou vnímat rozvod jako náročnou psychickou zátěž. Dochovaný stereotyp považují za odůvodněný a domnívají se, že otcové nemají zájem o svěření dětí do své péče a matky tuto možnost neakceptují.

ABSTRACT

Problems of divorce rate and updivorce care of children in the Czech republic.

Key terms: family, parent's functions, typology of mothers and fathers, phases of divorce, types of divorce, sole's care, alternate's care and collective's care

The work deals with children's experiences of divorce their parents, with entrust children to care one of parents after divorce marriage and types of updivorce care, which predominate in the Czech republic. The theoretic part characterises the meaning of family for children, the meaning of mother and father for a child. Further on describes the variants of child's position in course divorce and after divorce, phases and types of divorce, sole's care, alternate's care and collective's care in frame types of updivorce care.

The practical part includes, which types of updivorce care for children predominate between divorcee's parents, who from parents more present project on the divorce, suffer children of divorcee's parents from psychic troubles because of in the subconsciousness of society the preserve's stereotype of entrust children to mother's care. Also the work explores, whether fathers take interest in entrust children to their care and mothers can this possibility accept. People from questionnaires mean, that divorcee's parents make possible the unlimited connection, the project of divorce present more mothers, children can divorce their parents from the exacting psychic trouble suffer. The preserve's stereotype comnehend as justified and mean, that fathers don't interest in entrust children to their care take and mothers can't this possibility accept.

Motto:

*Bohové vytvořili po zralé úvaze dvojici,
které se říká muž a žena.*

*Aby oba měli ze svého společného života co největší prospěch,
musí dávat a přijímat.*

Proto poskytli oběma stejnou měrou paměť i pozornost.

*Stejnou měrou také učinili,
že oba nemají přirozené vlohy k týmž věcem,
potřebují tím spíše jeden druhého
a jejich spojení se ukazuje ještě užitečnější:
na co jeden nestačí, to dokáže druhý.*

Xenofón

(kolem roku 355 př. n. l.)

Obsah

Obsah

Úvod	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Rodina jako základní socializační a výchovné prostředí	11
1.1. Vymezení pojmu rodina	11
1.2. Význam rodiny pro dítě	12
2. Rodiče a dítě	14
2.1. Význam matky pro dítě.....	14
2.2. Význam otce pro dítě.....	18
3. Rozvody a porozvodová péče o děti v ČR.....	21
3.1. Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu	21
3.2. Fáze rozvodu	23
3.2.1. Rozvod jako proces.....	23
3.2.2. Období ambivalence	24
3.2.3. Vlastní rozvod	24
3.2.4. Období po rozvodu	25
3.2.5. Emoční rozvod	26
3.3. Typy rozvodu	27
3.3.1. Opuštění partnera bez navázání pevnější vazby	27
3.3.2. Vyústění prvních krizí.....	27
3.3.3. Odmítnutí partnera z důvodu výskytu patologických jevů	28
3.3.4. Vyčerpání vztahu	28
3.4. Svěřování dětí do výchovy pro dobu po rozvodu	29
3.4.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy	29
3.4.2. Typy svěřování dětí do výchovy	31

II. PRAKTICKÁ ČÁST	33
1. Cíl šetření	33
2. Hypotézy	34
3. Nástroje sběru dat	35
4. Výzkumný terén.....	36
5. Výzkumný vzorek	37
6. Prezentace a interpretace výsledků výzkumu.....	39
7. Shrnutí praktické části.....	79
ZÁVĚR	81
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH	85

Úvod

Úvod

Na světě existují již od pradávna dvě na první pohled tak odlišné bytosti, muž a žena, které nemají téměř nic společného, a přece se navzájem doplňují a tvoří tak rovnováhu života.

Dnešní moderní svět prošel řadou změn, než se stal takovým, jakým je dnes a myslím si, že se zdá být i jednodušším. Snaží se poskytovat ženám i mužům stejné podmínky pro život, snaží se bojovat proti diferenciaci ženských a mužských rolí a také proti diskriminaci mezi pohlavími a snaží se odolávat tradičním předsudkům společnosti.

Tradiční svět byl jiný. Zpočátku se ani nesnažil brát na vědomí, že existují dvě pohlaví a preferoval pouze muže, což je z mého pohledu ženy zcela nepochopitelné. Byl to svět, který rozděloval role na tzv. „mužské“ a „ženské“, na svět „ženy v domácnosti“ a na svět muže „živitele rodiny“. Muž byl autoritou a žena představovala pouze slabší polovičku muže. Ženě se pouze připisovala role matky. Později, vlivem emancipace, se začaly ženy vzdělávat, a také vlivem rozvoje medicíny se objevila možnost volby plánovat rodičovství. Ke své roli matky si přibraly navíc roli „pracující ženy“. Mnohdy a mnohde ženy tak převzaly mužům tradiční roli jediného živitele rodiny a mnohdy a mnohde se ženy staly nezávislými na mužích.

Myslím si, že to ženy v tradičním světě opravdu neměly vůbec jednoduché a upřímně řečeno, jsem ráda, že žijí v dnešním, již moderním, světě, kde má podstatný význam na spravedlivý život muž i žena. Přesto se dochoval z minulosti názor, že pro zdravý vývoj a výchovu dítěte je vztah ženy – matky a dítěte nezastupitelný a nedá se vyrovnat vztahu muže – otce a dítěte. S tímto názorem souhlasím, matka má opravdu největší význam pro dítě, ale hned vzápětí bych nerada podceňovala důležitost vztahu otce a dítěte v rodině. V současnosti se ale u nás potýkáme v souvislosti s tímto dochovaným stereotypem s problematikou rozvodů, přičemž pak přichází na řadu otázka: kterému z rodičů po rozvodu svěřit dítě do péče? Podle mého názoru by se až tak neměl preferovat názor, že matka je pro dítě nenahraditelná a v důsledku toho by automaticky nemělo být dítě svěřeno do péče matce s odůvodněním, že se otec o dítě tak dobře nedokáže postarat.

Myslím, že je třeba podotknout, že ne všechny matky jsou správnými matkami a že je pak v těchto případech lepší svěřit dítě do péče otce. I chytrý *Xenofón* tvrdil (z výše citovaného motta), že: „*na co jeden nestačí, to dokáže druhý.*“ Já s ním souhlasím a z této myšlenky se snažím vycházet i ve své absolventské práci. Na druhé straně se mi však zároveň nabízí otázka, zda-li si otcové troufají vychovávat děti, které jsou svěřeny výlučně do jejich péče?

V bakalářské práci, nazvané Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice, se pokusím nejprve zachytit význam rodiny pro ženu, muže a děti, dále význam matky a otce pro dítě a dále se zaměřím na rozvody a porozvodovou péči o děti s důrazem na svěřování dětí do výchovy jednoho z rodičů.

Chtěla bych zjistit, jaký význam má pro vývoj dítěte žena a muž, a co pro děti znamená rodina. Pokusím se sledovat, jaké typy porozvodové péče o děti v České republice mezi rozvedenými rodiči převažují. Také se pokusím prozkoumat, zda-li dostatečně otcové usilují o svěření dítěte do jejich péče a zda jsou jejich ženy případně tuto možnost ochotni akceptovat. Dále bych se ráda zaměřila na názory spoluobčanů, zda se ztotožňují s mým názorem, že ne vždy je dobré dítě svěřit automaticky do péče matky po rozvodu rodičů a na závěr se pokusím zjistit, jaká rozhodnutí soudů nejčastěji ve věci svěření dětí do péče převažují.

Myslím si, že problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti je stále velmi aktuální, a proto se jí zabývat bude podle mého názoru velmi zajímavé, a to z důvodu, že se dotýká v dnešní moderní společnosti čím dál většího počtu obyvatel České republiky. Chtěla bych věřit, že zpracovávat absolventskou práci na toto téma bude přínosem nejen pro můj profesní život, ale i pro život soukromý.

I. Teoretická část

1. Rodina jako základní socializační a výchovné prostředí

1.1. Vymezení pojmu rodina

Existuje celá řada různých definic rodiny. Jedna z nich popisuje rodinu jako malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými, příbuzenskými nebo jinými obdobnými vztahy a zvláště společenským způsobem života.¹

Rodina taktéž zahrnuje vzájemnou ekonomickou a morální odpovědnost, mateřské a otcovské instinkty a zajišťuje přirozenou reprodukci obyvatelstva.²

Říká se, že rodina tvoří základ státu a poskytuje útočiště v nepohodě od narození až do smrti. Podstatným znakem rodiny je společné bydlení. Zakládá se však až narozením společného dítěte.³

Seskupení osob v rodině způsobuje vzájemné ovlivňování po stránce intelektuální, citové, duchovní i fyzické.⁴ Každá rodina má také své tradice, zvyklosti, zájmy, režim, řád a zejména pak svou historii.⁵

Další z definic rodiny tvrdí, že pojem rodina znamená: patřit k sobě navzájem, soucítit spolu, strachovat se jeden o druhého a navzájem se o sebe zajímat.⁶

Rodina je místem, kde by měly mít své kořeny oddanost, spolehlivost, důvěryhodnost, soucit, citlivost vůči ostatním, ohleduplnost a nesobeckost.⁷

Trvání rodiny i vnitřní vztahy jejích členů jsou závislé na mnohých faktorech, ale i na tom, jak jsou její členové, především muž a žena, připraveni na společný život a jaké podmínky si sami vytvářejí.⁸

¹ Srov. LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. [Metodický materiál]. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2005.

² Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

³ Srov. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha : Slon, 2002.

⁴ Srov. SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995.

⁵ Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

⁶ Srov. SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995.

⁷ SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995. s. 55.

⁸ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 147.

1.2. Význam rodiny pro dítě

Rodina je prvním závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává.⁹

Dítě si nevybírá rodinu, v níž chce žít, ale rodí se do ní nebo se do ní dostává způsobem, který samo neovlivňuje a nemůže ovlivňovat.¹⁰

Děti na celém světě žijí v nejrůznějších rodinách, mají různou výchovu, různé možnosti podle podmínek, v nichž rodina žije, i podle toho, kde žije.¹¹

Každé dítě má svou orientační rodinu, tak je nazývána rodina, v níž se dítě narodilo a kterou vnímá jako základní do té doby, než si založí rodinu vlastní.¹²

Rodina má pro dítě nezastupitelný význam, má rozhodující vliv na rozvoj jeho osobnosti, a to jak v oblasti tělesné, duševní, tak i sociální. Rodina je v podstatě mikrosvět, vzorová společnost, ve které si dítě osvojuje základní vzorce chování, návyky, dovednosti a strategie, které jsou pak rozhodující především v interpersonálních vztazích.¹³

Každé dítě vnímá celou atmosféru rodiny.¹⁴

Je-li člověk v rodině milován, spojuje své zájmy s jejími zájmy, zdokonaluje se nejen pro sebe, ale především pro rodinu, kterou má rád a která má ráda jeho... Základy citového života přijímá a poznává dítě v rodině, proto má zejména kladná rodina v citové výchově nezastupitelnou cenu, vždyť výchova bez lásky může v dítěti vzbudit i pocit bezmocnosti, bezcennosti, pocit, který se u mnohých dětí přenáší až do dospělosti. Dítě, jemuž se nedostávalo citových podnětů, nedovede své city projevovat ani v pozdějším životě při zakládání vlastní rodiny a při výchově vlastních dětí.¹⁵

⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické Nakladatelství, 1997.

¹⁰ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 158.

¹¹ Tamtéž.

¹² Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

¹³ LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. [Metodický materiál]. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2005. s. 6-7.

¹⁴ Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

¹⁵ Tamtéž s. 72.

Dítě potřebuje matku i otce, jejich společnou péči, která je pro dítě nejjistějším zázemím. I když jsou role obou rodičů funkčně odlišné, nacházejí spojení v rodičovské lásce a v péči, kde se harmonicky doplňují tak, aby dítěti připravovali co nejlepší život. Vztah mezi rodiči je pro dítě prvním příkladem mezilidských vztahů a prvním příkladem vztahů lásky.¹⁶

Rozpory v rodině, prudké změny nálad působí na děti nepříznivě nejen v daném okamžiku, ale zanechávají negativní stopy v jejich dalším vývoji.¹⁷ Rozpad rodiny narušuje jejich představy o rodinném životě, o vzájemné lásce rodičů, ale i představy, které jsou významné pro vytvoření jejich vlastní rodiny. Stává se často, že je dítě po rozchodu rodičů citově zneužíváno ze strany rodičů, kdy se snaží jeden z rodičů u dítěte vyvolat citovou závislost na sobě a ovlivnit jeho lásku v neprospěch druhého rodiče. Dítě vyžaduje lásku obou rodičů a většinou nedovede pochopit změny, k nimž došlo ztrátou jednoho rodiče a to i v případě, že se mu druhý rodič snaží chybějící lásku vynahradit.¹⁸

¹⁶ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 72.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

2. Rodiče a dítě

Navrátil aj.¹⁹ uvádí následující přehled rodičovských funkcí, který je upraven dle „Rámce pro posuzování životní situace dětí a rodin v nouzi“:

Funkce	Charakteristika funkce
Základní péče	Jde především o zabezpečení základních biologických podmínek života. Kovařík (2003) mezi ně řadí čistý vzduch, nezávadnou vodu, vhodnou stravu, přiměřené teplo, stálé přístřeší a ochranu před škodlivými vlivy. ...
Zajištění bezpečí	Znamená poskytování ochrany před tělesným ohrožením, ale současně i vyjadřuje potřebu pocitu jistoty a bezpečí (Matějček, 1989). ...
Emoční vřelost	Hluboký, láskyplný a trval citový vztah je pro dítě základem životní jistoty a bezpečí. Jakkoliv je jeho intenzita významná pro celé dětství, mnohé výzkumy potvrzují, že intenzita a charakter vztahu jsou zvláště důležité v průběhu prvního roku života dítěte (Matějček, 1989). ...
Stimulace	Potřeba stimulace znamená nezbytnost přísunu určitého množství, kvality a proměnlivosti podnětů (Kovařík, 2003). ...
Výchova a vedení	Způsob výchovy a vedení dítěte je jednou z charakteristik, která pomáhá uchopit životní situaci dítěte v celistvější kategorii. Lze např. hovořit o výchovném stylu, výchovném pojetí (Navrátil, 1993). ...
Stabilita	Charakter vztahů rodičů, jejich rodinný způsob života, hodnoty, výkon rolí vytváří dítěti předobraz světa (Matějček, 1989). ...

2.1. Význam matky pro dítě

Dítě potřebuje pro svůj zdravý vývoj rodinu a v ní oba rodiče. Především však potřebuje matku. Ve čtvrtém měsíci svého života již poznává svou matku nebo tu ženu, která je mu matkou. Od osmi měsíců nejvíce touží po matce. V té době vzniká silné citové pouto mezi dítětem a matkou, které je vkladem a základem pro celý další citový život dítěte.²⁰

¹⁹ NAVRÁTIL, P., ŠIŠLÁKOVÁ, M. **Podmínky výchovy v rómských rodinách**. In SIROVÁTKA, T. *Sociální exkluze a inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno : MU FSS, 2004. s. 140.

²⁰ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 159 – 160.

Matka je celým svým jednáním vychovatelkou svému dítěti, ale i dítě je vychovatelem své matky – vždyť dítě přispívá svou bytostí k osobnosti matky, k jejímu rozvoji, k její větší zralosti, obohacuje její život a dává mu naplnění a smysl.²¹

Mateřství je zneužitelnou stránkou života ženy nejen v mladém věku, ale i ve věku zralosti, kdy se někdy snaží připoutávat děti k sobě a odpoutávat je od jejich otce. Děti a své mateřství dokáže někdy žena, zejména v rozvodových situacích, propůjčit ke složitým životním manévřům.²²

Mateřství je nejvyšším a nejkrásnějším posláním ženy. Žena se nestává matkou jen porodem dítěte, ale stává se jí také, když přijme za své dítě jiné ženy a vychovává je.²³

V dřívějších dobách stav svobodné matky přinášel mnohé problémy. I její dítě pociťovalo nepříjemnosti spojené s tímto stavem. V moderní společnosti mají svobodné matky stejná práva, stejně jako děti narozené mimo manželství.²⁴

Jsou ženy, které stav svobodné matky volí vědomě s přesvědčením, že jim dítě poskytne vše, co od života očekávají. Situace těchto žen je obtížnější a složitější než situace žen žijících v úplné rodině. Výjimkou není ani případ, že se žena rozhodne pro stav svobodné matky z obavy před osamělostí. Tento důvod lze hodnotit jako sobecký přístup, neboť žena nepřipouští, že dítě má právo na oba rodiče a úplnou rodinu. Některé ženy se sobecky upínají na dítě, které jim podle jejich představ má v životě poskytnout vše a od kterého očekávají i pozdější vděčnost a stálou účast. Život těchto dětí je vždy obtížnější nejen v dětství a v dospívání, ale i při volbě vlastního partnera.²⁵

Ukázalo se také, že dítě vychovávané jen matkou bývá ve styku s jinými dětmi méně jisté a je i více ovlivnitelné. Zkušenosti ze současné doby a nejrůznější průzkumy a studie nasvědčují tomu, že osamělé matky mají sklon k nadměrnému ochraňování dětí, které podporuje jejich závislost na matce - zejména v době dospívání a v době volby životního partnera.²⁶

²¹ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 152.

²² Tamtéž s. 156.

²³ Tamtéž s. 152.

²⁴ Tamtéž s. 156.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž s. 159 – 160.

Opravdová mateřská láska musí být především stálá bez ohledu na to, jak se dítě mění – vždyť přehnaně chráněné a milované dítě se samo později stává úzkostlivým, bázlivým a nesamostatným, trpí pocity méněcennosti. Děti bez mateřské lásky se opožďují ve vývoji, celoživotně citově strádají, jsou apatické a později mají problémy při výchově vlastních dětí.²⁷

Každá matka by si měla být vědoma toho, že ji dítě potřebuje bez výjimky ve všech svých životních situacích a ve všech svých životních obdobích, že dítě potřebuje matku a její péči, její lásku i ochranu, protože matka je pro dítě přirozený základ života, životní bezpečí, útočiště domova vždy, když to dítě, ať je jakkoliv vyspělé, potřebuje.²⁸

Matky mívají instinktivní pochopení pro to, co se s dítětem děje, vycítí jeho problémy a pocity nejistoty, i když nic neříká.²⁹

Žádná matka není ideální, každá někdy něco svému dítěti dluží. Ale „dostatečně dobrá matka“ dítěti poskytuje dostatečně pevné zázemí pro postupné odpoutávání. Když dítě zažije matku příliš nejistou, nevypočitatelnou, nepřátelskou, náročnou nebo jinak ohrožující, utrpí další trauma. Ztráta jednoty s matkou po porodu je přirozená. Chybění láskyplné pečující matky je však ztráta nepřirozená a mrzačící.³⁰

Typy matek:

- **Matka z povolání**

Tato matka je tady v první řadě pro své děti; vaří, uklízí a udržuje pro děti všechno v pořádku.³¹

²⁷ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 160.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž s. 162.

³⁰ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 66.

³¹ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

- **Matka pro panenky**

Láska této matky se vztahuje jen na malé dítě. Dokud jsou děti malé a bezmocné, dělá pro ně matka všechno; čím větší děti jsou, tím více ubývá matčiny náklonnosti.³²

- **Matka obět'**

Na pečlivou výchovu dětí a na příkladnou domácnost obětuje tato matka svůj čas i svobodu. Ve své oběti je šťastná a zapomíná v ní sama na sebe a na své zájmy. Později od svých dětí očekává vděčnost a uznání.³³

- **Úzkostná matka**

Tato matka je přespříliš opatrná a pokouší se odstranit svým dětem z cesty všechny těžkosti. Ve všem vidí nebezpečí a něco negativního.³⁴

- **Matka typu pohyblivé knihovny**

Pro tuto matku je výchova jejích dětí povinností. Je při ní nadměru přesná, drží se přísně plánů a knih, chybí jí však přirozená náklonnost a láska.³⁵

- **Cizí matka**

Tato matka svým dětem neukazuje, že je má ráda. Jen tajně během spánku je k nim něžná. Jinak je její výchovný styl sterilní a perfekcionista.³⁶

- **Kamarádká matka**

Je kamarádka svých dětí, přistupuje na všechny jejich potřeby a ztotožňuje se s nimi. Neumí ovšem nic odmítnout a stanovit hranice, přesunuje výchovu na později.³⁷

- **Žárlivá matka**

Když se děti osamostatňují a pomalu se oddělují, bývá tato matka neklidná, připadá si zbytečná a předhazuje dětem nevděčnost. Pokouší se utvrdit svou pozici tím, že se i dospělým dětem vměšuje do všech záležitostí.³⁸

³² *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

- **Občasná matka**

Kvůli vyčerpání v práci nebo jiným činnostem zanedbává výchovu dětí. Občas - když pak přijde večer domů - se tato matka pokouší všechno dohonit a často své děti zasypává náklonností a hračkami.³⁹

2.2. Význam otce pro dítě

Dítě potřebuje rovněž otce, aby mohlo v rodině zdravě vyrůstat. Vztah otce k dítěti je založen na tom, jaký je jeho vztah k matce dítěte, jaké prostředí pomáhá matce pro výchovu dítěte vytvářet. Otec má být matce oporou, pomocí, svým postojem a jednáním vytváří prostředí, kde se celá rodina cítí buď spokojeně, bezpečně, radostně nebo prostředí nejistoty, neklidu a zklamání. Dítě, které vyrůstá v neklidném prostředí, je nejisté, lítostivé, jindy neposlušné a vzdorovité, často žárlivé i útočné.⁴⁰

Otec ve výchově dítěte představuje a reprezentuje mužský prvek, který je pro vývoj dítěte důležitý a nepostradatelný zvláště v době, kdy dospívá. Otcovské vedení usměřňuje charakter dítěte i jeho jednání, je pro dítě ochranou, bezpečím a oporou.⁴¹

Dítě je pro muže celoživotním poutem a závazkem, třebaže tuto skutečnost mnozí odmítají, vzdávají se svých otcovských práv, ale i radostí, zejména však odpovědnosti. Je pravda, že dnešní doba klade na muže požadavky, které jeho předkové do takové míry neznali. Dnešní muž umí i malé dítě nakrmit, přebalit, vykoupat a pečuje o jeho zdravý vývoj stejně jako žena – matka. Po celý věk dítěte, tak jak vyrůstá, je mu otec vychovatelem a učitelem, oporou a životní jistotou, prostě nezbytným mužským prvkem v rodině. Zájem muže o děti a jejich svět mu byl dán už výchovou a příkladem v rodině, kde sám vyrůstal a ve které dostal kladný nebo záporný vzor pro své rodičovské funkce.⁴²

³⁹ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

⁴⁰ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 160.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž s. 148.

Je pravda, že mnoho mužů neplní řádně své rodičovské povinnosti, je pravda, že armáda těchto „otců“ není malá, že jsou přítěží celé společnosti, která v zastoupení dětí žaluje otce o plnění jejich povinností. Je však také hodně mužů, kteří se o své děti starají a docela sami je vychovávají, když děti ztratily matku. Obětavě dávají své neúplné rodině vše, co jsou schopni poskytnout, aby dětem nahradili matku.⁴³

V rodinách s chybějícím otcem je výchova obtížnější, protože dítě postrádá mužský vzor.⁴⁴

V předškolním věku je otec pro dítě představitelem světa mužů, seznamuje dítě s mnoha jinými činnostmi než matka, bývá mu prvním učitelem ve sportu. Pro chlapce bývá otec vzorem, pro dívku prvním, nejdokonalejším představitelem muže.⁴⁵

Většina dětí je pyšná na svého otce a na to, co v životě vykonal. Jsou však děti, které o svém otci nemohou mluvit s obdivem, jsou děti, které kryjí přestupky svého otce i jeho slabosti, jsou děti, které se za svého otce stydí, a jsou děti, které o svém otci nerady slyší. Jsou to ty děti, které byly otcem a jeho postojem zklamány, které nepoznaly otcovu lásku a péči, jsou to ty děti, které spíše poznaly rány než jeho pohlazení.⁴⁶

Dnešní děti hledají v otci především autoritu, ale i životního kamaráda, ke kterému mohou kdykoliv a s čímkoliv přijít, aby jim pomohl, poradil. Otec spoluřeší rozhodné okamžiky, ukazuje dítěti cestu a směr.⁴⁷

Dítěti imponuje otec, který umí snášet svízelné životní situace, otec, který si s dítětem hraje, který je manuálně zručný, umí matce pomáhat v domácnosti, který nenaříká, když je nemocný, ale učí děti odvaze, samostatnosti a je jim sám příkladem.⁴⁸

Typy otců:

- **Otec jako trpělivý anděl**

Tento otec se vůči dětem jeví starostlivý, je trpělivý a dává jim citovou podporu.

Problémům se však spíš vyhýbá.⁴⁹

⁴³ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 148.

⁴⁴ Tamtéž s. 161.

⁴⁵ Tamtéž s. 160 – 161.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <<http://www.rodina.cz>>.

- **Otec jako teoretik**

Slova jsou jeho silnou stránkou, činy nejsou jeho záležitostí. Vychovává zásadově, méně přitom dbá na jedinečnost dítěte.⁵⁰

- **Tvrdošíjný otec**

Jeho děti mají pracovat, nikoli hrát si, aby něčeho dosáhly a měly úspěch. Tvrdošíjně určuje, co děti musí dělat a co dělat nesmí. Tento otec nepřipouští svobodu a volný prostor pro vlastní aktivity.⁵¹

- **Diktátor**

Cepuje své děti jako vojáky. S přísnou disciplínou a s požadavkem na bezpodmínečnou poslušnost hájí pořádek, píli, dochvilnost a spořivost. Ve svém nejhlubším nitru je často dobrosrdečný, neumí však sjednotit mírnost a přísnost. Trvá na dodržování pravidel, i když připouští určitý malý svobodný prostor.⁵²

- **Otec jako kouzelník**

Nechává dětem úplnou svobodu a dovoluje jim všechno, když se mu to právě hodí. Děti považují svého otce za ideálního kamaráda pro hru, zatímco ostatní leží na matce.⁵³

- **Suverénní otec**

Jedná se svými dětmi jako s dospělými; nechválí je ani nekárá. Tento otec věří, že už svou pouhou přítomností dokáže děti vychovat a že své povinnosti vychovatele dostojí jako "němý sluha".⁵⁴

⁵⁰ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

3. Rozvody a porozvodová péče o děti v ČR

3.1. Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu

Pro dítě je rozvod rodičů velmi náročnou situací. Větší dítě obvykle prožívá pocity viny za rozvod. Skoro nikdy se nepodaří udržet děti mimo dosah rodičovských konfliktů... Dítě potřebuje a chce mít u sebe oba rodiče. Konflikt patří mezi ty nejhůře řešitelné; obvykle všechny alternativy, před které je dítě rodiči stavěno, zahrnují nějakou hrozbu ztráty.⁵⁵

Dítě si navíc nedokáže v plném rozsahu uvědomit, o co přišlo. Odchod jednoho z rodičů z domova – v naprosté většině případů otce – je těžkou ztrátou jak pro děvče, tak pro chlapce. Dítě ztrácí každodenní kontakt s dospělým mužem, vůči kterému dívka potřebuje zkoušet své probouzející se ženství a kterého chlapec potřebuje napodobovat, aby dotvořil své mužství. Otec, který sice s dítětem udržuje kontakt během některých víkendů, ale v domácnosti není trvale přítomný, se totiž chová jako člověk, který chce dítě zabavit, nikoli jako rodič, jenž v každodenním soužití s dítětem sdílí všechno a představuje model toho, jak se chovat a jak řešit problémy.⁵⁶

Pro děti obou pohlaví obecně platí, že ve srovnání s dětmi vyrůstajícími v rodinách s oběma rodiči mají děti rozvedených rodičů v průměru více poruch chování, více příznaků psychického stresu, horší výsledky ve škole, nižší sebevědomí a víc obtíží ve společenském přizpůsobení. Wallerstein uvádí (cit. tamtéž), že tento rozdíl je patrný i v dospělosti – dospělí, kteří zažili rozvod rodičů v dětství, mají významně horší ukazatele psychologického a společenského fungování. Vedle faktu rozvodu rodičů však záleží na dalších okolnostech – jak se podařilo udržovat kontakt mezi dítětem a oběma rodiči, jak rodiče „fungovali“, nakolik byli schopni kooperovat po rozvodu, jaké byly ekonomické podmínky života dítěte po rozvodu aj.⁵⁷

⁵⁵ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 67.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

Varianty postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu jsou následující:

- Dítě je oběma rodiči informováno o rozvodu a ujištěno, že kontakt s oběma bude v budoucnu zachován. Rodiče se např. domluví na střídavé péči a postupují podle dohody, tj. udržují **pravidelný kontakt s dítětem a daří se jim přitom nevtahovat dítě do svého rozvodového traumatu**, tj. nepomlouvají druhého rodiče a neútočí na něj. Stejně jako v jiných případech si dítě nevyhnutelně svou teorii o důvodech rozvodu vytvoří. Rodiče sice dítě slovně nepopouzejí jeden proti druhému, ale mohou např. neverbálními prostředky komunikace nevědomky zkoušet získávat dítě na svou stranu. To představuje pravděpodobně nejlepší možnou variantu vztahu rozvádějících se rodičů a jejich dítěte.⁵⁸

- Dítě je využíváno jako **nástroj pomsty** jednoho rodiče proti druhému. Přitom nesejde na tom, kdo měl větší vinu na rozvodu. Dítě je proti rodiči soustavně popouzeno, je mu vyhrožováno, že když od druhého rodiče něco přijme nebo když s ním někde půjde, budou následovat tresty. Postavení dítěte je označováno jako syndrom odvrženého rodiče. Rodič, který má dítě u sebe, mu brání v kontaktu s druhým rodičem a indukuje u dítěte příznaky strachu z návštěv zavrhaného rodiče (např. nespavost, noční děsy, pláč). Pokud ke kontaktu dítěte a zavrhaného rodiče přece jen dojde, zavrhuje rodič indukuje u dítěte příznaky psychosomatických reakcí na tento kontakt (např. koktání, nechutenství, pomočování). Někdy navíc zavrhuje rodič obviní zavrhaného rodiče z nevhodného zacházení s dítětem, případně i ze sexuálního nebo jiného zneužívání dítěte.⁵⁹

- Dítě je **stéblem poslední naděje**. Rodič, který se nemůže s rozvodem smířit, kontaktuje druhého rodiče ve všech případech, kdy je s dítětem něco v nepořádku. Pokud se rodič, který již bydlí jinde, nechá přivolat, problémy s ním řeší první rodič v dlouhých debatách, v nichž se snaží o navození co nejvstřícnější atmosféry.⁶⁰

⁵⁸ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 67.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž.

- Dítě má roli **prostředníka**. Bývalý manžel a bývalá manželka spolu nekomunikují, posílají si zprávy přes dítě. Dítě např. vyřizuje otcí, za nímž přijde jednou za dva týdny, jak matka hodnotí jejich minulý kontakt, a předává také instrukce týkající se aktuální schůzky (doporučení kam jít, co jíst, koho je možné vzít s sebou a koho ne). Nebo je naopak dítě během kontaktu s otcem, který s ním nebydlí, vyslýcháno s průhledným záměrem zjistit, co se doma děje, s kým se matka stýká apod. Když dítě informace poskytne, dostane pokyn, co má matce po návratu domů vyřídit. Dítěti je obvykle zpočátku tato role málo příjemná, ale může si na ni zvyknout, může ji začít využívat ve svůj prospěch.⁶¹

- Dítě se stává **náhradním partnerem**. Rodič, který s ním žije, mu svěřuje všechny své stesky a konzultuje s ním všechna vážnější rozhodnutí. Dítě s partnerským vztahem k rodiči se přirozeně stává překážkou při případných pokusech dospělého navázat vztah k novému dospělému partnerovi. To, že dítě překáží novému vztahu, může rodič nevědomky vítat a podporovat.⁶²

- Dítě je **zanedbáváno**, rodiče jsou natolik pohlceni svými problémy, případně vyřizováním starých vzájemných účtů, že se o ně přestávají zajímat. Starší děti mohou svým chováním překračovat meze zákona, ale ani to rodiče nevede k většímu zájmu o způsob jejich života. Problémy dítěte pak musí řešit orgány státu, případně další organizace zabývající se deprimovanými dětmi.⁶³

3.2. Fáze rozvodu

3.2.1. Rozvod jako proces

Až na výjimky je rozvod výsledkem dlouhého rozhodování, protože většina lidí tuší, do jakých nesnází je rozvádění přivede. To se týká i těch, kdo si našli jiného partnera a soudí, že život s ním bude lepší, než byl jejich dosavadní manželské soužití.

⁶¹ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 67.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

Jakmile je zřetelné, že jeden z manželů rozvodový úmysl má, začnou se profilovat rozvodové role. Dva základní typy konstelace rozvodových rolí jsou **symetrická** (obě strany dělají podobné kroky) a **komplementární** (jeden se projevuje nezávisle, odpoutává se, druhý se projevuje závisle, zkouší strategie připoutávání a je frustrován, protože nepřináší kýžený výsledek). Komplementární konstelace rolí je mnohem častější.⁶⁴

3.2.2. Období ambivalence

V období, kdy jsou jasné známky krize vztahu a kdy možnost rozvodu tak říkajíc zřetelně visí ve vzduchu – manželé se více hádají, a nebo se naopak sobě vyhýbají, přestávají kooperovat ekonomicky, omezují sex, volno tráví odděleně apod., dělají někteří manželé pokusy vztah spravit. Toto období je nazýváno **obdobím ambivalence**. Bilancují již oba, prověřují svou motivaci dál ve vztahu pokračovat. Intenzivnější kontakt a nové projekty náročné na spolupráci ve většině případů ukážou vztahové problémy ještě zřetelněji. Výsledkem bývá zvětšení distance obou partnerů nebo konfliktů.⁶⁵

3.2.3. Vlastní rozvod

Další fáze začíná ve chvíli, kdy se jeden z manželů definitivně rozhodl. Soudu je podána žádost o rozvod. Tu může podle platné právní úpravy v ČR podat jen jeden z manželů nebo nově oba manželé jako návrh na tzv. souhlasný rozvod. Souhlasný rozvod předpokládá, že manželé předloží soudu ověřené dohody o majetku a bydlení, o úpravě poměrů nezletilých dětí, případně o výživném. U rozvodu tradičního typu se obvykle v několika stáních řeší záležitosti týkající se výchovy dětí, styku rodiče dětmi, výživného, majetku i bydlení. Rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí musí nyní předcházet rozhodnutí o rozvodu.⁶⁶

⁶⁴ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 63 – 65.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

Sociální pracovník vstupuje do hry vždy, protože rozhodování o výchově dítěte v souvislosti s rozvodem je situací, kdy žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě. Jde o právní úkon, při kterém by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči. Proto soud ustavuje dítěti jako opatrovníka orgán sociálně-právní ochrany dítěte.⁶⁷

V tomto období se rozvíjejí intenzivní emoční reakce na rozvodovou situaci. U manžela, který si rozvod přeje méně, má reakce podobu depresí a úzkostí. Je-li to muž, hrozí u něj více než dříve také agresivní chování vůči ženě, kterou již nemá potřebu ochraňovat. I ten z manželů, jenž dal k rozvodu popud a více si ho přeje, na rozvodovou situaci reaguje intenzivními emocemi. Má-li jiného partnera, má výhodu v tom, že s ním může své intenzivní emoce zpracovávat.⁶⁸

Při rozvodech, které nebyly dohodnuty předem, představuje leckdy samostatné trauma rozvodové soudní stání. Během něj mohou být partneři konfrontováni s překvapivými „obviněními“ druhé strany.⁶⁹

3.2.4. Období po rozvodu

Fáze brzy po rozvodu je prožívána podobně jako vlastní rozvod. Pokud jeden z manželů zůstává bydlet ve stejném bytě či domě, v němž bydlel dříve, případně tam s ním zůstávají děti, vyrovnává se „pouze“ s nepřítomností manžela. Pokud druhý manžel odešel, čelí navíc nutnosti najít domov nový a trpí samotou, která bývá popisována jako nesnesitelná. S vysokou pravděpodobností si tento partner rychle najde nový vztah a pokusí se vybudovat si nové zázemí. Oba partneři pravidelně mívají po rozvodu kromě psychických těžkostí i obtíže ekonomické.⁷⁰

Fáze doznívajícího rozvodu je dlouhá. Jde o proces po psychologické stránce podobný oplakávání zemřelého partnera. V jistém ohledu je to ještě těžší, protože „zesnulý“ žije, někdy je nutné s ním komunikovat (např. o dětech).⁷¹

⁶⁷ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 63 – 65.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

Rozvádějící se člověk se propracovává několika ne zcela zřetelně oddělenými stadii psychické reakce na rozvod – od beznaděje, zoufalství, pocitů bezmoci, vzteku, výčitek za vlastní selhání, úvah o tom, „co by bylo, kdybych udělal to a ono jinak“, přes pochybnosti o vlastní hodnotě, apatii, omezení společenských kontaktů až do stavu nové adaptace, kdy je rozvod uznán jako nevyhnutelné řešení manželského nesouladu a je případně možné navázat nový vztah.⁷²

Těsně po rozvodu někteří lidé nejsou schopni kontaktů s lidmi opačného pohlaví. Jiní naopak navazují vztahy, které jim mají přinést okamžitou náhradu za chybějícího manžela.⁷³

3.2.5. Emoční rozvod

Emoční rozvod většině lidí trvá jeden až tři roky. Dokončení emočního rozvodu se pozná podle toho, že zeslábnou, případně zcela zmizí intenzivní výkyvy nálad, že se člověk obejde bez prostředků, jimiž si během rozvodu pomáhal (léky, alkohol, přejídání, stále sledování televize nebo jiné nutkavé činnosti odvracející pocit prázdnoty), že se člověk do jisté míry vrátí ke způsobu života a k zájmům, jaké měl dříve, že dostane chuť vídat se s jinými lidmi, případně že naváže kontakt s člověkem opačného pohlaví a nepromítá do něj zraňující zkušenost s předchozím partnerem. Centrum jeho psychického života se přesune z minulosti do přítomnosti, začne si dělat plány do budoucna a pracuje na jejich realizaci.⁷⁴

I když k těmto změnám dojde, rozvodový „psychický úraz“ dobíhá dál. Pro některé lidi...jde o trauma tak velké, že pod jeho vlivem žijí až do smrti. Nejdelší odhady uvádějí, že se z rozvodu stává netraumatická vzpomínka v průměru až po sedmi letech.⁷⁵

⁷² MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 63 – 65.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

3.3. Typy rozvodu

3.3.1. Opuštění partnera bez navázání pevnější vazby

Jde o druh rozvodu, který obvykle nevyvolává intenzivní emoční reakce. Vyskytuje se v manželstvích velmi mladých lidí, ale i v manželství lidí vyššího věku, kteří se znali krátce a sňatek uzavřeli pod tlakem těhotenství, pod tlakem traumatu z předcházejícího rozchodu či rozvodu.⁷⁶

3.3.2. Vyústění prvních krizí

Vyústění prvních krizí spojených s nároky rodinného života a péče o dítě je rozvodová situace, s níž se profesionálové v pomáhajících profesích setkávají velmi často. V těchto případech je dvojice zaskočena požadavky. Patří k nim vedle obstarávání „instrumentálních“ záležitostí (peníze, vaření, úklid) výchova dětí spojená s „ponorkovou nemocí“ toho rodiče, který o malé děti převážně pečuje, i adaptace na očekávání, jež si partneri přinášejí z původních rodin. „Řešením“ může být také nevěra, která pak spustí rozvodový proces. Tito rozvádějící se manželé mívají děti školního věku.⁷⁷

Jak uvádí Národní zpráva o rodině⁷⁸, první rozvodová vlna se v ČR v druhé polovině devadesátých let 20. století rozšířila z období 1-5 let po svatbě na období 2-14 let po svatbě. Posun se interpretuje jako dopad vyššího věku partnerů uzavírajících první manželství (v současnosti u nás 24 let u žen a 27 let u mužů) a ekonomických závazků, které na sebe po sňatku musí mladá rodina vzít (půjčky, hypotéky). Podstatnou část rozvodů v první vlně lze považovat za vyústění prvních manželských krizí.⁷⁹

⁷⁶ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 61 – 62.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž citováno.

⁷⁹ Tamtéž.

3.3.3. Odmítnutí partnera z důvodu výskytu patologických jevů

K jinému častému typu rozvodu dochází, když se po určité době manželství ukáže, že partner je alkoholik, hráč, žárlivec, podvodník, má hysterické rysy, chová se artisticky a nekomunikuje, je workholik a zajímá ho jen jeho práce, případně se chová násilně. Může jít o autoritativní vystupování, nedostatek vřelosti, nedostatek zájmu o děti, neochotu spolupracovat apod.⁸⁰

Ten z partnerů, který je vystaven nepřijatelnému chování, se na takové chování může adaptovat. Rozhodnutí pro rozvod pak způsobí exces v chování druhého nebo nějaký jiný činitel. Proces odpoutávání bývá v těchto případech dlouhý. Tito rozvádějící se manželé vychovávají děti různého věku. Nejhůře snášejí situaci rozvodu děti v období dospívání.⁸¹

3.3.4. Vyčerpání vztahu

Vyčerpání vztahu v době, kdy děti dospěly, je typ rozvodu promítající se do tzv. druhé rozvodové vlny. Manželé jsou v té době spolu dvě desítky let nebo déle. Poté, co děti odešly z domova, nedaří se jim najít nový program. Nesoulad, který byl dříve tlumen v zájmu udržení vhodného prostředí pro výchovu dětí, může nyní propuknout naplno. Tito manželé mají děti buď mimo domov, případně mají dospělé děti ve společné domácnosti. Reakce dětí na rozvod není v těchto případech ústředním tématem. Naopak rozvádějící se dospělí vstoupili do druhé poloviny svého života a jejich možnosti znovu založit rodinu jsou omezené.⁸²

⁸⁰ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 61 – 62.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

3.4. Svěřování dětí do výchovy pro dobu po rozvodu

3.4.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy

Až do 18. století se na otce pohlíželo jako na přirozeného ochránce dětí a pouze on měl finanční prostředky k jejich podpoře.⁸³

Na počátku 19. století měl otec stále ještě větší zodpovědnost za dítě než matka a téměř ve všech případech byly děti po rozvodu svěřovány otcům.⁸⁴ V průběhu 19. století však docházelo ke změnám. Soudy začaly postupně omezovat téměř absolutní právo otce na svěřování dítěte. V průběhu 19. století se na malé děti postupně začalo pohlížet tak, že mají specifické potřeby, které dovedou lépe uspokojit matky. Tento postoj se stal známým jako „presumpce útlého věku dětí“. Soudy pak svěřovaly děti mladší sedmi let do výchovy matkám. Zpočátku ale pouze dočasně.⁸⁵

Ovšem to, co mohlo být začátkem trendu více individualizovaného rozhodování při svěřování dětí, se nakonec stalo jen novým stereotypem, který nahradil dřívější: celková preference matek nyní nahradila dřívější celkovou preferenci otců. Postupem let byla věková hranice „útlého věku“ posunována směrem nahoru a posléze došlo k tomu, že presumpce útlého věku se stala důvodem pro svěřování dětí jakéhokoli věku matkám. Kolem roku 1920 již byla preference matek dostatečně upevněna.⁸⁶

⁸³ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha : Orbis, 1962. s. 84.

⁸⁴ ČERNÁ, P. *Rozvod, otcové a děti: Sociálně právní ochrana dětí v rozvodové a porozvodové situaci*. Praha : FF UK, 2000. [on-line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <<http://www.iustin.cz>>.

⁸⁵ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 24 – 26.

⁸⁶ Tamtéž.

Podstatnou hybnou silou pro přesun k preferenci výhradní péče matek byla alimentární povinnost otců - a tím i zmenšení finančních potíží matek. Alimentární povinnost otců vůči dětem u nás zajišťovala Československá manželská novela z roku 1919.⁸⁷

Presumpce „útlého věku“ byla časem nahrazena směrnicí známou jako „pro dítě to nejlepší“. Soudy se v současných sporech o svěření dítěte o tento standard opírají... Většinou platí, že otec má naději získat dítě do výchovy pouze v případě, že matka hrubým způsobem zanedbává péči nebo dítě zneužívá.⁸⁸

Souhrnně lze říci, že v dřívějších dobách se předpokládalo, že muži jsou díky své povaze lépe vybaveni dítě chránit a zaopatřovat. Přibližně od roku 1920 se předpokládá, že ženy jsou vzhledem ke své povaze lépe vybaveny k tomu, aby o děti pečovaly. Tyto předpoklady však vycházejí pouze z předsudků o rolích mužů a žen. „Dojde-li k rozvodu rodičů, pak ve výchově a péči o děti by měl pokračovat zejména ten rodič, jehož soubor pozitivních vlastností je úplnější, výraznější a pohotověji se projevující, stručně řečeno ten, kdo má lepší, zralější osobnost.“⁸⁹

„Přesvědčení o pouze matčině důležitosti pro děti vzniklo jako reakce na ekonomické tlaky a bylo podporováno sentimentalitou, neprokázanými teoriemi a chybnými interpretacemi výsledků dřívějšího výzkumu.“⁹⁰

⁸⁷ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha : Orbis, 1962. s. 172.

⁸⁸ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 27.

⁸⁹ BAKALÁŘ, E., NOVÁKOVI, M. a D., et al. *Průvodce rozvedem pro všechny zúčastněné*. Praha : Lidové noviny, 1996. s. 53.

⁹⁰ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 131.

3.4.2. Typy svěřování dětí do výchovy

- *Výhradní výchova*

První typ porozvodové výchovy dítěte představuje individuální (výhradní) výchova jednoho z rodičů. Podstatou rozhodnutí soudu o svěřování dítěte do výchovy jednomu z rodičů je určení, kdo bude mít dítě ve své výchově, kdo o ně bude osobně pečovat, s kým bude dítě žít. Rodič, kterému dítě nebylo svěřeno do výchovy, v žádném případě neztrácí automaticky rodičovskou zodpovědnost a práva z ní vyplývající. Aby však tento rodič mohl svá rodičovská práva i povinnosti vykonávat, musí mu být umožněno se s dítětem osobně stýkat, trávit s ním volný čas, mít o něm informace apod.⁹¹

- *Střídavá výchova*

V případě střídavé výchovy je péče o dítě zajišťována střídavě oběma rodiči v určitých časových intervalech. Ke střídání bydliště dítěte může docházet např. každý týden, měsíc apod. Tato forma „stěhování“ není vhodná pro všechny děti, zejména ji nelze doporučit u dětí raného školního věku. Podmínkou pro střídavou výchovu je samozřejmě rodičovská zodpovědnost na straně obou rodičů a jejich obecná výchovná způsobilost. Výchovné postoje a přístupy rodičů by měly být v podstatě stejné. Rodiče by měli soudu prokázat svoji schopnost dohodnout se o všech záležitostech dítěte, oba by měli být také přiměřeně hmotně zabezpečeni. Bydliště rodičů by neměla být příliš vzdálena. Soud může dohodu o střídavé výchově schválit, dospěje-li k závěru, že je to v zájmu dítěte a že tak budou lépe zajištěny jeho potřeby.⁹²

⁹¹ KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha : Computer Press, 2000. s. 57.

⁹² Tamtéž s. 58 – 59.

- **Společná výchova**

V České republice byla společná či střídavá výchova obou rodičů zavedena při poslední úpravě zákona o rodině až v roce 1998. Společná výchova znamená, že rodiče, kterým náleží rodičovská zodpovědnost ze zákona, mají i po rozvodu stejná práva a povinnosti k dítěti. Rodič, kterému dítě nebylo svěřeno do přímé výchovy, neztrácí právo rozhodovat o podstatných záležitostech týkajících se dítěte.⁹³

Pokud se rodiče dohodnou na společné výchově, znamená to v podstatě to, že není určeno, u koho bude dítě žít, kde bude mít trvalé bydliště apod. Takto může soud postupovat, jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby. Tento způsob výchovy se však v naší praxi příliš neužívá.⁹⁴

Otcům společná výchova umožňuje, aby se vyhnuli povrchním vztahům, které jsou typické pro „návštěvy“ mezi dítětem a druhým rodičem. Matkám společná výchova slibuje pomoc při výchově dětí.⁹⁵

Negativní stránkou společné výchovy je to, že může mást děti a podkopávat jejich pocit bezpečí a stability. Pozitivní stránkou však je maximalizace kontaktu mezi dítětem a oběma rodiči.⁹⁶

⁹³ CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha : Grada, 2002. s. 99.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 179.

⁹⁶ Tamtéž s. 189.

II. Praktická část

1. Cíl šetření

- **Jaký význam pro dítě představují rodiče?**
- **Jsou otcové ochotní vzít si do péče své dítě v případě rozchodu či rozvodu?**
- **Panuje stále mezi respondenty dochovaný stereotyp, že pro výchovu dítěte je nezastupitelný význam matky a že by tedy mělo být dítě svěřeno soudem automaticky do péče matky v případě rozvodu či rozchodu rodičů?**

Cílem šetření je zjistit, jaký postoj zaujímá současná česká společnost k rozvodům a jak na problematiku rozvodovosti nahlíží. Dalším cílem je zjistit názory respondentů na současnou rozvodovou péči v České republice a ověřit, zda-li se stále potýká Česká republika s dochovaným stereotypem, že nezastupitelný význam má pro dítě v rodině matka a že by tedy mělo být dítě svěřeno soudem přednostně do péče matky v případě rozvodu rodičů, a zda-li jsou otcové ochotni se tomuto stereotypu bránit a usilují o svěření dítěte do své péče.

2. Hypotézy

H1: Domnívám se, že rozvod budou oslovení respondenti vnímat jako velkou zátěž pro děti i dospělé, a proto by měli rodiče děti na případný rozvod připravit.

Definice této hypotézy vychází z 3. kapitoly mé teoretické části bakalářské práce, konkrétně 3.1. Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu na s. 13 - 15.

H2: Předpokládám, že děti budou zpravidla svěřovány do péče matkám v případě rozvodu rodičů a že otcové budou v opatrovnickém soudnictví diskriminováni.

h1: Domnívám se, že dochovaný stereotyp významnější pozice matky pro dítě z tradiční rodiny stále přetrvává a že je posilován nezájmem péče o dítě ze strany otců za doby trvání jejich manželství.

Definice této hypotézy a podhypotézy je ovlivněna kapitolou 3.5.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy na s. 24 - 25.

h2: Domnívám se, že většina respondentů bude v případě rozvodu preferovat v rámci porozvodové péče spíše neomezený styk dítěte s druhým rodičem, kterému nebylo dítě po rozvodu svěřeno do péče, a zároveň předpokládám, že se rozvádějící rodiče budou spíše schopni o porozvodové péči dítěte dohodnout a tuto dohodu pak již jen nechat schválit u opatrovnického soudu.

Definice této podhypotézy se opírá o kapitolu 3.5.2. Typy svěřování dětí do výchovy na s. 25 - 26.

H3: Předpokládám, že dle mínění respondentů budou navrhovateli žádostí o rozvod převážně ženy, přestože za rozpadem rodiny budou převážně stát oba partneři.

Definice této hypotézy vychází z kapitoly 3.4.4. Rozvody podle navrhovatele žádosti o rozvod na s. 23 - 24.

3. Nástroje sběru dat

Metody výzkumu

Při zpracování výsledků praktické části mé bakalářské práce na téma Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice bude prováděn kvantitativní výzkum.

Bude použita metoda terénního výzkumu a metoda matematicko statistická. Metodu terénního výzkumu jsem zvolila proto, že je pro kvantitativní zkoumání nejvhodnější a že je metodou sběru dat v terénu. Metoda matematicko statistická umožňuje kvantifikovat a data přehledně graficky zpracovávat do tabulek a grafů.

Techniky výzkumu

Při zpracování výsledků praktické části bakalářské práce na téma Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice bude využita technika standardizovaného dotazníku, neboť rychleji zmapuje větší počet respondentů. Zvolila jsem 20 otázek, na které budou respondenti odpovídat převážně vylučující formou odpovědí. Prvních 5 otázek v dotazníku má být identifikačního rázu a měly by identifikovat respondenty dle pohlaví, věku, dosaženého vzdělání, rodinného stavu, počtu dětí žijících v domácnosti respondenta a případně věk respondentových dětí. Zbývající otázky mají směřovat k problematice rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice.

4. Výzkumný terén

Budu sledovat, jaký postoj zaujímají z řad rodičů obou pohlaví respondenti k problematice rozvodovosti a porozvodové péče o děti v okolí města Prachatic.

Prachatice

Město Prachatice je bývalým okresním městem, leží v jihozápadní části České republiky, 40 km od připravované dálnice Praha - České Budějovice - Linec. Patří do oblasti Jihočeského kraje a Šumavy.

- rozloha 3901 ha
- počet obyvatel 11 859 (k 31.12.2002)
- příslušnost do NUTS III - Jihočeský kraj
- příslušnost do NUTS II - Jihozápad
- zeměpisné souřadnice: 48°58'40" severní šířky; 14°00'46" východní délky
- počet uzavřených sňatků v roce 2007 je 67 ⁹⁷
- počet rozvodů v roce 2007 je 26 ⁹⁸

Institucionální soustavu péče o rodinu tvoří Úřad práce mající na starost aktivní politiku zaměstnanosti a vyplácení dávek ze státní sociální podpory, Okresní soud, MěÚ sociální odbor vyplácející sociální dávky rodinám a nezaopatřeným dětem a také OSPOD jako sociální kurátor a opatrovník při soudních řízeních ohledně hájení práv nezletilých ve věci určování otcovství, rozvodových řízení a svěřování dětí do péče rodičů. Dále se zde vyskytují specifické instituce jako pedagogicko-psychologická poradna, občanská poradna, manželská poradna pro rodiny s dětmi, mateřské centrum či speciální školství.

⁹⁷ Databáze demografických údajů za obce v ČR. [on.line]. [cit. 05.03. 2009]. Dostupné na : <<http://www.czso.cz>>.

⁹⁸ Tamtéž.

5. Výzkumný vzorek

Při zkoumání v rámci zpracování praktické části mé bakalářské práce mě zajímali respondenti z okolí města Prachatic, které jsem diferencovala z hlediska pohlaví, věku, dosaženého vzdělání, rodinného stavu a počtu dětí žijících v rodině respondenta, které jsem zpracovala graficky do následujících tabulek.

Velký počet respondentů pro vyplnění mého dotazníku v rámci výzkumného šetření jsem získala zejména na Okresním soudu v Prachaticích a MěÚ Prachatice, Oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kde jsem vykonávala již dříve praxi v rámci studia na VOŠ sociální v Prachaticích, dále při letošní praxi absolvované v rámci studia na TF na pracovišti Farní charity Prachatice, a také pak rozesláním dotazníků mezi klienty mé matky a spolupracovníky a klienty mého otce.

Respondenti

Pohlaví	Respondenti
Žena	30
Muž	30

Pohlaví	Věk			
	18 - 24 let	25 - 39 let	40 - 59 let	60 let a více
Žena	4	6	15	5
Muž	3	5	16	6

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – věk 10 % muži ve věku 18 – 24 let, 17 % muži ve věku 25 – 39 let, 53 % muži ve věku 40 – 59 let a 20 % muži ve věku 60 let a více. Z 30 žen tvoří 13 % ženy ve věku 18 – 24 let, 20 % ženy ve věku 25 – 39 let, 50 % ženy ve věku 40 – 59 let a 17 % ženy ve věku 60 let a více.

Pohlaví	Rodinný stav				
	Svobodný(á)	Ženatý/Vdaná	Rozvedený(á)	Vdova/Vdovec	Druh/Družka
Žena	5	8	15	0	2
Muž	2	10	18	0	0

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – rodinný stav 7 % svobodní muži, 33 % ženatí a 60 % rozvedení muži. Z 30 žen tvoří 17 % svobodné ženy, 26 % vdané a 50 % rozvedené ženy a 7 % vdovy.

Pohlaví	Vzdělání					
	Základní	Vyučen(a)	Střed. všeob.	Střed. odbor.	Vyšší odbor.	Vysokoškol.
Žena	2	3	6	14	2	3
Muž	0	9	3	13	0	5

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – vzdělání 30 % muži vyučení, 10 % muži se středním všeobecným vzděláním, 43 % muži se středním odborným vzděláním a 17 % muži s vysokoškolským vzděláním. Z 30 žen tvoří 7 % ženy se základním vzděláním, 10 % ženy vyučené, 20 % ženy se středním všeobecným vzděláním, 46 % ženy se středním odborným vzděláním, 7 % ženy s vyšším odborným vzděláním a 10 % ženy s vysokoškolským vzděláním.

Pohlaví	Počet dětí				
	Žádné dítě	1 dítě	2 děti	3 děti	4 a více
Žena	6	4	16	2	2
Muž	3	8	15	4	0

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – počet dětí 10 % muži bez dětí, 27 % muži s 1 dítětem, 50 % muži se 2 dětmi a 13 % muži se 3 dětmi. Z 30 žen tvoří 20 % ženy bez dětí, 13 % ženy s 1 dítětem, 53 % ženy se 2 dětmi, 7 % ženy se 3 dětmi a 7 % ženy se 4 a více dětmi.

Pro mé výzkumné šetření jsem zvolila za základní proměnnou pohlaví respondentů a pro zajímavost jsem uváděla i názory rozvedených žen a mužů v kapitole praktické části nazvané: Prezentace a interpretace výsledků výzkumného šetření.

6. Prezentace a interpretace výsledků výzkumu

Mnou vytvořený dotazník se týká rozvodů a porozvodové péče v České republice. Dotazník je rozkryt na šesti stranách archu papíru o rozměru A4, přičemž na první straně je stručné odůvodnění účelu dotazníku předkládaného osloveným respondentům, zmínění o zachování anonymity v případě zjištěných informací z dotazníků, vyzvání k vyplnění dotazníku a poděkování za spolupráci mým jménem. Na druhé straně dotazníku se nachází prostor pro základní identifikační údaje respondenta a první 2 otázky týkající se tématu mé absolventské práce. Na třetí straně jsou otázky č. 3 – 6, na čtvrté straně otázky č. 7 – 12, na páté straně otázky č. 13 – 16 a na šesté straně jsou poslední 4 otázky vztahující se k tématu mé absolventské práce (viz příloha č. X na s. 50 – 55).

Dotazník byl namnožen v 70 kopiích, přičemž 10 kopií sloužilo pro účely předvýzkumu a 60 kopií k řádnému výzkumnému šetření. Oslovila jsem 70 respondentů na základě osobního kontaktu a 70 oslovených respondentů mi také dotazník do vlastních rukou vrátilo. Všechny dotazníky byly řádně vyplněny.

H1: Domnívám se, že rozvod budou oslovení respondenti vnímat jako velkou zátěž pro děti i dospělé, a proto by měli rodiče děti na případný rozvod připravit.

K této hypotéze se vztahují otázky č. 1 – 7.

1) Myslíte si, že vnímají děti rozvod jako náročnou psychickou zátěž?

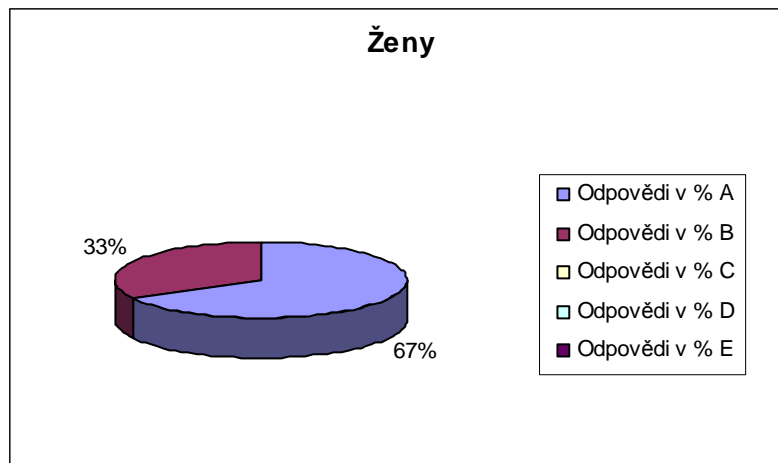
Otázka č. 1 vychází z **3.1. kapitoly** na s. 13 – 15 teoretické části mé bakalářské práce, nazvané *Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu*, kde autoři Matoušek a Uhlíková uvádějí, že pro dítě je rozvod rodičů velmi náročnou situací, že dítě prožívá často pocity viny za rozvod svých rodičů a konflikt rodičů představuje u dětí nějakou hrozbu ztráty – ztrátu jednoho z rodičů v jejich každodenním vzájemném soužití.

Tato otázka měla tedy zjistit, zda-li oslovení respondenti považují rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte.

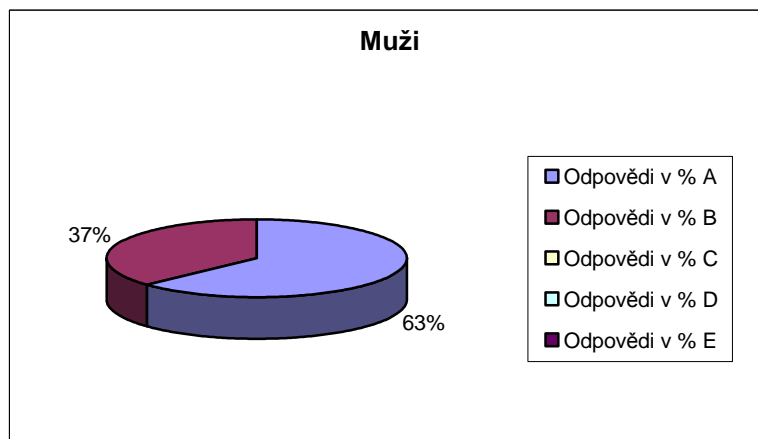
Tab. č. 23

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	67	33	0	0	0
Muž	63	37	0	0	0

Graf č. 41

Graf č. 42

Touto otázkou jsem zjistila, že 63 % dotázaných mužů a 67 % dotázaných žen rozhodně považuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte. 37 % mužů a 33 % žen jednoznačně nepovažuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte, spíše jen připouští možnost nějaké psychické zátěže u dítěte.

100 % rozvedených žen a 40 % rozvedených mužů jednoznačně nepovažuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte, spíše jen připouští možnoswt nějaké psychické zátěže u dítěte. 60 % rozvedených mužů rozhodně považuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte.

Proto považuji hypotézu H1 za potvrzenou (+).

2) Myslíte si, že děti rozvedených rodičů mohou trpět poruchami chování?

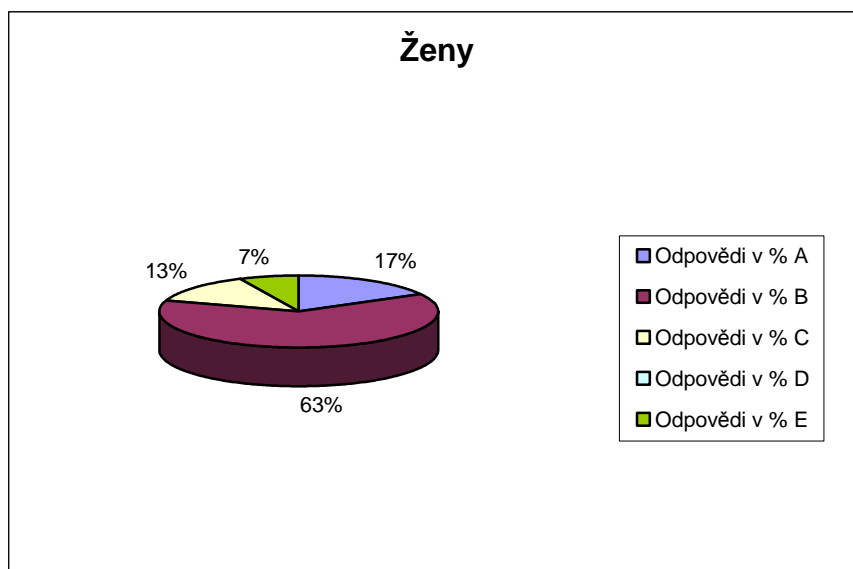
Otázka č. 2 taktéž vychází z výše jmenované kapitoly, kde opět autoři Matoušek a Uhlíková uvádějí, že pro děti obou pohlaví obecně platí, že ve srovnání s dětmi vyrůstajícími v rodinách s oběma rodiči mají děti rozvedených rodičů v průměru více poruch chování.

Tato otázka tedy zjišťovala, zda-li se oslovení respondenti domnívají, že existuje či neexistuje rozdíl v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině.

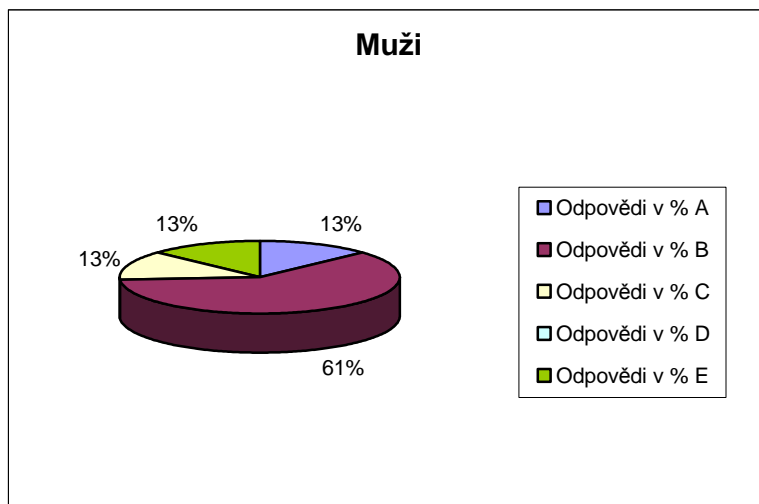
Tab. č. 24

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	17	63	13	0	7
Muž	13	61	13	0	13

Graf č. 43

Graf č. 44

Touto otázkou jsem zjistila, že 13 % dotázaných mužů a 17 % dotázaných žen se rozhodně domnívá, že děti rozvedených rodičů mohou trpět poruchami chování. 61 % mužů a 63 % žen spíše jen připouští možnost existence rozdílu v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. 13 % mužů a 13 % žen se domnívá, že spíše neexistuje rozdíl v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. Zbýlých 13 % mužů a 7 % žen nedokáže tento rozdíl posoudit. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů se domnívá, že spíše neexistuje rozdíl v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. 60 % rozvedených mužů spíše jen připouští možnost existence rozdílu v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. 20 % rozvedených mužů nedokáže tento rozdíl posoudit.**

Proto považuji hypotézu H1 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

3) Myslíte si, že lidé, kteří v dětství zažili rozvod rodičů, mohou mít v dospělosti nižší sebevědomí a více obtíží ve společenském přizpůsobení?

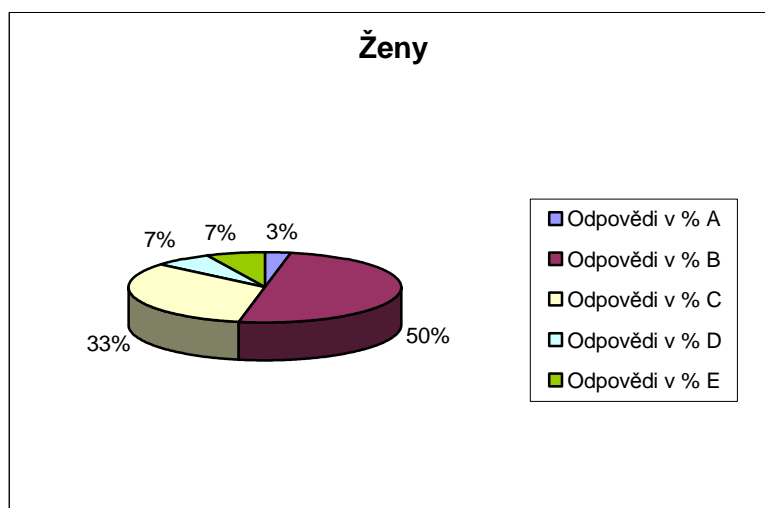
Otázka č. 3 se opírá o tvrzení Wallersteina citovaného ve **3. 1. kapitole** teoretické části mé bakalářské práce na s. 13, nazvané *Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu*, který tvrdí, že dospělí, kteří zažili rozvod svých rodičů v dětství, mohou mít v průměru nižší sebevědomí a více obtíží ve společenském přizpůsobení, avšak tento fakt doplňuje tím, že není dán jen rozvodem rodičů, ale záleží i na dalších okolnostech, jako jsou např. ekonomické poměry života dítěte po rozvodu, vzájemná spolupráce rodičů po rozvodu atd.

Tato otázka měla zjistit, zda-li podle mínění respondentů mohou mít děti, které zažily rozvod rodičů v dětství, i v dospělosti potíže s nižším sebevědomím a se společenským přizpůsobením.

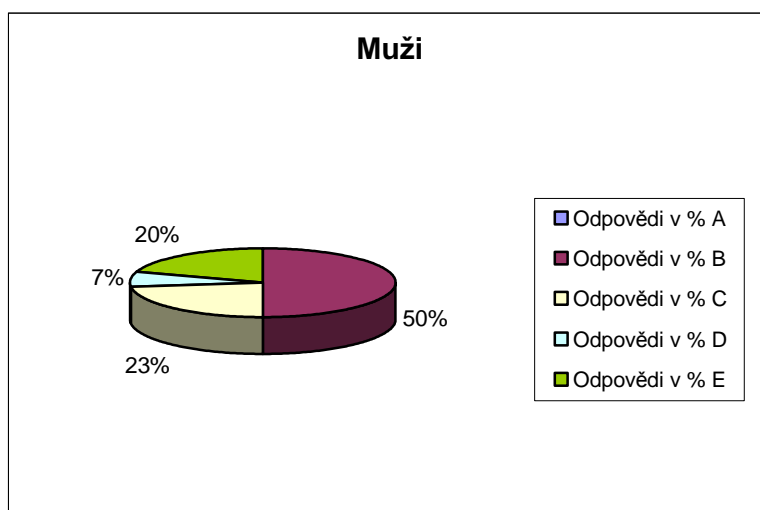
Tab. č. 25

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	3	50	33	7	7
Muž	0	50	23	7	20

Graf č. 45

Graf č. 46

Touto otázkou jsem zjistila, že 3 % dotázaných žen se rozhodně domnívá, že mohou mít i v dospělosti lidé, kteří zažili rozvod rodičů, nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 50 % mužů a 50 % žen spíše připouští, že mohou mít i v dospělosti lidé, kteří zažili rozvod rodičů, nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 23 % mužů a 33 % žen se spíše domnívá, že nemohou mít tito lidé v dospělosti nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. Zbýlých 20 % mužů a 7 % žen nedokáže tuto skutečnost posoudit. **100 % rozvedených žen a 40 % rozvedených mužů spíše připouští, že mohou mít i v dospělosti lidé, kteří zažili rozvod rodičů, nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 40 % rozvedených mužů se spíše domnívá, že nemohou mít tito lidé v dospělosti nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 40 % rozvedených mužů se rozhodně nedomnívá, že mohou mít tito lidé v dospělosti nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení.**

Proto považuji hypotézu H1 za nepotvrzenou (-).

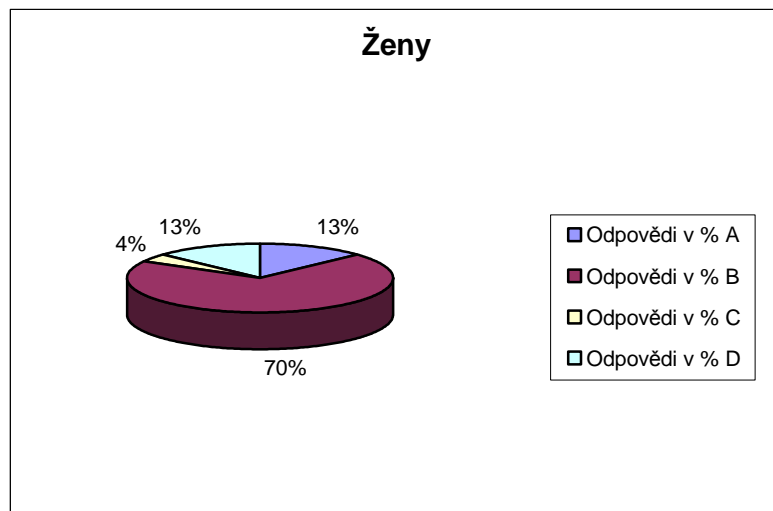
4) Uved'te prosím, co shledáváte podle Vašeho mínění za nejhorší důsledek rozvodu?

Otázka č. 4 zjišťovala, jaký důsledek rozvodu shledávají respondenti za nejhorší.

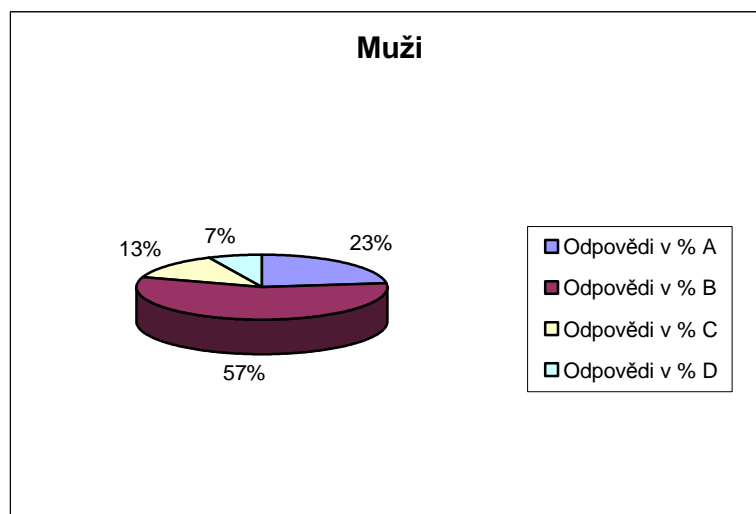
Tab. č. 26

Pohlaví	Odpovědi v %			
	Ztráta partnera(ky)	Svěření dítěte do péče 2. partnera	Ztráta ekonomické jistoty	Jiné důsledky rozvodu
Žena	13	70	4	13
Muž	23	57	13	7

Graf č. 47

Graf č. 48

Touto otázkou jsem zjistila, že 23 % dotázaných mužů a 13 % dotázaných žen shledává ztrátu partnera(ky) za nejhorší důsledek rozvodu. 57 % mužů a 70 % žen shledává svěřeni dítěte do péče druhého partnera za nejhorší důsledek rozvodu. 13 % mužů a 4 % žen uvedlo ztrátu ekonomické jistoty za nejhorší důsledek rozvodu a 13 % žen shledalo za nejhorší důsledek rozvodu ztrátu jednoho z rodičů pro dítě či psychické trauma a ztrátu domova pro dítě. **100 % rozvedených žen shledává ztrátu domova pro dítě či psychické trauma za nejhorší důsledek rozvodu a 20 % rozvedených mužů shledává za nejhorší důsledek rozvodu psychický šok pro dítě a ztrátu řádné výchovy. 20 % rozvedených mužů shledává ztrátu partnerky za nejhorší důsledek rozvodu. 60 % rozvedených mužů shledává za nejhorší důsledek rozvodu svěřeni dítěte do péče druhého partnera.**

Proto si dovoluji tvrdit, že většina respondentů shledává svěřeni dítěte do péče druhého partnera za nejhorší důsledek rozvodu a výsledek šetření se tak ztotožňuje s mou očekávanou odpovědí od respondentů (+).

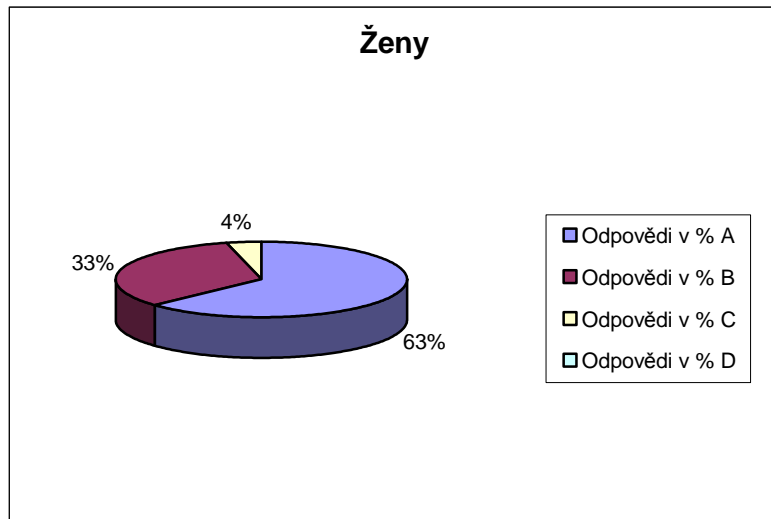
5) Zastáváte názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod?

Otázkou č. 5 chci zjistit, zda se respondenti shodují v názoru, že je důležité v případě hrozícího rozvodu rodičů s tímto faktem obeznámit děti a připravit je tak na případné změny v jejich životě.

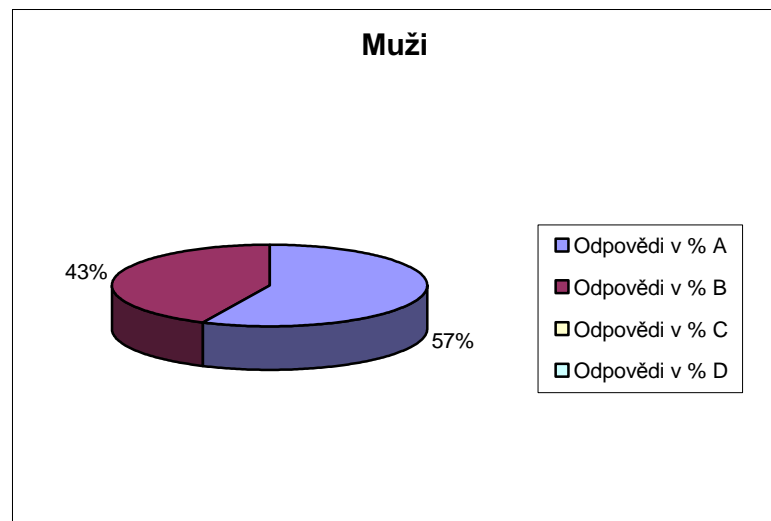
Tab. č. 27

Pohlaví	Odpovědi v %			
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Žena	63	33	4	0
Muž	57	43	0	0

Graf č. 49

Graf č. 50

Touto otázkou jsem zjistila, že 57 % dotázaných mužů a 63 % dotázaných žen rozhodně zastává názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod. 43 % mužů a 33 % žen se spíše k tomuto názoru přiklání. Zbylé 4 % žen spíše nezastává názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod.

100 % rozvedených žen a 40 % rozvedených mužů rozhodně zastává názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod. 60 % rozvedených mužů se spíše k tomuto názoru přiklání.

Proto považuji hypotézu H1 za potvrzenou (+).

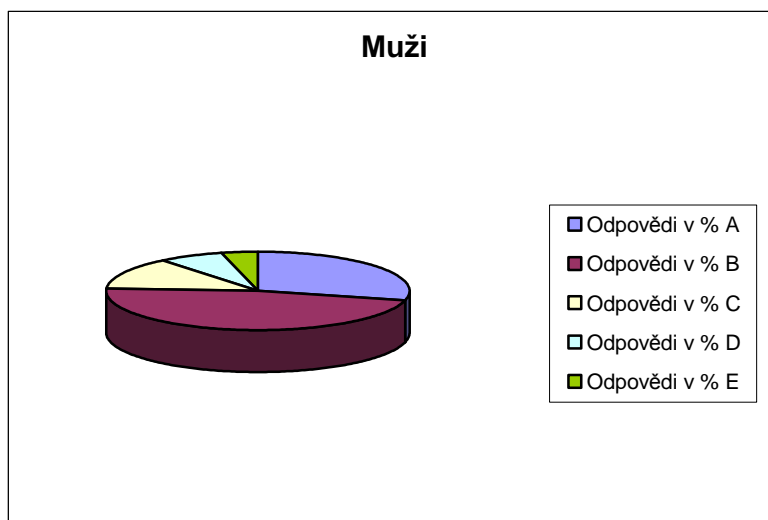
6) Jakou nejhorší překážku byste nebyl(a) ochoten(ochotna) v partnerském soužití tolerovat a vedla by Vás k rozvodu? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

Otázka č. 6 zjišťovala možné příčiny vedoucí k rozvodu dle mínění oslovených respondentů.

Tab. č. 28

Možnosti	Muži				
	Odpovědi v %				
	Nevěra partnera(ky)	Alkoholismus a jiná závislost	Rozdílnost povah	Žárlivost partnera(ky)	Jiné důvody
ANO	43	70	20	10	6
NE	57	30	80	90	94
Celkem	100	100	100	100	100

Graf č. 51

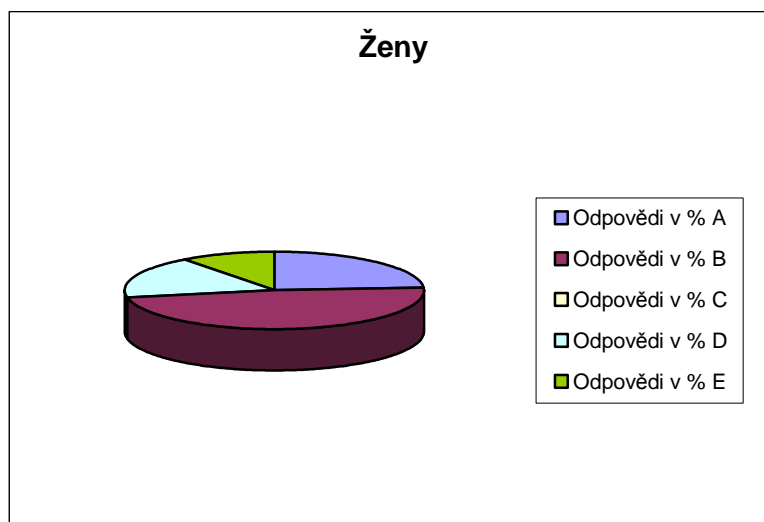

Pozn.: U jiných důvodů 6 % mužů uvedlo týrání a zneužívání dětí partnerem, domácí násilí a ztrátu komunikace mezi partnery či agresivitu.

Tab. č. 29

Možnosti	Ženy				
	Odpovědi v %				
	Nevěra partnera(ky)	Alkoholismus a jiná závislost	Rozdílnost povah	Žárlivost partnera(ky)	Jiné důvody
ANO	40	80	0	30	17
NE	60	20	100	70	83
Celkem	100	100	100	100	100

Graf č. 52

Pozn.: U jiných důvodů 17 % žen uvedlo sobectví partnerky či přílišnou závislost partnerky na rodičích.

Touto otázkou jsem zjistila, že 43 % dotázaných mužů a 40 % dotázaných žen považuje nevěru partnera(ky) za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 70 % mužů a 80 % žen považuje alkoholismus či jinou závislost za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 20 % mužů shledává taktéž rozdílnost povah a zájmů za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 10 % mužů a 30 % uvedlo i přehnanou žárlivost partnera(ky) za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 6 % mužů a 17 % žen využilo možnosti jiných důvodů.

100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů považuje nevěru partnera(ky) za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů považuje alkoholismus či jinou závislost za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 20 % rozvedených mužů uvedlo i přehnanou žárlivost partnerky za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 100 % rozvedených žen uvedlo i agresivitu, psychické či fyzické týráné za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 20 % rozvedených mužů uvedlo i přílišnou závislost partnerky na rodičích za možnou příčinu vedoucí k rozvodu.

Proto si dovoluji tvrdit, že většina respondentů považuje závislost či nevěru partnera(ky) za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu a výsledek šetření se tak ztotožňuje s mými očekávanými odpověďmi od respondentů (+).

Procentuální nesrovnalost u této otázky je dána tím, že respondentům byla povolena možnost zvolit si i více odpovědí a tuto možnost využilo 24 respondentů z 60.

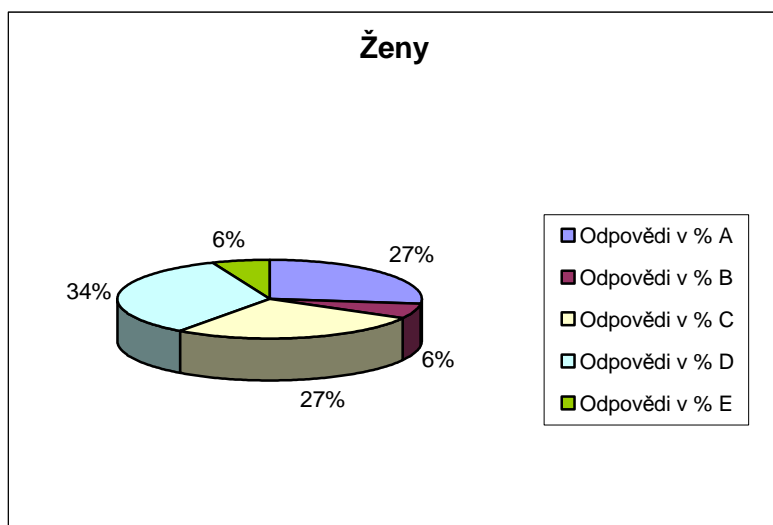
7) Uvažoval(a) jste někdy o rozvodu?

Otázka č. 7 měla zjistit, zda oslovení respondenti někdy zažili okamžik, kdy by uvažovali o možnosti rozvodu.

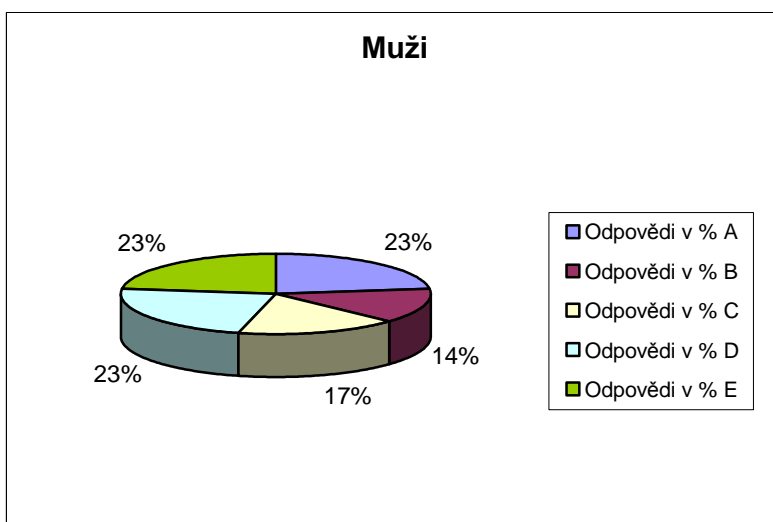
Tab. č. 30

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Ano jednou	Ano několikrát	Zatím ne	Ne nikdy	Nevím, nevzpomínám si
Žena	27	6	27	34	6
Muž	23	14	17	23	23

Graf č. 53

Graf č. 54

Touto otázkou jsem zjistila, že 23 % dotázaných mužů a 27 % dotázaných žen uvažovalo jednou o možnosti rozvodu a 14 % mužů a 6 % žen uvažovalo o možnosti rozvodu několikrát. Jako důvod uváděli tito respondenti nejčastěji manželské neshody, alkoholismus či jinou závislost, nevěru či rozdílnost zájmů. 17 % mužů a 27 % žen zatím o rozvodu neuvažovalo a 23 % mužů a 34 % žen nikdy o rozvodu neuvažovalo. Jako důvod uváděli respondenti nejčastěji, že jsou svobodní či že nebyl důvod, protože žijí ve spokojeném manželství. Zbýlých 23 % mužů a 6 % žen si nevzpomíná.

100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů uvažovalo o možnosti rozvodu několikrát. Jako důvod uváděly ženy fyzické a psychické týrání, agresivitu a alkoholismus a muži alkoholismus či závislost partnerky na rodičích. 40 % rozvedených mužů uvažovalo jednou o možnosti rozvodu a jako důvod uváděli neporozumění či sobectví partnerky.

Proto musím konstatovat, že zjištěný výsledek šetření se neztotožňuje s mou očekávanou odpovědí od respondentů (-).

H2: Předpokládám, že děti budou zpravidla svěřovány do péče matkám v případě rozvodu rodičů a že otcové budou v opatrovnickém soudnictví diskriminováni.

h1: Domnívám se, že dochovaný stereotyp významnější pozice matky pro dítě z tradiční rodiny stále přetrvává a že je posilován nezájmem péče o dítě ze strany otců za doby trvání jejich manželství.

h2: Domnívám se, že většina respondentů bude v případě rozvodu preferovat v rámci porozvodové péče spíše neomezený styk dítěte s druhým rodičem, kterému nebylo dítě po rozvodu svěřeno do péče, a zároveň předpokládám, že se rozvádějící rodiče budou spíše schopni o porozvodové péči dítěte dohodnout a tuto dohodu pak již jen nechat schválit u opatrovnického soudu.

K těmto hypotézám se vztahují otázky č. 10 – 20.

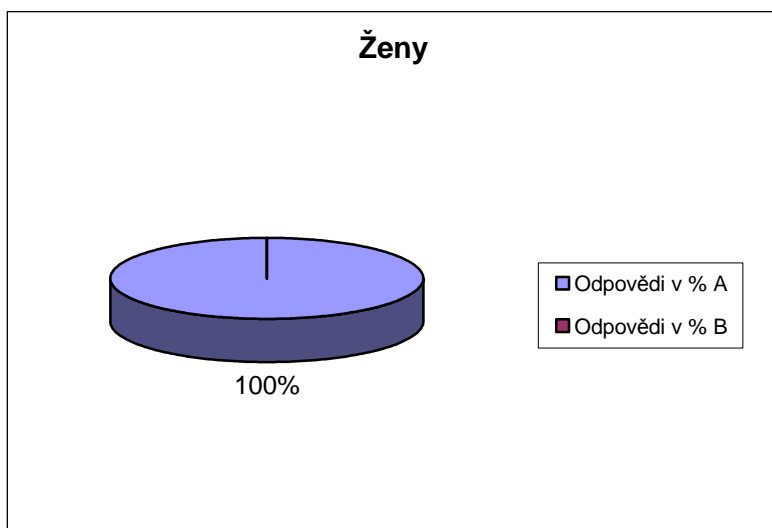
10) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče matky po rozvodu?

Otázkou č. 10 jsem zjišťovala, v jakém případě by dotázaní respondenti svěřili dítě do péče matky a za jakých okolností by naopak respondenti nesvěřili dítě do péče matky.

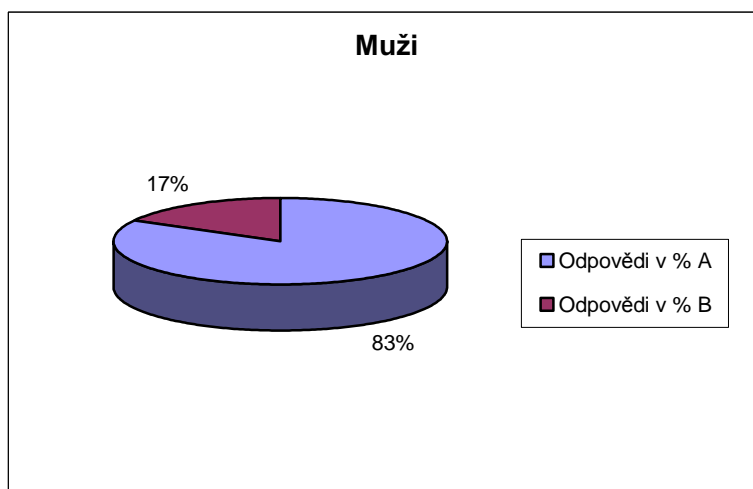
Tab. č. 31

Pohlaví	Odpovědi v %	
	Ano	Ne
Žena	100	0
Muž	83	17

Graf č. 55

Graf č. 56

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 83 % dotázaných mužů a 100 % dotázaných žen by svěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodňovali převážně lepší péčí o výchovu dítěte ze strany matky či rozvinutým mateřským instinktem. 17 % mužů by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodnilo tím, že se o výchovu dítěte dokáží postarat oba rodiče a tím, že záleží na konkrétní rodinné situaci a když je v zájmu dítěte svěřit dítě do péče otce, mělo by do jeho péče být svěřeno bez ohledu na tradiční přístup svěřování do péče matky. *100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů by svěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodňovali převážně lepší péčí o výchovu dítěte ze strany matky či jedná-li se o případ útlého věku dítěte. 40 % rozvedených mužů by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodnilo tím, že záleží na okolnostech v rodině a nebo tím, že je otec pro dítě lepší, protože matka vše prožívá.*

Proto považuji hypotézu H2 za potvrzenou (+)

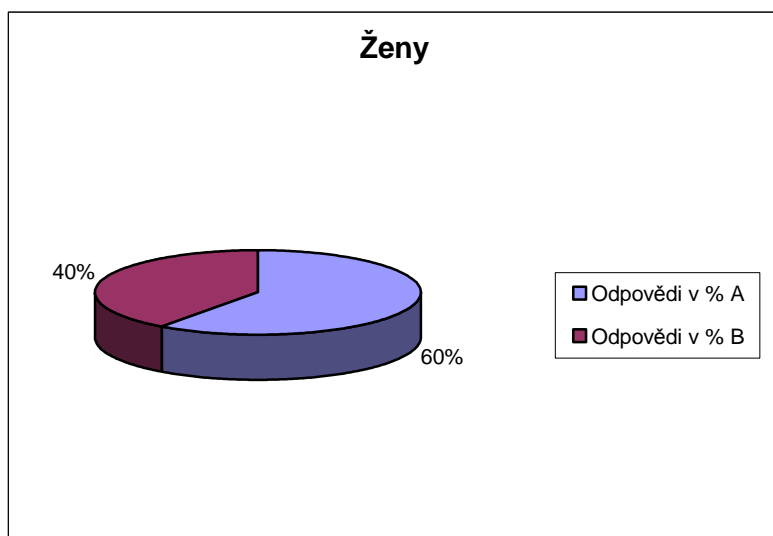
11) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče otce po rozvodu?

Otázkou č. 11 jsem zjišťovala, v jakém případě by dotázaní respondenti svěřili dítě do péče otce a za jakých okolností by naopak respondenti nesvěřili dítě do péče otce.

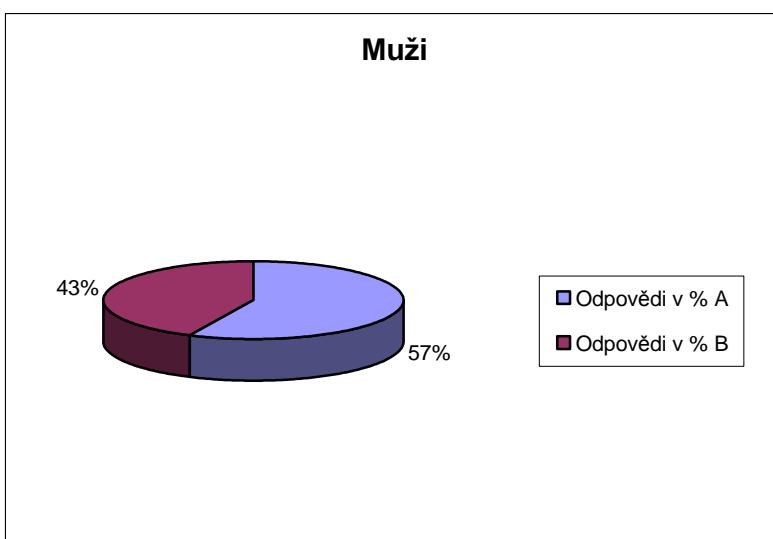
Tab. č. 32

Pohlaví	Odpovědi v %	
	Ano	Ne
Žena	60	40
Muž	57	43

Graf č. 57

Graf č. 58

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 57 % dotázaných mužů a 60 % dotázaných žen by svěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodňovali převážně tím, že je lepší svěřit dítě do péče otci, když se matka o dítě nedokáže řádně postarat či je závislá na alkoholu. 43 % mužů a 40 % žen by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodnili tím, že se oba rodiče dokáží o výchovu dítěte postarat stejně či tím, že otcí chybí vyvinutý mateřský instinkt matek a matka tak poskytne dítěti vhodnější podmínky pro řádnou výchovu dítěte nebo tím, že by nesvěřili dítě do péče otce kvůli alkoholismu otce. **100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů by svěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodňovali převážně tím, že je lepší svěřit dítě do péče otci, když matka nejeví zájem o výchovu dítěte či když dítě zanedbává. 20 % rozvedených mužů by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodnili tím, že záleží na okolnostech v rodině.**

Proto považuji podhypotézu h1 za nepotvrzenou (-)

12) Shledáváte tradiční přístup ke svěřování dětí do péče (tzn. více než 90 % dětí je po rozvodu svěřováno matkám) za odůvodněný?

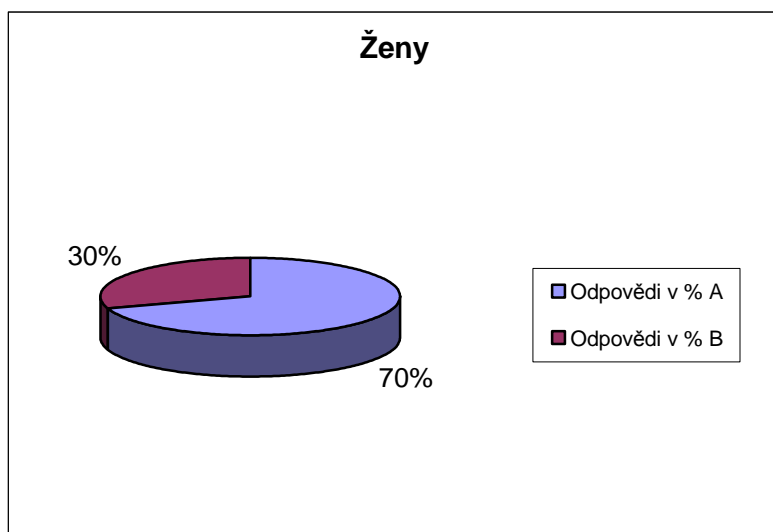
Otázkou č. 12 chci zjistit, zda-li se oslovení respondenti ztotožňují s názorem níže citovaného Warshaka, a nebo jsou zastánci tradičního přístupu svěřování dítěte do péče matky.

Otázky č. 10, 11 a 12 se opírají o kapitolu **3.5.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy** na s. 24 – 25, kde uvádí autorka Černá, že na počátku 19. století měl otec větší zodpovědnost za dítě než matka a téměř ve všech případech byly děti svěřeny po rozvodu otcům. Dále zde uvádí Warshak, že se vlivem industrializace začalo právo otce na svěření dítěte omezovat a od roku 1920 se začala preferovat péče matky, která dokáže údajně lépe uspokojit potřeby dítěte, a tak se děti útlého věku začaly svěřovat do péče matkám. Warshak se domnívá, že dojde-li k rozvodu rodičů, pak by ve výchově o děti měl pokračovat ten rodič, který disponuje pozitivními vlastnostmi a je zralejší osobností pro dítě.

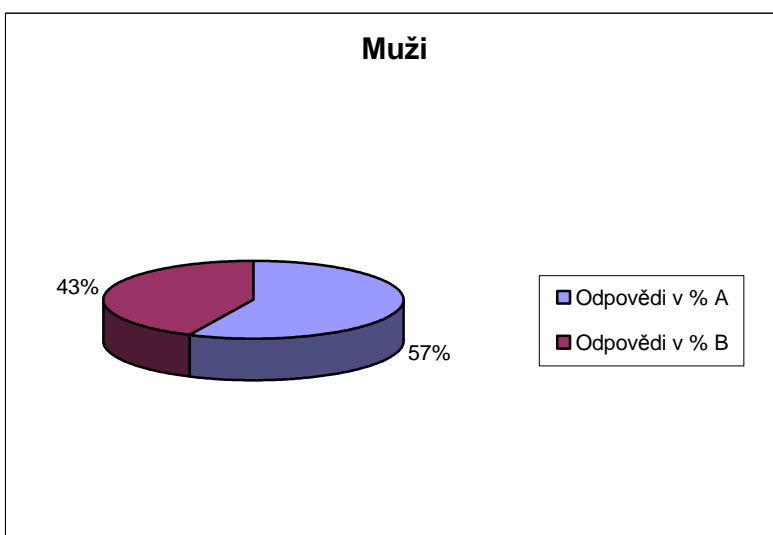
Tab. č. 33

Pohlaví	Odpovědi v %	
	Ano	Ne
Žena	70	30
Muž	57	43

Graf č. 59

Graf č. 60

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 57 % dotázaných mužů a 70 % dotázaných žen shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za odůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že matka poskytne lepší podmínky pro vývoj dítěte nebo tím, že má dítě k matce citově blíže a existuje mezi ní a dítětem mateřské pouto. 43 % mužů a 30 % žen shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za neodůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že když není žena řádnou matkou, je pro dítě lepší svěření do péče otci, nebo tím, že i otec dokáže ve výchově dítěte matku nahradit či tím, že by měli mít muži stejné právo na výchovu dítěte jako matky. **100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za neodůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že když není žena řádnou matkou, je pro dítě lepší svěření do péče otci, nebo tím, že i otec dokáže ve výchově dítěte matku nahradit, nebo tím, že i otec je rodič, že by měli mít muži stejné právo na výchovu dítěte jako matky a nebo tím, že záleží na důvodu rozvodu. 20 % rozvedených mužů shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za odůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že matka má lepší předpoklady pro výchovu dítěte.**

Proto považuji podhypotézu h1 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

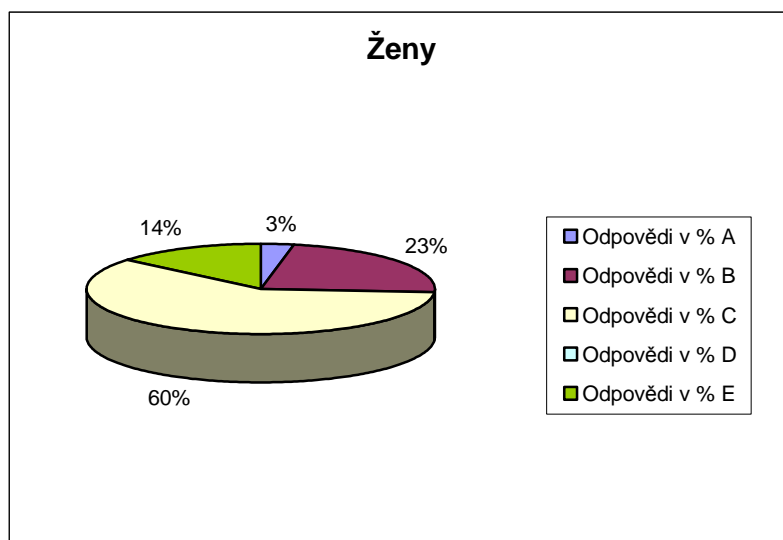
13) Myslíte si, že mají otcové zájem o svěření dítěte do vlastní péče?

Otázka č. 13 měla zjistit, zda-li mají otcové zájem o svěření dětí do jejich péče.

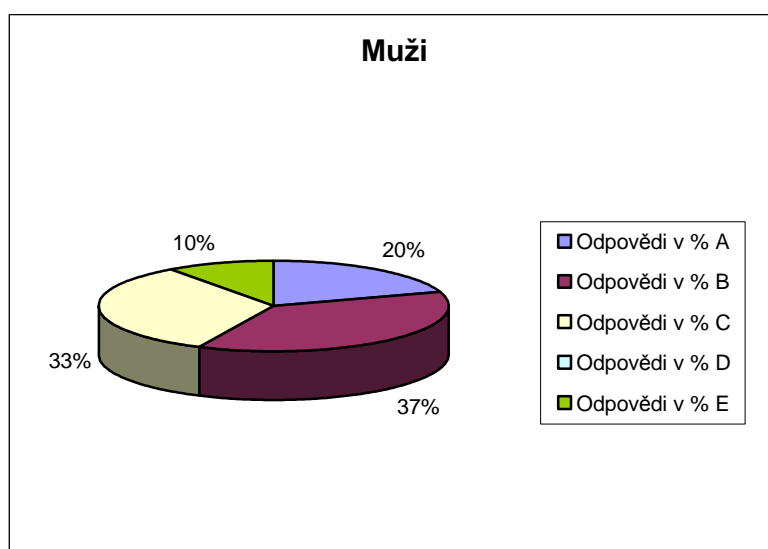
Tab. č. 34

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	3	23	60	0	14
Muž	20	37	33	0	10

Graf č. 61

Graf č. 62

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2 + h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 20 % dotázaných mužů a 3 % žen má rozhodně zájem o svěřeni dítěte do své péče. 37 % mužů a 23 % žen se spíše jen přiklání k možnosti zájmu o svěřeni dítěte do vlastní péče otce. 33 % mužů a 60 % žen se spíše domnívá, že otcové nemají zájem o svěřeni dítěte do své péče. Zbýlých 10 % mužů a 14 % žen o této skutečnosti nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů se spíše jen přiklání k možnosti zájmu o svěřeni dítěte do vlastní péče otce. 20% rozvedených mužů má rozhodně zájem o svěřeni dítěte do své péče. 20 % rozvedených mužů se spíše domnívá, že otcové nemají zájem o svěřeni dítěte do své péče.**

Proto považuji hypotézu H2 + h1 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

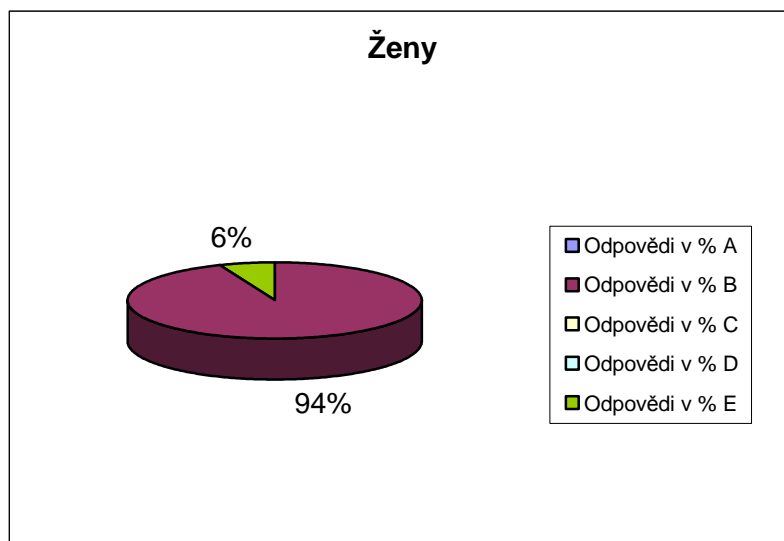
14) Myslíte si, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce?

Otázka č. 14 měla zjistit, zda-li jsou matky naopak ochotné přistoupit na možnost svěřeni dětí do péče otců a respektovat ji.

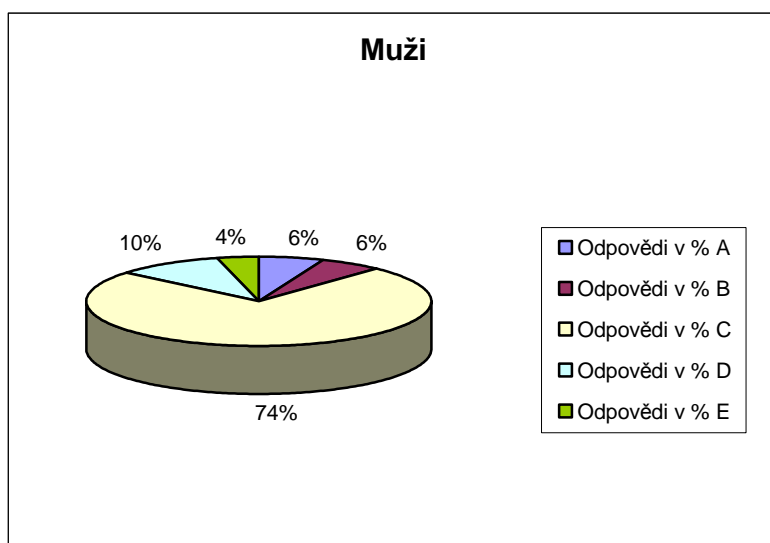
Tab. č. 35

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	0	94	0	0	6
Muž	6	6	74	10	4

Graf č. 63

Graf č. 64

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2 + h1** (viz s. 29).

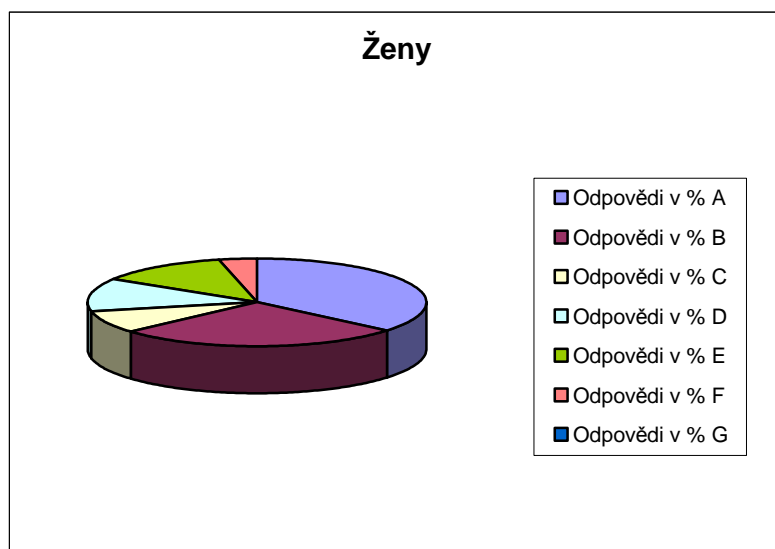
Touto otázkou jsem zjistila, že 6 % dotázaných mužů se rozhodně shoduje v názoru, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce. 6 % mužů a 94 % žen se spíše domnívá, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce. 74 % mužů se spíše domnívá, že matky nejsou ochotné svěřit dítě do péče otce. 10 % mužů se rozhodně nedomnívá, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce. 4 % mužů a 6 % žen o této skutečnosti nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů se spíše domnívá, že matky nejsou ochotné svěřit dítě do péče otce. 40 % rozvedených mužů se rozhodně nedomnívá, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce.**

Proto považuji hypotézu H2 + h1 za potvrzenou (+).

15) Za jaké okolnosti byste nesouhlasil(a) se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

Otázka č. 15 měla zjistit okolnosti zabraňující svěřením dítěte do péče druhému partnerovi.

Graf č. 66

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2 + h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 70 % dotázaných mužů a 97 % dotázaných žen by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli agresivnímu chování partnera(ky). 70 % mužů a 73 % žen by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli závislosti partnera(ky). 47 % mužů a 23 % žen by taktéž nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi v případě nevyhovujících vlastností partnera(ky), 33 % mužů a 33 % žen by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujících bytových podmínek partnera(ky), 40 % mužů a 33 % žen by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujícímu zdravotnímu stavu partnera(ky) a 27 % mužů a 10 % žen by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujících finančních poměrů partnera(ky). **100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli agresivnímu chování partnera(ky). 100 % rozvedených žen a 100 % rozvedených mužů by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli závislosti partnera(ky). 60 % rozvedených mužů by taktéž nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi v případě nevyhovujících vlastností partnerky. 20 % rozvedených mužů by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujících bytových podmínek partnerky. 20 % rozvedených mužů by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujícího zdravotního stavu partnerky.**

Proto si dovoluji tvrdit, že většina respondentů by nesouhlasila se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi v případě závislosti a agresivního chování partnera(ky) a výsledek šetření se tak ztotožňuje s mými očekávanými odpověďmi od respondentů (+).

Procentuální nesrovnalost u této otázky je dána tím, že respondentům byla povolena možnost zvolit si i více odpovědí a tuto možnost využilo 47 respondentů z 60.

Pro zajímavost: Jak jsem již na začátku této bakalářské práce zmínila v rámci studia na Vyšší odborné škole sociální v Prachaticích jsem absolvovala praxi mimojiné i na Okresním soudu v Prachaticích a zde jsem měla možnost účastnit se jako zástupce veřejnosti mnohých soudních jednání, tedy i jednání ve věci nezletilých dětí, s výjimkou soudních jednání, kde byla přítomnost veřejnosti vyloučena. Z 30 mnou sledovaných soudních jednání o úpravě poměrů v rodině za doby trvání manželství a za doby po rozvodu manželství byly děti svěřeny u 28 jednání do péče matky se souhlasem otce a u zbylých 2 jednání byly děti svěřeny do péče otce se souhlasem matky, přičemž se u obou případů shodně jednalo o svěřením dítěte mužského pohlaví.

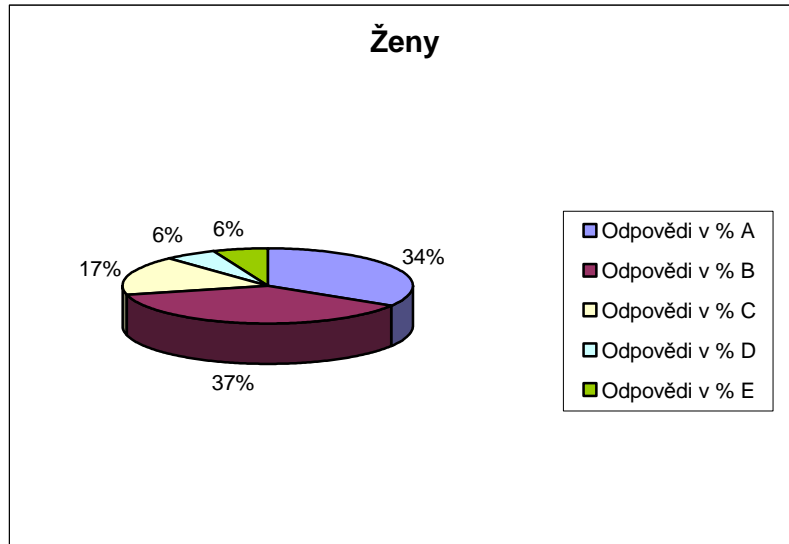
16) Umožnil(a) byste druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem?

Otázka č. 16 měla zjistit, zda-li by oslovení respondenti umožnili druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem.

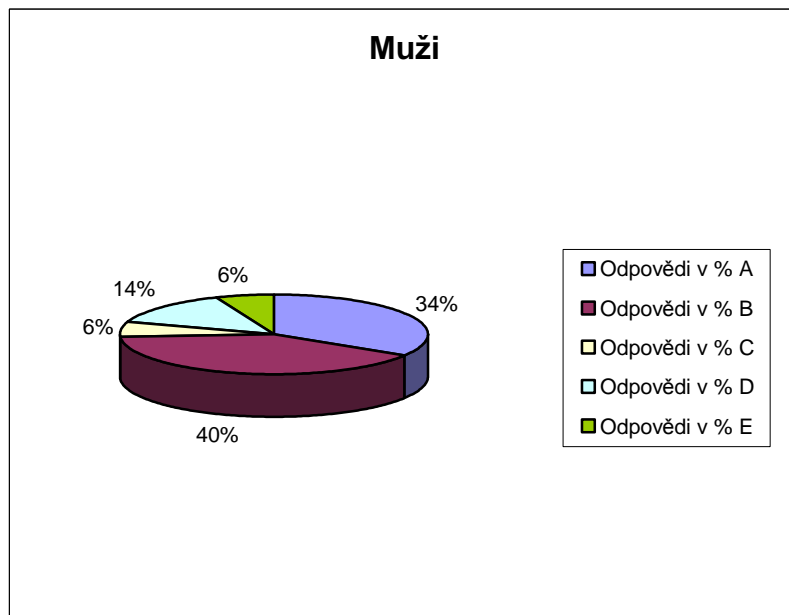
Tab. č. 38

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	34	37	17	6	6
Muž	34	40	6	14	6

Graf č. 67

Graf č. 68

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 34 % dotázaných mužů a 34 % dotázaných žen by rozhodně umožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 40 % mužů a 37 % žen by spíše uvažovalo o možnosti umožnit druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 6 % mužů a 17 % žen by spíše neumožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 14 % mužů a 6 % žen by rozhodně neumožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. Zbýlých 6 % mužů a 6 % žen o této skutečnosti nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů by rozhodně umožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 60 % rozvedených mužů by spíše uvažovalo o možnosti umožnit druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 20 % rozvedených mužů by rozhodně neumožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem.**

Proto považuji podhypotézu h2 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

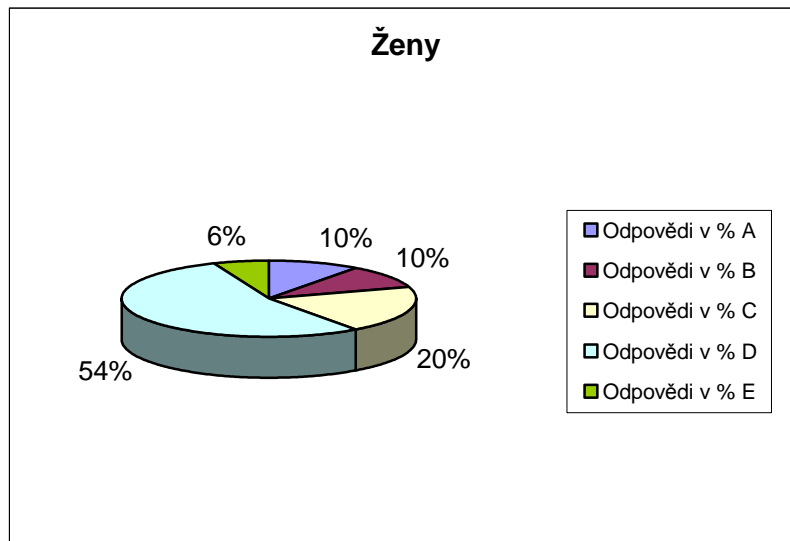
17) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně sám(sama) bez umožnění styku dítěte s druhým partnerem(kou)?

Otázka č. 17 měla zjistit, zda-li by oslovení respondenti zvolili možnost výhradní výchovy v rámci porozvodové péče o dítě, tzn. neumožnili by styk dítěte s druhým partnerem(kou).

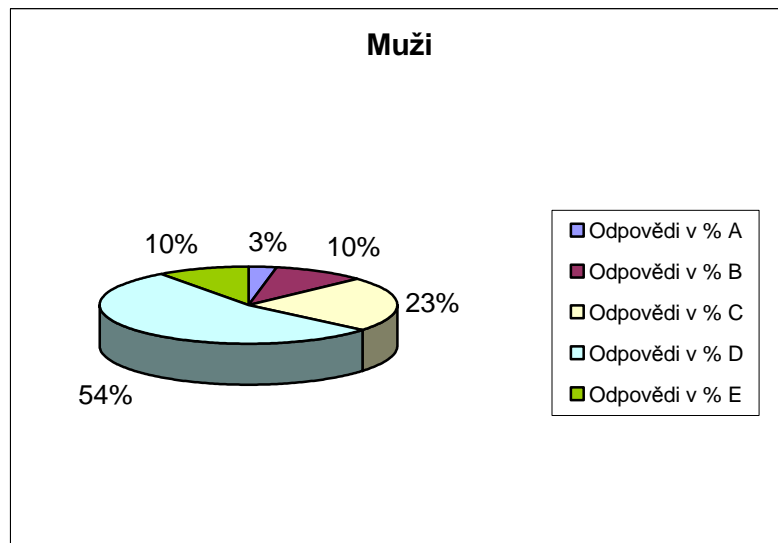
Tab. č. 39

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	10	10	20	54	6
Muž	3	10	23	54	10

Graf č. 69

Graf č. 70

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 3 % dotázaných mužů a 10 % dotázaných žen by se rozhodně chtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou. 10 % mužů a 10 % žen by se spíše chtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou. 23 % mužů a 20 % žen by se spíše nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou. 54 % mužů a 54 % žen by se rozhodně nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo. Zbýlých 10 % mužů a 6 % žen o porozvodové péči tohoto typu nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů by spíše nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhým partnerem. 60 % rozvedených mužů by se rozhodně nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo. 20 % rozvedených mužů by spíše chtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou.**

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

18) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte s partnerem střídat (tzn. např. 1 měsíc by bylo dítě u Vás a 2. měsíc u partnera(ky))?

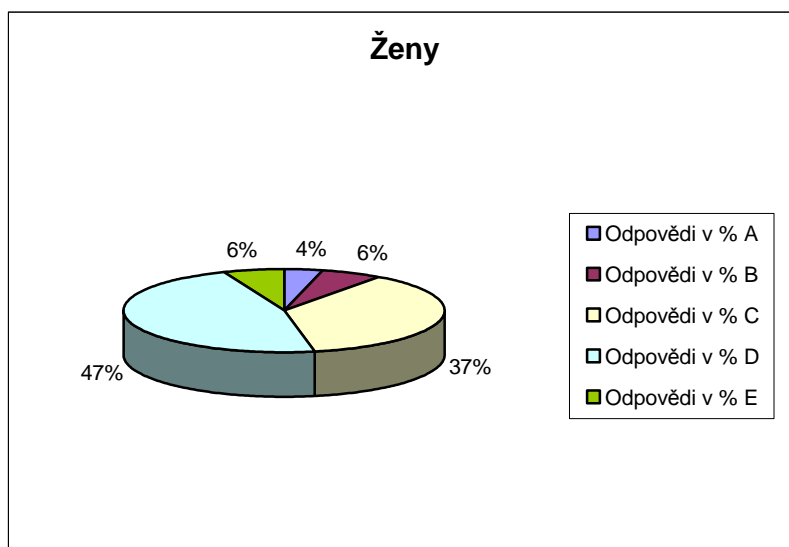
Otázka č. 18 zjišťovala, zda-li by oslovení respondenti zvolili možnost střídavé výchovy v rámci porozvodové péče o dítě, tzn. střídání péče o dítě ze strany otce a pak ze strany matky v určitých časových intervalech.

Otázky č. 16, 17 a 18 vychází z kapitoly 3.5.2. *Typy svěřování dětí do výchovy* na s. 26 – 27.

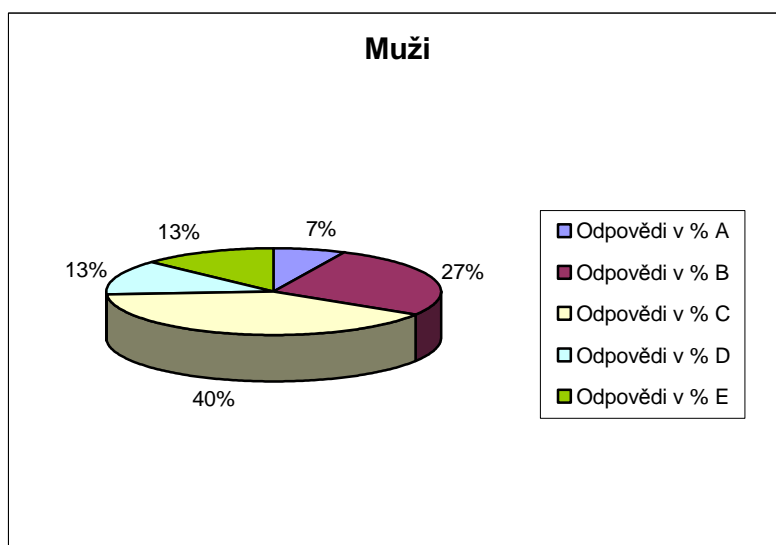
Tab. č. 40

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	4	6	37	47	6
Muž	7	27	40	13	13

Graf č. 71

Graf č. 72

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 7 % dotázaných mužů a 4 % dotázaných žen by rozhodně zvolilo střídavou výchovu dítěte po rozvodu manželství. 27 % mužů a 6 % žen by spíše uvažovalo o možnosti střídavé výchovy dítěte po rozvodu. 13 % mužů a 47 % žen by rozhodně nezvolilo možnost střídavé výchovy dítěte po rozvodu. Zbýlých 13 % mužů a 6 % žen o porozvodové péči tohoto typu nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů by rozhodně nezvolilo možnost střídavé výchovy dítěte po rozvodu. 60 % rozvedených mužů by spíše nezvolilo možnost střídavé výchovy dítěte po rozvodu. 20 % rozvedených mužů by spíše uvažovalo o možnosti střídavé výchovy dítěte po rozvodu.**

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

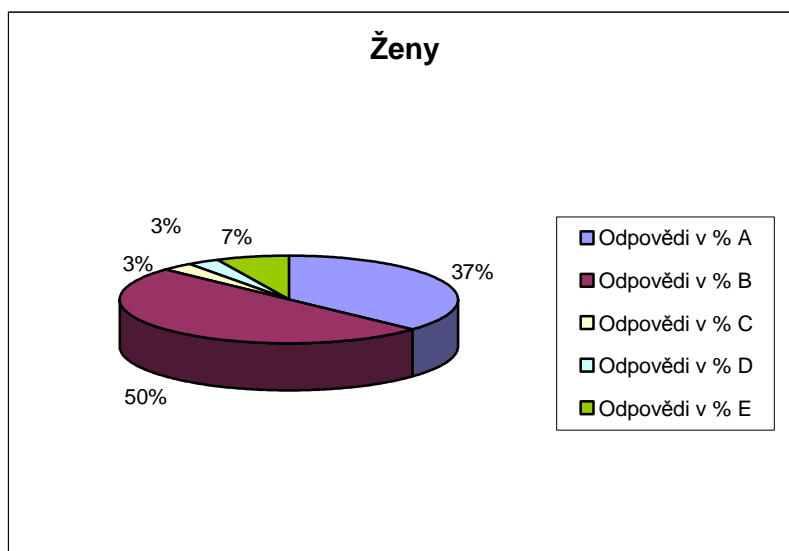
19) Byli byste ochotni dohodnout se s partnerem o porozvodové péči a dohodu pak již jen nechat schválit opatrovnickým soudem?

Otázka č. 19 zjišťovala, zda-li by se oslovení respondenti byli schopni s partnery dohodnout o porozvodové péči dítěte a tuto dohodu pak již jen nechali schválit u opatrovnického soudu.

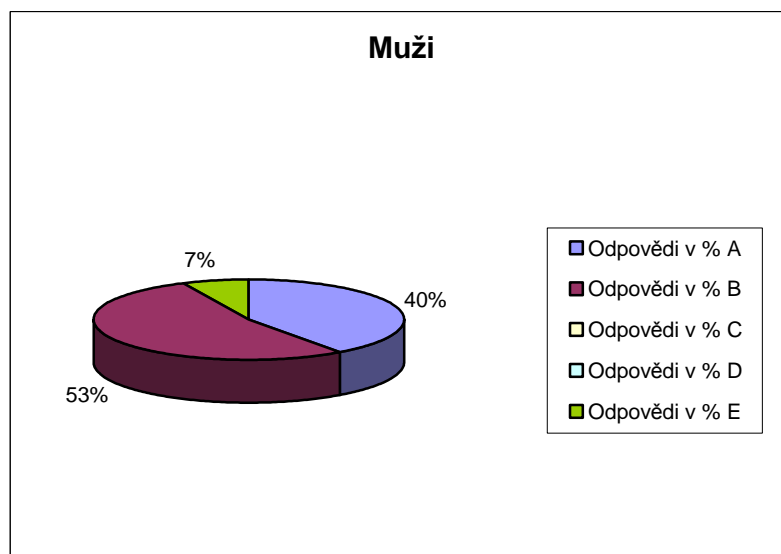
Tab. č. 41

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	37	50	3	3	7
Muž	40	53	0	0	7

Graf č. 73

Graf č. 74

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 40 % dotázaných mužů a 37 % dotázaných žen by se rozhodně bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte a tuto dohodu pak již jen nechat schválit u soudu. 53 % mužů a 50 % žen by se spíše bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte. 3 % žen by spíše nebylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte. 3 % žen by se rozhodně nebylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte. Zbýlých 7 % mužů a 7 % žen možnost dohody o porozvodové péči dítěte nedokáže posoudit. **100 % rozvedených žen by se rozhodně bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte a tuto dohodu pak již jen nechali schválit u soudu. 100 % rozvedených mužů by se spíše bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte.**

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

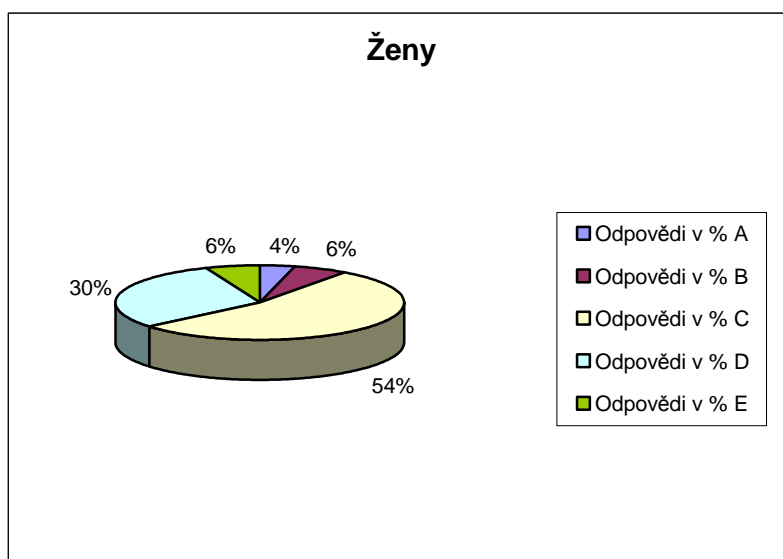
20) Chtěli byste, aby svěřeni dítěte do péče jednomu z rodičů a způsob porozvodové péče za Vás striktně stanovil opatrovnický soud?

Otázka č. 20 zjišťovala, zda-li by oslovení respondenti raději nechali způsob porozvodové péče dítěte a svěřeni dítěte do péče jednomu z rodičů na striktním rozhodnutí opatrovnického soudu.

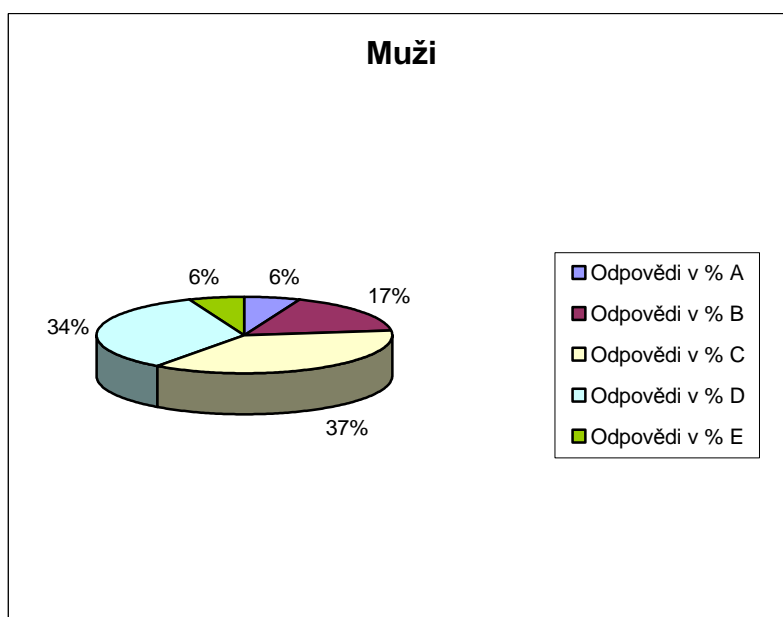
Tab. č. 42

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	4	6	54	30	6
Muž	6	17	37	34	6

Graf č. 75

Graf č. 76

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 6 % dotázaných mužů a 40 % dotázaných žen rozhodně nechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 17 % mužů a 6 % žen by spíše nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 37 % mužů a 54 % žen by spíše nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 34 % mužů a 30 % žen by rozhodně nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. Zbýlých 6 % mužů a 6 % žen tuto skutečnost nedokáže posoudit. ***100 % rozvedených žen by spíše nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 40 % rozvedených mužů by rozhodně nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 60 % rozvedených mužů by spíše nechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu.***

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

H3: Předpokládám, že dle mínění respondentů budou navrhovateli žádostí o rozvod převážně ženy, přestože za rozpadem rodiny budou převážně stát oba partneři.

K této hypotéze se vztahují otázky č. 8 a 9.

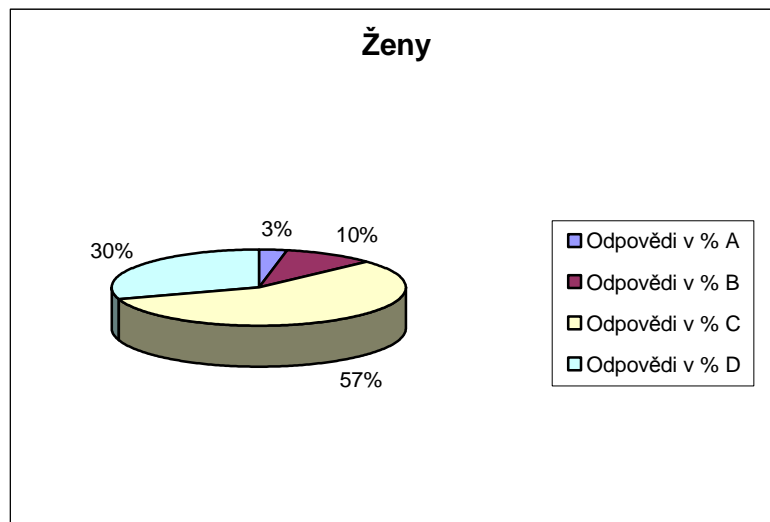
8) Kdo podle Vás stojí nejčastěji za rozpadem rodiny?

Otázka č. 8 zjišťovala, kdo dle mínění respondentů stojí nejčastěji za rozpadem rodiny.

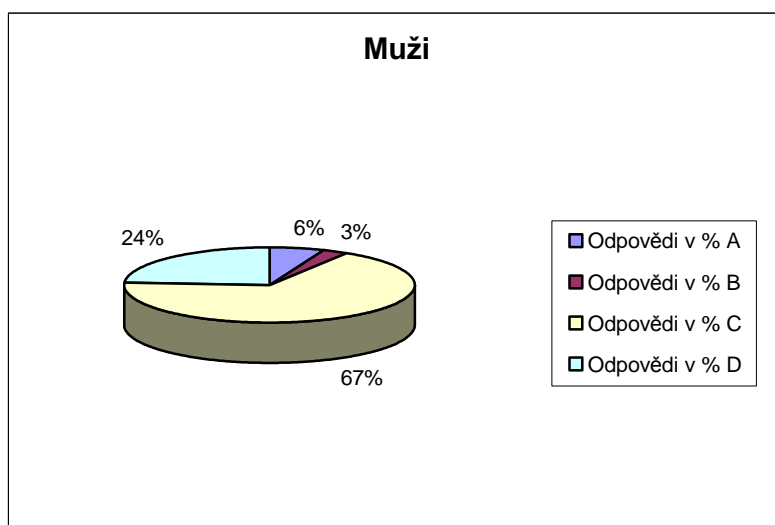
Tab. č. 43

Pohlaví	Odpovědi v %			
	Žena	Muž	Oba partneři	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	3	10	57	30
Muž	6	3	67	24

Graf č. 77

Graf č. 78

Touto otázkou jsem zjistila, že 6 % dotázaných mužů a 3 % dotázaných žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji žena. 3 % mužů a 10 % žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji muž. 67 % mužů a 57 % žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji oba partneři. Zbýlých 24 % mužů a 30 % žen nedokáže tuto skutečnost posoudit. **100 % rozvedených žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji muž. 40 % rozvedených mužů se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji žena a 60 % rozvedených mužů se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji oba partneři.**

Proto považuji hypotézu H3 za potvrzenou (+).

9) Kdo podle Vás podává častěji žádost o rozvod?

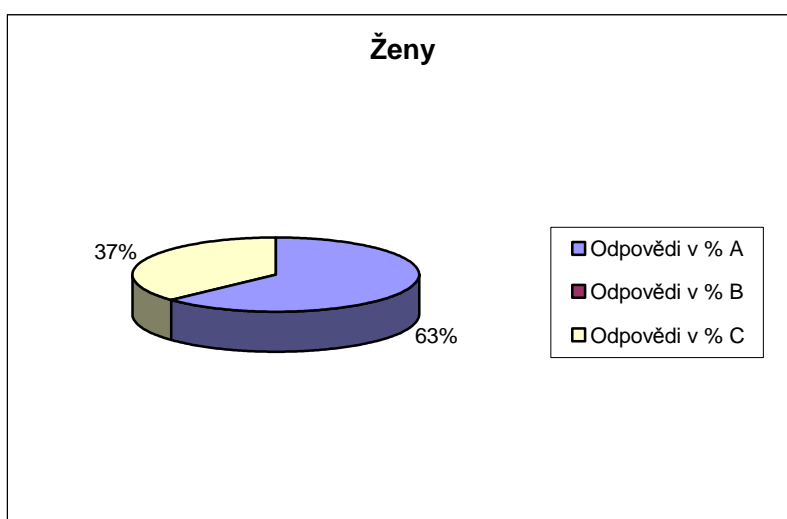
Otázka č. 9 vychází z kapitoly 3.4.4. Rozvody podle navrhovatele žádosti o rozvod na s. 23 – 24, kde dle tabulky Českého statistického úřadu vyplývá, že v poslední době stále více roste převaha žádostí o rozvod, které podávají ženy.

Tato otázka měla zjistit, kdo dle mínění respondentů podává častěji žádost o rozvod.

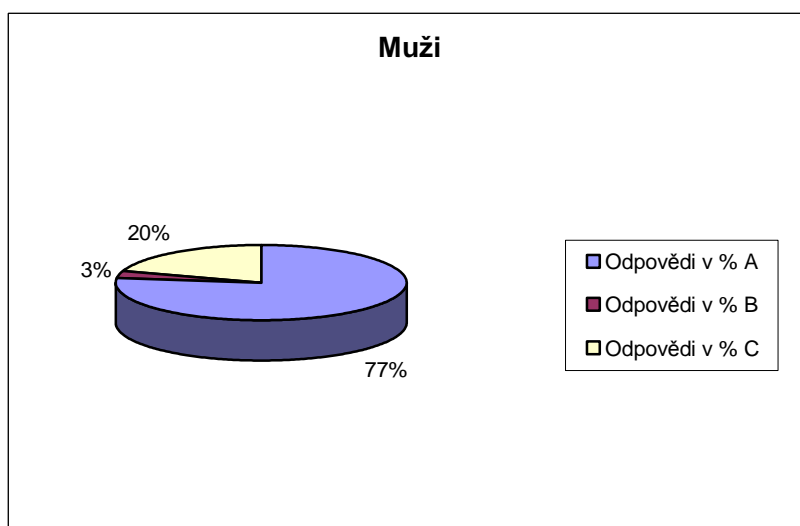
Tab. č. 44

Pohlaví	Odpovědi v %		
	Žena	Muž	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	63	0	37
Muž	77	3	20

Graf č. 79

Graf č. 80

Touto otázkou jsem zjistila, že 77 % dotázaných mužů a 63 % dotázaných žen se domnívá, že častěji žádost o rozvod podává žena. 3 % mužů se domnívá, že častěji žádost o rozvod podává muž. Zbýlých 20 % mužů a 37 % žen nedokáže tuto skutečnost posoudit. ***100 % rozvedených žen a 100 % rozvedených mužů se domnívá, že častěji žádost o rozvod podává žena.***

Proto považuji hypotézu H3 za potvrzenou (+).

7. Shrnutí praktické části

Praktická část vychází z teoretických předpokladů, ověřuje mé předem stanovené hypotézy, zahrnuje výzkumné šetření se zpracovávanými výsledky. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaký typ porozvodové péče dle mínění respondentů mezi rozvedenými rodiči převažuje, kdo z manželů podává častěji žádost o rozvod, jak vnímají děti rozvod svých rodičů, zda-li v podvědomí společnosti stále přetrvává dochovaný stereotyp svěřování dítěte do péče matky po rozvodu, zda-li jsou případně otcové ochotni se tomuto stereotypu bránit a usilují-li o svěřování dítěte do své péče.

U 1. hypotéz jsem předpokládala, že budou respondenti vnímat rozvod jako náročnou psychickou zátěž pro děti i dospělé. U 2. hypotézy jsem vyšla z předpokladu, že děti budou zpravidla svěřovány do péče matkám, a stanovila jsem k ní i 2 rozšiřující podhypotézy, které předpokládaly, že dochovaný stereotyp významnější pozice matky přetrvává a že většina respondentů bude v případě rozvodu preferovat v rámci porozvodové péče neomezený styk. Zároveň jsem očekávala, že se rozvádějící rodiče budou schopni o porozvodové péči dohodnout. Předpoklad, že navrhovateli žádostí o rozvod budou převážně ženy, obsahuje má 3. hypotéza.

V rámci šetření jsem prováděla kvantitativní výzkum. Pro výzkumné šetření jsem použila 2 výzkumné metody. A to metodu terénního výzkumu, která je nejvhodnější variantou pro kvantitativní zkoumání a umožňuje sběr dat v terénu. A pak metodu matematicko statistickou, při níž jsem mohla zpracovávat data ze zkoumání do tabulek a grafů. Z technik byl zvolen standardizovaný dotazník, neboť rychleji zmapuje větší počet respondentů. Jako terén pro metody a techniku výzkumu bylo určeno místo Prachatic, které čítá cca 12 tis. obyvatel a leží v jihozápadní části České republiky. Jako výzkumný vzorek mi posloužilo 60 respondentů kvůli možnosti srovnání stejného počtu respondentů mužského i ženského pohlaví. Za základní proměnnou bylo stanoveno pohlaví respondentů a vzorek tvořilo 30 žen a 30 mužů. Popis vzorku vypovídá o tom, že převážná většina respondentů byla ve věku 40 – 59 let, ženatí a vdaní s dosaženým středním odborným vzděláním a s převážně 2 dětmi v rodině.

Dotazník ukázal, že většina respondentů je ochotna se o typu porozvodové péče s rozvádějícím partnerem dohodnout, preferuje v rámci porozvodové péče neomezený styk dítěte s rodičem, kterému soud po rozvodu dítě do péče nesvěřil. Dle mínění respondentů častěji podává žádost o rozvod žena, přestože se shodují, že za rozpadem rodiny stojí oba partneři. Rozvod vnímají děti jako náročnou psychickou zátěž a někteří respondenti se dokonce domnívají, že mohou trpět i poruchami chování. Dochovaný stereotyp svěřování dítěte do péče matky považuje stále ještě za odůvodněný. Převážná většina dotázaných mužů se domnívá, že mají otcové zájem o svěření dítěte do své péče. Většina dotázaných žen naopak tomuto tvrzení oponuje. Opačného názoru jsou dotázané ženy a dotázaní muži také v případě akceptace možnosti svěření dítěte do péče otců matkami. Muži tvrdí, že matky nejsou ochotné tuto možnost akceptovat, ženy se však shodují, že jsou matky svolné k možnosti svěření dítěte do péče otců. Dalšími informacemi, které jsem se z dotazníků dozvěděla, jsou např.: že za nejhorší důsledek rozvodu spatřuje většina respondentů svěření dítěte do péče druhého partnera, za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu považují respondenti závislost či nevěru partnera(ky) a nesouhlas se svěřením dítěte do péče druhého partnera by vyslovili v případě závislosti či agresivního chování partnera(ky).

Stanovené hypotézy se mi tedy potvrdily.

Závěr

Závěr

Téma mé bakalářské práce se nazývá „**Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice**“.

Má práce se skládá ze dvou hlavních částí – teoretické a praktické, a z třetí, neméně důležité, seznamu příloh. Všechny kapitoly teoretické části vycházejí z odborné literatury a z internetových zdrojů, které jsou na konci práce uvedeny.

Teoretická část má 3 kapitoly. V první kapitole, nazvané „**Rodina**“, definuji pojem rodina a popisuji význam rodiny pro dítě. Ve druhé kapitole, nazvané „**Rodiče a děti**“, popisuji význam matky a otce pro dítě a vysvětluji jednotlivé typologie matek a otců. Třetí kapitola, nazvaná „**Rozvody a porozvodová péče o děti v České republice**“, je hlavním pilířem celé mé bakalářské práce. Zde popisuji eventuální postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu, fáze a typy rozvodu a typy porozvodové péče o děti.

Praktická část se věnuje zejména předvýzkumu, výzkumu a verifikaci tří mnou stanovených hypotéz, které se dané problematiky týkají. Výzkum, stejně jako předvýzkum, probíhal prostřednictvím dotazování a měl zjistit, které typy porozvodové péče o děti mezi rozvedenými rodiči v okolí města Prachatice převažují, kdo z rodičů častěji podává návrh na rozvod, zda-li děti rozvedených rodičů trpí nějakou psychickou zátěží kvůli rozvodu rodičů a jaká rozhodnutí opatrovnického soudu převažují v rámci svěřování dětí do péče jednoho z rodičů po rozvodu manželství. Také měl zjistit, zda-li mají otcové zájem o svěřování dětí do vlastní péče a zda-li jsou matky ochotné tuto možnost akceptovat.

Stanovené hypotézy, které jsem formulovala v praktické části mé bakalářské práce, se mi ze zkoumaného souboru respondentů v zásadě potvrdily. Pracovala jsem však pouze s malou skupinou respondentů, jejichž výzkumný vzorek není reprezentativní. Závěry tedy není možné zobecňovat, platí pouze pro mnou sledovanou skupinu.

Zkoumáním jsem zjistila, že respondenti spíše preferují možnost neomezeného styku v rámci porozvodové péče o děti, dále jsme zjistila, že návrh na rozvod podává dle mínění oslovených respondentů častěji žena, přestože za rozpadem rodiny stojí převážně oba partneři. Dále se mi ve výzkumu potvrdilo mé tvrzení, že děti rozvádějících s rodičů mohou vnímat rozvod jako náročnou psychickou zátěž, a také se mi potvrdilo mé tvrzení o tom, že svěřením dítěte do péče matky považují respondenti stále ještě za vhodnější variantu pro řádnou výchovu dítěte po rozvodu rodičů. Výsledky výzkumu konstatuji v části nazvané: Prezentace a interpretace výsledků výzkumu.

Rozvody a porozvodová situace, kdy do hry vstupuje celá řada nejrůznějších faktorů, představují složitý komplex problémů, na který lze nahlížet z mnoha úhlů pohledu. Ve své práci jsme sledovala pohled otců a matek na problematiku rozvodovosti a porozvodové péče o děti v okolí města Prachatic. Jednalo se tedy o oboustranné pojetí problematiky – o subjektivní postoje a názory jak skupiny otců, tak skupiny matek. Postoje dětí k této problematice jsem však nezkoumala, přesto se domnívám, že by mohly být tyto postoje a názory odlišné, přínosné a mohly by tak být námětem pro zpracování další bakalářské práce.

Při zpracování mé bakalářské práce jsem nabyla nových poznatků v oblasti rozvodů a porozvodové péče z odborné literatury, měla jsem možnost osobně poznat, jak vypadá výzkum v praxi, jak vypadá řádně sestavený dotazník a co všechno obnáší výzkumné šetření prostřednictvím dotazování a také jsem měla možnost vyzkoušet si zjištěné výsledky výzkumu vyhodnotit a graficky zpracovat do tabulek a grafů.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- BAKALÁŘ, E., NOVÁKOVI, M. a D., et al. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha : Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.
- BAKALÁŘ, E. *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha : Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.
- BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. ISBN 80-7012-044-4.
- ČERMÁKOVÁ, M. *Rodina a mění se gender role – sociální analýzy české rodiny*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 1997. ISBN 80-2000-703-2.
- CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha : Grada, 2002. ISBN 80-247-0217-7.
- KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha : Orbis, 1962. ISBN 80-8055-218-5.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha : Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-365-X.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické Nakladatelství, 1997. ISBN 80-901424-7-8.
- MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha : Slon, 2002. ISBN 80-85850-75-3.
- NAVRÁTIL, P., ŠIŠLÁKOVÁ, M. **Podmínky výchovy v rómských rodinách**. In SIROVÁTKA, T. *Sociální exkluze a inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno : MU FSS, 2004. ISBN 80-210-3455-6.
- SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-41-4.
- WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. ISBN 80-85850-01-X.

Internetové zdroje

- ČERNÁ, P. *Rozvod, otcové a děti: Sociálně právní ochrana dětí v rozvodové a porozvodové situaci*. Praha : FF UK, 2000. [on-line].[cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http://www.iustin.cz>.
- *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http://www.rodina.cz>.

Metodický materiál

- LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. [Metodický materiál]. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2005. ISBN 80-239-4482-7.

Seznam příloh

Seznam příloh

- **Příloha č. 1:** Dotazník

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

studuji obor Sociální pedagogika na Pedagogické fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích a v současné době zpracovávám praktickou část bakalářské práce, jejíž součástí je i dotazníkové šetření.

Žádám Vás laskavě o vyplnění dotazníku. Ubezpečuji Vás, že výsledky šetření jsou zcela anonymní a budou využity jen pro účely této práce. Pokud jste se rozhodl(a) dotazník vyplnit, prosím Vás o pravdivé uvedení údajů.

Děkuji za spolupráci.

Veronika Čechová
studentka 3. ročníku SOP na PF JCU

(Vámi zvolené odpovědi prosím zakroužkujte, děkuji.)

Pohlaví: A) muž

B) žena

Váš věk: A) 18 - 24 let

B) 25 – 39 let

C) 40 – 59 let

D) 60 let a více

Vaše dosažené vzdělání: A) základní

B) vyučen(a)

C) střední všeobecné

D) střední odborné

E) vyšší odborné

F) vysokoškolské

Rodinný stav: A) svobodný(á)

B) ženatý (vdaná)

C) rozvedený(á)

D) druh (družka)

E) vdovec (vdova)

Počet dětí : A) 0

B) 1

C) 2

D) 3

E) 4 a více

(U následujících otázek Vámi zvolené odpovědi prosím zakroužkujte a u odpovědí vyžadujících Váš názor použijte hůlkové písmo, děkuji.)

1) Myslíte si, že vnímají děti rozvod jako náročnou psychickou zátěž?

A) rozhodně ano

B) spíše ano

C) spíše ne

D) rozhodně ne

E) nevím, nedokáži posoudit

2) Myslíte si, že děti rozvedených rodičů mohou trpět poruchami chování?

A) rozhodně ano

B) spíše ano

C) spíše ne

D) rozhodně ne

E) nevím, nedokáži posoudit

3) Myslíte si, že lidé, kteří v dětství zažili rozvod rodičů, mohou mít v dospělosti nižší sebevědomí a více obtíží ve společenském přizpůsobení?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nedokáži posoudit

4) Uved'te prosím, co shledáváte podle Vašeho mínění za nejhorší důsledek rozvodu?

(Možná je jen jedna Vámi zvolená odpověď.)

- A) ztráta partnera(ky)
- B) svěřením dítěte do péče druhého partnera
- C) ztráta ekonomické jistoty
- D) jiné důsledky rozvodu, uveďte jaké:.....

5) Zastáváte názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne

6) Jakou nejhorší překážku byste nebyl(a) ochoten(ochotna) v partnerském soužití tolerovat a vedla by Vás k rozvodu? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

- A) nevěra partnera(ky)
- B) alkoholismus či jiná závislost partnera(ky)
- C) rozdílnost povah a zájmů
- D) přehnaná žárlivost partnera(ky)
- E) jiné důvody, uveďte jaké:.....

7) Uvažoval(a) jste někdy o rozvodu?

- A) ano jednou, uveďte proč:.....
- B) ano několikrát, uveďte proč:.....
- C) zatím ne, uveďte proč:.....
- D) ne nikdy, uveďte proč:.....
- E) nevím, nevzpomínám si

8) Kdo podle Vás stojí nejčastěji za rozpadem rodiny?

- A) žena
- B) muž
- C) oba partneři
- D) nevím, nedokáži posoudit

9) Kdo podle Vás podává častěji žádost o rozvod?

- A) žena
- B) muž
- C) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

10) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče matky po rozvodu?

- A) ano, kdy:.....
- B) ne, kdy:.....

11) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče otce po rozvodu?

- A) ano, kdy:.....
- B) ne, kdy:.....

12) Shledáváte tradiční přístup ke svěřování dětí do péče (tzn. více než 90 % dětí je po rozvodu svěřováno matkám) za odůvodněný?

- A) ano, proč:.....
- B) ne, proč:.....

13) Myslíte si, že mají otcové zájem o svěřením dítěte do vlastní péče?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

14) Myslíte si, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

15) Za jaké okolnosti byste nesouhlasil(a) se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

- A) agresivní chování partnera(ky)
- B) závislost partnera(ky)
- C) nevyhovující vlastnosti partnera(ky)
- D) nevyhovující bytové podmínky partnera(ky)
- E) nevyhovující zdravotní stav partnera(ky)
- F) nevyhovující finanční poměry partnera(ky)
- G) jiné okolnosti, uveďte jaké:.....

16) Umožnil(a) byste druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

17) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně sám(sama) bez umožnění styku dítěte s druhým partnerem(kou)?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

18) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte s partnerem střídat (tzn. např. 1 měsíc by bylo dítě u Vás a 2. měsíc u partnera(ky))?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

19) Byli byste ochotni dohodnout se s partnerem o porozvodové péči a dohodu pak již jen nechat schválit opatrovnickým soudem?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nedokáži posoudit

20) Chtěli byste, aby svěřením dítěte do péče jednomu z rodičů a způsob porozvodové péče za Vás striktně stanovil opatrovnický soud?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nedokáži posoudit

**Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta**

a

**Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta managementu v Jindřichově Hradci**

Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice

(Bakalářská práce)

Vedoucí práce: Mgr. Procházka

Autor práce: Veronika Čechová

Studijní obor: Sociální pedagogika

Ročník: 2008/2009

2009

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou Univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Prachaticích dne 31.března 2009

Poděkování:

Především děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Procházkovi za cenné rady, inspiraci, připomínky, trpělivost a metodické vedení práce.

Dále taktéž děkuji Doc. Somrovi a Mgr. Procházkovi za rady, komentáře a poznatky z hodin Semináře k bakalářské práci, rodičům za trpělivost a samozřejmě všem přátelům za psychickou podporu.

V Prachaticích dne 31. března 2009

ANOTACE

ČECHOVÁ, V. *Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice*. České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Mgr. M. Procházka.

Klíčové pojmy: rodina, rodičovské funkce, typologie matek a otců, fáze rozvodu, typy rozvodu, výhradní výchova, střídavá výchova a společná výchova

Práce se zabývá především vnímáním rozvodu dětmi, svěřováním dětí do péče jednoho z rodičů po rozvodu manželství a typy porozvodové péče často využívané v České republice. Teoretická část charakterizuje význam rodiny pro dítě, význam matky a otce pro dítě. Dále popisuje varianty postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu, fáze a typy rozvodu, výhradní, střídavou a společnou výchovu v rámci typů porozvodové péče.

Praktická část obsahuje, jaké typy porozvodové péče o děti mezi rozvedenými rodiči převažují, kdo z rodičů častěji podává návrh na rozvod, zda-li děti rozvedených rodičů trpí nějakou psychickou zátěží kvůli rozvodu rodičů, zda-li v podvědomí společnosti stále přetrvává dochovaný stereotyp svěřování dítěte do péče matky. Také zkoumá, zda-li mají otcové zájem o svěření dětí do své péče a matky tuto možnost mohou akceptovat. Respondenti by umožnili druhému partnerovi neomezený styk s dítětem, žádost o rozvod podávají častěji ženy, děti mohou vnímat rozvod jako náročnou psychickou zátěž. Dochovaný stereotyp považují za odůvodněný a domnívají se, že otcové nemají zájem o svěření dětí do své péče a matky tuto možnost neakceptují.

ABSTRACT

Problems of divorce rate and updivorce care of children in the Czech republic.

Key terms: family, parent's functions, typology of mothers and fathers, phases of divorce, types of divorce, sole's care, alternate's care and collective's care

The work deals with children's experiences of divorce their parents, with entrust children to care one of parents after divorce marriage and types of updivorce care, which predominate in the Czech republic. The theoretic part characterises the meaning of family for children, the meaning of mother and father for a child. Further on describes the variants of child's position in course divorce and after divorce, phases and types of divorce, sole's care, alternate's care and collective's care in frame types of updivorce care.

The practical part includes, which types of updivorce care for children predominate between divorcee's parents, who from parents more present project on the divorce, suffer children of divorcee's parents from psychic troubles because of in the subconsciousness of society the preserve's stereotype of entrust children to mother's care. Also the work explores, whether fathers take interest in entrust children to their care and mothers can this possibility accept. People from questionnaires mean, that divorcee's parents make possible the unlimited connection, the project of divorce present more mothers, children can divorce their parents from the exacting psychic trouble suffer. The preserve's stereotype comnehend as justified and mean, that fathers don't interest in entrust children to their care take and mothers can't this possibility accept.

Motto:

*Bohové vytvořili po zralé úvaze dvojici,
které se říká muž a žena.*

*Aby oba měli ze svého společného života co největší prospěch,
musí dávat a přijímat.*

Proto poskytli oběma stejnou měrou paměť i pozornost.

*Stejnou měrou také učinili,
že oba nemají přirozené vlohy k týmž věcem,
potřebují tím spíše jeden druhého
a jejich spojení se ukazuje ještě užitečnější:
na co jeden nestačí, to dokáže druhý.*

Xenofón

(kolem roku 355 př. n. l.)

Obsah

Obsah

Úvod	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Rodina jako základní socializační a výchovné prostředí	11
1.1. Vymezení pojmu rodina	11
1.2. Význam rodiny pro dítě	12
2. Rodiče a dítě	14
2.1. Význam matky pro dítě.....	14
2.2. Význam otce pro dítě.....	18
3. Rozvody a porozvodová péče o děti v ČR.....	21
3.1. Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu	21
3.2. Fáze rozvodu	23
3.2.1. Rozvod jako proces.....	23
3.2.2. Období ambivalence	24
3.2.3. Vlastní rozvod	24
3.2.4. Období po rozvodu	25
3.2.5. Emoční rozvod	26
3.3. Typy rozvodu	27
3.3.1. Opuštění partnera bez navázání pevnější vazby	27
3.3.2. Vyústění prvních krizí.....	27
3.3.3. Odmítnutí partnera z důvodu výskytu patologických jevů	28
3.3.4. Vyčerpání vztahu	28
3.4. Svěřování dětí do výchovy pro dobu po rozvodu	29
3.4.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy	29
3.4.2. Typy svěřování dětí do výchovy	31

II. PRAKTICKÁ ČÁST	33
1. Cíl šetření	33
2. Hypotézy	34
3. Nástroje sběru dat	35
4. Výzkumný terén.....	36
5. Výzkumný vzorek	37
6. Prezentace a interpretace výsledků výzkumu.....	39
7. Shrnutí praktické části.....	79
ZÁVĚR	81
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH	85

Úvod

Úvod

Na světě existují již od pradávna dvě na první pohled tak odlišné bytosti, muž a žena, které nemají téměř nic společného, a přece se navzájem doplňují a tvoří tak rovnováhu života.

Dnešní moderní svět prošel řadou změn, než se stal takovým, jakým je dnes a myslím si, že se zdá být i jednodušším. Snaží se poskytovat ženám i mužům stejné podmínky pro život, snaží se bojovat proti diferenciaci ženských a mužských rolí a také proti diskriminaci mezi pohlavími a snaží se odolávat tradičním předsudkům společnosti.

Tradiční svět byl jiný. Zpočátku se ani nesnažil brát na vědomí, že existují dvě pohlaví a preferoval pouze muže, což je z mého pohledu ženy zcela nepochopitelné. Byl to svět, který rozděloval role na tzv. „mužské“ a „ženské“, na svět „ženy v domácnosti“ a na svět muže „živitele rodiny“. Muž byl autoritou a žena představovala pouze slabší polovičku muže. Ženě se pouze připisovala role matky. Později, vlivem emancipace, se začaly ženy vzdělávat, a také vlivem rozvoje medicíny se objevila možnost volby plánovat rodičovství. Ke své roli matky si přibraly navíc roli „pracující ženy“. Mnohdy a mnohde ženy tak převzaly mužům tradiční roli jediného živitele rodiny a mnohdy a mnohde se ženy staly nezávislými na mužích.

Myslím si, že to ženy v tradičním světě opravdu neměly vůbec jednoduché a upřímně řečeno, jsem ráda, že žijí v dnešním, již moderním, světě, kde má podstatný význam na spravedlivý život muž i žena. Přesto se dochoval z minulosti názor, že pro zdravý vývoj a výchovu dítěte je vztah ženy – matky a dítěte nezastupitelný a nedá se vyrovnat vztahu muže – otce a dítěte. S tímto názorem souhlasím, matka má opravdu největší význam pro dítě, ale hned vzápětí bych nerada podceňovala důležitost vztahu otce a dítěte v rodině. V současnosti se ale u nás potýkáme v souvislosti s tímto dochovaným stereotypem s problematikou rozvodů, přičemž pak přichází na řadu otázka: kterému z rodičů po rozvodu svěřit dítě do péče? Podle mého názoru by se až tak neměl preferovat názor, že matka je pro dítě nenahraditelná a v důsledku toho by automaticky nemělo být dítě svěřeno do péče matce s odůvodněním, že se otec o dítě tak dobře nedokáže postarat.

Myslím, že je třeba podotknout, že ne všechny matky jsou správnými matkami a že je pak v těchto případech lepší svěřit dítě do péče otce. I chytrý *Xenofón* tvrdil (z výše citovaného motta), že: „*na co jeden nestačí, to dokáže druhý.*“ Já s ním souhlasím a z této myšlenky se snažím vycházet i ve své absolventské práci. Na druhé straně se mi však zároveň nabízí otázka, zda-li si otcové troufají vychovávat děti, které jsou svěřeny výlučně do jejich péče?

V bakalářské práci, nazvané Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice, se pokusím nejprve zachytit význam rodiny pro ženu, muže a děti, dále význam matky a otce pro dítě a dále se zaměřím na rozvody a porozvodovou péči o děti s důrazem na svěřování dětí do výchovy jednoho z rodičů.

Chtěla bych zjistit, jaký význam má pro vývoj dítěte žena a muž, a co pro děti znamená rodina. Pokusím se sledovat, jaké typy porozvodové péče o děti v České republice mezi rozvedenými rodiči převažují. Také se pokusím prozkoumat, zda-li dostatečně otcové usilují o svěření dítěte do jejich péče a zda jsou jejich ženy případně tuto možnost ochotni akceptovat. Dále bych se ráda zaměřila na názory spoluobčanů, zda se ztotožňují s mým názorem, že ne vždy je dobré dítě svěřit automaticky do péče matky po rozvodu rodičů a na závěr se pokusím zjistit, jaká rozhodnutí soudů nejčastěji ve věci svěření dětí do péče převažují.

Myslím si, že problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti je stále velmi aktuální, a proto se jí zabývat bude podle mého názoru velmi zajímavé, a to z důvodu, že se dotýká v dnešní moderní společnosti čím dál většího počtu obyvatel České republiky. Chtěla bych věřit, že zpracovávat absolventskou práci na toto téma bude přínosem nejen pro můj profesní život, ale i pro život soukromý.

I. Teoretická část

1. Rodina jako základní socializační a výchovné prostředí

1.1. Vymezení pojmu rodina

Existuje celá řada různých definic rodiny. Jedna z nich popisuje rodinu jako malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými, příbuzenskými nebo jinými obdobnými vztahy a zvláště společenským způsobem života.¹

Rodina taktéž zahrnuje vzájemnou ekonomickou a morální odpovědnost, mateřské a otcovské instinkty a zajišťuje přirozenou reprodukci obyvatelstva.²

Říká se, že rodina tvoří základ státu a poskytuje útočiště v nepohodě od narození až do smrti. Podstatným znakem rodiny je společné bydlení. Zakládá se však až narozením společného dítěte.³

Seskupení osob v rodině způsobuje vzájemné ovlivňování po stránce intelektuální, citové, duchovní i fyzické.⁴ Každá rodina má také své tradice, zvyklosti, zájmy, režim, řád a zejména pak svou historii.⁵

Další z definic rodiny tvrdí, že pojem rodina znamená: patřit k sobě navzájem, soucítit spolu, strachovat se jeden o druhého a navzájem se o sebe zajímat.⁶

Rodina je místem, kde by měly mít své kořeny oddanost, spolehlivost, důvěryhodnost, soucit, citlivost vůči ostatním, ohleduplnost a nesobeckost.⁷

Trvání rodiny i vnitřní vztahy jejích členů jsou závislé na mnohých faktorech, ale i na tom, jak jsou její členové, především muž a žena, připraveni na společný život a jaké podmínky si sami vytvářejí.⁸

¹ Srov. LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. [Metodický materiál]. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2005.

² Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

³ Srov. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha : Slon, 2002.

⁴ Srov. SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995.

⁵ Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

⁶ Srov. SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995.

⁷ SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995. s. 55.

⁸ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 147.

1.2. Význam rodiny pro dítě

Rodina je prvním závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává.⁹

Dítě si nevybírání rodinu, v níž chce žít, ale rodí se do ní nebo se do ní dostává způsobem, který samo neovlivňuje a nemůže ovlivňovat.¹⁰

Děti na celém světě žijí v nejrůznějších rodinách, mají různou výchovu, různé možnosti podle podmínek, v nichž rodina žije, i podle toho, kde žije.¹¹

Každé dítě má svou orientační rodinu, tak je nazývána rodina, v níž se dítě narodilo a kterou vnímá jako základní do té doby, než si založí rodinu vlastní.¹²

Rodina má pro dítě nezastupitelný význam, má rozhodující vliv na rozvoj jeho osobnosti, a to jak v oblasti tělesné, duševní, tak i sociální. Rodina je v podstatě mikrosvět, vzorová společnost, ve které si dítě osvojuje základní vzorce chování, návyky, dovednosti a strategie, které jsou pak rozhodující především v interpersonálních vztazích.¹³

Každé dítě vnímá celou atmosféru rodiny.¹⁴

Je-li člověk v rodině milován, spojuje své zájmy s jejími zájmy, zdokonaluje se nejen pro sebe, ale především pro rodinu, kterou má rád a která má ráda jeho... Základy citového života přijímá a poznává dítě v rodině, proto má zejména kladná rodina v citové výchově nezastupitelnou cenu, vždyť výchova bez lásky může v dítěti vzbudit i pocit bezmocnosti, bezcennosti, pocit, který se u mnohých dětí přenáší až do dospělosti. Dítě, jemuž se nedostávalo citových podnětů, nedovede své city projevovat ani v pozdějším životě při zakládání vlastní rodiny a při výchově vlastních dětí.¹⁵

⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické Nakladatelství, 1997.

¹⁰ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 158.

¹¹ Tamtéž.

¹² Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

¹³ LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. [Metodický materiál]. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2005. s. 6-7.

¹⁴ Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

¹⁵ Tamtéž s. 72.

Dítě potřebuje matku i otce, jejich společnou péči, která je pro dítě nejjistějším zázemím. I když jsou role obou rodičů funkčně odlišné, nacházejí spojení v rodičovské lásce a v péči, kde se harmonicky doplňují tak, aby dítěti připravovali co nejlepší život. Vztah mezi rodiči je pro dítě prvním příkladem mezilidských vztahů a prvním příkladem vztahů lásky.¹⁶

Rozpory v rodině, prudké změny nálad působí na děti nepříznivě nejen v daném okamžiku, ale zanechávají negativní stopy v jejich dalším vývoji.¹⁷ Rozpad rodiny narušuje jejich představy o rodinném životě, o vzájemné lásce rodičů, ale i představy, které jsou významné pro vytvoření jejich vlastní rodiny. Stává se často, že je dítě po rozchodu rodičů citově zneužíváno ze strany rodičů, kdy se snaží jeden z rodičů u dítěte vyvolat citovou závislost na sobě a ovlivnit jeho lásku v neprospěch druhého rodiče. Dítě vyžaduje lásku obou rodičů a většinou nedovede pochopit změny, k nimž došlo ztrátou jednoho rodiče a to i v případě, že se mu druhý rodič snaží chybějící lásku vynahradit.¹⁸

¹⁶ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 72.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Srov. BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991.

2. Rodiče a dítě

Navrátil aj.¹⁹ uvádí následující přehled rodičovských funkcí, který je upraven dle „Rámce pro posuzování životní situace dětí a rodin v nouzi“:

Funkce	Charakteristika funkce
Základní péče	Jde především o zabezpečení základních biologických podmínek života. Kovařík (2003) mezi ně řadí čistý vzduch, nezávadnou vodu, vhodnou stravu, přiměřené teplo, stálé přístřeší a ochranu před škodlivými vlivy. ...
Zajištění bezpečí	Znamená poskytování ochrany před tělesným ohrožením, ale současně i vyjadřuje potřebu pocitu jistoty a bezpečí (Matějček, 1989). ...
Emoční vřelost	Hluboký, láskyplný a trval citový vztah je pro dítě základem životní jistoty a bezpečí. Jakkoliv je jeho intenzita významná pro celé dětství, mnohé výzkumy potvrzují, že intenzita a charakter vztahu jsou zvláště důležité v průběhu prvního roku života dítěte (Matějček, 1989). ...
Stimulace	Potřeba stimulace znamená nezbytnost přísunu určitého množství, kvality a proměnlivosti podnětů (Kovařík, 2003). ...
Výchova a vedení	Způsob výchovy a vedení dítěte je jednou z charakteristik, která pomáhá uchopit životní situaci dítěte v celistvější kategorii. Lze např. hovořit o výchovném stylu, výchovném pojetí (Navrátil, 1993). ...
Stabilita	Charakter vztahů rodičů, jejich rodinný způsob života, hodnoty, výkon rolí vytváří dítěti předobraz světa (Matějček, 1989). ...

2.1. Význam matky pro dítě

Dítě potřebuje pro svůj zdravý vývoj rodinu a v ní oba rodiče. Především však potřebuje matku. Ve čtvrtém měsíci svého života již poznává svou matku nebo tu ženu, která je mu matkou. Od osmi měsíců nejvíce touží po matce. V té době vzniká silné citové pouto mezi dítětem a matkou, které je vkladem a základem pro celý další citový život dítěte.²⁰

¹⁹ NAVRÁTIL, P., ŠIŠLÁKOVÁ, M. **Podmínky výchovy v rómských rodinách**. In SIROVÁTKA, T. *Sociální exkluze a inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno : MU FSS, 2004. s. 140.

²⁰ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 159 – 160.

Matka je celým svým jednáním vychovatelkou svému dítěti, ale i dítě je vychovatelem své matky – vždyť dítě přispívá svou bytostí k osobnosti matky, k jejímu rozvoji, k její větší zralosti, obohacuje její život a dává mu naplnění a smysl.²¹

Mateřství je zneužitelnou stránkou života ženy nejen v mladém věku, ale i ve věku zralosti, kdy se někdy snaží připoutávat děti k sobě a odpoutávat je od jejich otce. Děti a své mateřství dokáže někdy žena, zejména v rozvodových situacích, propůjčit ke složitým životním manévřům.²²

Mateřství je nejvyšším a nejkrásnějším posláním ženy. Žena se nestává matkou jen porodem dítěte, ale stává se jí také, když přijme za své dítě jiné ženy a vychovává je.²³

V dřívějších dobách stav svobodné matky přinášel mnohé problémy. I její dítě pociťovalo nepříjemnosti spojené s tímto stavem. V moderní společnosti mají svobodné matky stejná práva, stejně jako děti narozené mimo manželství.²⁴

Jsou ženy, které stav svobodné matky volí vědomě s přesvědčením, že jim dítě poskytne vše, co od života očekávají. Situace těchto žen je obtížnější a složitější než situace žen žijících v úplné rodině. Výjimkou není ani případ, že se žena rozhodne pro stav svobodné matky z obavy před osamělostí. Tento důvod lze hodnotit jako sobecký přístup, neboť žena nepřipouští, že dítě má právo na oba rodiče a úplnou rodinu. Některé ženy se sobecky upínají na dítě, které jim podle jejich představ má v životě poskytnout vše a od kterého očekávají i pozdější vděčnost a stálou účast. Život těchto dětí je vždy obtížnější nejen v dětství a v dospívání, ale i při volbě vlastního partnera.²⁵

Ukázalo se také, že dítě vychovávané jen matkou bývá ve styku s jinými dětmi méně jisté a je i více ovlivnitelné. Zkušenosti ze současné doby a nejrůznější průzkumy a studie nasvědčují tomu, že osamělé matky mají sklon k nadměrnému ochraňování dětí, které podporuje jejich závislost na matce - zejména v době dospívání a v době volby životního partnera.²⁶

²¹ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 152.

²² Tamtéž s. 156.

²³ Tamtéž s. 152.

²⁴ Tamtéž s. 156.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž s. 159 – 160.

Opravdová mateřská láska musí být především stálá bez ohledu na to, jak se dítě mění – vždyť přehnaně chráněné a milované dítě se samo později stává úzkostlivým, bázlivým a nesamostatným, trpí pocity méněcennosti. Děti bez mateřské lásky se opožďují ve vývoji, celoživotně citově strádají, jsou apatické a později mají problémy při výchově vlastních dětí.²⁷

Každá matka by si měla být vědoma toho, že ji dítě potřebuje bez výjimky ve všech svých životních situacích a ve všech svých životních obdobích, že dítě potřebuje matku a její péči, její lásku i ochranu, protože matka je pro dítě přirozený základ života, životní bezpečí, útočiště domova vždy, když to dítě, ať je jakkoliv vyspělé, potřebuje.²⁸

Matky mívají instinktivní pochopení pro to, co se s dítětem děje, vycítí jeho problémy a pocity nejistoty, i když nic neříká.²⁹

Žádná matka není ideální, každá někdy něco svému dítěti dluží. Ale „dostatečně dobrá matka“ dítěti poskytuje dostatečně pevné zázemí pro postupné odpoutávání. Když dítě zažije matku příliš nejistou, nevypočitatelnou, nepřátelskou, náročnou nebo jinak ohrožující, utrpí další trauma. Ztráta jednoty s matkou po porodu je přirozená. Chybění láskyplné pečující matky je však ztráta nepřirozená a mrzačící.³⁰

Typy matek:

- **Matka z povolání**

Tato matka je tady v první řadě pro své děti; vaří, uklízí a udržuje pro děti všechno v pořádku.³¹

²⁷ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 160.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž s. 162.

³⁰ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 66.

³¹ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

- **Matka pro panenky**

Láska této matky se vztahuje jen na malé dítě. Dokud jsou děti malé a bezmocné, dělá pro ně matka všechno; čím větší děti jsou, tím více ubývá matčiny náklonnosti.³²

- **Matka obět'**

Na pečlivou výchovu dětí a na příkladnou domácnost obětuje tato matka svůj čas i svobodu. Ve své oběti je šťastná a zapomíná v ní sama na sebe a na své zájmy. Později od svých dětí očekává vděčnost a uznání.³³

- **Úzkostná matka**

Tato matka je přespříliš opatrná a pokouší se odstranit svým dětem z cesty všechny těžkosti. Ve všem vidí nebezpečí a něco negativního.³⁴

- **Matka typu pohyblivé knihovny**

Pro tuto matku je výchova jejích dětí povinností. Je při ní nadměru přesná, drží se přísně plánů a knih, chybí jí však přirozená náklonnost a láska.³⁵

- **Cizí matka**

Tato matka svým dětem neukazuje, že je má ráda. Jen tajně během spánku je k nim něžná. Jinak je její výchovný styl sterilní a perfekcionista.³⁶

- **Kamarádká matka**

Je kamarádka svých dětí, přistupuje na všechny jejich potřeby a ztotožňuje se s nimi. Neumí ovšem nic odmítnout a stanovit hranice, přesunuje výchovu na později.³⁷

- **Žárlivá matka**

Když se děti osamostatňují a pomalu se oddělují, bývá tato matka neklidná, připadá si zbytečná a předhazuje dětem nevděčnost. Pokouší se utvrdit svou pozici tím, že se i dospělým dětem vměšuje do všech záležitostí.³⁸

³² *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

- **Občasná matka**

Kvůli vyčerpání v práci nebo jiným činnostem zanedbává výchovu dětí. Občas - když pak přijde večer domů - se tato matka pokouší všechno dohonit a často své děti zasypává náklonností a hračkami.³⁹

2.2. Význam otce pro dítě

Dítě potřebuje rovněž otce, aby mohlo v rodině zdravě vyrůstat. Vztah otce k dítěti je založen na tom, jaký je jeho vztah k matce dítěte, jaké prostředí pomáhá matce pro výchovu dítěte vytvářet. Otec má být matce oporou, pomocí, svým postojem a jednáním vytváří prostředí, kde se celá rodina cítí buď spokojeně, bezpečně, radostně nebo prostředí nejistoty, neklidu a zklamání. Dítě, které vyrůstá v neklidném prostředí, je nejisté, lítostivé, jindy neposlušné a vzdorovité, často žárlivé i útočné.⁴⁰

Otec ve výchově dítěte představuje a reprezentuje mužský prvek, který je pro vývoj dítěte důležitý a nepostradatelný zvláště v době, kdy dospívá. Otcovské vedení usměřňuje charakter dítěte i jeho jednání, je pro dítě ochranou, bezpečím a oporou.⁴¹

Dítě je pro muže celoživotním poutem a závazkem, třebaže tuto skutečnost mnozí odmítají, vzdávají se svých otcovských práv, ale i radostí, zejména však odpovědnosti. Je pravda, že dnešní doba klade na muže požadavky, které jeho předkové do takové míry neznali. Dnešní muž umí i malé dítě nakrmit, přebalit, vykoupat a pečuje o jeho zdravý vývoj stejně jako žena – matka. Po celý věk dítěte, tak jak vyrůstá, je mu otec vychovatelem a učitelem, oporou a životní jistotou, prostě nezbytným mužským prvkem v rodině. Zájem muže o děti a jejich svět mu byl dán už výchovou a příkladem v rodině, kde sám vyrůstal a ve které dostal kladný nebo záporný vzor pro své rodičovské funkce.⁴²

³⁹ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

⁴⁰ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 160.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž s. 148.

Je pravda, že mnoho mužů neplní řádně své rodičovské povinnosti, je pravda, že armáda těchto „otců“ není malá, že jsou přítěží celé společnosti, která v zastoupení dětí žaluje otce o plnění jejich povinností. Je však také hodně mužů, kteří se o své děti starají a docela sami je vychovávají, když děti ztratily matku. Obětavě dávají své neúplné rodině vše, co jsou schopni poskytnout, aby dětem nahradili matku.⁴³

V rodinách s chybějícím otcem je výchova obtížnější, protože dítě postrádá mužský vzor.⁴⁴

V předškolním věku je otec pro dítě představitelem světa mužů, seznamuje dítě s mnoha jinými činnostmi než matka, bývá mu prvním učitelem ve sportu. Pro chlapce bývá otec vzorem, pro dívku prvním, nejdokonalejším představitelem muže.⁴⁵

Většina dětí je pyšná na svého otce a na to, co v životě vykonal. Jsou však děti, které o svém otci nemohou mluvit s obdivem, jsou děti, které kryjí přestupky svého otce i jeho slabosti, jsou děti, které se za svého otce stydí, a jsou děti, které o svém otci nerady slyší. Jsou to ty děti, které byly otcem a jeho postojem zklamány, které nepoznaly otcovu lásku a péči, jsou to ty děti, které spíše poznaly rány než jeho pohlazení.⁴⁶

Dnešní děti hledají v otci především autoritu, ale i životního kamaráda, ke kterému mohou kdykoliv a s čímkoliv přijít, aby jim pomohl, poradil. Otec spoluřeší rozhodné okamžiky, ukazuje dítěti cestu a směr.⁴⁷

Dítěti imponuje otec, který umí snášet svízelné životní situace, otec, který si s dítětem hraje, který je manuálně zručný, umí matce pomáhat v domácnosti, který nenaříká, když je nemocný, ale učí děti odvaze, samostatnosti a je jim sám příkladem.⁴⁸

Typy otců:

- **Otec jako trpělivý anděl**

Tento otec se vůči dětem jeví starostlivý, je trpělivý a dává jim citovou podporu.

Problémům se však spíš vyhýbá.⁴⁹

⁴³ BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. s. 148.

⁴⁴ Tamtéž s. 161.

⁴⁵ Tamtéž s. 160 – 161.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <<http://www.rodina.cz>>.

- **Otec jako teoretik**

Slova jsou jeho silnou stránkou, činy nejsou jeho záležitostí. Vychovává zásadově, méně přitom dbá na jedinečnost dítěte.⁵⁰

- **Tvrdošíjný otec**

Jeho děti mají pracovat, nikoli hrát si, aby něčeho dosáhly a měly úspěch. Tvrdošíjně určuje, co děti musí dělat a co dělat nesmí. Tento otec nepřipouští svobodu a volný prostor pro vlastní aktivity.⁵¹

- **Diktátor**

Cepuje své děti jako vojáky. S přísnou disciplínou a s požadavkem na bezpodmínečnou poslušnost hájí pořádek, píli, dochvilnost a spořivost. Ve svém nejhlubším nitru je často dobrosrdečný, neumí však sjednotit mírnost a přísnost. Trvá na dodržování pravidel, i když připouští určitý malý svobodný prostor.⁵²

- **Otec jako kouzelník**

Nechává dětem úplnou svobodu a dovoluje jim všechno, když se mu to právě hodí. Děti považují svého otce za ideálního kamaráda pro hru, zatímco ostatní leží na matce.⁵³

- **Suverénní otec**

Jedná se svými dětmi jako s dospělými; nechválí je ani nekárá. Tento otec věří, že už svou pouhou přítomností dokáže děti vychovat a že své povinnosti vychovatele dostojí jako "němý sluha".⁵⁴

⁵⁰ *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http>// www.rodina.cz.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

3. Rozvody a porozvodová péče o děti v ČR

3.1. Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu

Pro dítě je rozvod rodičů velmi náročnou situací. Větší dítě obvykle prožívá pocity viny za rozvod. Skoro nikdy se nepodaří udržet děti mimo dosah rodičovských konfliktů... Dítě potřebuje a chce mít u sebe oba rodiče. Konflikt patří mezi ty nejhůře řešitelné; obvykle všechny alternativy, před které je dítě rodiči stavěno, zahrnují nějakou hrozbu ztráty.⁵⁵

Dítě si navíc nedokáže v plném rozsahu uvědomit, o co přišlo. Odchod jednoho z rodičů z domova – v naprosté většině případů otce – je těžkou ztrátou jak pro děvče, tak pro chlapce. Dítě ztrácí každodenní kontakt s dospělým mužem, vůči kterému dívka potřebuje zkoušet své probouzející se ženství a kterého chlapec potřebuje napodobovat, aby dotvořil své mužství. Otec, který sice s dítětem udržuje kontakt během některých víkendů, ale v domácnosti není trvale přítomný, se totiž chová jako člověk, který chce dítě zabavit, nikoli jako rodič, jenž v každodenním soužití s dítětem sdílí všechno a představuje model toho, jak se chovat a jak řešit problémy.⁵⁶

Pro děti obou pohlaví obecně platí, že ve srovnání s dětmi vyrůstajícími v rodinách s oběma rodiči mají děti rozvedených rodičů v průměru více poruch chování, více příznaků psychického stresu, horší výsledky ve škole, nižší sebevědomí a víc obtíží ve společenském přizpůsobení. Wallerstein uvádí (cit. tamtéž), že tento rozdíl je patrný i v dospělosti – dospělí, kteří zažili rozvod rodičů v dětství, mají významně horší ukazatele psychologického a společenského fungování. Vedle faktu rozvodu rodičů však záleží na dalších okolnostech – jak se podařilo udržovat kontakt mezi dítětem a oběma rodiči, jak rodiče „fungovali“, nakolik byli schopni kooperovat po rozvodu, jaké byly ekonomické podmínky života dítěte po rozvodu aj.⁵⁷

⁵⁵ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 67.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

Varianty postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu jsou následující:

- Dítě je oběma rodiči informováno o rozvodu a ujištěno, že kontakt s oběma bude v budoucnu zachován. Rodiče se např. domluví na střídavé péči a postupují podle dohody, tj. udržují **pravidelný kontakt s dítětem a daří se jim přitom nevtahovat dítě do svého rozvodového traumatu**, tj. nepomlouvají druhého rodiče a neútočí na něj. Stejně jako v jiných případech si dítě nevyhnutelně svou teorii o důvodech rozvodu vytvoří. Rodiče sice dítě slovně nepopouzejí jeden proti druhému, ale mohou např. neverbálními prostředky komunikace nevědomky zkoušet získávat dítě na svou stranu. To představuje pravděpodobně nejlepší možnou variantu vztahu rozvádějících se rodičů a jejich dítěte.⁵⁸

- Dítě je využíváno jako **nástroj pomsty** jednoho rodiče proti druhému. Přitom nesejde na tom, kdo měl větší vinu na rozvodu. Dítě je proti rodiči soustavně popouzeno, je mu vyhrožováno, že když od druhého rodiče něco přijme nebo když s ním někam půjde, budou následovat tresty. Postavení dítěte je označováno jako syndrom odvrženého rodiče. Rodič, který má dítě u sebe, mu brání v kontaktu s druhým rodičem a indukuje u dítěte příznaky strachu z návštěv zavrhaného rodiče (např. nespavost, noční děsy, pláč). Pokud ke kontaktu dítěte a zavrhaného rodiče přece jen dojde, zavrhuje rodič indukuje u dítěte příznaky psychosomatických reakcí na tento kontakt (např. koktání, nechutenství, pomočování). Někdy navíc zavrhuje rodič obviní zavrhaného rodiče z nevhodného zacházení s dítětem, případně i ze sexuálního nebo jiného zneužívání dítěte.⁵⁹

- Dítě je **stéblem poslední naděje**. Rodič, který se nemůže s rozvodem smířit, kontaktuje druhého rodiče ve všech případech, kdy je s dítětem něco v nepořádku. Pokud se rodič, který již bydlí jinde, nechá přivolat, problémy s ním řeší první rodič v dlouhých debatách, v nichž se snaží o navození co nejvstřícnější atmosféry.⁶⁰

⁵⁸ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 67.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž.

- Dítě má roli **prostředníka**. Bývalý manžel a bývalá manželka spolu nekomunikují, posílají si zprávy přes dítě. Dítě např. vyřizuje otcí, za nímž přijde jednou za dva týdny, jak matka hodnotí jejich minulý kontakt, a předává také instrukce týkající se aktuální schůzky (doporučení kam jít, co jíst, koho je možné vzít s sebou a koho ne). Nebo je naopak dítě během kontaktu s otcem, který s ním nebydlí, vyslýcháno s průhledným záměrem zjistit, co se doma děje, s kým se matka stýká apod. Když dítě informace poskytne, dostane pokyn, co má matce po návratu domů vyřídit. Dítěti je obvykle zpočátku tato role málo příjemná, ale může si na ni zvyknout, může ji začít využívat ve svůj prospěch.⁶¹

- Dítě se stává **náhradním partnerem**. Rodič, který s ním žije, mu svěřuje všechny své stesky a konzultuje s ním všechna vážnější rozhodnutí. Dítě s partnerským vztahem k rodiči se přirozeně stává překážkou při případných pokusech dospělého navázat vztah k novému dospělému partnerovi. To, že dítě překáží novému vztahu, může rodič nevědomky vítat a podporovat.⁶²

- Dítě je **zanedbáváno**, rodiče jsou natolik pohlceni svými problémy, případně vyřizováním starých vzájemných účtů, že se o ně přestávají zajímat. Starší děti mohou svým chováním překračovat meze zákona, ale ani to rodiče nevede k většímu zájmu o způsob jejich života. Problémy dítěte pak musí řešit orgány státu, případně další organizace zabývající se deprimovanými dětmi.⁶³

3.2. Fáze rozvodu

3.2.1. Rozvod jako proces

Až na výjimky je rozvod výsledkem dlouhého rozhodování, protože většina lidí tuší, do jakých nesnází je rozvádění přivede. To se týká i těch, kdo si našli jiného partnera a soudí, že život s ním bude lepší, než byl jejich dosavadní manželské soužití.

⁶¹ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 65 – 67.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

Jakmile je zřetelné, že jeden z manželů rozvodový úmysl má, začnou se profilovat rozvodové role. Dva základní typy konstelace rozvodových rolí jsou **symetrická** (obě strany dělají podobné kroky) a **komplementární** (jeden se projevuje nezávisle, odpoutává se, druhý se projevuje závisle, zkouší strategie připoutávání a je frustrován, protože nepřináší kýžený výsledek). Komplementární konstelace rolí je mnohem častější.⁶⁴

3.2.2. Období ambivalence

V období, kdy jsou jasné známky krize vztahu a kdy možnost rozvodu tak říkajíc zřetelně visí ve vzduchu – manželé se více hádají, a nebo se naopak sobě vyhýbají, přestávají kooperovat ekonomicky, omezují sex, volno tráví odděleně apod., dělají někteří manželé pokusy vztah spravit. Toto období je nazýváno **obdobím ambivalence**. Bilancují již oba, prověřují svou motivaci dál ve vztahu pokračovat. Intenzivnější kontakt a nové projekty náročné na spolupráci ve většině případů ukážou vztahové problémy ještě zřetelněji. Výsledkem bývá zvětšení distance obou partnerů nebo konfliktů.⁶⁵

3.2.3. Vlastní rozvod

Další fáze začíná ve chvíli, kdy se jeden z manželů definitivně rozhodl. Soudu je podána žádost o rozvod. Tu může podle platné právní úpravy v ČR podat jen jeden z manželů nebo nově oba manželé jako návrh na tzv. souhlasný rozvod. Souhlasný rozvod předpokládá, že manželé předloží soudu ověřené dohody o majetku a bydlení, o úpravě poměrů nezletilých dětí, případně o výživném. U rozvodu tradičního typu se obvykle v několika stáních řeší záležitosti týkající se výchovy dětí, styku rodiče dětmi, výživného, majetku i bydlení. Rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí musí nyní předcházet rozhodnutí o rozvodu.⁶⁶

⁶⁴ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 63 – 65.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

Sociální pracovník vstupuje do hry vždy, protože rozhodování o výchově dítěte v souvislosti s rozvodem je situací, kdy žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě. Jde o právní úkon, při kterém by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči. Proto soud ustavuje dítěti jako opatrovníka orgán sociálně-právní ochrany dítěte.⁶⁷

V tomto období se rozvíjejí intenzivní emoční reakce na rozvodovou situaci. U manžela, který si rozvod přeje méně, má reakce podobu depresí a úzkostí. Je-li to muž, hrozí u něj více než dříve také agresivní chování vůči ženě, kterou již nemá potřebu ochraňovat. I ten z manželů, jenž dal k rozvodu popud a více si ho přeje, na rozvodovou situaci reaguje intenzivními emocemi. Má-li jiného partnera, má výhodu v tom, že s ním může své intenzivní emoce zpracovávat.⁶⁸

Při rozvodech, které nebyly dohodnuty předem, představuje leckdy samostatné trauma rozvodové soudní stání. Během něj mohou být partneři konfrontováni s překvapivými „obviněními“ druhé strany.⁶⁹

3.2.4. Období po rozvodu

Fáze brzy po rozvodu je prožívána podobně jako vlastní rozvod. Pokud jeden z manželů zůstává bydlet ve stejném bytě či domě, v němž bydlel dříve, případně tam s ním zůstávají děti, vyrovnává se „pouze“ s nepřítomností manžela. Pokud druhý manžel odešel, čelí navíc nutnosti najít domov nový a trpí samotou, která bývá popisována jako nesnesitelná. S vysokou pravděpodobností si tento partner rychle najde nový vztah a pokusí se vybudovat si nové zázemí. Oba partneři pravidelně mívají po rozvodu kromě psychických těžkostí i obtíže ekonomické.⁷⁰

Fáze doznívajícího rozvodu je dlouhá. Jde o proces po psychologické stránce podobný oplakávání zemřelého partnera. V jistém ohledu je to ještě těžší, protože „zesnulý“ žije, někdy je nutné s ním komunikovat (např. o dětech).⁷¹

⁶⁷ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 63 – 65.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

Rozvádějící se člověk se propracovává několika ne zcela zřetelně oddělenými stadii psychické reakce na rozvod – od beznaděje, zoufalství, pocitů bezmoci, vzteku, výčitek za vlastní selhání, úvah o tom, „co by bylo, kdybych udělal to a ono jinak“, přes pochybnosti o vlastní hodnotě, apatii, omezení společenských kontaktů až do stavu nové adaptace, kdy je rozvod uznán jako nevyhnutelné řešení manželského nesouladu a je případně možné navázat nový vztah.⁷²

Těsně po rozvodu někteří lidé nejsou schopni kontaktů s lidmi opačného pohlaví. Jiní naopak navazují vztahy, které jim mají přinést okamžitou náhradu za chybějícího manžela.⁷³

3.2.5. Emoční rozvod

Emoční rozvod většině lidí trvá jeden až tři roky. Dokončení emočního rozvodu se pozná podle toho, že zeslábnou, případně zcela zmizí intenzivní výkyvy nálad, že se člověk obejde bez prostředků, jimiž si během rozvodu pomáhal (léky, alkohol, přejídání, stále sledování televize nebo jiné nutkavé činnosti odvracející pocit prázdnoty), že se člověk do jisté míry vrátí ke způsobu života a k zájmům, jaké měl dříve, že dostane chuť vídat se s jinými lidmi, případně že naváže kontakt s člověkem opačného pohlaví a nepromítá do něj zraňující zkušenost s předchozím partnerem. Centrum jeho psychického života se přesune z minulosti do přítomnosti, začne si dělat plány do budoucna a pracuje na jejich realizaci.⁷⁴

I když k těmto změnám dojde, rozvodový „psychický úraz“ dobíhá dál. Pro některé lidi...jde o trauma tak velké, že pod jeho vlivem žijí až do smrti. Nejdelší odhady uvádějí, že se z rozvodu stává netraumatická vzpomínka v průměru až po sedmi letech.⁷⁵

⁷² MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 63 – 65.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

3.3. Typy rozvodu

3.3.1. Opuštění partnera bez navázání pevnější vazby

Jde o druh rozvodu, který obvykle nevyvolává intenzivní emoční reakce. Vyskytuje se v manželstvích velmi mladých lidí, ale i v manželství lidí vyššího věku, kteří se znali krátce a sňatek uzavřeli pod tlakem těhotenství, pod tlakem traumatu z předcházejícího rozchodu či rozvodu.⁷⁶

3.3.2. Vyústění prvních krizí

Vyústění prvních krizí spojených s nároky rodinného života a péče o dítě je rozvodová situace, s níž se profesionálové v pomáhajících profesích setkávají velmi často. V těchto případech je dvojice zaskočena požadavky. Patří k nim vedle obstarávání „instrumentálních“ záležitostí (peníze, vaření, úklid) výchova dětí spojená s „ponorkovou nemocí“ toho rodiče, který o malé děti převážně pečuje, i adaptace na očekávání, jež si partneri přinášejí z původních rodin. „Řešením“ může být také nevěra, která pak spustí rozvodový proces. Tito rozvádějící se manželé mívají děti školního věku.⁷⁷

Jak uvádí Národní zpráva o rodině⁷⁸, první rozvodová vlna se v ČR v druhé polovině devadesátých let 20. století rozšířila z období 1-5 let po svatbě na období 2-14 let po svatbě. Posun se interpretuje jako dopad vyššího věku partnerů uzavírajících první manželství (v současnosti u nás 24 let u žen a 27 let u mužů) a ekonomických závazků, které na sebe po sňatku musí mladá rodina vzít (půjčky, hypotéky). Podstatnou část rozvodů v první vlně lze považovat za vyústění prvních manželských krizí.⁷⁹

⁷⁶ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 61 – 62.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž citováno.

⁷⁹ Tamtéž.

3.3.3. Odmítnutí partnera z důvodu výskytu patologických jevů

K jinému častému typu rozvodu dochází, když se po určité době manželství ukáže, že partner je alkoholik, hráč, žárlivec, podvodník, má hysterické rysy, chová se artisticky a nekomunikuje, je workholik a zajímá ho jen jeho práce, případně se chová násilně. Může jít o autoritativní vystupování, nedostatek vřelosti, nedostatek zájmu o děti, neochotu spolupracovat apod.⁸⁰

Ten z partnerů, který je vystaven nepřijatelnému chování, se na takové chování může adaptovat. Rozhodnutí pro rozvod pak způsobí exces v chování druhého nebo nějaký jiný činitel. Proces odpoutávání bývá v těchto případech dlouhý. Tito rozvádějící se manželé vychovávají děti různého věku. Nejhůře snášejí situaci rozvodu děti v období dospívání.⁸¹

3.3.4. Vyčerpání vztahu

Vyčerpání vztahu v době, kdy děti dospěly, je typ rozvodu promítající se do tzv. druhé rozvodové vlny. Manželé jsou v té době spolu dvě desítky let nebo déle. Poté, co děti odešly z domova, nedaří se jim najít nový program. Nesoulad, který byl dříve tlumen v zájmu udržení vhodného prostředí pro výchovu dětí, může nyní propuknout naplno. Tito manželé mají děti buď mimo domov, případně mají dospělé děti ve společné domácnosti. Reakce dětí na rozvod není v těchto případech ústředním tématem. Naopak rozvádějící se dospělí vstoupili do druhé poloviny svého života a jejich možnosti znovu založit rodinu jsou omezené.⁸²

⁸⁰ MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. s. 61 – 62.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

3.4. Svěřování dětí do výchovy pro dobu po rozvodu

3.4.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy

Až do 18. století se na otce pohlíželo jako na přirozeného ochránce dětí a pouze on měl finanční prostředky k jejich podpoře.⁸³

Na počátku 19. století měl otec stále ještě větší zodpovědnost za dítě než matka a téměř ve všech případech byly děti po rozvodu svěřovány otcům.⁸⁴ V průběhu 19. století však docházelo ke změnám. Soudy začaly postupně omezovat téměř absolutní právo otce na svěřování dítěte. V průběhu 19. století se na malé děti postupně začalo pohlížet tak, že mají specifické potřeby, které dovedou lépe uspokojit matky. Tento postoj se stal známým jako „presumpce útlého věku dětí“. Soudy pak svěřovaly děti mladší sedmi let do výchovy matkám. Zpočátku ale pouze dočasně.⁸⁵

Ovšem to, co mohlo být začátkem trendu více individualizovaného rozhodování při svěřování dětí, se nakonec stalo jen novým stereotypem, který nahradil dřívější: celková preference matek nyní nahradila dřívější celkovou preferenci otců. Postupem let byla věková hranice „útlého věku“ posunována směrem nahoru a posléze došlo k tomu, že presumpce útlého věku se stala důvodem pro svěřování dětí jakéhokoli věku matkám. Kolem roku 1920 již byla preference matek dostatečně upevněna.⁸⁶

⁸³ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha : Orbis, 1962. s. 84.

⁸⁴ ČERNÁ, P. *Rozvod, otcové a děti: Sociálně právní ochrana dětí v rozvodové a porozvodové situaci*. Praha : FF UK, 2000. [on-line].[cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <<http://www.iustin.cz>>.

⁸⁵ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 24 – 26.

⁸⁶ Tamtéž.

Podstatnou hybnou silou pro přesun k preferenci výhradní péče matek byla alimentární povinnost otců - a tím i zmenšení finančních potíží matek. Alimentární povinnost otců vůči dětem u nás zajišťovala Československá manželská novela z roku 1919.⁸⁷

Presumpce „útlého věku“ byla časem nahrazena směrnicí známou jako „pro dítě to nejlepší“. Soudy se v současných sporech o svěření dítěte o tento standard opírají... Většinou platí, že otec má naději získat dítě do výchovy pouze v případě, že matka hrubým způsobem zanedbává péči nebo dítě zneužívá.⁸⁸

Souhrnně lze říci, že v dřívějších dobách se předpokládalo, že muži jsou díky své povaze lépe vybaveni dítě chránit a zaopatřovat. Přibližně od roku 1920 se předpokládá, že ženy jsou vzhledem ke své povaze lépe vybaveny k tomu, aby o děti pečovaly. Tyto předpoklady však vycházejí pouze z předsudků o rolích mužů a žen. „Dojde-li k rozvodu rodičů, pak ve výchově a péči o děti by měl pokračovat zejména ten rodič, jehož soubor pozitivních vlastností je úplnější, výraznější a pohotověji se projevující, stručně řečeno ten, kdo má lepší, zralejší osobnost.“⁸⁹

„Přesvědčení o pouze matčině důležitosti pro děti vzniklo jako reakce na ekonomické tlaky a bylo podporováno sentimentalitou, neprokázanými teoriemi a chybnými interpretacemi výsledků dřívějšího výzkumu.“⁹⁰

⁸⁷ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha : Orbis, 1962. s. 172.

⁸⁸ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 27.

⁸⁹ BAKALÁŘ, E., NOVÁKOVI, M. a D., et al. *Průvodce rozvedem pro všechny zúčastněné*. Praha : Lidové noviny, 1996. s. 53.

⁹⁰ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 131.

3.4.2. Typy svěřování dětí do výchovy

- *Výhradní výchova*

První typ porozvodové výchovy dítěte představuje individuální (výhradní) výchova jednoho z rodičů. Podstatou rozhodnutí soudu o svěřování dítěte do výchovy jednomu z rodičů je určení, kdo bude mít dítě ve své výchově, kdo o ně bude osobně pečovat, s kým bude dítě žít. Rodič, kterému dítě nebylo svěřeno do výchovy, v žádném případě neztrácí automaticky rodičovskou zodpovědnost a práva z ní vyplývající. Aby však tento rodič mohl svá rodičovská práva i povinnosti vykonávat, musí mu být umožněno se s dítětem osobně stýkat, trávit s ním volný čas, mít o něm informace apod.⁹¹

- *Střídavá výchova*

V případě střídavé výchovy je péče o dítě zajišťována střídavě oběma rodiči v určitých časových intervalech. Ke střídání bydliště dítěte může docházet např. každý týden, měsíc apod. Tato forma „stěhování“ není vhodná pro všechny děti, zejména ji nelze doporučit u dětí raného školního věku. Podmínkou pro střídavou výchovu je samozřejmě rodičovská zodpovědnost na straně obou rodičů a jejich obecná výchovná způsobilost. Výchovné postoje a přístupy rodičů by měly být v podstatě stejné. Rodiče by měli soudu prokázat svoji schopnost dohodnout se o všech záležitostech dítěte, oba by měli být také přiměřeně hmotně zabezpečeni. Bydliště rodičů by neměla být příliš vzdálena. Soud může dohodu o střídavé výchově schválit, dospěje-li k závěru, že je to v zájmu dítěte a že tak budou lépe zajištěny jeho potřeby.⁹²

⁹¹ KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha : Computer Press, 2000. s. 57.

⁹² Tamtéž s. 58 – 59.

- **Společná výchova**

V České republice byla společná či střídavá výchova obou rodičů zavedena při poslední úpravě zákona o rodině až v roce 1998. Společná výchova znamená, že rodiče, kterým náleží rodičovská zodpovědnost ze zákona, mají i po rozvodu stejná práva a povinnosti k dítěti. Rodič, kterému dítě nebylo svěřeno do přímé výchovy, neztrácí právo rozhodovat o podstatných záležitostech týkajících se dítěte.⁹³

Pokud se rodiče dohodnou na společné výchově, znamená to v podstatě to, že není určeno, u koho bude dítě žít, kde bude mít trvalé bydliště apod. Takto může soud postupovat, jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby. Tento způsob výchovy se však v naší praxi příliš neužívá.⁹⁴

Otcům společná výchova umožňuje, aby se vyhnuli povrchním vztahům, které jsou typické pro „návštěvy“ mezi dítětem a druhým rodičem. Matkám společná výchova slibuje pomoc při výchově dětí.⁹⁵

Negativní stránkou společné výchovy je to, že může mást děti a podkopávat jejich pocit bezpečí a stability. Pozitivní stránkou však je maximalizace kontaktu mezi dítětem a oběma rodiči.⁹⁶

⁹³ CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha : Grada, 2002. s. 99.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. s. 179.

⁹⁶ Tamtéž s. 189.

II. Praktická část

1. Cíl šetření

- **Jaký význam pro dítě představují rodiče?**
- **Jsou otcové ochotní vzít si do péče své dítě v případě rozchodu či rozvodu?**
- **Panuje stále mezi respondenty dochovaný stereotyp, že pro výchovu dítěte je nezastupitelný význam matky a že by tedy mělo být dítě svěřeno soudem automaticky do péče matky v případě rozvodu či rozchodu rodičů?**

Cílem šetření je zjistit, jaký postoj zaujímá současná česká společnost k rozvodům a jak na problematiku rozvodovosti nahlíží. Dalším cílem je zjistit názory respondentů na současnou rozvodovou péči v České republice a ověřit, zda-li se stále potýká Česká republika s dochovaným stereotypem, že nezastupitelný význam má pro dítě v rodině matka a že by tedy mělo být dítě svěřeno soudem přednostně do péče matky v případě rozvodu rodičů, a zda-li jsou otcové ochotni se tomuto stereotypu bránit a usilují o svěření dítěte do své péče.

2. Hypotézy

H1: Domnívám se, že rozvod budou oslovení respondenti vnímat jako velkou zátěž pro děti i dospělé, a proto by měli rodiče děti na případný rozvod připravit.

Definice této hypotézy vychází z 3. kapitoly mé teoretické části bakalářské práce, konkrétně 3.1. Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu na s. 13 - 15.

H2: Předpokládám, že děti budou zpravidla svěřovány do péče matkám v případě rozvodu rodičů a že otcové budou v opatrovnickém soudnictví diskriminováni.

h1: Domnívám se, že dochovaný stereotyp významnější pozice matky pro dítě z tradiční rodiny stále přetrvává a že je posilován nezájmem péče o dítě ze strany otců za doby trvání jejich manželství.

Definice této hypotézy a podhypotézy je ovlivněna kapitolou 3.5.1. Vývoj svěřování dětí do výchovy na s. 24 - 25.

h2: Domnívám se, že většina respondentů bude v případě rozvodu preferovat v rámci porozvodové péče spíše neomezený styk dítěte s druhým rodičem, kterému nebylo dítě po rozvodu svěřeno do péče, a zároveň předpokládám, že se rozvádějící rodiče budou spíše schopni o porozvodové péči dítěte dohodnout a tuto dohodu pak již jen nechat schválit u opatrovnického soudu.

Definice této podhypotézy se opírá o kapitolu 3.5.2. Typy svěřování dětí do výchovy na s. 25 - 26.

H3: Předpokládám, že dle mínění respondentů budou navrhovateli žádostí o rozvod převážně ženy, přestože za rozpadem rodiny budou převážně stát oba partneři.

Definice této hypotézy vychází z kapitoly 3.4.4. Rozvody podle navrhovatele žádosti o rozvod na s. 23 - 24.

3. Nástroje sběru dat

Metody výzkumu

Při zpracování výsledků praktické části mé bakalářské práce na téma Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice bude prováděn kvantitativní výzkum.

Bude použita metoda terénního výzkumu a metoda matematicko statistická. Metodu terénního výzkumu jsem zvolila proto, že je pro kvantitativní zkoumání nejvhodnější a že je metodou sběru dat v terénu. Metoda matematicko statistická umožňuje kvantifikovat a data přehledně graficky zpracovávat do tabulek a grafů.

Techniky výzkumu

Při zpracování výsledků praktické části bakalářské práce na téma Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice bude využita technika standardizovaného dotazníku, neboť rychleji zmapuje větší počet respondentů. Zvolila jsem 20 otázek, na které budou respondenti odpovídat převážně vylučující formou odpovědí. Prvních 5 otázek v dotazníku má být identifikačního rázu a měly by identifikovat respondenty dle pohlaví, věku, dosaženého vzdělání, rodinného stavu, počtu dětí žijících v domácnosti respondenta a případně věk respondentových dětí. Zbývající otázky mají směřovat k problematice rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice.

4. Výzkumný terén

Budu sledovat, jaký postoj zaujímají z řad rodičů obou pohlaví respondenti k problematice rozvodovosti a porozvodové péče o děti v okolí města Prachatic.

Prachatice

Město Prachatice je bývalým okresním městem, leží v jihozápadní části České republiky, 40 km od připravované dálnice Praha - České Budějovice - Linec. Patří do oblasti Jihočeského kraje a Šumavy.

- rozloha 3901 ha
- počet obyvatel 11 859 (k 31.12.2002)
- příslušnost do NUTS III - Jihočeský kraj
- příslušnost do NUTS II - Jihozápad
- zeměpisné souřadnice: 48°58'40" severní šířky; 14°00'46" východní délky
- počet uzavřených sňatků v roce 2007 je 67 ⁹⁷
- počet rozvodů v roce 2007 je 26 ⁹⁸

Institucionální soustavu péče o rodinu tvoří Úřad práce mající na starost aktivní politiku zaměstnanosti a vyplácení dávek ze státní sociální podpory, Okresní soud, MěÚ sociální odbor vyplácející sociální dávky rodinám a nezaopatřeným dětem a také OSPOD jako sociální kurátor a opatrovník při soudních řízeních ohledně hájení práv nezletilých ve věci určování otcovství, rozvodových řízení a svěřování dětí do péče rodičů. Dále se zde vyskytují specifické instituce jako pedagogicko-psychologická poradna, občanská poradna, manželská poradna pro rodiny s dětmi, mateřské centrum či speciální školství.

⁹⁷ *Databáze demografických údajů za obce v ČR.* [on.line]. [cit. 05.03. 2009]. Dostupné na : <<http://www.czso.cz>>.

⁹⁸ Tamtéž.

5. Výzkumný vzorek

Při zkoumání v rámci zpracování praktické části mé bakalářské práce mě zajímali respondenti z okolí města Prachatic, které jsem diferencovala z hlediska pohlaví, věku, dosaženého vzdělání, rodinného stavu a počtu dětí žijících v rodině respondenta, které jsem zpracovala graficky do následujících tabulek.

Velký počet respondentů pro vyplnění mého dotazníku v rámci výzkumného šetření jsem získala zejména na Okresním soudu v Prachaticích a MěÚ Prachatic, Oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kde jsem vykonávala již dříve praxi v rámci studia na VOŠ sociální v Prachaticích, dále při letošní praxi absolvované v rámci studia na TF na pracovišti Farní charity Prachatic, a také pak rozesláním dotazníků mezi klienty mé matky a spolupracovníky a klienty mého otce.

Respondenti

Pohlaví	Respondenti
Žena	30
Muž	30

Pohlaví	Věk			
	18 - 24 let	25 - 39 let	40 - 59 let	60 let a více
Žena	4	6	15	5
Muž	3	5	16	6

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – věk 10 % muži ve věku 18 – 24 let, 17 % muži ve věku 25 – 39 let, 53 % muži ve věku 40 – 59 let a 20 % muži ve věku 60 let a více. Z 30 žen tvoří 13 % ženy ve věku 18 – 24 let, 20 % ženy ve věku 25 – 39 let, 50 % ženy ve věku 40 – 59 let a 17 % ženy ve věku 60 let a více.

Pohlaví	Rodinný stav				
	Svobodný(á)	Ženatý/Vdaná	Rozvedený(á)	Vdova/Vdovec	Druh/Družka
Žena	5	8	15	0	2
Muž	2	10	18	0	0

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – rodinný stav 7 % svobodní muži, 33 % ženatí a 60 % rozvedení muži. Z 30 žen tvoří 17 % svobodné ženy, 26 % vdané a 50 % rozvedené ženy a 7 % vdovy.

Pohlaví	Vzdělání					
	Základní	Vyučen(a)	Střed. všeob.	Střed. odbor.	Vyšší odbor.	Vysokoškol.
Žena	2	3	6	14	2	3
Muž	0	9	3	13	0	5

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – vzdělání 30 % muži vyučení, 10 % muži se středním všeobecným vzděláním, 43 % muži se středním odborným vzděláním a 17 % muži s vysokoškolským vzděláním. Z 30 žen tvoří 7 % ženy se základním vzděláním, 10 % ženy vyučené, 20 % ženy se středním všeobecným vzděláním, 46 % ženy se středním odborným vzděláním, 7 % ženy s vyšším odborným vzděláním a 10 % ženy s vysokoškolským vzděláním.

Pohlaví	Počet dětí				
	Žádné dítě	1 dítě	2 děti	3 děti	4 a více
Žena	6	4	16	2	2
Muž	3	8	15	4	0

Z 30 mužů tvoří z hlediska proměnné – počet dětí 10 % muži bez dětí, 27 % muži s 1 dítětem, 50 % muži se 2 dětmi a 13 % muži se 3 dětmi. Z 30 žen tvoří 20 % ženy bez dětí, 13 % ženy s 1 dítětem, 53 % ženy se 2 dětmi, 7 % ženy se 3 dětmi a 7 % ženy se 4 a více dětmi.

Pro mé výzkumné šetření jsem zvolila za základní proměnnou pohlaví respondentů a pro zajímavost jsem uváděla i názory rozvedených žen a mužů v kapitole praktické části nazvané: Prezentace a interpretace výsledků výzkumného šetření.

6. Prezentace a interpretace výsledků výzkumu

Mnou vytvořený dotazník se týká rozvodů a porozvodové péče v České republice. Dotazník je rozkryt na šesti stranách archu papíru o rozměru A4, přičemž na první straně je stručné odůvodnění účelu dotazníku předkládaného osloveným respondentům, zmínění o zachování anonymity v případě zjištěných informací z dotazníků, vyzvání k vyplnění dotazníku a poděkování za spolupráci mým jménem. Na druhé straně dotazníku se nachází prostor pro základní identifikační údaje respondenta a první 2 otázky týkající se tématu mé absolventské práce. Na třetí straně jsou otázky č. 3 – 6, na čtvrté straně otázky č. 7 – 12, na páté straně otázky č. 13 – 16 a na šesté straně jsou poslední 4 otázky vztahující se k tématu mé absolventské práce (viz příloha č. X na s. 50 – 55).

Dotazník byl namnožen v 70 kopiích, přičemž 10 kopií sloužilo pro účely předvýzkumu a 60 kopií k řádnému výzkumnému šetření. Oslovila jsem 70 respondentů na základě osobního kontaktu a 70 oslovených respondentů mi také dotazník do vlastních rukou vrátilo. Všechny dotazníky byly řádně vyplněny.

H1: Domnívám se, že rozvod budou oslovení respondenti vnímat jako velkou zátěž pro děti i dospělé, a proto by měli rodiče děti na případný rozvod připravit.

K této hypotéze se vztahují otázky č. 1 – 7.

1) Myslíte si, že vnímají děti rozvod jako náročnou psychickou zátěž?

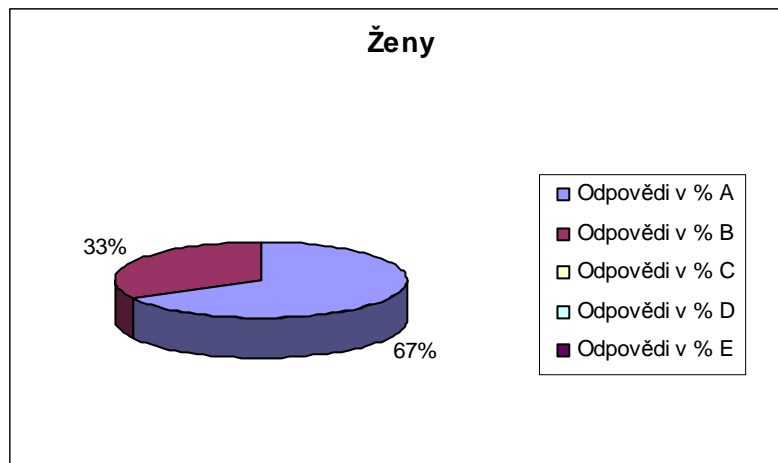
Otázka č. 1 vychází z **3.1. kapitoly** na s. 13 – 15 teoretické části mé bakalářské práce, nazvané *Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu*, kde autoři Matoušek a Uhlíková uvádějí, že pro dítě je rozvod rodičů velmi náročnou situací, že dítě prožívá často pocity viny za rozvod svých rodičů a konflikt rodičů představuje u dětí nějakou hrozbu ztráty – ztrátu jednoho z rodičů v jejich každodenním vzájemném soužití.

Tato otázka měla tedy zjistit, zda-li oslovení respondenti považují rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte.

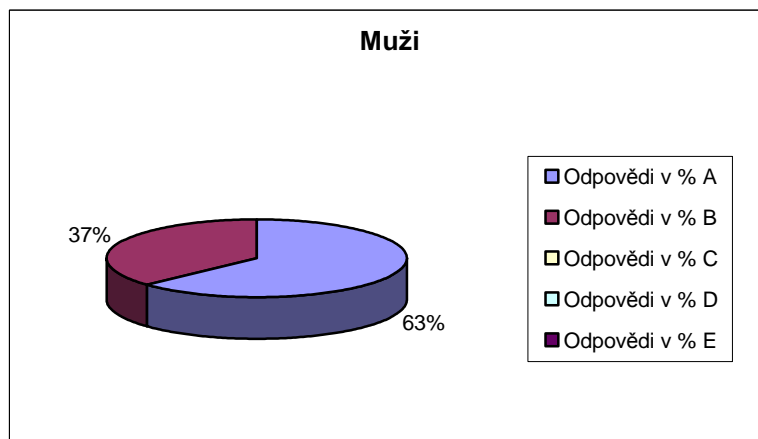
Tab. č. 23

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	67	33	0	0	0
Muž	63	37	0	0	0

Graf č. 41

Graf č. 42

Touto otázkou jsem zjistila, že 63 % dotázaných mužů a 67 % dotázaných žen rozhodně považuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte. 37 % mužů a 33 % žen jednoznačně nepovažuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte, spíše jen připouští možnost nějaké psychické zátěže u dítěte.

100 % rozvedených žen a 40 % rozvedených mužů jednoznačně nepovažuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte, spíše jen připouští možnoswt nějaké psychické zátěže u dítěte. 60 % rozvedených mužů rozhodně považuje rozvod za závažný zásah do psychiky dítěte.

Proto považuji hypotézu H1 za potvrzenou (+).

2) Myslíte si, že děti rozvedených rodičů mohou trpět poruchami chování?

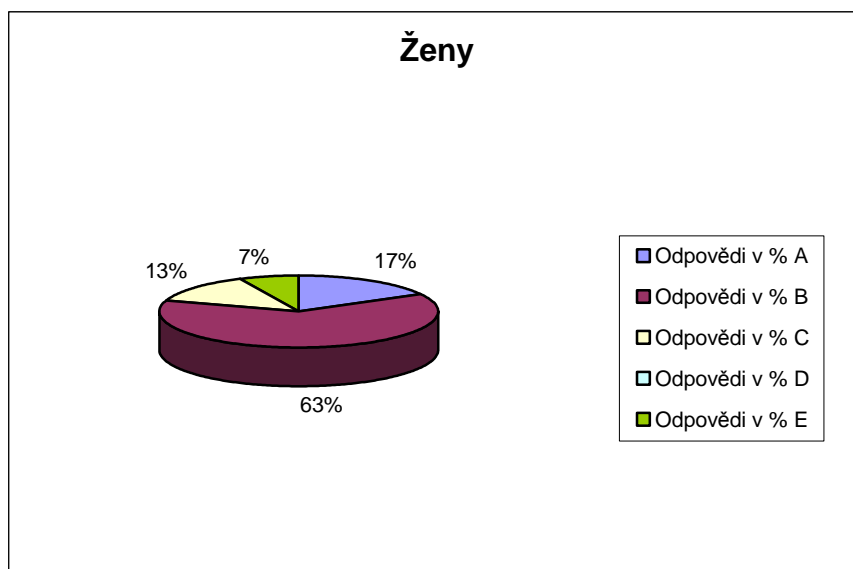
Otázka č. 2 taktéž vychází z výše jmenované kapitoly, kde opět autoři Matoušek a Uhlíková uvádějí, že pro děti obou pohlaví obecně platí, že ve srovnání s dětmi vyrůstajícími v rodinách s oběma rodiči mají děti rozvedených rodičů v průměru více poruch chování.

Tato otázka tedy zjišťovala, zda-li se oslovení respondenti domnívají, že existuje či neexistuje rozdíl v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině.

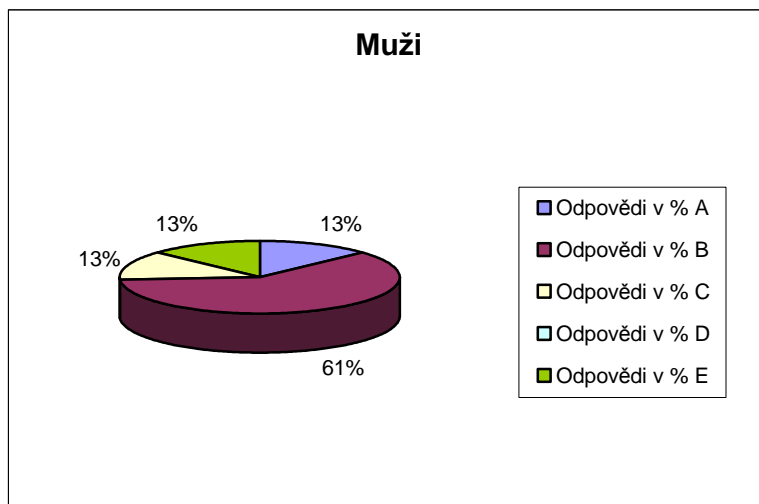
Tab. č. 24

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	17	63	13	0	7
Muž	13	61	13	0	13

Graf č. 43

Graf č. 44

Touto otázkou jsem zjistila, že 13 % dotázaných mužů a 17 % dotázaných žen se rozhodně domnívá, že děti rozvedených rodičů mohou trpět poruchami chování. 61 % mužů a 63 % žen spíše jen připouští možnost existence rozdílu v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. 13 % mužů a 13 % žen se domnívá, že spíše neexistuje rozdíl v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. Zbýlých 13 % mužů a 7 % žen nedokáže tento rozdíl posoudit. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů se domnívá, že spíše neexistuje rozdíl v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. 60 % rozvedených mužů spíše jen připouští možnost existence rozdílu v chování u dětí rozvedených rodičů a u dětí žijících v úplné rodině. 20 % rozvedených mužů nedokáže tento rozdíl posoudit.**

Proto považuji hypotézu H1 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

3) Myslíte si, že lidé, kteří v dětství zažili rozvod rodičů, mohou mít v dospělosti nižší sebevědomí a více obtíží ve společenském přizpůsobení?

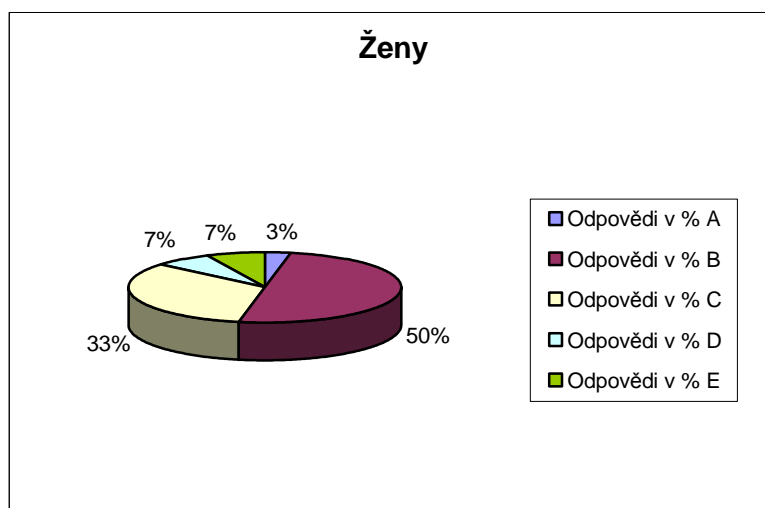
Otázka č. 3 se opírá o tvrzení Wallersteina citovaného ve **3. 1. kapitole** teoretické části mé bakalářské práce na s. 13, nazvané *Postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu*, který tvrdí, že dospělí, kteří zažili rozvod svých rodičů v dětství, mohou mít v průměru nižší sebevědomí a více obtíží ve společenském přizpůsobení, avšak tento fakt doplňuje tím, že není dán jen rozvodem rodičů, ale záleží i na dalších okolnostech, jako jsou např. ekonomické poměry života dítěte po rozvodu, vzájemná spolupráce rodičů po rozvodu atd.

Tato otázka měla zjistit, zda-li podle mínění respondentů mohou mít děti, které zažily rozvod rodičů v dětství, i v dospělosti potíže s nižším sebevědomím a se společenským přizpůsobením.

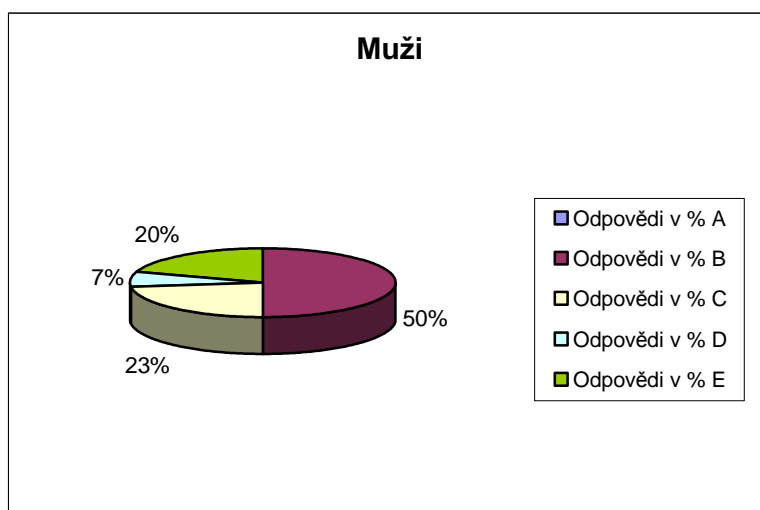
Tab. č. 25

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	3	50	33	7	7
Muž	0	50	23	7	20

Graf č. 45

Graf č. 46

Touto otázkou jsem zjistila, že 3 % dotázaných žen se rozhodně domnívá, že mohou mít i v dospělosti lidé, kteří zažili rozvod rodičů, nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 50 % mužů a 50 % žen spíše připouští, že mohou mít i v dospělosti lidé, kteří zažili rozvod rodičů, nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 23 % mužů a 33 % žen se spíše domnívá, že nemohou mít tito lidé v dospělosti nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. Zbylých 20 % mužů a 7 % žen nedokáže tuto skutečnost posoudit. **100 % rozvedených žen a 40 % rozvedených mužů spíše připouští, že mohou mít i v dospělosti lidé, kteří zažili rozvod rodičů, nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 40 % rozvedených mužů se spíše domnívá, že nemohou mít tito lidé v dospělosti nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení. 40 % rozvedených mužů se rozhodně nedomnívá, že mohou mít tito lidé v dospělosti nižší sebevědomí a obtíže ve společenském přizpůsobení.**

Proto považuji hypotézu H1 za nepotvrzenou (-).

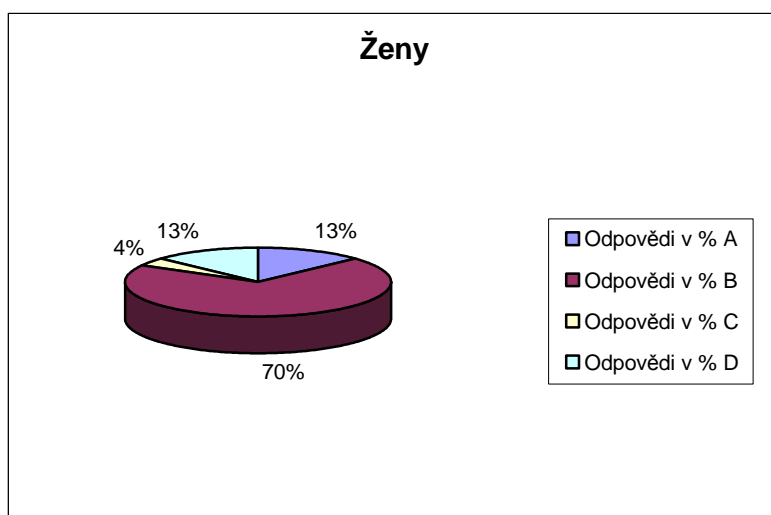
4) Uved'te prosím, co shledáváte podle Vašeho mínění za nejhorší důsledek rozvodu?

Otázka č. 4 zjišťovala, jaký důsledek rozvodu shledávají respondenti za nejhorší.

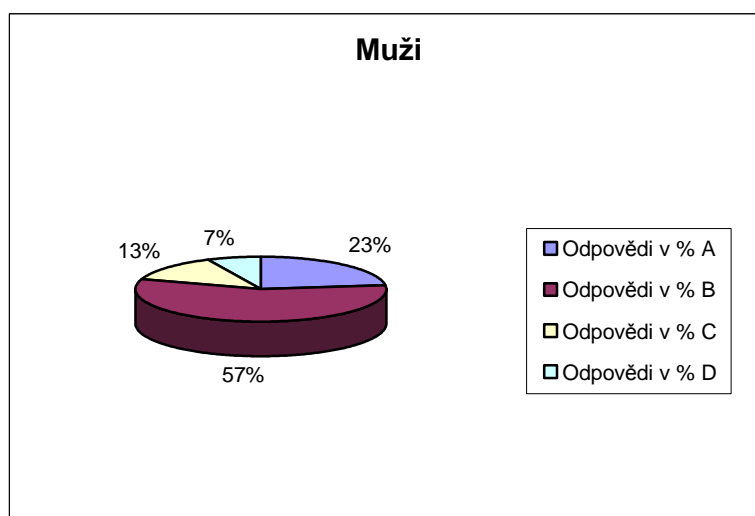
Tab. č. 26

Pohlaví	Odpovědi v %			
	Ztráta partnera(ky)	Svěření dítěte do péče 2. partnera	Ztráta ekonomické jistoty	Jiné důsledky rozvodu
Žena	13	70	4	13
Muž	23	57	13	7

Graf č. 47

Graf č. 48

Touto otázkou jsem zjistila, že 23 % dotázaných mužů a 13 % dotázaných žen shledává ztrátu partnera(ky) za nejhorší důsledek rozvodu. 57 % mužů a 70 % žen shledává svěřeni dítěte do péče druhého partnera za nejhorší důsledek rozvodu. 13 % mužů a 4 % žen uvedlo ztrátu ekonomické jistoty za nejhorší důsledek rozvodu a 13 % žen shledalo za nejhorší důsledek rozvodu ztrátu jednoho z rodičů pro dítě či psychické trauma a ztrátu domova pro dítě. **100 % rozvedených žen shledává ztrátu domova pro dítě či psychické trauma za nejhorší důsledek rozvodu a 20 % rozvedených mužů shledává za nejhorší důsledek rozvodu psychický šok pro dítě a ztrátu řádné výchovy. 20 % rozvedených mužů shledává ztrátu partnerky za nejhorší důsledek rozvodu. 60 % rozvedených mužů shledává za nejhorší důsledek rozvodu svěřeni dítěte do péče druhého partnera.**

Proto si dovoluji tvrdit, že většina respondentů shledává svěřeni dítěte do péče druhého partnera za nejhorší důsledek rozvodu a výsledek šetření se tak ztotožňuje s mou očekávanou odpovědí od respondentů (+).

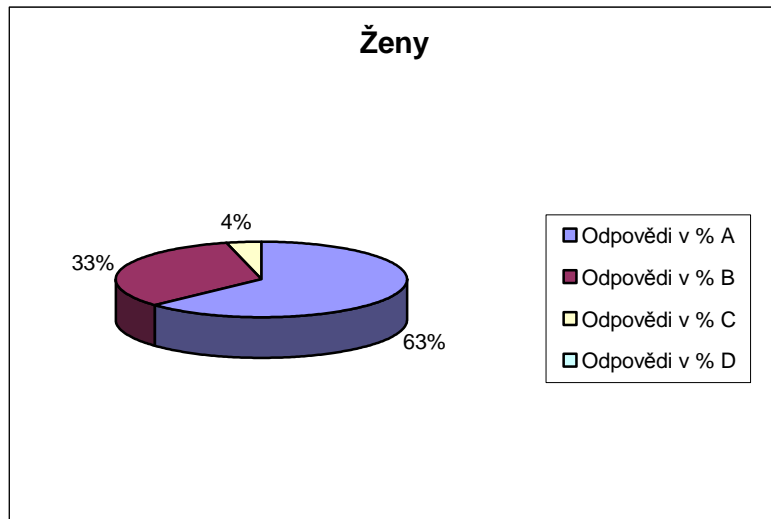
5) Zastáváte názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod?

Otázkou č. 5 chci zjistit, zda se respondenti shodují v názoru, že je důležité v případě hrozícího rozvodu rodičů s tímto faktem obeznámit děti a připravit je tak na případné změny v jejich životě.

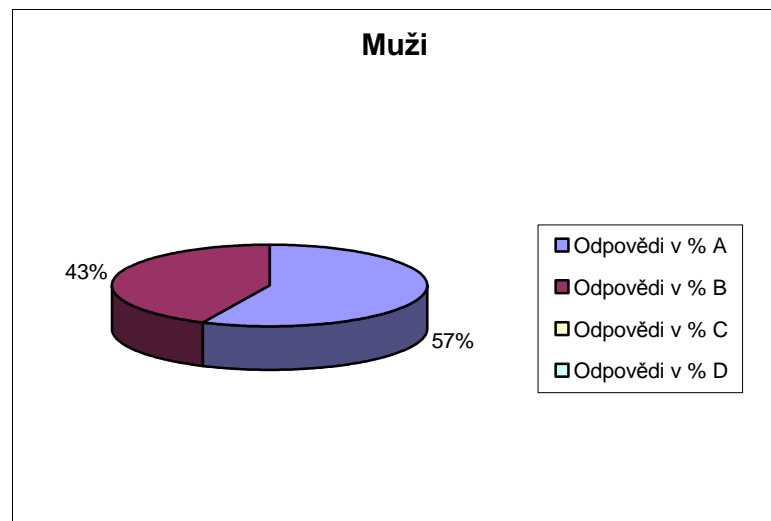
Tab. č. 27

Pohlaví	Odpovědi v %			
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Žena	63	33	4	0
Muž	57	43	0	0

Graf č. 49

Graf č. 50

Touto otázkou jsem zjistila, že 57 % dotázaných mužů a 63 % dotázaných žen rozhodně zastává názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod. 43 % mužů a 33 % žen se spíše k tomuto názoru přiklání. Zbylé 4 % žen spíše nezastává názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod.

100 % rozvedených žen a 40 % rozvedených mužů rozhodně zastává názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod. 60 % rozvedených mužů se spíše k tomuto názoru přiklání.

Proto považuji hypotézu H1 za potvrzenou (+).

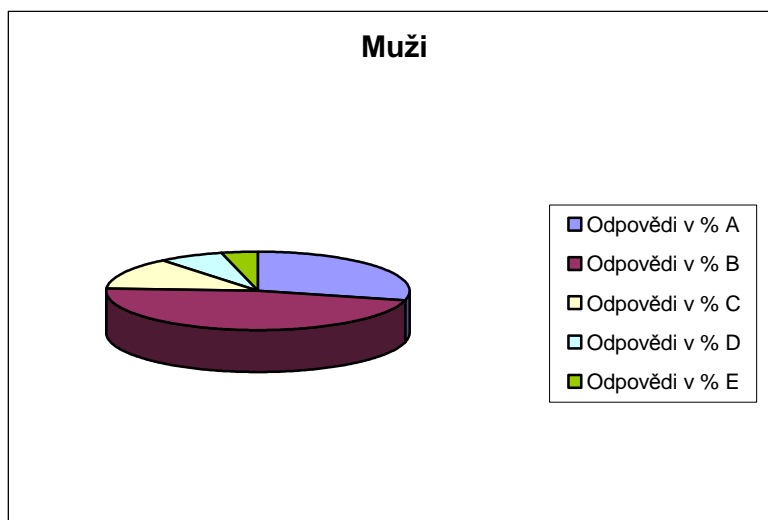
6) Jakou nejhorší překážku byste nebyl(a) ochoten(ochotna) v partnerském soužití tolerovat a vedla by Vás k rozvodu? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

Otázka č. 6 zjišťovala možné příčiny vedoucí k rozvodu dle mínění oslovených respondentů.

Tab. č. 28

Možnosti	Muži				
	Odpovědi v %				
	Nevěra partnera(ky)	Alkoholismus a jiná závislost	Rozdílnost povah	Žárlivost partnera(ky)	Jiné důvody
ANO	43	70	20	10	6
NE	57	30	80	90	94
Celkem	100	100	100	100	100

Graf č. 51

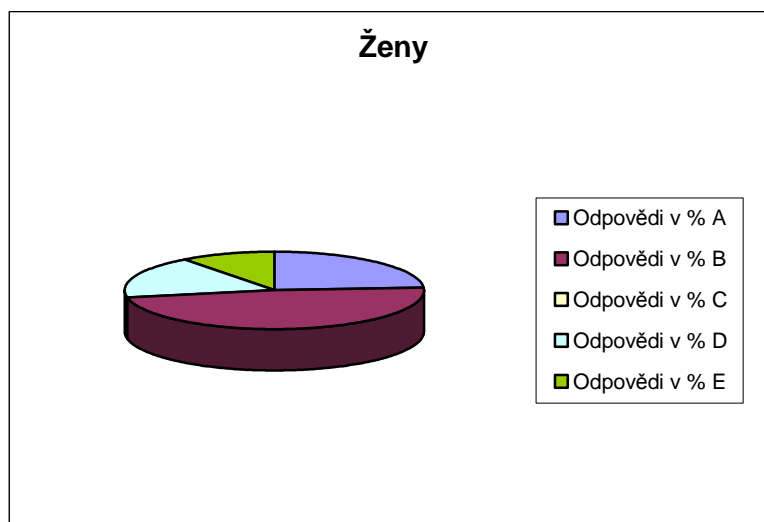

Pozn.: U jiných důvodů 6 % mužů uvedlo týrání a zneužívání dětí partnerem, domácí násilí a ztrátu komunikace mezi partnery či agresivitu.

Tab. č. 29

Možnosti	Ženy				
	Odpovědi v %				
	Nevěra partnera(ky)	Alkoholismus a jiná závislost	Rozdílnost povah	Žárlivost partnera(ky)	Jiné důvody
ANO	40	80	0	30	17
NE	60	20	100	70	83
Celkem	100	100	100	100	100

Graf č. 52

Pozn.: U jiných důvodů 17 % žen uvedlo sobectví partnerky či přílišnou závislost partnerky na rodičích.

Touto otázkou jsem zjistila, že 43 % dotázaných mužů a 40 % dotázaných žen považuje nevěru partnera(ky) za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 70 % mužů a 80 % žen považuje alkoholismus či jinou závislost za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 20 % mužů shledává taktéž rozdílnost povah a zájmů za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 10 % mužů a 30 % uvedlo i přehnanou žárlivost partnera(ky) za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 6 % mužů a 17 % žen využilo možnosti jiných důvodů.

100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů považuje nevěru partnera(ky) za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů považuje alkoholismus či jinou závislost za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu. 20 % rozvedených mužů uvedlo i přehnanou žárlivost partnerky za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 100 % rozvedených žen uvedlo i agresivitu, psychické či fyzické týráné za možnou příčinu vedoucí k rozvodu. 20 % rozvedených mužů uvedlo i přílišnou závislost partnerky na rodičích za možnou příčinu vedoucí k rozvodu.

Proto si dovoluji tvrdit, že většina respondentů považuje závislost či nevěru partnera(ky) za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu a výsledek šetření se tak ztotožňuje s mými očekávanými odpověďmi od respondentů (+).

Procentuální nesrovnalost u této otázky je dána tím, že respondentům byla povolena možnost zvolit si i více odpovědí a tuto možnost využilo 24 respondentů z 60.

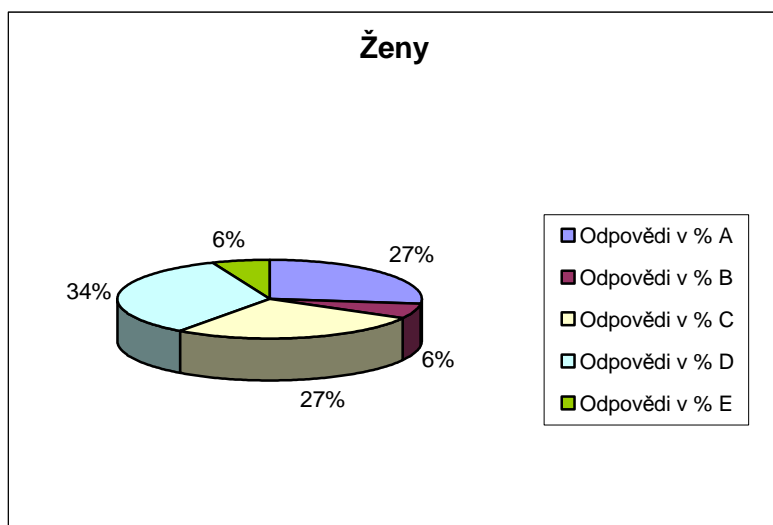
7) Uvažoval(a) jste někdy o rozvodu?

Otázka č. 7 měla zjistit, zda oslovení respondenti někdy zažili okamžik, kdy by uvažovali o možnosti rozvodu.

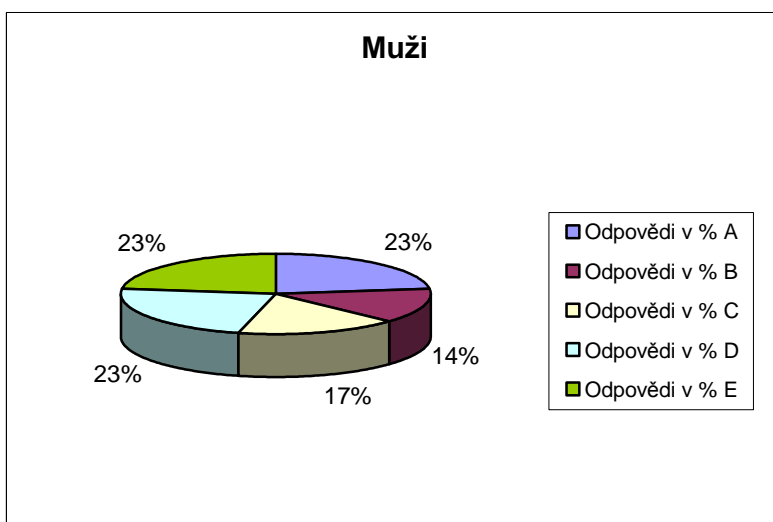
Tab. č. 30

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Ano jednou	Ano několikrát	Zatím ne	Ne nikdy	Nevím, nevzpomínám si
Žena	27	6	27	34	6
Muž	23	14	17	23	23

Graf č. 53

Graf č. 54

Touto otázkou jsem zjistila, že 23 % dotázaných mužů a 27 % dotázaných žen uvažovalo jednou o možnosti rozvodu a 14 % mužů a 6 % žen uvažovalo o možnosti rozvodu několikrát. Jako důvod uváděli tito respondenti nejčastěji manželské neshody, alkoholismus či jinou závislost, nevěru či rozdílnost zájmů. 17 % mužů a 27 % žen zatím o rozvodu neuvažovalo a 23 % mužů a 34 % žen nikdy o rozvodu neuvažovalo. Jako důvod uváděli respondenti nejčastěji, že jsou svobodní či že nebyl důvod, protože žijí ve spokojeném manželství. Zbýlých 23 % mužů a 6 % žen si nevzpomíná.

100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů uvažovalo o možnosti rozvodu několikrát. Jako důvod uváděly ženy fyzické a psychické týrání, agresivitu a alkoholismus a muži alkoholismus či závislost partnerky na rodičích. 40 % rozvedených mužů uvažovalo jednou o možnosti rozvodu a jako důvod uváděli neporozumění či sobectví partnerky.

Proto musím konstatovat, že zjištěný výsledek šetření se neztotožňuje s mou očekávanou odpovědí od respondentů (-).

H2: Předpokládám, že děti budou zpravidla svěřovány do péče matkám v případě rozvodu rodičů a že otcové budou v opatrovnickém soudnictví diskriminováni.

h1: Domnívám se, že dochovaný stereotyp významnější pozice matky pro dítě z tradiční rodiny stále přetrvává a že je posilován nezájmem péče o dítě ze strany otců za doby trvání jejich manželství.

h2: Domnívám se, že většina respondentů bude v případě rozvodu preferovat v rámci porozvodové péče spíše neomezený styk dítěte s druhým rodičem, kterému nebylo dítě po rozvodu svěřeno do péče, a zároveň předpokládám, že se rozvádějící rodiče budou spíše schopni o porozvodové péči dítěte dohodnout a tuto dohodu pak již jen nechat schválit u opatrovnického soudu.

K těmto hypotézám se vztahují otázky č. 10 – 20.

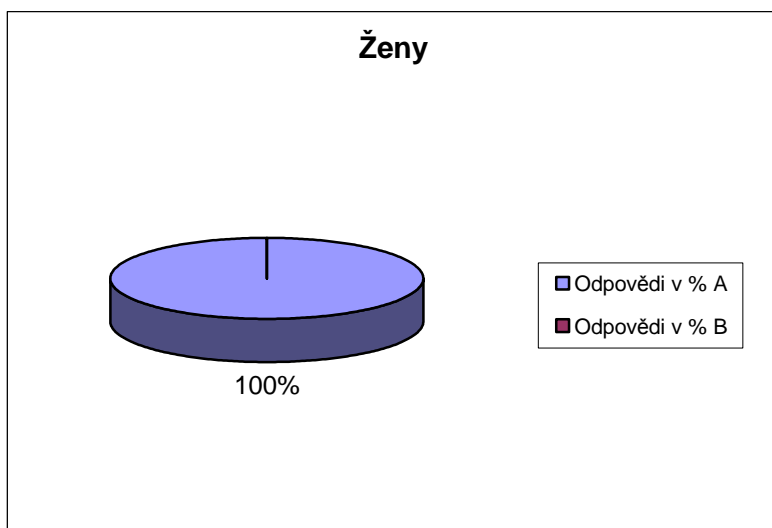
10) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče matky po rozvodu?

Otázkou č. 10 jsem zjišťovala, v jakém případě by dotázaní respondenti svěřili dítě do péče matky a za jakých okolností by naopak respondenti nesvěřili dítě do péče matky.

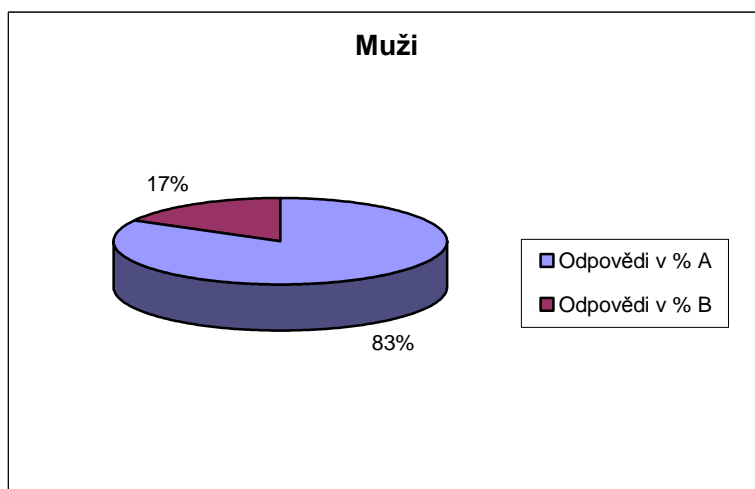
Tab. č. 31

Pohlaví	Odpovědi v %	
	Ano	Ne
Žena	100	0
Muž	83	17

Graf č. 55

Graf č. 56

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 83 % dotázaných mužů a 100 % dotázaných žen by svěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodňovali převážně lepší péčí o výchovu dítěte ze strany matky či rozvinutým mateřským instinktem. 17 % mužů by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodnilo tím, že se o výchovu dítěte dokáží postarat oba rodiče a tím, že záleží na konkrétní rodinné situaci a když je v zájmu dítěte svěřit dítě do péče otce, mělo by do jeho péče být svěřeno bez ohledu na tradiční přístup svěřování do péče matky. *100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů by svěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodňovali převážně lepší péčí o výchovu dítěte ze strany matky či jedná-li se o případ útlého věku dítěte. 40 % rozvedených mužů by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče matky a tuto variantu odůvodnilo tím, že záleží na okolnostech v rodině a nebo tím, že je otec pro dítě lepší, protože matka vše prožívá.*

Proto považuji hypotézu H2 za potvrzenou (+)

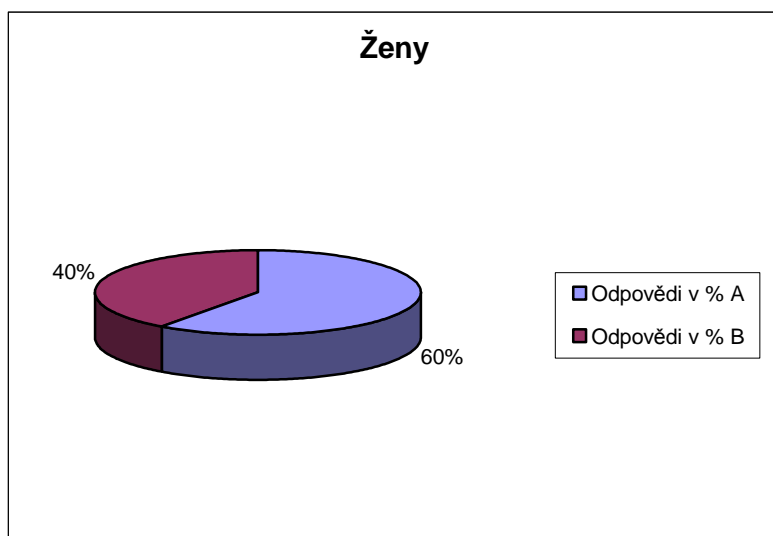
11) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče otce po rozvodu?

Otázkou č. 11 jsem zjišťovala, v jakém případě by dotázaní respondenti svěřili dítě do péče otce a za jakých okolností by naopak respondenti nesvěřili dítě do péče otce.

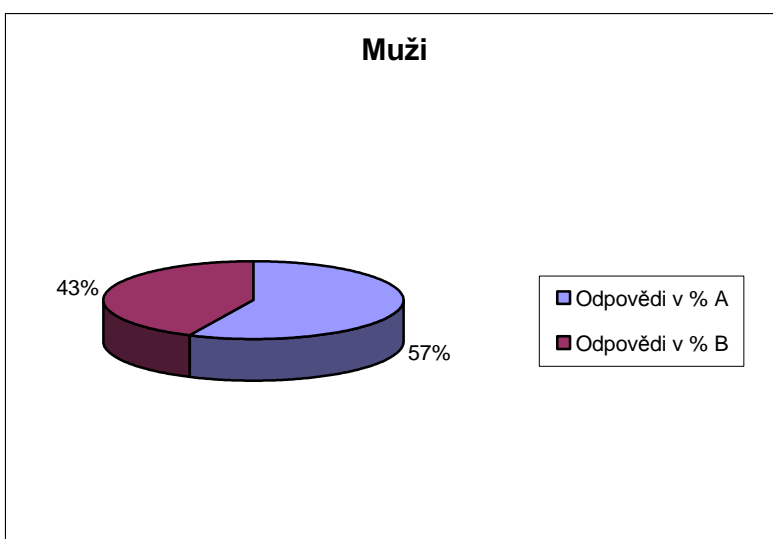
Tab. č. 32

Pohlaví	Odpovědi v %	
	Ano	Ne
Žena	60	40
Muž	57	43

Graf č. 57

Graf č. 58

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 57 % dotázaných mužů a 60 % dotázaných žen by svěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodňovali převážně tím, že je lepší svěřit dítě do péče otci, když se matka o dítě nedokáže řádně postarat či je závislá na alkoholu. 43 % mužů a 40 % žen by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodnili tím, že se oba rodiče dokáží o výchovu dítěte postarat stejně či tím, že otci chybí vyvinutý mateřský instinkt matek a matka tak poskytne dítěti vhodnější podmínky pro řádnou výchovu dítěte nebo tím, že by nesvěřili dítě do péče otce kvůli alkoholismu otce. *100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů by svěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodňovali převážně tím, že je lepší svěřit dítě do péče otci, když matka nejeví zájem o výchovu dítěte či když dítě zanedbává. 20 % rozvedených mužů by nesvěřilo dítě po rozvodu do péče otce a tuto variantu odůvodnili tím, že záleží na okolnostech v rodině.*

Proto považuji podhypotézu h1 za nepotvrzenou (-)

12) Shledáváte tradiční přístup ke svěřování dětí do péče (tzn. více než 90 % dětí je po rozvodu svěřováno matkám) za odůvodněný?

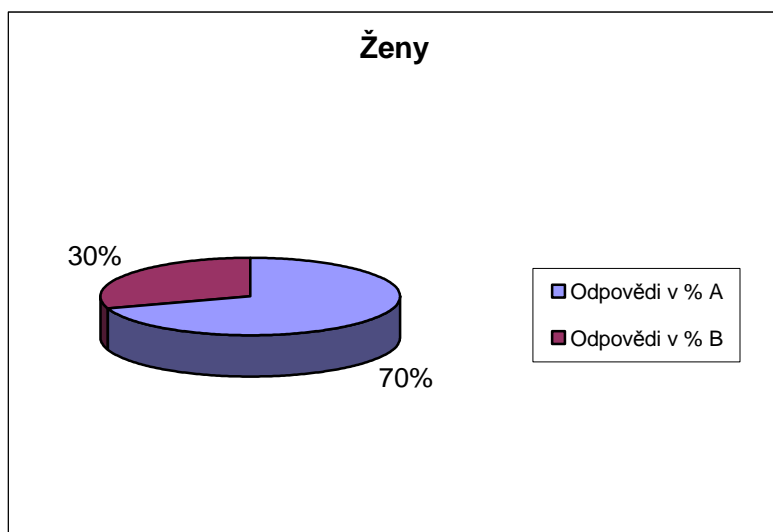
Otázkou č. 12 chci zjistit, zda-li se oslovení respondenti ztotožňují s názorem níže citovaného Warshaka, a nebo jsou zastánci tradičního přístupu svěřování dítěte do péče matky.

Otázky č. 10, 11 a 12 se opírají o kapitolu 3.5.1. *Vývoj svěřování dětí do výchovy* na s. 24 – 25, kde uvádí autorka Černá, že na počátku 19. století měl otec větší zodpovědnost za dítě než matka a téměř ve všech případech byly děti svěřeny po rozvodu otcům. Dále zde uvádí Warshak, že se vlivem industrializace začalo právo otce na svěření dítěte omezovat a od roku 1920 se začala preferovat péče matky, která dokáže údajně lépe uspokojit potřeby dítěte, a tak se děti útlého věku začaly svěřovat do péče matkám. Warshak se domnívá, že dojde-li k rozvodu rodičů, pak by ve výchově o děti měl pokračovat ten rodič, který disponuje pozitivními vlastnostmi a je zralejší osobností pro dítě.

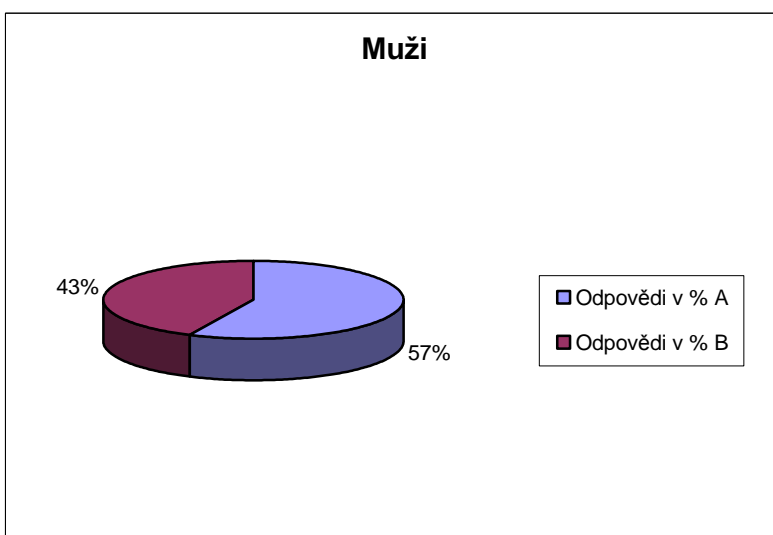
Tab. č. 33

Pohlaví	Odpovědi v %	
	Ano	Ne
Žena	70	30
Muž	57	43

Graf č. 59

Graf č. 60

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 57 % dotázaných mužů a 70 % dotázaných žen shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za odůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že matka poskytne lepší podmínky pro vývoj dítěte nebo tím, že má dítě k matce citově blíže a existuje mezi ní a dítětem mateřské pouto. 43 % mužů a 30 % žen shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za neodůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že když není žena řádnou matkou, je pro dítě lepší svěření do péče otci, nebo tím, že i otec dokáže ve výchově dítěte matku nahradit či tím, že by měli mít muži stejné právo na výchovu dítěte jako matky. **100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za neodůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že když není žena řádnou matkou, je pro dítě lepší svěření do péče otci, nebo tím, že i otec dokáže ve výchově dítěte matku nahradit, nebo tím, že i otec je rodič, že by měli mít muži stejné právo na výchovu dítěte jako matky a nebo tím, že záleží na důvodu rozvodu. 20 % rozvedených mužů shledává tradiční přístup ke svěřování dětí do péče za odůvodněný a své tvrzení vysvětluje tím, že matka má lepší předpoklady pro výchovu dítěte.**

Proto považuji podhypotézu h1 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

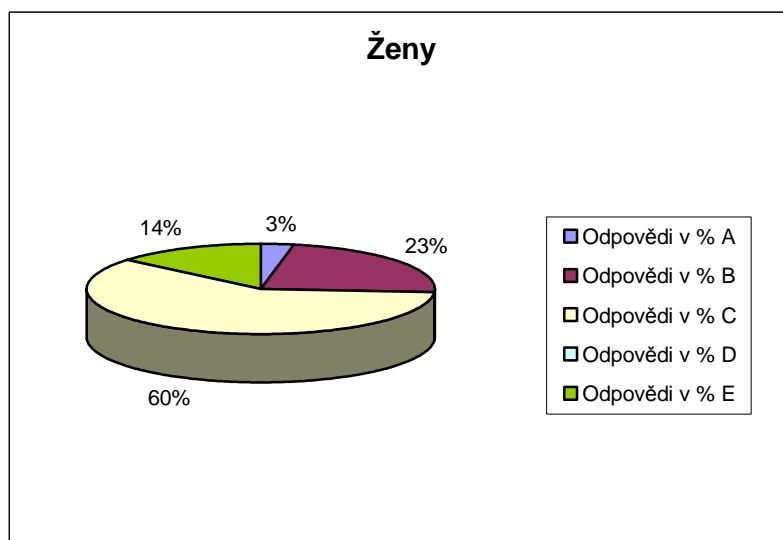
13) Myslíte si, že mají otcové zájem o svěření dítěte do vlastní péče?

Otázka č. 13 měla zjistit, zda-li mají otcové zájem o svěření dětí do jejich péče.

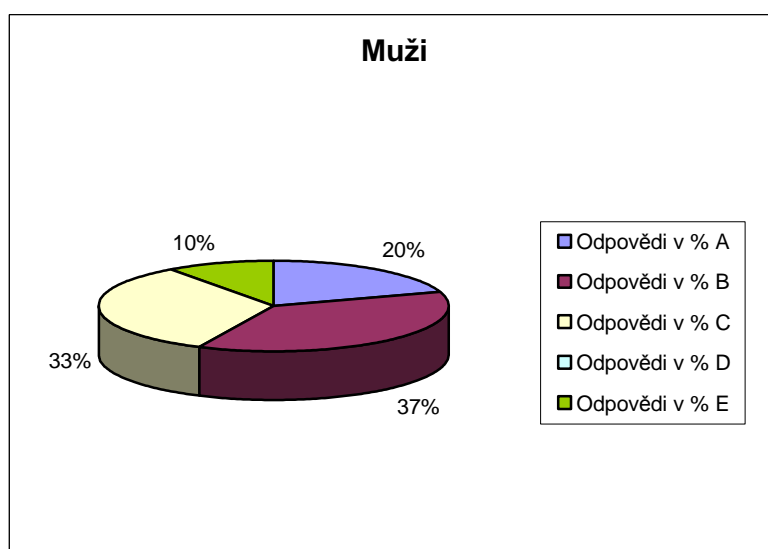
Tab. č. 34

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	3	23	60	0	14
Muž	20	37	33	0	10

Graf č. 61

Graf č. 62

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2 + h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 20 % dotázaných mužů a 3 % žen má rozhodně zájem o svěřeni dítěte do své péče. 37 % mužů a 23 % žen se spíše jen přiklání k možnosti zájmu o svěřeni dítěte do vlastní péče otce. 33 % mužů a 60 % žen se spíše domnívá, že otcové nemají zájem o svěřeni dítěte do své péče. Zbýlých 10 % mužů a 14 % žen o této skutečnosti nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů se spíše jen přiklání k možnosti zájmu o svěřeni dítěte do vlastní péče otce. 20% rozvedených mužů má rozhodně zájem o svěřeni dítěte do své péče. 20 % rozvedených mužů se spíše domnívá, že otcové nemají zájem o svěřeni dítěte do své péče.**

Proto považuji hypotézu H2 + h1 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

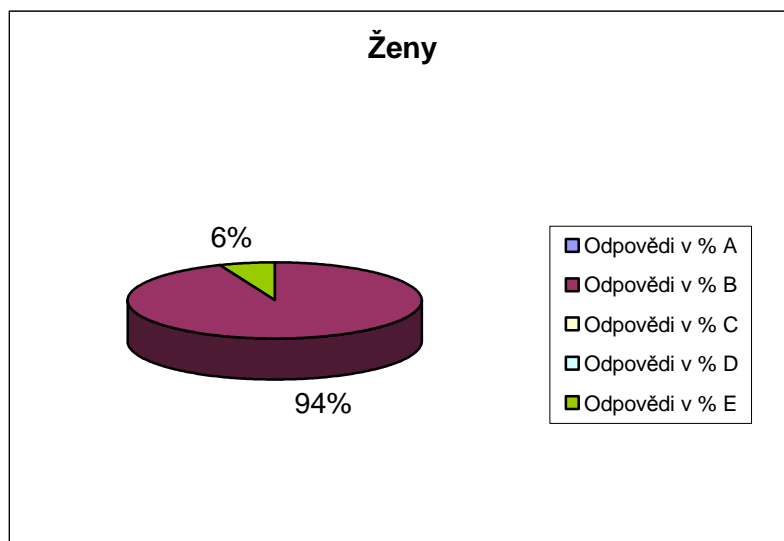
14) Myslíte si, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce?

Otázka č. 14 měla zjistit, zda-li jsou matky naopak ochotné přistoupit na možnost svěřeni dětí do péče otců a respektovat ji.

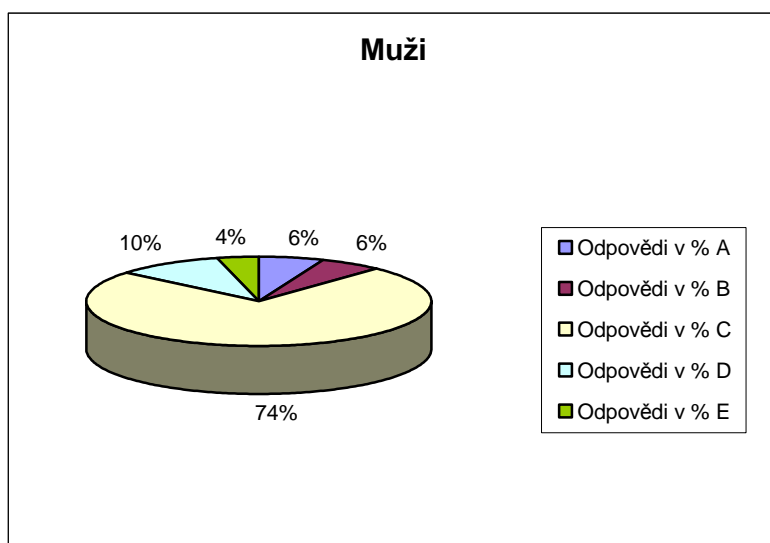
Tab. č. 35

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	0	94	0	0	6
Muž	6	6	74	10	4

Graf č. 63

Graf č. 64

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2 + h1** (viz s. 29).

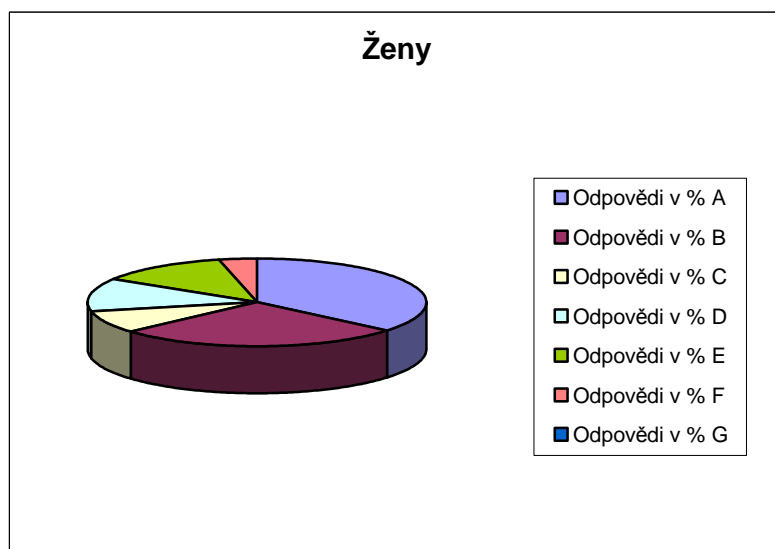
Touto otázkou jsem zjistila, že 6 % dotázaných mužů se rozhodně shoduje v názoru, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce. 6 % mužů a 94 % žen se spíše domnívá, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce. 74 % mužů se spíše domnívá, že matky nejsou ochotné svěřit dítě do péče otce. 10 % mužů se rozhodně nedomnívá, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce. 4 % mužů a 6 % žen o této skutečnosti nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 60 % rozvedených mužů se spíše domnívá, že matky nejsou ochotné svěřit dítě do péče otce. 40 % rozvedených mužů se rozhodně nedomnívá, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce.**

Proto považuji hypotézu H2 + h1 za potvrzenou (+).

15) Za jaké okolnosti byste nesouhlasil(a) se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

Otázka č. 15 měla zjistit okolnosti zabraňující svěřením dítěte do péče druhému partnerovi.

Graf č. 66

Otázka se vztahuje k hypotéze **H2 + h1** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 70 % dotázaných mužů a 97 % dotázaných žen by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli agresivnímu chování partnera(ky). 70 % mužů a 73 % žen by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli závislosti partnera(ky). 47 % mužů a 23 % žen by taktéž nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi v případě nevyhovujících vlastností partnera(ky), 33 % mužů a 33 % žen by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujících bytových podmínek partnera(ky), 40 % mužů a 33 % žen by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujícímu zdravotnímu stavu partnera(ky) a 27 % mužů a 10 % žen by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujících finančních poměrů partnera(ky). **100 % rozvedených žen a 80 % rozvedených mužů by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli agresivnímu chování partnera(ky). 100 % rozvedených žen a 100 % rozvedených mužů by nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi kvůli závislosti partnera(ky). 60 % rozvedených mužů by taktéž nesouhlasilo se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi v případě nevyhovujících vlastností partnerky. 20 % rozvedených mužů by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujících bytových podmínek partnerky. 20 % rozvedených mužů by taktéž nesouhlasilo v případě nevyhovujícího zdravotního stavu partnerky.**

Proto si dovoluji tvrdit, že většina respondentů by nesouhlasila se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi v případě závislosti a agresivního chování partnera(ky) a výsledek šetření se tak ztotožňuje s mými očekávanými odpověďmi od respondentů (+).

Procentuální nesrovnalost u této otázky je dána tím, že respondentům byla povolena možnost zvolit si i více odpovědí a tuto možnost využilo 47 respondentů z 60.

Pro zajímavost: Jak jsem již na začátku této bakalářské práce zmínila v rámci studia na Vyšší odborné škole sociální v Prachaticích jsem absolvovala praxi mimojiné i na Okresním soudu v Prachaticích a zde jsem měla možnost účastnit se jako zástupce veřejnosti mnohých soudních jednání, tedy i jednání ve věci nezletilých dětí, s výjimkou soudních jednání, kde byla přítomnost veřejnosti vyloučena. Z 30 mnou sledovaných soudních jednání o úpravě poměrů v rodině za doby trvání manželství a za doby po rozvodu manželství byly děti svěřeny u 28 jednání do péče matky se souhlasem otce a u zbylých 2 jednání byly děti svěřeny do péče otce se souhlasem matky, přičemž se u obou případů shodně jednalo o svěřením dítěte mužského pohlaví.

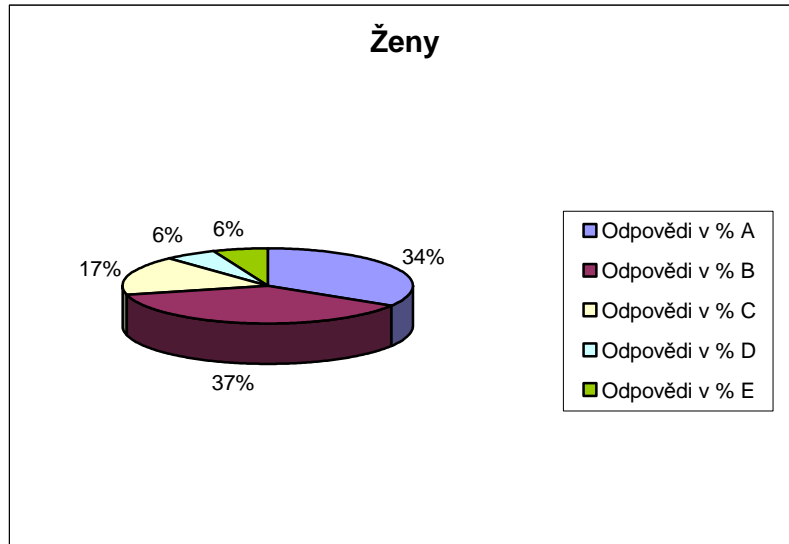
16) Umožnil(a) byste druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem?

Otázka č. 16 měla zjistit, zda-li by oslovení respondenti umožnili druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem.

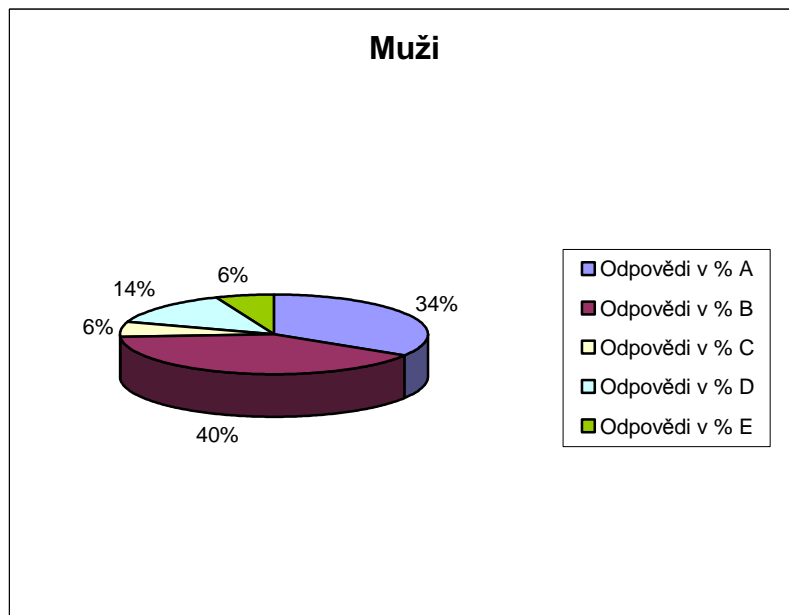
Tab. č. 38

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	34	37	17	6	6
Muž	34	40	6	14	6

Graf č. 67

Graf č. 68

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 34 % dotázaných mužů a 34 % dotázaných žen by rozhodně umožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 40 % mužů a 37 % žen by spíše uvažovalo o možnosti umožnit druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 6 % mužů a 17 % žen by spíše neumožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 14 % mužů a 6 % žen by rozhodně neumožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. Zbýlých 6 % mužů a 6 % žen o této skutečnosti nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů by rozhodně umožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 60 % rozvedených mužů by spíše uvažovalo o možnosti umožnit druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem. 20 % rozvedených mužů by rozhodně neumožnilo druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem.**

Proto považuji podhypotézu h2 za nepotvrzenou/nevyvrácenou (+-).

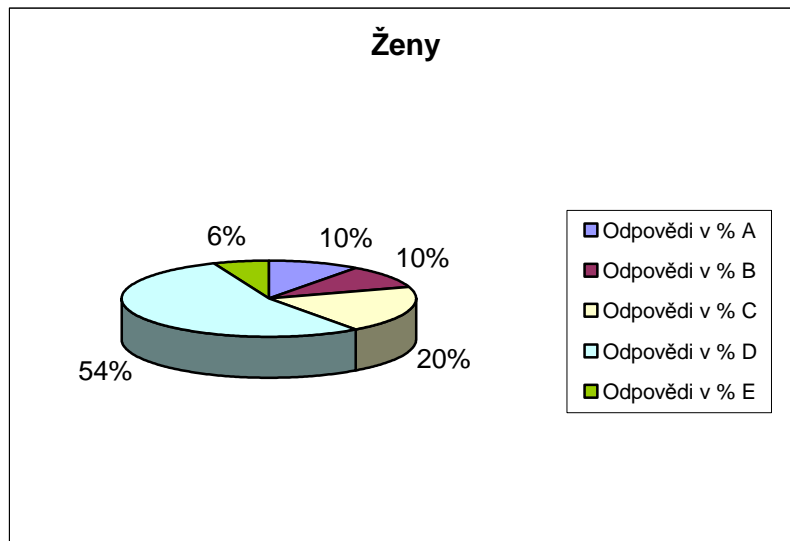
17) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně sám(sama) bez umožnění styku dítěte s druhým partnerem(kou)?

Otázka č. 17 měla zjistit, zda-li by oslovení respondenti zvolili možnost výhradní výchovy v rámci porozvodové péče o dítě, tzn. neumožnili by styk dítěte s druhým partnerem(kou).

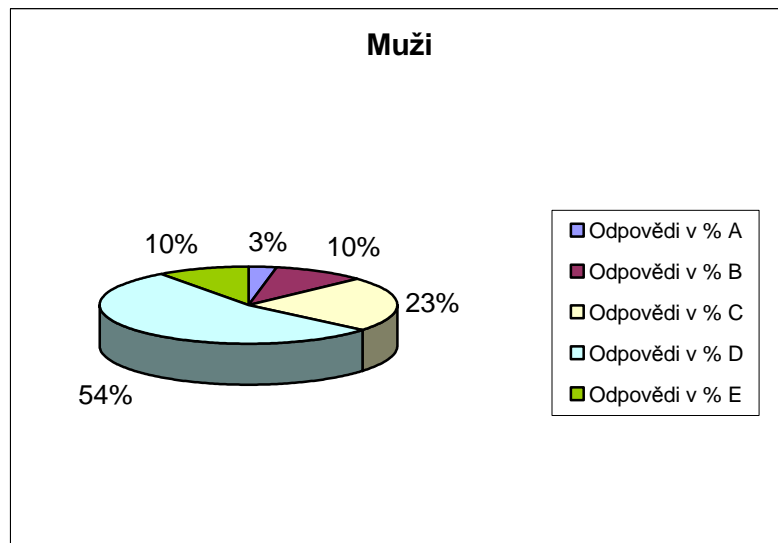
Tab. č. 39

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	10	10	20	54	6
Muž	3	10	23	54	10

Graf č. 69

Graf č. 70

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 3 % dotázaných mužů a 10 % dotázaných žen by se rozhodně chtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou. 10 % mužů a 10 % žen by se spíše chtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou. 23 % mužů a 20 % žen by se spíše nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou. 54 % mužů a 54 % žen by se rozhodně nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo. Zbylých 10 % mužů a 6 % žen o porozvodové péči tohoto typu nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů by spíše nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhým partnerem. 60 % rozvedených mužů by se rozhodně nechtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo. 20 % rozvedených mužů by spíše chtělo po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně samo bez umožnění styku dítěte s druhou partnerkou.**

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

18) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte s partnerem střídát (tzn. např. 1 měsíc by bylo dítě u Vás a 2. měsíc u partnera(ky))?

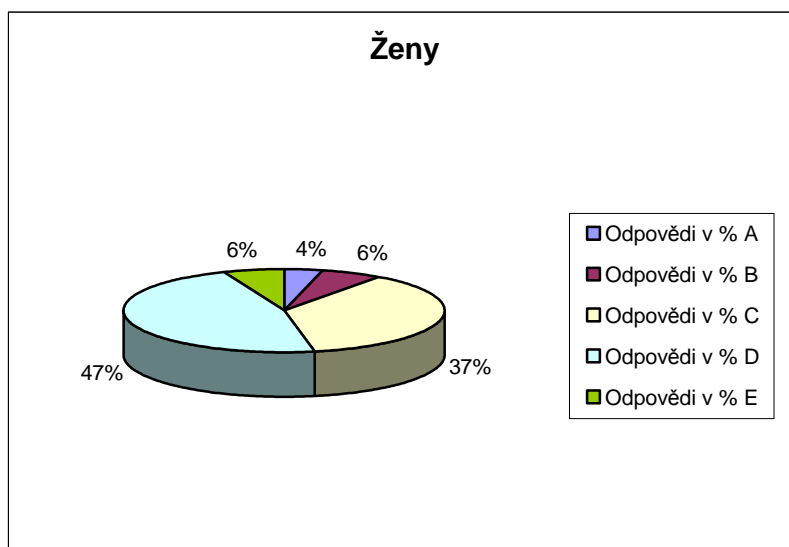
Otázka č. 18 zjišťovala, zda-li by oslovení respondenti zvolili možnost střídavé výchovy v rámci porozvodové péče o dítě, tzn. střídání péče o dítě ze strany otce a pak ze strany matky v určitých časových intervalech.

Otázky č. 16, 17 a 18 vychází z kapitoly 3.5.2. *Typy svěřování dětí do výchovy* na s. 26 – 27.

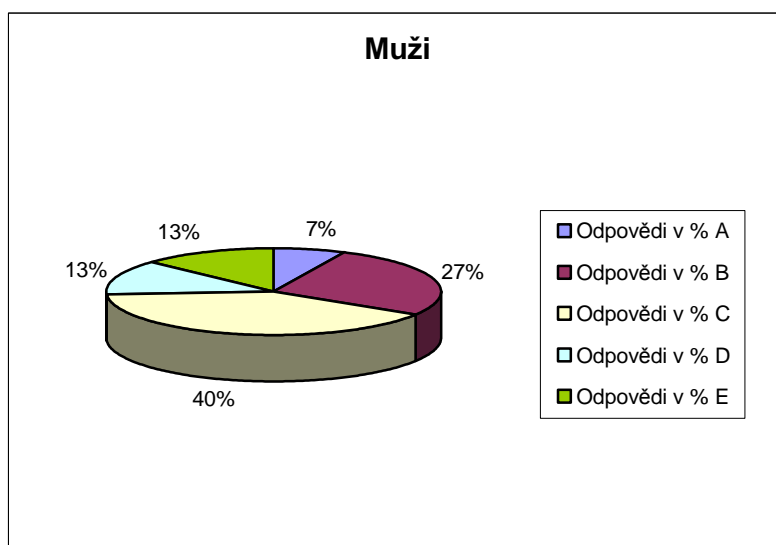
Tab. č. 40

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	4	6	37	47	6
Muž	7	27	40	13	13

Graf č. 71

Graf č. 72

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 7 % dotázaných mužů a 4 % dotázaných žen by rozhodně zvolilo střídavou výchovu dítěte po rozvodu manželství. 27 % mužů a 6 % žen by spíše uvažovalo o možnosti střídavé výchovy dítěte po rozvodu. 13 % mužů a 47 % žen by rozhodně nezvolilo možnost střídavé výchovy dítěte po rozvodu. Zbýlých 13 % mužů a 6 % žen o porozvodové péči tohoto typu nepřemýšlelo. **100 % rozvedených žen a 20 % rozvedených mužů by rozhodně nezvolilo možnost střídavé výchovy dítěte po rozvodu. 60 % rozvedených mužů by spíše nezvolilo možnost střídavé výchovy dítěte po rozvodu. 20 % rozvedených mužů by spíše uvažovalo o možnosti střídavé výchovy dítěte po rozvodu.**

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

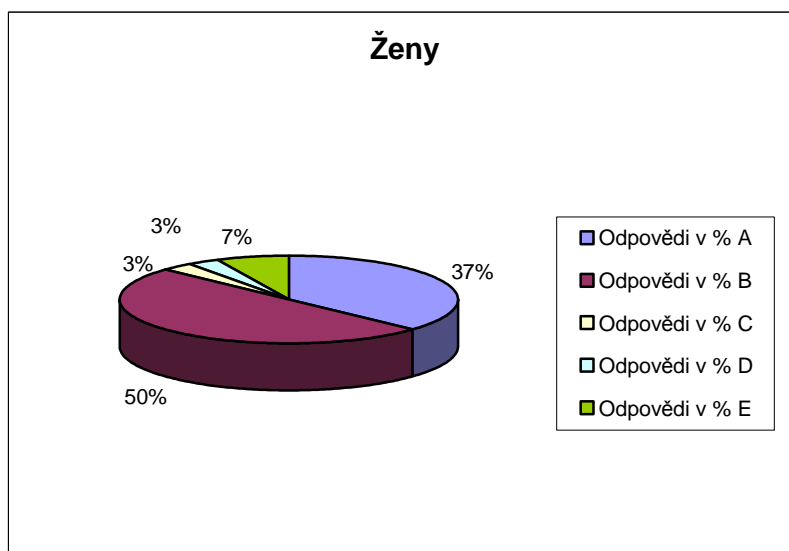
19) Byli byste ochotni dohodnout se s partnerem o porozvodové péči a dohodu pak již jen nechat schválit opatrovnickým soudem?

Otázka č. 19 zjišťovala, zda-li by se oslovení respondenti byli schopni s partnery dohodnout o porozvodové péči dítěte a tuto dohodu pak již jen nechali schválit u opatrovnického soudu.

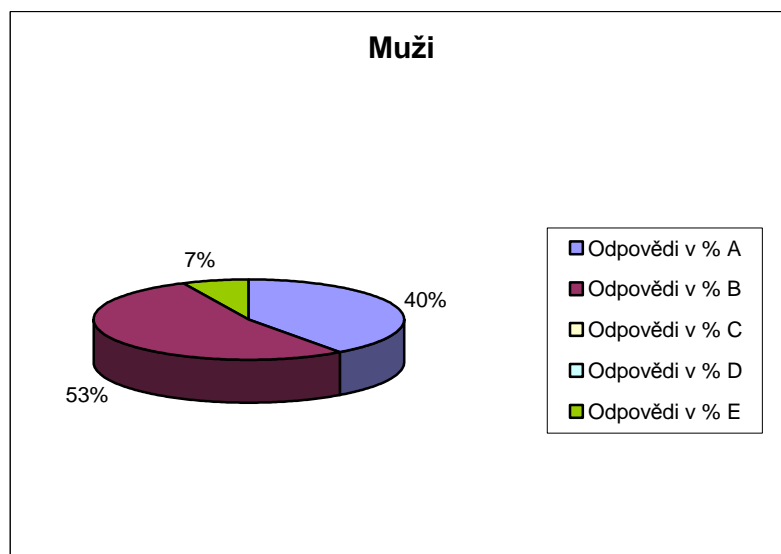
Tab. č. 41

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	37	50	3	3	7
Muž	40	53	0	0	7

Graf č. 73

Graf č. 74

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 40 % dotázaných mužů a 37 % dotázaných žen by se rozhodně bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte a tuto dohodu pak již jen nechat schválit u soudu. 53 % mužů a 50 % žen by se spíše bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte. 3 % žen by spíše nebylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte. 3 % žen by se rozhodně nebylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte. Zbýlých 7 % mužů a 7 % žen možnost dohody o porozvodové péči dítěte nedokáže posoudit. **100 % rozvedených žen by se rozhodně bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte a tuto dohodu pak již jen nechali schválit u soudu. 100 % rozvedených mužů by se spíše bylo ochotno dohodnout na porozvodové péči dítěte.**

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

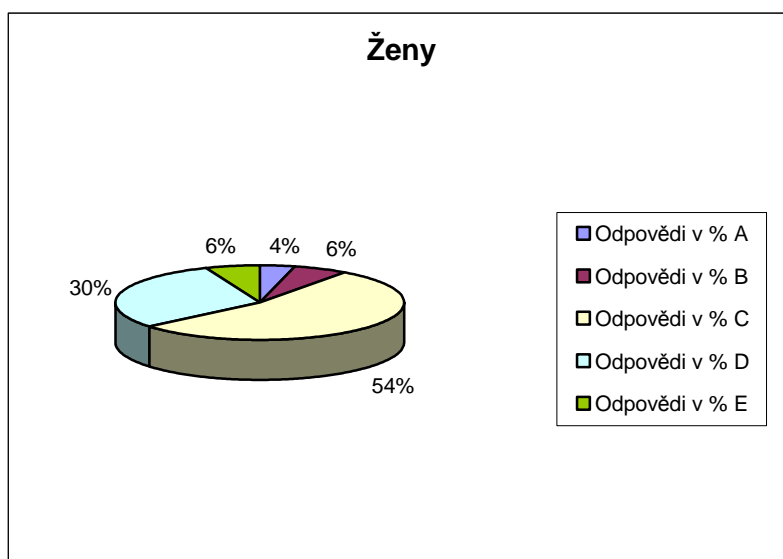
20) Chtěli byste, aby svěřeni dítěte do péče jednomu z rodičů a způsob porozvodové péče za Vás striktně stanovil opatrovnický soud?

Otázka č. 20 zjišťovala, zda-li by oslovení respondenti raději nechali způsob porozvodové péče dítěte a svěřeni dítěte do péče jednomu z rodičů na striktním rozhodnutí opatrovnického soudu.

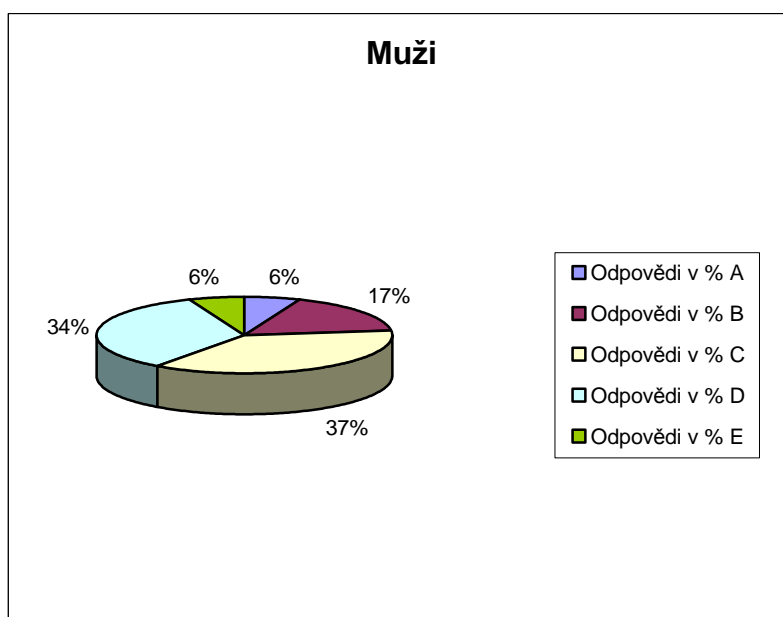
Tab. č. 42

Pohlaví	Odpovědi v %				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	4	6	54	30	6
Muž	6	17	37	34	6

Graf č. 75

Graf č. 76

Otázka se vztahuje k podhypotéze **h2** (viz s. 29).

Touto otázkou jsem zjistila, že 6 % dotázaných mužů a 40 % dotázaných žen rozhodně nechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 17 % mužů a 6 % žen by spíše nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 37 % mužů a 54 % žen by spíše nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 34 % mužů a 30 % žen by rozhodně nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. Zbýlých 6 % mužů a 6 % žen tuto skutečnost nedokáže posoudit. ***100 % rozvedených žen by spíše nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 40 % rozvedených mužů by rozhodně nenechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu. 60 % rozvedených mužů by spíše nechalo způsob porozvodové péče dítěte na striktním rozhodnutí soudu.***

Proto považuji podhypotézu h2 za potvrzenou (+).

H3: Předpokládám, že dle mínění respondentů budou navrhovateli žádostí o rozvod převážně ženy, přestože za rozpadem rodiny budou převážně stát oba partneři.

K této hypotéze se vztahují otázky č. 8 a 9.

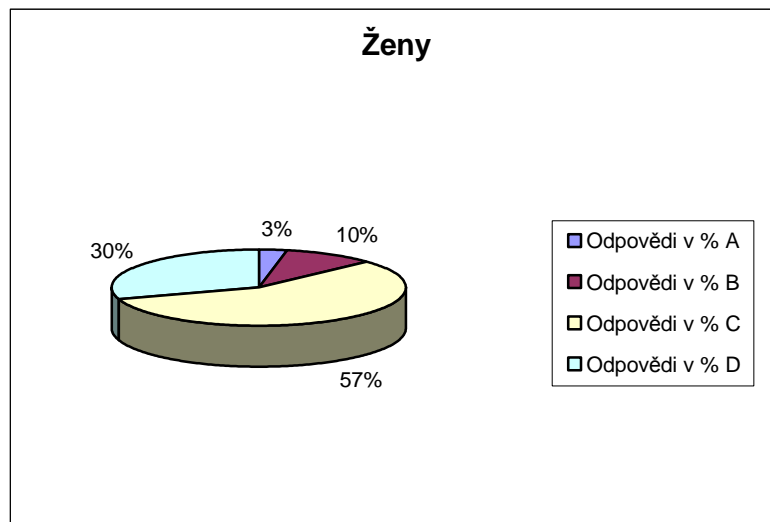
8) Kdo podle Vás stojí nejčastěji za rozpadem rodiny?

Otázka č. 8 zjišťovala, kdo dle mínění respondentů stojí nejčastěji za rozpadem rodiny.

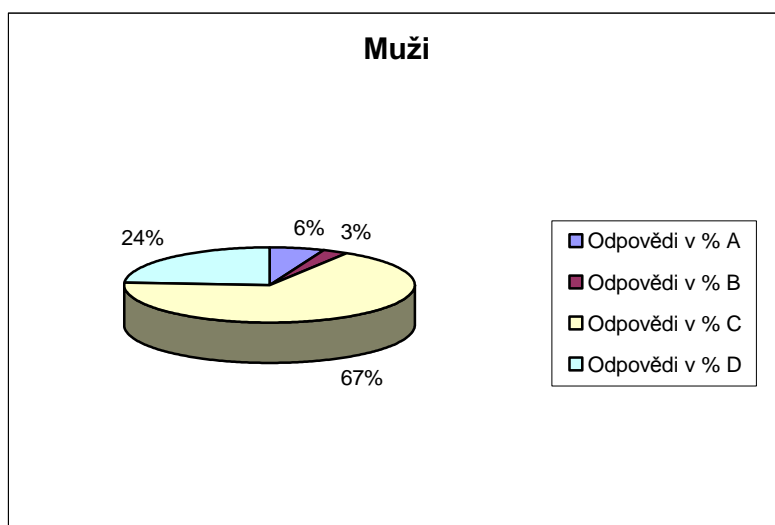
Tab. č. 43

Pohlaví	Odpovědi v %			
	Žena	Muž	Oba partneři	Nevím, nedokáži posoudit
Žena	3	10	57	30
Muž	6	3	67	24

Graf č. 77

Graf č. 78

Touto otázkou jsem zjistila, že 6 % dotázaných mužů a 3 % dotázaných žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji žena. 3 % mužů a 10 % žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji muž. 67 % mužů a 57 % žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji oba partneři. Zbýlých 24 % mužů a 30 % žen nedokáže tuto skutečnost posoudit. **100 % rozvedených žen se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji muž. 40 % rozvedených mužů se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji žena a 60 % rozvedených mužů se domnívá, že za rozpadem rodiny stojí nejčastěji oba partneři.**

Proto považuji hypotézu H3 za potvrzenou (+).

9) Kdo podle Vás podává častěji žádost o rozvod?

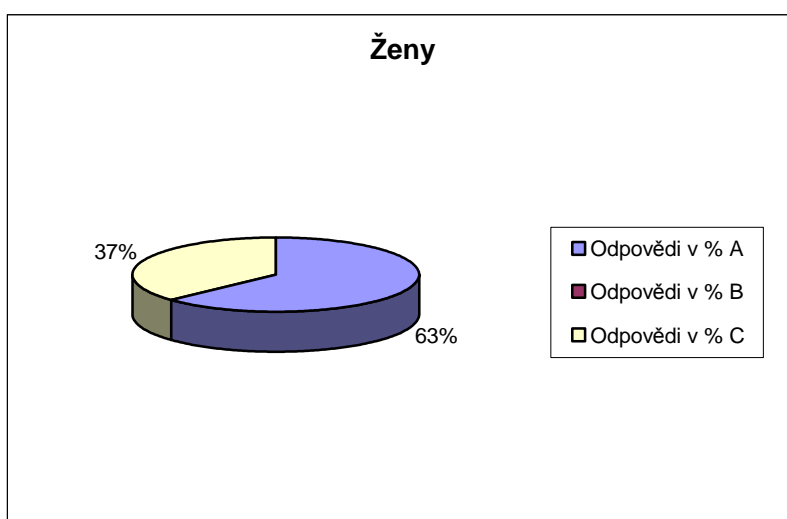
Otázka č. 9 vychází z kapitoly 3.4.4. Rozvody podle navrhovatele žádosti o rozvod na s. 23 – 24, kde dle tabulky Českého statistického úřadu vyplývá, že v poslední době stále více roste převaha žádostí o rozvod, které podávají ženy.

Tato otázka měla zjistit, kdo dle mínění respondentů podává častěji žádost o rozvod.

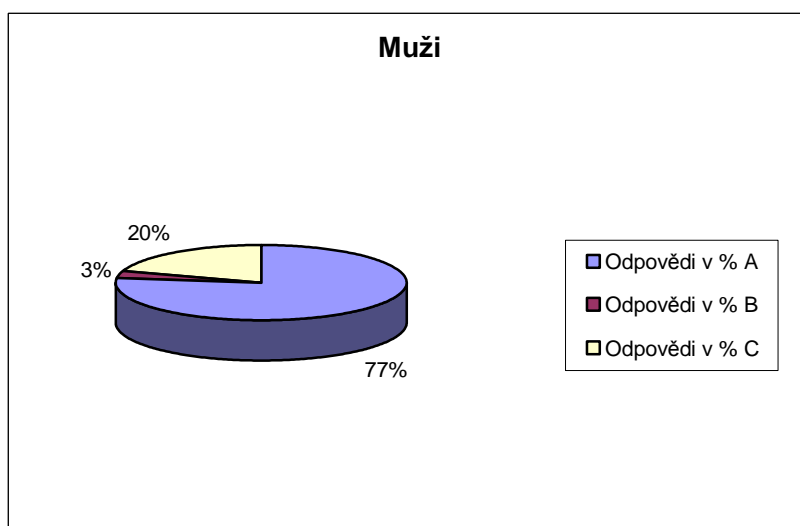
Tab. č. 44

Pohlaví	Odpovědi v %		
	Žena	Muž	Nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom
Žena	63	0	37
Muž	77	3	20

Graf č. 79

Graf č. 80

Touto otázkou jsem zjistila, že 77 % dotázaných mužů a 63 % dotázaných žen se domnívá, že častěji žádost o rozvod podává žena. 3 % mužů se domnívá, že častěji žádost o rozvod podává muž. Zbýlých 20 % mužů a 37 % žen nedokáže tuto skutečnost posoudit. ***100 % rozvedených žen a 100 % rozvedených mužů se domnívá, že častěji žádost o rozvod podává žena.***

Proto považuji hypotézu H3 za potvrzenou (+).

7. Shrnutí praktické části

Praktická část vychází z teoretických předpokladů, ověřuje mé předem stanovené hypotézy, zahrnuje výzkumné šetření se zpracovávanými výsledky. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaký typ porozvodové péče dle mínění respondentů mezi rozvedenými rodiči převažuje, kdo z manželů podává častěji žádost o rozvod, jak vnímají děti rozvod svých rodičů, zda-li v podvědomí společnosti stále přetrvává dochovaný stereotyp svěřování dítěte do péče matky po rozvodu, zda-li jsou případně otcové ochotni se tomuto stereotypu bránit a usilují-li o svěřování dítěte do své péče.

U 1. hypotéz jsem předpokládala, že budou respondenti vnímat rozvod jako náročnou psychickou zátěž pro děti i dospělé. U 2. hypotézy jsem vyšla z předpokladu, že děti budou zpravidla svěřovány do péče matkám, a stanovila jsem k ní i 2 rozšiřující podhypotézy, které předpokládaly, že dochovaný stereotyp významnější pozice matky přetrvává a že většina respondentů bude v případě rozvodu preferovat v rámci porozvodové péče neomezený styk. Zároveň jsem očekávala, že se rozvádějící rodiče budou schopni o porozvodové péči dohodnout. Předpoklad, že navrhovateli žádostí o rozvod budou převážně ženy, obsahuje má 3. hypotéza.

V rámci šetření jsem prováděla kvantitativní výzkum. Pro výzkumné šetření jsem použila 2 výzkumné metody. A to metodu terénního výzkumu, která je nejvhodnější variantou pro kvantitativní zkoumání a umožňuje sběr dat v terénu. A pak metodu matematicko statistickou, při níž jsem mohla zpracovávat data ze zkoumání do tabulek a grafů. Z technik byl zvolen standardizovaný dotazník, neboť rychleji zmapuje větší počet respondentů. Jako terén pro metody a techniku výzkumu bylo určeno místo Prachatic, které čítá cca 12 tis. obyvatel a leží v jihozápadní části České republiky. Jako výzkumný vzorek mi posloužilo 60 respondentů kvůli možnosti srovnání stejného počtu respondentů mužského i ženského pohlaví. Za základní proměnnou bylo stanoveno pohlaví respondentů a vzorek tvořilo 30 žen a 30 mužů. Popis vzorku vypovídá o tom, že převážná většina respondentů byla ve věku 40 – 59 let, ženatí a vdaní s dosaženým středním odborným vzděláním a s převážně 2 dětmi v rodině.

Dotazník ukázal, že většina respondentů je ochotna se o typu porozvodové péče s rozvádějícím partnerem dohodnout, preferuje v rámci porozvodové péče neomezený styk dítěte s rodičem, kterému soud po rozvodu dítě do péče nesvěřil. Dle mínění respondentů častěji podává žádost o rozvod žena, přestože se shodují, že za rozpadem rodiny stojí oba partneři. Rozvod vnímají děti jako náročnou psychickou zátěž a někteří respondenti se dokonce domnívají, že mohou trpět i poruchami chování. Dochovaný stereotyp svěřování dítěte do péče matky považuje stále ještě za odůvodněný. Převážná většina dotázaných mužů se domnívá, že mají otcové zájem o svěření dítěte do své péče. Většina dotázaných žen naopak tomuto tvrzení oponuje. Opačného názoru jsou dotázané ženy a dotázaní muži také v případě akceptace možnosti svěření dítěte do péče otců matkami. Muži tvrdí, že matky nejsou ochotné tuto možnost akceptovat, ženy se však shodují, že jsou matky svolné k možnosti svěření dítěte do péče otců. Dalšími informacemi, které jsem se z dotazníků dozvěděla, jsou např.: že za nejhorší důsledek rozvodu spatřuje většina respondentů svěření dítěte do péče druhého partnera, za hlavní příčinu vedoucí k rozvodu považují respondenti závislost či nevěru partnera(ky) a nesouhlas se svěřením dítěte do péče druhého partnera by vyslovili v případě závislosti či agresivního chování partnera(ky).

Stanovené hypotézy se mi tedy potvrdily.

Závěr

Závěr

Téma mé bakalářské práce se nazývá „**Problematika rozvodovosti a porozvodové péče o děti v České republice**“.

Má práce se skládá ze dvou hlavních částí – teoretické a praktické, a z třetí, neméně důležité, seznamu příloh. Všechny kapitoly teoretické části vycházejí z odborné literatury a z internetových zdrojů, které jsou na konci práce uvedeny.

Teoretická část má 3 kapitoly. V první kapitole, nazvané „**Rodina**“, definuji pojem rodina a popisuji význam rodiny pro dítě. Ve druhé kapitole, nazvané „**Rodiče a děti**“, popisuji význam matky a otce pro dítě a vysvětluji jednotlivé typologie matek a otců. Třetí kapitola, nazvaná „**Rozvody a porozvodová péče o děti v České republice**“, je hlavním pilířem celé mé bakalářské práce. Zde popisuji eventuální postavení dítěte v průběhu rozvodu a po rozvodu, fáze a typy rozvodu a typy porozvodové péče o děti.

Praktická část se věnuje zejména předvýzkumu, výzkumu a verifikaci tří mnou stanovených hypotéz, které se dané problematiky týkají. Výzkum, stejně jako předvýzkum, probíhal prostřednictvím dotazování a měl zjistit, které typy porozvodové péče o děti mezi rozvedenými rodiči v okolí města Prachatice převažují, kdo z rodičů častěji podává návrh na rozvod, zda-li děti rozvedených rodičů trpí nějakou psychickou zátěží kvůli rozvodu rodičů a jaká rozhodnutí opatrovnického soudu převažují v rámci svěřování dětí do péče jednoho z rodičů po rozvodu manželství. Také měl zjistit, zda-li mají otcové zájem o svěřování dětí do vlastní péče a zda-li jsou matky ochotné tuto možnost akceptovat.

Stanovené hypotézy, které jsem formulovala v praktické části mé bakalářské práce, se mi ze zkoumaného souboru respondentů v zásadě potvrdily. Pracovala jsem však pouze s malou skupinou respondentů, jejichž výzkumný vzorek není reprezentativní. Závěry tedy není možné zobecňovat, platí pouze pro mnou sledovanou skupinu.

Zkoumáním jsem zjistila, že respondenti spíše preferují možnost neomezeného styku v rámci porozvodové péče o děti, dále jsme zjistila, že návrh na rozvod podává dle mínění oslovených respondentů častěji žena, přestože za rozpadem rodiny stojí převážně oba partneři. Dále se mi ve výzkumu potvrdilo mé tvrzení, že děti rozvádějících s rodičů mohou vnímat rozvod jako náročnou psychickou zátěž, a také se mi potvrdilo mé tvrzení o tom, že svěřením dítěte do péče matky považují respondenti stále ještě za vhodnější variantu pro řádnou výchovu dítěte po rozvodu rodičů. Výsledky výzkumu konstatuji v části nazvané: Prezentace a interpretace výsledků výzkumu.

Rozvody a porozvodová situace, kdy do hry vstupuje celá řada nejrůznějších faktorů, představují složitý komplex problémů, na který lze nahlížet z mnoha úhlů pohledu. Ve své práci jsme sledovala pohled otců a matek na problematiku rozvodovosti a porozvodové péče o děti v okolí města Prachatic. Jednalo se tedy o oboustranné pojetí problematiky – o subjektivní postoje a názory jak skupiny otců, tak skupiny matek. Postoje dětí k této problematice jsem však nezkoumala, přesto se domnívám, že by mohly být tyto postoje a názory odlišné, přínosné a mohly by tak být námětem pro zpracování další bakalářské práce.

Při zpracování mé bakalářské práce jsem nabyla nových poznatků v oblasti rozvodů a porozvodové péče z odborné literatury, měla jsem možnost osobně poznat, jak vypadá výzkum v praxi, jak vypadá řádně sestavený dotazník a co všechno obnáší výzkumné šetření prostřednictvím dotazování a také jsem měla možnost vyzkoušet si zjištěné výsledky výzkumu vyhodnotit a graficky zpracovat do tabulek a grafů.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- BAKALÁŘ, E., NOVÁKOVI, M. a D., et al. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha : Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.
- BAKALÁŘ, E. *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha : Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.
- BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha : Horizont, 1991. ISBN 80-7012-044-4.
- ČERMÁKOVÁ, M. *Rodina a mění se gender role – sociální analýzy české rodiny*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 1997. ISBN 80-2000-703-2.
- CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha : Grada, 2002. ISBN 80-247-0217-7.
- KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha : Orbis, 1962. ISBN 80-8055-218-5.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha : Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-365-X.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické Nakladatelství, 1997. ISBN 80-901424-7-8.
- MATOUŠEK, O., UHLÍKOVÁ, Š. Sociální práce s rodinami v rozvodu. In MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha : Slon, 2002. ISBN 80-85850-75-3.
- NAVRÁTIL, P., ŠIŠLÁKOVÁ, M. **Podmínky výchovy v rómských rodinách**. In SIROVÁTKA, T. *Sociální exkluze a inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno : MU FSS, 2004. ISBN 80-210-3455-6.
- SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?*. Praha : Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-41-4.
- WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha : MPSV, 1995. ISBN 80-85850-01-X.

Internetové zdroje

- ČERNÁ, P. *Rozvod, otcové a děti: Sociálně právní ochrana dětí v rozvodové a porozvodové situaci*. Praha : FF UK, 2000. [on-line].[cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http://www.iustin.cz>.
- *Poznáte se, mámy a tátové?*. [on.line]. [cit. 15.04. 2004]. Dostupné na : <http://www.rodina.cz>.

Metodický materiál

- LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. [Metodický materiál]. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2005. ISBN 80-239-4482-7.

Seznam příloh

Seznam příloh

- **Příloha č. 1:** Dotazník

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

studuji obor Sociální pedagogika na Pedagogické fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích a v současné době zpracovávám praktickou část bakalářské práce, jejíž součástí je i dotazníkové šetření.

Žádám Vás laskavě o vyplnění dotazníku. Ubezpečuji Vás, že výsledky šetření jsou zcela anonymní a budou využity jen pro účely této práce. Pokud jste se rozhodl(a) dotazník vyplnit, prosím Vás o pravdivé uvedení údajů.

Děkuji za spolupráci.

Veronika Čechová
studentka 3. ročníku SOP na PF JCU

(Vámi zvolené odpovědi prosím zakroužkujte, děkuji.)

Pohlaví: A) muž

B) žena

Váš věk: A) 18 - 24 let

B) 25 – 39 let

C) 40 – 59 let

D) 60 let a více

Vaše dosažené vzdělání: A) základní

B) vyučen(a)

C) střední všeobecné

D) střední odborné

E) vyšší odborné

F) vysokoškolské

Rodinný stav: A) svobodný(á)

B) ženatý (vdaná)

C) rozvedený(á)

D) druh (družka)

E) vdovec (vdova)

Počet dětí : A) 0

B) 1

C) 2

D) 3

E) 4 a více

(U následujících otázek Vámi zvolené odpovědi prosím zakroužkujte a u odpovědí vyžadujících Váš názor použijte hůlkové písmo, děkuji.)

1) Myslíte si, že vnímají děti rozvod jako náročnou psychickou zátěž?

A) rozhodně ano

B) spíše ano

C) spíše ne

D) rozhodně ne

E) nevím, nedokáži posoudit

2) Myslíte si, že děti rozvedených rodičů mohou trpět poruchami chování?

A) rozhodně ano

B) spíše ano

C) spíše ne

D) rozhodně ne

E) nevím, nedokáži posoudit

3) Myslíte si, že lidé, kteří v dětství zažili rozvod rodičů, mohou mít v dospělosti nižší sebevědomí a více obtíží ve společenském přizpůsobení?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nedokáži posoudit

4) Uved'te prosím, co shledáváte podle Vašeho mínění za nejhorší důsledek rozvodu?

(Možná je jen jedna Vámi zvolená odpověď.)

- A) ztráta partnera(ky)
- B) svěřením dítěte do péče druhého partnera
- C) ztráta ekonomické jistoty
- D) jiné důsledky rozvodu, uveďte jaké:.....

5) Zastáváte názor, že je vhodné dětem oznámit, co se v jejich rodině děje a připravit je na případný rozvod?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne

6) Jakou nejhorší překážku byste nebyl(a) ochoten(ochotna) v partnerském soužití tolerovat a vedla by Vás k rozvodu? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

- A) nevěra partnera(ky)
- B) alkoholismus či jiná závislost partnera(ky)
- C) rozdílnost povah a zájmů
- D) přehnaná žárlivost partnera(ky)
- E) jiné důvody, uveďte jaké:.....

7) Uvažoval(a) jste někdy o rozvodu?

- A) ano jednou, uveďte proč:.....
- B) ano několikrát, uveďte proč:.....
- C) zatím ne, uveďte proč:.....
- D) ne nikdy, uveďte proč:.....
- E) nevím, nevzpomínám si

8) Kdo podle Vás stojí nejčastěji za rozpadem rodiny?

- A) žena
- B) muž
- C) oba partneři
- D) nevím, nedokáži posoudit

9) Kdo podle Vás podává častěji žádost o rozvod?

- A) žena
- B) muž
- C) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

10) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče matky po rozvodu?

- A) ano, kdy:.....
- B) ne, kdy:.....

11) Myslíte si, že je vhodnější svěřit dítě do péče otce po rozvodu?

- A) ano, kdy:.....
- B) ne, kdy:.....

12) Shledáváte tradiční přístup ke svěřování dětí do péče (tzn. více než 90 % dětí je po rozvodu svěřováno matkám) za odůvodněný?

- A) ano, proč:.....
- B) ne, proč:.....

13) Myslíte si, že mají otcové zájem o svěřením dítěte do vlastní péče?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

14) Myslíte si, že jsou matky ochotné svěřit dítě do péče otce?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

15) Za jaké okolnosti byste nesouhlasil(a) se svěřením dítěte do péče druhému partnerovi? (Je možné vybrat i více odpovědí.)

- A) agresivní chování partnera(ky)
- B) závislost partnera(ky)
- C) nevyhovující vlastnosti partnera(ky)
- D) nevyhovující bytové podmínky partnera(ky)
- E) nevyhovující zdravotní stav partnera(ky)
- F) nevyhovující finanční poměry partnera(ky)
- G) jiné okolnosti, uveďte jaké:.....

16) Umožnil(a) byste druhému partnerovi po rozvodu neomezený styk s dítětem?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

17) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte starat výhradně sám(sama) bez umožnění styku dítěte s druhým partnerem(kou)?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

18) Chtěl(a) byste se po rozvodu o výchovu dítěte s partnerem střídat (tzn. např. 1 měsíc by bylo dítě u Vás a 2. měsíc u partnera(ky))?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

19) Byli byste ochotni dohodnout se s partnerem o porozvodové péči a dohodu pak již jen nechat schválit opatrovnickým soudem?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nedokáži posoudit

20) Chtěli byste, aby svěřeni dítěte do péče jednomu z rodičů a způsob porozvodové péče za Vás striktně stanovil opatrovnický soud?

- A) rozhodně ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) rozhodně ne
- E) nevím, nedokáži posoudit